

A-8965

Herbert Haljaspõld

L. S. C.

Väike

Võõrsõnastik

Sisaldab

ligi 18000 võõrsõna tarvilikkude
seletustega.

Redigeerinud J. Silvet ja A. Tiitsmaa.

Neis

Noor-Eesti Kirjastus Tartus

Trükitud J. Mällo trükikojas,
Tartus 1933. a.

Korrektor Th. Michelson.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

224184180

Raamatus tarvitatud

lühendeid.

aiand. — aianduslik
anat. — anatoomiline
arb. — araabia
arh. — arhitektuuriline
arstit. — arstiteaduslik
astr. — astronoomiline, tähe-
teaduslik
bas. — baski
bot. — botaaniline, taimetea-
duslik
dipl. — diplomaatlik
egpt. — egiptuse
farm. — farmatseutiline, rohu-
teaduslik
filos. — filosoofiline, mõttetea-
duslik
füsiol. — füsioloogiline
füüs. — füüsikaline
goot. — gooti
gruus. — gruusia
hebr. — heebrea
hiin. — hiina
hnd. — hindu
hispa. — hispaania
holl. — hollandi
iir. — iiri
ingl. — inglise
isl. — islandi
ital. — itaalia
jap. — jaapani
juud. — juudi
jur. — juriidiline, õigusteadus-
lik
kaub. — kaubanduslik
keelet. — keeleteaduslik
keem. — keemiline
kelt. — kelti
kok. — kokakunstiline
krk. — kreeka
kõnek. — kõnekunstiline
l. — loe
lad. — ladina
leed. — leedu

lood. — loodusteaduslik
luul. — luulekunstiline
mat. — matemaatiline, arvu-
teaduslik
med. — meditsiiniline, arstitea-
duslik
min. — mineraloogiline, kivi-
seteaduslik
mon. — mongoli
muus. — muusikaline
nor. — norra
pool. — poola
port. — portugali
prants. — prantsuse
psüh. — psühholoogiline, hinge-
teaduslik
pärs. — pärsia
root. — rootsi
sak. — saksa
sansk. — sanskriti
serb. — serbia
süür. — süüria
šot. — šoti
zool. — zooloogiline, loomatea-
duslik
taan. — taani
teol. — teoloogiline, usuteadus-
lik
türg. — türgi
ung. — ungari
v., vt. — vaata
ven. — vene
vrdl. — võrdle
Kaksikpüstjoon (||) eraldab
sõna iseseisvat tõlgendust.
Sulgudesse asetatud häälik na-
gu sõnades „af(f)ekt”, „bag-
(g)er” jne. tähendab, et neid
sõnu on soovitamam kirjutada
ilma sulgudesoleva häälikuta
vastavalt eesti keele hääldu-
sele ja õigekirjareeglile.

A.

A ja **O** (alfa ja oomega), esime-
ne ja viimne täht kreeka tä-
hestikus; algus ja lõpp.

A ehk **a**, lühend lad. sõnast
anno = aastal || aar (pinna-
mõõduna).

ä, prants. juurde, eest, tükk,
näit. kilogramm à 1 kroon.

aadliseisus, sak. mõisnikuseisus.

aadress, prants. elukohanime-
tus, nimemainimine; kirja
pealkiri, palvekiri, tänu- ja
õnnesoovikiri.

aakori, sinine korall Aafrikast.

aakar, ingl. inglise pinnamõõt.

aam, holl. vana holl. mõõt 155
liitrit.

aar, lad. 10-meetrilise küljega
pinnamõõt, seega = 100 ruut-
meetrit.

aaria keeled, sanskr. indoeu-
roopa keeled Pärsias ja In-
dias; avaramas ulatuses in-
doeuroopa keeled üldse.

aatom, krk. midagi jagamatut,
algaine väikesim osake.

aatrium, esik, esiruum.

abaktinaalne, zool. hiljuse vas-
tane.

abalieneerima, lad. võõrutama,
võõrandama.

ab(b)a(s), süür. isa || abt.

ab(b)reveerima, lad. lühendama.

ab(b)reviatuur, lühend.

abderiidid, Abdera elanikud va-
nas Kreekas, kes olid kuul-
sad oma rumalusega; ruma-
lad inimesed.

abdikatsioon, tagasi-astumine,

loobumine kohast, troonilt
lahkumine.

abdoomen, zool. allkeha = ta-
gakeha.

abduktor, zool. eemaldaja-lihas.

aberratsioon, füüs. hälbimus.

abessiiv, keelet. ilmaütlev kää-
ne.

abhaas, rahva liige Kaukaasias.

abimeerima, prants. hävitama,
hukutama, langetama.

abiogenees, krk., ürgsünnitus,
ürgloome.

abioloogia, teadused elutuist
kehadest, isetärkamine.

abituriendieksam, küpsusek-
sam.

abiturient, lad. keskkooli lõpe-
taja.

ablakteerima, aiand. teatud viisi
puid pookima, kusjuures kahe
kõrvutiseisva puu oksad üks-
teise külge kinnitatakse; li-
gistama.

ablatiiv, keelet. alaltütlev kää-
ne.

ablatsioon, geogr. ärakandmine
|| geol. lammutamine.

ablatsioon, lad. (tseremoniaal-
ne) pesemine.

abnormaalne, lad. ebanormaalne,
kõrvalekalduv.

aboleerima, lad. hävitama, tü-
histama.

aboneerima, prants. (ette) tel-
lima (näit. ajalehte).

abonent, (ajalehe) tellija || ala-
line (telefoni) tarvitaaja.

aboraalne, zool. suuvastane.

aborneerima, prants. piiritlema.
abort, lad. väär- ehk nurisünnitus.
aborteerima, vääriti, enneaegu sünnitama.
abortiiv, lad. ihuvilja hävitav vahend.
abrakadabra, mõttetu võlusõna.
abrasioon, geogr. murrutus.
abrogeerima, lad. seadust tühistama, tellimust tagasi võtma.
absenteeruma, eemale jääma, eemalduma.
absolutism, piiramatu isevalitsus, ainuvalitsus.
absolutsioon, lad. süütuks, puh-taks tunnustamine.
absoluutne, lad. täielik, täitsa || iseline || päris || ülepoolne (enamiku kohta).
absolveerima, vabastama, vabaks laskma ja tunnustama || lõpetama, lõpule jõudma.
absorbeerima, lad. neelama, imama.
absorptiivne, endasse imev, imav, imemisvõimeline.
absorptsioon, imavus.
abstineerima, lad. hoiduma.
abstinent, hoiduv, kaine, alkoholist hoiduv inimene, karsk-lane.
abstinents, hoidumine, alkoholist hoidumine, karsklus.
abstraheerima, lad. mõttes maha võtma, eraldama; midagi (mõttes) kõrvale jätma, üldistama.
abstraktne, puhtmõisteline, ühe-külgne || tuletatud.
abstraktsioon, üksikute tun-nuste eemaldamine.
abstsess, mädanik.
abstsiss, lõige, sõõrilõigend.
absumeerima, lad. ära tarvi-tama.
absurd, lad. mõttetus.
absurdne, rumal, mõttetu.
absurdsus, mõttetus, rumalus.

abt, kloostriülem.
abtinna, naiskloostri juhataja.
abtiss, vt. abtinna.
abundantne, külluses, rikkalikult.
abundants, lad. küllus, üliküllus.
abundeerima, külluses olema, elama.
abuteerima, lad. usaldust kur-jasti tarvitama.
abuulia, krk. otsuse-, tahtevõimetus.
abüssaalne, krk. süvamere (loom, taim jne.).
adapteerima, lad. kohastama.
adaptatsioon, kohastumine, kohastus.
ad(d)eerima, lad. lisama, kokku arvama.
ad(d)itseeerima, kohtulikult osaks mõistma.
ad(d)itsioon, lad. kokkuarvamine, liitmine, lisamine.
ad(d)uktor, lad. tõmbemuskel, lähendaja-lihas.
adekvaatne, kohaldane, võrdne.
adekveerima, lad. kohaldama.
adelfia, krk. vennastumine, vendlus.
adenaalne, zool. näärmetekkene.
adeniit, med. näärnepõletik.
adenoidne, näärmene, näärme-line.
adenoom, näärekasvaja.
adept, lad. imetegija, kullavalmistaja || mingi usu, õpetuse poolehoidja.
adeptsioon, saavutamine, kättevõitmine.
adessiiv, keelet. alalütlev kääne.
adhereeruma, lad. külguma, liituma.
adherentne, külge-liituv, külguv.
adhesioon, külgumine.
adhesioonipind, külgumispind, kokkupuutepind.
adhortatoorium, lad. (asutise poolt saadetud) manitsuskiri.
adhortatsioon, manitsus.
adhorteerima, manitsema,

- adiabaat**, krk. füüs. gaasi rõhukõver.
- adiafaanne**, krk. läbipaistmatu.
- adiafoorne**, krk. ükskõikne, indiferentne.
- adjatsent**, lad. naaber, üleaedne.
- adjektiiv**, lad. omadussõna.
- adjuditserima**, lad. kohtulikult omaks mõistma.
- adjunkt**, lad. abiline mingis ametis.
- adjutant**, lad. abiohvitser, saateohvitser.
- adjutantuur**, adjutandi ametiruum.
- adjuvant**, lad. abi, abiline.
- administraator**, lad. haldur.
- administratiivne**, valitsuslik, valitsusvõimulik.
- administratsioon**, valitsus, haldus.
- administreerima**, valitsema, juhatama, haldama.
- admiral**, arb. laevastiku juht.
- admiraliteet**, merejõudude valitsus.
- admireerima**, lad. imestlema.
- admoneerima**, lad. manitsema, noomima, hoiatama.
- admonitoorium**, meeldetuletuskiri.
- adolescent**, lad. noormees.
- adolescents**, lad. noormehe-iga, noorus.
- Adoonis**, krk. muinasloos ilus noormees, Veenuse lemmik || teatud lill.
- adopteerima**, lad. lapseks võtma, lapsendama.
- adoptiivlaps**, kasulaps, lapsend.
- adoptsioon**, lapseksvõtmine, lapsendamine.
- adoratsioon**, lad. (pühimuste) kummardamine.
- adoreerima**, kummardama, jumaldama.
- adressaat**, kirjasaaaja.
- adresseerima**, prants. kellelegi (kirja) saatma, kirja pealkirjaga varustama.
- adulatsioon**, lad. meelitamine, meelitus.
- aduleerima**, lad. meelitama.
- adult**, lad. täiskasvanu, täisealine.
- adulteerima**, lad. võltsima; abielu rikkuma.
- advent**, lad. Kristuse (maapeale) tulemine.
- adventism**, usulahk, mis ootab peatset Kristuse (teist) tulekut.
- adverb**, lad. määrsõna.
- adverbiaal**, keelet. määrus.
- adverbiaalne**, määrsõnaline.
- adversatiivsed konjunktsioonid**, vastandilised sidesõnad, nagu ent, aga, siiski jt.
- advokaat**, lad. abi- ja nõuandja õigusteadlane.
- advokatuur**, advokaadiamet.
- aeraat**, süsihappu vesi.
- aerenhüüm**, bot. õhukude.
- aeriseerima**, õhuks muutma.
- aerodroom**, krk. lennuväli.
- aerodünaamika**, õpetus õhu või gaaside liikumisest.
- aerograafia**, õhukirjeldamine, õhukirjeldus.
- aeroliit**, astr. õhust kukkunud taevakivi, meteoorikivi.
- aeroloogia**, õhuteadus.
- aeromeeter**, õhumõõtk.
- aeromeetria**, õhumõõtkmine.
- aeromootor**, õhumootor.
- aeronaut**, õhusõitja, lendur.
- aeronautika**, lennuasjandus.
- aerob**, hapnikutarvitaja pislane.
- aeroplaan**, lennuk.
- aeroskoopia**, õhuvaatlemine.
- aerostaat**, õhupall.
- afaasia**, krk. kõnelemisvõimeetus.
- afeel**, astr. päikesekaug.
- aférist**, prants. õnnekütt, petis.
- af(f)ekt**, lad. meeärevus, tunnete voolamine, kihk.
- af(f)ektatsioon**, lad. edev, teatud olek.
- af(f)iinsus**, sugulus, hõimlus.

- af(f)iliatsioon**, lapseksvõtmine, lapsendamine || vastuvõtt teatud orduks.
- af(f)initeet**, vt. **af(f)iinsus**.
- af(f)irmatiivne**, jaatav.
- af(f)irmeerima**, lad. jaatama.
- af(f)iis**, prants. müürileht.
- af(f)itseerima**, lad. ärritama.
- af(f)rikaat**, keelet. klusiili (sulghääliku) ja frikatiivi (piluhääliku) ühendus lahutamatuks tervikuks, näit. sak. z = ts.
- af(f)ronteerima**, prants. kellelegi vastu hakkama, kedagi teotama.
- aforism**, krk. vanasõna, mõttekild.
- aforistlik**, lühike, katkeline.
- afrodiisia**, krk. armusõgedus, haiglane armastus.
- agaamia**, krk. abielutus.
- agaamlased**, sugukond sisalikke.
- agaav**, krk. teatud aaloega sarnanev taim.
- agar-agar**, (ka tseilonisammal), isesugused vetikad ja neist saadav želatiin.
- agatoloogia**, krk. õpetus kõige kõrgemast hüvest.
- ageerima**, lad. teotsema, toimima.
- agenda**, lad. altari- ja kiriku käsiraamat.
- agent**, asemik, asjur.
- agentuur**, agendi teotsemisruum, toimistu.
- ag(g)lomeraat**, lad. kobedalt kokkuliitunud kivipudemed.
- ag(g)lutineerima**, lad. külge kleepima, liitma.
- ag(g)regatsioon**, lad. kuhjumine.
- ag(g)ressiivne**, lad. pealetungiv.
- agilliteet**, lad. väledus.
- agitaator**, ässitaja, kihutaja.
- agitatsioon**, lad. ässitamine, kihutus.
- agiteerima**, ässitama, kihutama.
- agnaat**, lad. mehejoones vere-sugulane.
- agnatsioon**, sugulus mehejoones.
- agnostia**, krk. teadmatus.
- agnostik**, filos. isik, kes väidab, et teatavad probleemid, eriti Jumala olemasolu jt., ületavad inimõistuse võimed, ja kes seepärast keeldub nende probleemide kallal juurdlemast.
- agoonia**, krk. surmaheitlus.
- agraafia**, krk. kirjutamisvõime kaotus.
- agraarseadus**, lad. maandusseadus.
- agrikultuur**, põllumajandus.
- agronoom**, krk. põllundusteadlane.
- agronoomia**, põllumajandusteadus.
- ahailane**, Ahaia elanik (vanas Kreekas).
- akadeemia**, krk. ülikool, kõrgem kunstikool || õpetlaste kogu, teaduslik asutis.
- akatalektiline**, krk. viimse värsijala poolest mitte lühendatud (värsirida).
- ak(k)lamatsioon**, lad. poolehoidu avaldav hüüd.
- ak(k)lameerima**, kellelegi hüüdes poolehoidu avaldama.
- ak(k)liivne**, lad. aeglaselt (mäkke) tõusev.
- ak(k)limatisatsioon**, ilmastamine, kohanemine teise kliimaga.
- ak(k)limatiseerima**, krk. kohastama teise laiusvöö kliimaga, ilmastama.
- akkommodatsioon**, lad. kohastumine, kohastuvus, (silma) seaduvus.
- akkommodeerima**, prants. kohastama.
- ak(k)ompaneerima**, prants. saatma, kaasa mängima.
- ak(k)osteerima**, prants. kedagi kõnetama.

ak(k)rediteerima, prants. tõestama, volitama, volikirja andma.

ak(k)reditiiv, usalduskiri || volikiri.

ak(k)umulaator, füüs. jõukoguja. || elektrijaamades elektrijõu koguja.

ak(k)umulatsioon, kuhjumine.

ak(k)umuleerima, lad. kuhjama, koguma.

akord. ital. kooskõla.

akordeerima, kokku leppima (eriti võlausaldajatega).

akriitiline, otsustamatu || otsuvõimetu.

akroaam, krk. ettekanne, loeng.

akroomaatiline, kuulamiseks määratud, ettekandeline, kuulamise teel vastuvõetav.

akrobaat, krk. köietantsija, taksakaalu-kunstnik.

akromaatiline, krk. värvistumatu.

akromatiin, (rakutuuma) värvistumatu osa.

akromatopsia, krk. võimetus värve eraldada || täieline värvusepimedus.

akropol, krk. linnakants, eriti Ateenas.

aksioloogia, väärtusõpetus.

aksioom, krk. vaidlematu õpetus või lause, mis ei vaja tõestamist; põhilause.

akt, lad. toiming, tegu, toimus || etteaste || dokument || pidustus || alasti inimkeha kujutis kujutavais kunstides.

aktiivne, lad. tegev || teenistuses seisev.

aktiivvara, tõeliselt olemasolev varandus.

aktinograaf, krk. päikesekiirguse isemärkija aparaat.

aktiva, kaub. hüvistu, isiku või ettevõtte varad.

aktiveerima, tegevusse panema.

aktseleerima, lad. kiirustama.

aktsent, lad. rõhk, rõhumärk.

aktsentueerima, rõhutama.

aktsept, käskveksli vastuvõtmine, vastuvõtumärkus || vastuvõetud veksel.

aktseptant, isik, kes tema nimemele välja antud käskveksli maksmiseks vastu on võtnud.

aktsepteerima, lad. vastu võtma || kohuslikuks tunnistama.

aktsess, lad. juurdepääs teatud ametile, et end sellele praktiliselt ette valmistada.

aktsia, lad. osa, osatäht.

aktsiaselts, aktsiaosanikkude seltsing ühiseks tegevuseks ja teenimiseks, osauhing.

aktsidents, lad., filos. juhuline tunnus.

aktsidentstöö, (trükitööstuses) vähem trükitöö.

aktsiis, prants. maks tarbe- ja maitseaineilt.

aktsiisima, maksustama aktsiisiga riigi kasuks.

aktsionär, prants. aktsiate omanik.

aktsioon, lad. toiming, tegevus, üritus.

aktuaalne, lad. parajasti päevakorral olev, tõsioluline.

aktuaar, lad. kohtukirjutaja, kes kirjutab protokolle ja hoiab akte.

aktus, || pidulik kõnekoosolek, (kooli)pidustus.

akuraat, lad. täpselt.

akusatiiv, keelet. sihitav käänne.

akustika, krk. heli levimistingimused ettekanderuumis, õpetus helist ja selle omadustest.

akustikon, kuuldetoru.

akustiline, kõlaõpetusse puutuv || hea kõlalise mõjuga ruum.

akuutne, lad. terav, äge, põlevatav.

akvaarium, lad. klaasseintega vesistu veeloomade tarvis.

akvamariin, lad. meriroheline, läbipaistev vääriskivi.

akvarell, ital. maalikunstis: vesivärv || vesivärvidega valmistatud maal.

akvireerima, lad. omandama, omale saama.

akvisiit, omandatud vara.

akvisitsioon, lad. omandamine, || vallutamine.

akvädukt, lad. veejuhe.

à la, prants. nii nagu.

alaalia, krk. keeletus, kõnelemisvõimetus.

alabaster, krk. valge läbipaistev kips või süsihapu lubi.

alarm, ital. müra, kutse sõtta, relvade juurde, hoiatussignaal.

alaun, maarjajää, maarjas.

albatross, suur valge lind lõunamerel, kes kuulutab tormi tulekut, tormilind.

albiino, hisp. värvisetu inimene või loom.

albinism, lad. pealnaha haiglane valgeks värvumine, värvise puudumine.

album, lad. mälestusraamat.

albumiin, lad. munavalgeollus.

albuminaat, munavalgekeha.

alburnum, bot. maltspuu.

alea, lad. täring, vürhvel || liisk.

aleksandriin, 6-jalgne, 12-silbiline värsirida.

aleksia, krk. lugemisvõimetus.

alektriomahhia, krk. kukevõitlus.

alemann, germaani suguharu liige.

alertne, prants. lõbus, lõbusatujuline.

alfa, kreeka tähestiku esimene täht α (A , a); algus.

alfa ja oomega, algus ja lõpp || krk. tähestiku esimene ja viimne täht.

alfabeet, lad. tähestik || $A B D$.

alfabeetiline, tähestikulises järjekorras.

alfabetaar, abd-õppur.

alfeniid, galvaaniliselt hõbetatud uushõbe.

algebra, arb. matemaatika osa, kus arvude omadusi ja suhteid käsitletakse üldiselt, arvused sealjuures märkides tähtede abil.

algoritm, mat. kindlaile juhiseile alluv arvutus.

alibi, lad. mujalu, mujalolek.

alidaad, kraadi osuti (nurgamõõte aparadi osa).

alienatsioon, võõrandamine || vaimusegadus; vaimuhaigus.

alikvoot, lad. ilma jäägita teise mitmekordselt mahtuv arv. Näit. 2, 3, 4, ja 6 on 12 alikvoodid.

aliment, toitlus- ehk elatisraha.

alimentima, toitma, toitulstama, ülal pidama.

alisariin, hisp. punane värvolus.

alkal, arb. leelissool.

alkaliseerima, leelissoolaga külastama.

alkaloid, orgaaniline alkal, lämmastikku sisaldav aine taimedes.

alkeemia, arb. kunst väärtuse ta metalle muuta väärismetallideks, kullategemine, „tar-kadekivi” taotlemine.

alkeemik, isik kes teotseb alkeemiaga.

alkohol, arb. viina vaim, tuli-vesi.

alkoholism, haiglane olukord, mis tekib üleliigsest alkoholi tarvitamisest.

alkoov, arb. eesriidega varjatud voodiõõs, voodiruum.

Allah, jumal, tõsine jumal muhamedlastel.

allaš, (Allaši mõisa järele Lätis, ida pool Riiat, kus teda valmistatakse) köömneviin, Allaši põletatud naps (kummel).

allatiiv, keelet. alaleütlev käänne.

allee, prants. puiestee.
allegooria, krk. mõistukuju.
allegooriline, mõistukujuline.
allegri, vt. loterii.
allegro ehk **allegramente**, ital. helikunstis: elavalt, ruttu.
allegro, elavalt mängitav muusikapala.
allianss, prants. liit, liidus.
alligaator, loom krokodillide sugukonnast.
alligeerima, lad. segama (metalle).
alliteratsioon, lad. alghäälikute samanemine luules.
allitereerima, luuletises sama häälikuga sõnu algama.
allokutsioon, lad. üte, eriti paavsti kõne kokkutulnud kardinalidele.
allonüümne, krk. teise, võõra nime all.
allopaatia, krk. parandus haigustavastandiliste vahenditega.
alludeerima, lad. midagi kaudselt meelde tuletama, millelegi vihjama.
allusioon, kaudne mainimine, vihje.
alluvium, lad. uhtmaa, leedis.
alluviaalne, juurde uhutud.
allüür, prants. kõnnak, viis astuda, käik; käitumisviis.
alma mater, lad. toitev, õnnistust jagav ema, — ülikooli ja kõrgema õppeasutise aunimi.
almanahh, krk. aastaraamat, kalender.
almandiin, lad. granaat-kalliskivi.
almukantaraat, astr. kõrgusring.
alpaka, liik uushõbedat, hiinahõbe || villane riie laamaviljast.
altar, lad. kiriku pühim osa.
alternatiiv, lad. kas ei või jah, hädavalik emma-kumma vahel.
alternatsioon, lad. vaheldus.

alto, ital. teine hääli muusikas.
altruism, lad. inimesarmastus, ligimesarmastus.
altruistlik, omakasupüüdmatu, teise eest hoolitsev.
alumiinium, (ka **alumiin**), savi-metall, metall savimullast.
alumnaat, lad. õppeasutis, kus õpilased ka süüa saavad.
aluniit, maarjaskivi.
alveolaarhäälik, hambavall-häälik.
alveolaarne, hambakoopaisse puutuv, kõrgjas, vahutaoline.
alveool, lad. hambavall || kopsumullike.
amabiliteet, lad. armastusvärsus, lahkus.
amalgam, arb. elavhõbeda ühend mõne muu metalliga || üldse: segu.
amalgameerima, metalle kokku sulatama (elavhõbedaga).
amarüll, nartsissiilia.
amatsoon, krk. muinaslooline sõjakas naisrahvas Aasias || mehelik naine || ratsutusülikond.
amatöör, prants. asjaarmastaja.
ambassadöör, prants. suursaadik.
ambitsioon, lad. koha nõudmine || auahnus, iseteadvus.
ambra, arb. hästilõhnav aine, mida tarvitatakse lõhnaõlide valmistamisel.
ambrasuur, prants. laskeaken.
ambrosia, krk. surematuse roog, jumalate toit.
ambulantne, lad. rändav, liikuv.
ambulant, lad. käijate haigete vastuvõtmise koht || liikuv laatsarett.
ambulatoorium, vt. ambulants.
ambulatoorne, liikuv, rändav.
ambuleerima, lad. edasi-tagasi käima || jalutama.
amelioratsioon, lad. parandamine, maaparandus.
amerikanism, Ameerika inglise keele erinevus.

ametaboolne, zool. moendumatu. **ametüst**, teatud kalliskivi.

amfiblastiline, zool. erinabane.

amfiblastula, erinabane põisloode.

amfiboolia, kaksiktähenduslikus, mõistete äravahetus.

amfiib, krk. loom, kes elab nii hästi vees kui maal || kahepaikne.

amfibrahh, luul. värsijalg, mis koosneb pikast (rõhulisest) silbist kahe lühikese (rõhutu) vahel.

amfiteater, krk. astmeliselt kõrgenev või pikkamisi tõusev poolring, ringteater.

amfiteatraalne, poolringis astmeliselt tõusev.

amitoos, zool. otsene tuumajagunemine.

ammoniaak, haihtuv leelise sool || lämmastikust ja vesinikust koosnev teravalõhnaline gaas.

amneesia, krk. arstit. mälurike, mälunõrkus.

annestia, krk. karistuse ärajätt, armus.

amor, lad. armastus, armastusjumal (Amor).

amorfne, kujutu.

amortisatsioon, kustutamine, vananemine.

ampel, lad. lamp, eriti rippuv lamp || rippuv vaas.

amper, prants. elektrivoolu tugevuse praktiline mõõduühik.

ampermeeter, galvanomeeter, mille osuti näitab amprite arvu, mis voolavad läbi galvanomeetri traatkeerdude.

ampertund, 3600-kulongiline elektriühik.

amplektiivne, haarav.

amplikatsioon, põhjalik kõne, kõnemehe täielik ettekanne.

amplifitseerima, lad. laiendama, suurendama.

amplituud, ulatus, laius, viibe.

ampull, zool. kupal.

amputatsioon, vigase kehaliikme mahavõtt.

amputeerima, lad. (vigastatud) kehaliiget kehast eraldama.

amulett, lad. ese, mida kantakse kaasas, et ta kaitseks hädaohutude ja haiguste eest; ohutis.

amööb, lihtsaima ehitusega üherakuline loom.

amügdaliin, krk. mandlikibe.

amüserima, prants. vestma, lõbutsema, lõbutama.

amüül, keem. tärkliis.

anabaptism, krk. uuesti-ristijate õpetus.

anabaptist, uuesti-ristija.

anaeroob, krk. hapnikupõlgaja pisilane.

anagramm, krk. tähemõistatus.

anahoreet, krk. üksiklane, eremiit.

anakoluut, kõrvalekaldumus reeglipärasest lauseehitusest.

anakoluutiline, kokkukõlastamatu (lauseehitus).

anakonda, Lõuna-Ameerika hiigelmadu.

anakreontiline, kerge, õrn, armas.

anakronism, krk. asetamine väära aega. vääraegsus.

analfabeet, krk. kirjaoskamatu.

analgeesia, krk. valutundmatus.

analogueerima, ühtlustama, sarnastama, võrdlema.

analooogia, krk. taosus, sarnus.

analooiline, krk. sarnusel põhinev, samalaadne.

analüüs, krk. jagamine || mingi keha keemiline jagamine algainesse || mingi mõiste tükeldamine ja selgitamine || üldse: eritus.

analüüsima, eritlema, osadesse lahutama.

anamnees, arstit. haiguse eelugu.

anapest, krk. värsijalg kahest

- lühikesest (rõhutust) silbist ja ühest pikast (rõhulisest).
- anarhia**, krk. seadusetus, korralagedus.
- anarhism**, õpetus võimuvabast ühiskonnast.
- anarhist**, igasuguse riikliku võimu eitaja.
- anastigmaat**, valguspildi aparaadi objektiiv, mis ilma vahekatjata joonistab kuni servadeni selge ja moonutamata pildi objektiivi põletiskauguse pikkuses.
- anastomoos**, med. soonte ühinemine.
- anateema**, krk. needus, kirikuvanne.
- anatomeerima**, tükeldama, liigitama.
- anatoom**, lahastaja, tükeldaja.
- anatomia**, krk. kehaehituse õpetus.
- anatomikum**, asutis anatomia uurimiseks.
- andesiit**, vulkaaniline mineraal.
- androgüün**, krk. meesnaine.
- aneemia**, krk. arstit. verevaesus, kehvveresus || kahvatus.
- anekdoot**, krk. uus väike või lühike lugu || kõdilooke.
- anemobaromeeter**, krk. tuulejõu-mõõtja.
- anemogeenne**, õhusoetuslik.
- anemograaf**, tuulemärkija.
- anemoloogia**, tuuleteadus.
- anemomeeter**, tuule- ja tõmbetuulemõõtja selle tugevuse ja suuna selgitamiseks mäetööstuses, korstnais jne.
- anemoon**, ülane.
- anemoskoop**, tuulelipp.
- anerooid**, krk. õhutühja metallkarbikesega baromeeter.
- anesteesia**, krk. tundetus.
- angaar**, lennukikuur.
- angiin**, med. kurgupõletik.
- anglikaani** ehk **episkopaalkirik**, valitsev reformeeritud kirik Inglismaal.
- angliseerima**, inglistama || midagi inglaste moodi tegema.
- anglitsism**, puhtinglislik keeleline erisus.
- angloameeriklane**, ameeriklane ingl. päritoluga.
- anglofiil**, inglaste sõber.
- anglomaan**, inimene, kes eelistab kõike inglispärast.
- anglomaania** kõige inglispärase eelistamine.
- angroo**, prants. hulgi (müük).
- anhüdriid**, keem. vesitu.
- anhüdriit**, kipsitaoline mineraal.
- aniliin**, keem. indigotaimest, ka kivisöetõrvast saavutatav värvollus.
- animaalne**, loomaline.
- animeerima**, lad. elustama, ergutama, lõbusaks tegema.
- animositeet**, lad. elavus, kirglikkus, vaenlikkus.
- ankeet**, teadete kogumine järeleküsimise teel, ringküsimus.
- annaal**, lad. aastaraamat.
- annalist**, aastaraamatu autor.
- anneksioon**, lad. (juurde) lisamine || teatud maa-ala liitmine teise riigi külge.
- annekteerima**, lad. võõrast maad oma maa külge liitma.
- annihilatsioon**, tühjakstunnustamine.
- annihileerima**, lad. hävitama || maksvusetuks tunnustama.
- annuaalne**, lad. iga-aastane.
- annulleerima**, kaotama, tühistama.
- annulus**, bot. aastarõngas, -lõim.
- anomaalia**, korrapäratus, erand, põikus.
- anomaalne**, krk. põikuv.
- anonss**, prants. teadaanne, kuulutis (näit. ajalehes).
- anonümitet**, nime üle vaikimine, nime mittenimetamine.
- anonüümne**, krk. nimetu.
- anorgaaniline**, krk. elutu, elumatu.
- anorgaaniline keemia**, osa kee-

- miast, mis teotseb ainega elust loodusest.
- anormaalne**, korrapäratu, kõrvalekalduv, ebaloomulik.
- anortiit**, kaltsium-päevakivi.
- ansambel**, prants. terve kogu, koosmäng.
- antagonism** krk. vastuolu, võitlus millegi vastu, vastupanu.
- antagonist**, vastane, vaenlane.
- antarktis**, lõunanaba-maad.
- antediluviaalne**, lad. ennevee-uputusaegne, eeljäaaegne.
- antenn**, raadio saate- ning vastuvõtte-traat || zool. tundesarv.
- antetsessor**, eelkäija (ametis).
- antibarbar**, krk. tooruse, teadmatuse ja keelevigade vaenlane.
- antidoot**, krk. vastumürk.
- antifebriin**, lad. palavikuvastane arstirohi.
- antifoon**, krk. seadis, mis teeb helid kuulmatuks || vahelduslaul.
- antifoonia**, loogiline vasturääkivus.
- antiikne**, lad. vanaaja vaimus ja maitsekohaselt || vana moodi || vana.
- antiikva**, lad. ladina kiri.
- antikriitika**, krk. vastuarvus-tus.
- Antikristus**, krk. Vastukristus || ka kurat.
- antikronism**, krk. viga ajaarvamises.
- antikvaar**, lad. vanaaja tundja || vanade raamatute ja kunstiteoste müüja.
- antikvariaat**, vanade (pruugitud) raamatute ja kunstiesemete kauplus.
- antikveerima**, lad. vananema || iganenuks tunnustama.
- antikviteet**, lad. vanaaegne ese.
- antimon**, teatud läikemetall.
- antimonarhiline**, krk. isevalit-suse vastane.
- antinoomia**, krk. kahe seaduse omavaheline vastuolu || seadusevastasus.
- antipaatia**, krk. vastikus.
- antipaadne**, vastik.
- antipapistlik**, paavstivaenuline.
- antipatriootlik**, isamaavaenuline.
- antipood**, krk. vastasjalgne, s. o. teispool maakera elav inimene || vastane.
- antipüriin**, v. **antifebriin**.
- antisemiit**, juudivaenlane.
- antiseptikum**, mädaniku eest kaitsev vahend, näit. karbool-hape.
- antistroof**, krk. vastupööre vanaaegses tantsus || vastulaul.
- antitees**, krk. vastulause.
- antoloogia**, krk. valimik kirjan-duspalasid, eriti luuletisi.
- antratseen**, krk. kivisöetõrva destilleerimise puhul tekkiv süsiniku ja vesiniku ühend.
- antratsiit**, läiksüsi.
- antree**, prants. eeskoda, sissekäik.
- antropofaag**, krk. inimesööja.
- antropogeograafia**, inimesmaa-teadus.
- antropoloogia**, inimesteadus.
- antropomorfism**, jumala ette-kujutamine inimeskujulisena.
- aort**, krk. suur-, pea-tuiksoon.
- apaatia**, krk. ükskõiksus.
- apaatiline**, ükskõikne.
- apanaaz**, prants. aastaraha, mit-tevalitsevate vürstide elatis-raha.
- aparaat**, lad. seadis, töövahend.
- aparell**, prants. sõj. kallaspool-lik, vall.
- apartne**, prants. eraldav, oma-ette olev.
- apašš**, röövel, bandiit (Pariisis).
- apellant**, lad. edastaja, edasi-kaebaja.
- apellatiiv**, keelet. üldnimi.
- apellatsioon**, edasikaebamine kõrgemasse kohtusse.
- apelleerima**, edasi kaebama

- kõrgemasse kohtusse, edastama.
- aperioodiline**, krk. mitteperioodiline.
- aplanaat**, lääts, mis on vaba kromaatilise aberratsioonist ning moondamisest.
- aplomb**, prants. kinne, endasuldus.
- apodiktiline**, krk. vastuvaidlematu, möödapääsematu.
- apogee**, astr. maakaug.
- Apokalüpsis**, krk. Johannese ilmutuse raamat.
- apokoop**, keelet. lõppkadu.
- apokriiva**, teol. osa raamatuid Piiblis.
- apologeet**, teol. ristiusu kaitsja.
- apoloog**, krk. õpetlik valm.
- apologia**, kaitsekiri, kaitsekõne.
- apooria**, krk. nõutus, nõutu olek.
- apopleksia**, krk. rabandus.
- apoplektiline**, rabanduslik || rabanduse laadi.
- apostaat**, krk. kõrvalekaldunu, ususalgaja.
- apostaseerima**, krk. kõrvale kalduma, usku salgama.
- apostel**, krk. käskjalg, Jeesuse jünger ja evangeeliumi kuulutaja.
- a posteriori**, lad. filos. kogemusest, katse teel.
- apostilik**, apostlitelt tulev, sugenev || nende õpetuse kohane.
- apostroferima** ehk **apostroofima**, lühendusmärgiga varustama || elavalt või karmilt kõnetama.
- apostroof**, krk. lühendusmärk.
- apoteoos**, krk. jumalustus, liialdatud ülistamine.
- ap(p)ertsepsioon**, filos. omasus.
- ap(p)ertsipeerima**, tähele panema, omastama.
- ap(p)etiit**, lad. söögiisu.
- ap(p)odeerima**, lad. poolehoiuks plaksutama.
- ap(p)laus**, poolehoiu avaldamine.
- ap(p)likatiivne**, kasutatav, rakendatav.
- ap(p)likatsioon**, lad. rakendus || osavus.
- ap(p)likatuur**, müüs. sõrmeseade.
- ap(p)litseerima**, lad. kasutama, kohaldama, rakendama.
- ap(p)ositsioon**, lad. lisand.
- ap(p)roksimatiivne**, ligikaudne, umbes.
- ap(p)roksimatsioon**, lähenemine.
- aprikoos**, puuvili (Kesk-Aasiast pärit).
- a priori**, sõltumatu kogemusest.
- apteek**, krk. arstirohukauplus || roholadu || rohupanipaik.
- apteeker**, arstirohuvalmistaja, apteegiomanik.
- aptitiivid**, prants. kohanemine, osavus, and.
- apiireksia**, med. palavikutus.
- araabia arvud**, meie numbri-märgid 1—9 jne.
- araalia**, põõsastaim || puu (P-Ameerikas).
- arabesk**, joonis puulehtedest || lillornament.
- arabism**, araabiapärasus keeles.
- arabist**, arabia keele tundja.
- arbitr**, lad. vahemees, vahekohtunik.
- arbitraaž**, prants. vahekohtuniku otsus || kaubanduses: mitmekesiste raha- ja vekslkurside võrdlemine, et leida soodsaimat kohta äritehinnguks, hinne.
- areaal**, lad. pindala, maa-ala.
- areen**, lad. liiv, liivaväljak || etenduse ringväli tsirkuses.
- areomeeter**, krk. erikaalu mõõtja.
- areopaag**, krk. kõrgeim ja kuulsaim kohtukoda Ateenas || erapooletute kohtunikude kogu.
- arest**, vangistus || kinnipanek.
- arestant**, vangistatu.

arestima, vangistama; varandust ametliku valve alla võtma.

aretoloogia, krk. voorusõpetus.

argentaan, uushõbe, metallise-gu tsingist, vasest ja niklist.

argon, gaas, õhkkonna osis.

argonauudid, argo-laevurid, Jaasoni reisikaaslased kuldvilla-ku järgi sõites kreeka mütooloogias.

argoo, õpilaste, sõdurite, varaste või ükskõik mis kihi erikeel.

argument, lad. tõendav asjalu, põhjend.

argumentatsioon, põhjendus.

argumenteerima ehk **argumenta-tima**, lad. vastu vaidlema, vastuvaidlust põhjendama.

argürism, med. hõbemürgistus.

argüroos, hõbestumine.

arhaism, krk. vananenud keeleform.

arhaistlik, vananenud, vana-moelist jälgendav.

arheoloog, muinsusuuriija, muinasteadlane.

arheoloogia, muinasteadus.

arheoloogiline, muinasteaduslik.

arhetüüp, ürgtüüp, -muster || esitrükk.

arhierai, krk. ülempreester || peapiiskop.

arhiiv, lad. kirjakogu, ürikute kogu.

arhiiviline, ürikuline.

arhimandriit, kloostriülem, abt.

arhipelaag, saarekas meri || saarestik.

arhipiiskop, krk. peapiiskop.

arhitekt, krk. ehitusteadlane, ehituskunstnik.

arhitektoonika, ehituskunst; ülesehitus, konstruktsioon.

arhitektuur, ehituskunst.

arhivaar, ürikute hoidja, arhiiviametnik.

arhont, riigiametnik vanas Kreekas.

ariett, ital. väike aaria, lihtlaulu-
luke.

ariidne, lad. kuiv, viljatu.

aristokraat, aadlik || aadlivalit-suse poolehoidja.

aristokraatia, krk. aadel, aadli-seisus, aadlivalitus.

aritmeetika, krk. arvuõpetus.

aritmeetiline, arvuõpetuslik.

aritmomeeter, krk. arvutusma-sin.

arjergard, prants. järelevägi.

arkaad, prants. ehitusvõlvistik.

arktiline, krk. põhjanabal asuv || põhjapoolne, põhjamaine.

arktis, põhjanabamaad.

arkus, lad. kaar.

armatuur, lad. mingi masina või aparaadi täiendusosad; varustis.

armee, prants. sõjavägi.

armillaarsfäär, astr. rõngas-kerä mitmesuguste taeva ja maa käiguringide näitlikuks kujutamiseks.

arnika, lad. teatud arstirohu-taim.

aroom, krk. lõhn, lenduv taime lõhnaaine.

ar(r)ak, arb. riisiviin.

arranzeerima, prants. korralda-ma, toime panema || kokku leppima.

ar(r)eteerima, vt. arestima.

arrogants, lad. ülbus.

arsen, krk. väga mürgine me-talline element.

arsenal, prants. relvahoone ühes töökodadega.

arssin, vene mõõduühik = 72 sm.

arteer, krk. tuiksoon.

arteesiakaev, prants. puurkaev.

artefakt, lad. kunsttehis, (kuns-ti-) toode.

arteriaalne, tuiksoonene, hap-neriurikas (veri).

arterioskleroos, med. soonte kõ-vastumine.

artikkel, lad. liige; trükk; lõik, näit. kõnest, kirjutisest, raa-matust || kaub. teatud kauba-aine || keelet. sugusõna.

- artikulatsioon**, aine liigitamine || (selge) hääldamine.
- artikuleerima**, lad. eraldama; hääldama.
- artilleeria**, prants. kahuriasjan-dus, kahurivägi.
- artillerist**, kahuriväe sõdur.
- artist**, kunstnik, eriti tsirkuses || virtuoos teatud alal, kas žonglöör, jalgrattur, köietant-sija, vilepuhuja jne.
- artšokk**, ohakakujuline toidu-taim.
- artriit**, med. liigesepõletik.
- arütmia**, krk. rütmitus.
- asaföötida**, lad. taime Ferula Asa foetida kõvaksmuutunud piimmahl; juudasitt.
- asbest**, krk. kivilina, kiudjas mineraal.
- aseismiline**, krk. maavärinata.
- aseptiline**, krk. vaba pisilastest.
- aseptool**, mädanemisttakistav happelahu.
- asfalt**, krk. kõva maatõrv, juu-dapigi.
- asfalteerima**, (katuseid, põran-daid, tänavaid) katma asfal-di seguga.
- asideriit**, krk. ilma rauasisal-duseta meteoriit.
- asimuu**, geom., astr. sihinurk.
- askariidid**, krk. kõhuussid, solk-med.
- askees**, krk. harjutus kirgede ja himude valitsemises, liha-suretamine.
- askeet**, krk. lihasuretaja.
- askeetika**, askeesi õpetus.
- asketism**, kirgede ja himude valitsemine || lihasuretamine.
- asomaatiline**, krk. kehatu.
- asoot**, krk. lämmastik.
- asootiline**, lämmastikku sisal-dav.
- asotomeeter**, lämmastikumõõt-ja.
- aspar**, bot. parsahain.
- asparagiin**, keem. aspar-ollus.
- aspekt**, lad. vaatekoht.
- aspektid**, planeetide, päikese ja kuu vastastikused peaseisan-gud.
- aspergill**, lad. pühitsetud vee pintsel.
- asperiteet**, lad. karedus, kal-kus.
- aspersioon**, lad. piserdamine pühitsetud veega.
- aspersoorium**, pühitsetud vee nõu kirikus.
- aspiik**, prants. kokakunstis: hüüberoog, sült.
- aspiraator**, lad. õhuimeja, ime-misaparaat.
- aspirant**, lad. kohaotsija || eriti isik, kes taotleb reservohvit-seri kutset (sõjakoolis).
- aspiratsioon**, lad. hingatus || sissetõmbamine || saadataht-mine || med. käästus.
- aspireerima**, lad. keeletead. mingi hääliku järel või sõna lõpus h-hääliku taolist hääli-kut hääldama || midagi püüd-ma, taotlema.
- aspiriin**, arstirohi palaviku vas-tu.
- assamblee**, prants. kokkutulek || hiilgav seltskonnaring.
- assekürants**, kindlustus teatud kahju vastu.
- assekureerima**, lad. kindlusta-ma kahju vastu.
- assertooriline**, loogikas: tõsiasja konstateeriv.
- assessor**, lad. kaasistuja koh-tus, administratiivasutise nõu-nik.
- assideerima**, kaasistuma.
- assignatsioon**, lad. maksukäsk, maksutäht.
- assigneerima**, lad. kaub. mak-sukäsku andma.
- assimilaat**, sarnastussaadus.
- assimilatsioon**, sarnastumine, kohandamine.
- assimilatsiooniprotsess**, toitai-nete muuteprotsess (kehas).
- assimileerima**, lad. sarnasta-ma, kohandama || muutma toitaineid (kehas).

- assisteerima**, lad. abiks olema, kaasnikuks olema.
- assistent**, lad. kaasnik, nõunik, abiline.
- assonants**, luul. sõnade algusvokaali sarnasus luulereas või riimides.
- assoneeruma**, lad. sarnaselt kõlama.
- assotsiatsioon**, psühh. kujutluste aheldumine, sidestumine || bot. taimeühing.
- asteenia**, krk. arstitead. rammetus.
- asteeniline**, nõrgenev, rammestuv.
- aster**, krk. lesesõlg (lill).
- asterisk**, tähtmärk, viitemärk (*).
- asteroid**, rändtäheke, planeetoid.
- astigmatism**, füüs. läätsede omadus punkti mitte igast kaugusest punkti näol kujutada.
- astma**, krk. hingeldustõbi.
- astmaatik**, hingeldustõbine.
- astmaatiline**, hingeldav.
- astraalihu**, filos. inimese hingetegur.
- astraalne**, lad. tähtede taoline || (spiritismis) kõrgemasse olemasollu puutuv, taevalik.
- astrabolism**, krk. päikesepiste || varjusurm.
- astrahan**, plüüs läikiva kurrutatud pinnaga || kähara villaga tallenahk, karakull.
- astrofotomeetria**, taevakeha helduse mõõtmine.
- astroгноosis**, silmanähtava tähistaeva tundmine.
- astrograaf**, tähekaartide valmistamise aparaat.
- astrofüüsika**, õpetus taevakehade füüsilistest ja keemilistest omadustest, füüsikaline astronoomia.
- astroloog**, ennustaja tähtede abil.
- astroloogia**, täheseletamise kunst.
- astromeeter**, tähemõõtja.
- astronoomia**, täheteadus.
- astrokoop**, tähepiikksilm.
- astrokopia**, tähtede vaatlemine.
- astropektrograafia**, tähe spektrumi uurimine.
- atsendents**, tõusev sugulusjoon.
- asuriin**, sinine värvollus.
- asuur**, prants. taevassinine värvus, taevasina.
- asuurne**, taevassinine.
- asümmeetria**, krk. sümmeetria puudus.
- asümptoot**, krk. ligindusjoon; mõõtmisel — otsejoon, millele läheneb alaliselt kõverjoon, ilma et viimane otsejoonega kunagi kokku satuks.
- asümptootiline**, mitte-kokkusaatuv.
- asüül**, krk. varjupaik || hoolekandeaunitis.
- azoline**, geol. arheiline.
- ataak** prants. rünnak.
- atakerima**, ründama.
- atakia**, med. korratus muskritegevuses.
- atanaasia**, krk. surematus.
- ataraksia**, filos. kõigutamatu hingerahu.
- atašee**, prants. abiametnik, saadiku kaaslane.
- atavism**, algvanemate omaduste nähtavaletulek.
- ateism**, jumalasalgame, vee-ne jumala olematuses.
- ateist**, krk. jumalasalgaja.
- atelektas**, krk. med. korditumine, korditus || kopsukoe seisukord, kus kopsumullid on kokku langenud ja õhutihjad.
- ateljee**, prants. kunstniku tööruum.
- atentaat**, võõra õigustesse puutumine || tapmiskatse, eriti mõne silmapaistva isiku vastu suunatud.

ateromatoos, med. putrumine.
atestaat, lad. tunnistus, tunniskiri.
atlas, maakaartide kogu || arstitead. esimene kaelakont.
atlass, satään (riie).
atleet, krk. jõumees, maadleja.
atleetika, (raske)jõustik, maadluskunst.
atmosfäär vt. sfäär, õhukiht ümber maakera, õhkkond.
atoll, rõngas-rahu, korallsaar.
atomism vt. aatom, filosoofiline printsiip, mis püüab kõiki loodusnähtusi seletada aatomite abil.
atomistika, õpetus aatomi olust ja ehitusest.
atomistlik, aatomi-õpetusse puutuv.
atonia, krk. lõtvus.
atroofia, krk. kõhnumine, kõhetus.
atroofiline, kõhnuv, kõhnaks minev.
atropiin, teatud mürk.
atseedia, med. nürimeelsus.
atsefaloos, zool. aher põis-tang.
atserbne, lad. kibe, mõru.
atsetaal, hapniku-eeter.
atsetaat, äädikhappe sool.
atsetomeeter, lad.-krk. äädikhappemõõtja.
atsetüleen, värvitu, plahvatav valgustusgaas, süsivesinik.
atsetüül, krk.-lad. äädikhappe radikaal.
atsideerima, lad. hapendama || happeks muutma.
atsidimeetria, happehulga kindlaksmääramine.
at(t)entsioon, lad. tähelepanu.
attitsism, attikapärane kõnekäänd || kunstipärane lihtsus stiilis.
at(t)raheerima, lad. ligi tõmbama.
at(t)raktsioon, külgetõmme.
at(t)ribueerima, lad. (juurde) liisama.

at(t)ributiivne, kaasa-antav.
at(t)ribuut, lad. tunnus, tunnimärk || keelet. täiend.
atüüpiline, tüübitu, korrapäratu.
audients, jutulevõte, jutulolek (riigivalitsejate või muude kõrgemate isikute juures).
audifon, kuuldeaparaat kurtummadele.
auditoorium, kuuldesaal || kuulajate kogu.
augureerima, lad. ennustama.
auguur (ka **augur**), preester-ennustaja vanas Roomas.
aula, lad. koolisaal, pidusaal.
auripigment, kollane väävlisarsen.
auriskoop, lad.-krk. riist kõrva vaatlemiseks.
auskultatsioon, lad. kuulamine, pealtkuulamine || arstitead. keha sisimusest kuulduvate helide kuulamine, kuulatlus.
auster, karbiline loom.
autentifitseerima, tõestama.
autentne, lad. iselik, täiesti us-tav, kindel, eht.
auto, lühend s. automobiil || ise-, oma-, enese-, enda.
autobiograaf, enese eluloo kokkuseadja, kirjutaja.
autobiograafia, krk. enda kirjutatud elulugu.
autobus (= auto-omnibus), maanteel liiklev sõiduk inimeste kui ka kraami veoks.
autodafee, port. ja hisp. ketserite pidulik surmasaatmine.
autodidaksia, krk. iseõppimine.
autodidakt, iseõppinud.
autodünaamiline, omajõuline.
autogaraaž, autokuur.
autogeenne, koha peal tekkinud; **autogeenne keetmine**, metallide (eriti murdunud osade) kokkukeetmine põleva gaasi ja hapniku leegi abil.
autognoosia, iseendatundmine.
autograaf, krk. isekirjutaja, kopeermasin || omakäene kiri.

autograafia, kunst käsikirju kivitrükis paljundada.
autogramm, omakäeline kirjutis (vt. **autograaf**).
autokefaalia, piiskopi iseseisvus, patriarhi alla mittekaivus.
autoklaav, auru-keedupott.
autokraat, isevalitseja, täievolimuline käskija.
autokraatia, krk. piiramatu isevalitsus.
autokriitika, enesekriitika.
automaat, krk. iseliikuv, isetegev masin || isemüüja (aparaat).
autobil, krk.-lad. jõusõiduk, mootori jõul liikuv sõiduriist.
autonoomia, omavalitsus || iseseisvus.
autonoomne, krk. oma seaduste järele elav.
autopsia, krk. silmanähtavus, vaatlemine oma silmadega || med. koolnuvaatlus.
autor, lad. algataja, koostaja.
autorisatsioon, volitus.
autoriseerima, volitama.
autoriteet, lad. mõjuvõim, lugupidamine || tunnustatud eriteadlane.
autotüüp, krk. ürgtrükk, algäratõmme.
avaal, prants. vekslivastutus || vastutus vekslit tasumise eest.
avaleerima, vekslit eest vastutama.

avalist, vekslivastutaja, käemees.
avanss, prants. ettemaks saadaolevast summast, ede.
avansseerima, edutama.
avanturiin, kollane, punane või pruun konnakivi.
avantürist, prants. juhtumuste otsija, õnnekütt, seikleja.
avareeritud kaubad, merel rikutud kaubad.
avarii, prants. kõik laeva kuld ja kaotused reisul, eriti laevaõnnetus, merikahju, merivahing; **partikulaaravarii**, kaotused ja vigastused juhtumit tagajärjel, mida kannavad prahi omanikud; **üldavaril**, kõik kahjud suurõnnetuse puhul.
Ave Maria, katoliiklaste palve neitsile Maarjale.
avenüü, prants. tore kasvavate puudega kaunistatud tänav suurlinnas.
aviaatika, lad. lennuõpetus, lennutehnika.
aviatsioon, õhusõit lennukitega.
aviis, prants. ajaleht || kaub. ennetus, teatus.
avokatsioon, lad. (aktide) tagasinõudmine.
avotseerima, lad. tagasi nõudma.

B.

baar, ingl. õlle-, veini- või viinamüük leti, puhveti tagant; joomisruum; joomislett.
baarium, keem. teatud metall.
baas, krk. alus || sõj. lähteala.
baccalaureus, (alam) akadeemiline kraad || õpetlane, kes on saavutanud alama akadeemilise astme.
Bacchus, viinajumal vanas Kreekas.

bagaaž, prants. pagas, reisupakid.
bagatell, ital. pisiasi, tühine asi.
bag(g)er, masin mullakaevamiseks, süvendaja.
bajadeer, india tantsijanna ja lauljanna.
bajonett, prants. püssitääk.
bak(h)anaal, lad. jooming, joomapidu, pidu Bakchos'e auks.

bak(h)anaalne, joogirõõmus.
bak(h)ant, bakanaalist osavõtja; eriti joovastunud naine.
bakšiš, pärs. jootraha, kingitus.
bakter, pisilane.
bakterioloogia, pisikuteteadus.
balalaika, ven. mänguriist.
balanss, prants. kaal, tasakaal || kaub. bilanss.
balansseerima, prants. tasakaalu seadma, tasakaalu hoidma, tasakaalustama.
balansseeruma, tasakaalus hoiduma, kõikuma.
balanssiir, kaalu õlgpuu.
baldahhiin, ital. troonikatus || kandraami, kantsli või voodi riievvari.
balderjan, palderjan.
baleriin, ital. kunstantsijanna.
balkon, prants. majast esile tungiv rõdu või eeskoda; palkon.
ball, tantsupidu, pall.
ballaad, prants. jutustav luuletis rahvapärasteist aineist.
ballast, laevakeres olev raskus, mis laeva tarvilisel sügavusel vees hoiab || kasutu lisakoorem.
ballett, ital. lavatants, tantsmäng, tantsuetendus.
ballist, lad. viskemasin.
ballistika, krk. õpetus visatud või lastud kehade liikumisest.
ballistiline kurv, viskejoon, lennutee.
ballotaaž, prants. salajane hääletamine kuulikeste abil.
balloteerima, kuulikestega valima.
balsam, lad. vaigune hästilõhnav taimemahl, palsam.
balsameerima, lõhnavate rohtudega võidma.
balustraad, prants. rinnatis, äärekaitse loozide jne. ees.
bambus, teatud roogtaim Ida- ja Lääne-Indias.
banaalne, prants. labane.

banaan, teatud maitsev puuvili.
bandaaž, prants. haavamähis, songavöö.
bandažist, songavööde tegija.
banderoll, aktsiisisedel || lehviviv pael || lipuke odaotsal.
bandiit, ital. röövel, mõrtsukas.
bankett, prants. pidusöök || sõj. laskeaste (laskuri tarvis olev vall rinnatisel).
bantu, Aafrika neegerrahvaste rühma liige.
baobab, ahvileivapuu.
baptism, krk. teatud usulahk.
baptist, ristija || usulahu liige, kes eitab lapseristimist, pidades ainuõigeks vaid täiealiste ristimist.
barakk, prants. välja- või laagrihütt, lööv.
barbar, krk. mittekreeklane || toores, metsik inimene.
barbarism, lad. keelevormide vigane, võõrapärane tarvita-mine.
barbarne, julm, metsik.
bard, kelti laulik.
barelieef, prants. kivitahvlile raiutud kujund, mis on tahvli pinnast vähe kõrgem; lamesk.
barett, prants. sirmitu ümmargune või nurgeline vaimulikumüts.
bariton, muus. keskmine mehehäääl || teat. muusikariist.
baritonist, kõrgebassi laulja.
barjäär, prants. tõke, takistussein, tõkkepuu.
barokk, prants. 17. sajandi kunsti stiil, mis taotles kunstlikku reeglipäratust, eriskummalisust.
baromeeter, krk. õhurõhumõõtja.
baroskoop, krk. õhurõhunäitaja.
barotermomeeter, kõrgusemõõtmiseks tarvitav termomeeter.
barranko, geogr. geol. tulemäe katlataoline org, kuristik.

barrikaad, prants. kaitsevall, tõke, teesulg.
barüüt, keem. raske mineraal, raske pagu.
basaalmeningiit, med. ajupõhik miku kelme põletik.
basaalne, alusepoolne.
basaar, näitemüük || turuplats || kauplushoone.
baseeruma, alusel asetsema, alusele toetuma.
basillika, lad. avalik kohtukoda vanas Kreekas ja Roomas || teatav kiriku ehitusstiil.
basilaarne, juurmine.
basilisk, krk. muinaslooline lohe, liik sisalikke.
basipetaalne, bot. valguv.
bass, meesterahva sügav lauluhäl.
bassein, prants. teatav veekogu, vesistu.
bassett, mänguriist, väike bass.
bastard, prants. väljaspool abielu sündinud laps, värdjas.
bastion, prants. kindluse kaitsevall, väljaulatav nukk, pooltorn.
bataat, kartulitaoline vili.
batist, prants. peenlõuend.
batsill, lad. kepikujuline pisilane.
beatifikatsioon, õndsakskuulutamine.
bebutt, kõver kaukaaslase pistnuga, vestu.
beebi, ingl. lapsuke, imik.
beduiin, arb. rändaja araablane.
begiin, teatud nunnaordu liige.
begoonia, teatud toalill.
bei, teatavate Türgi ametnikkude austav nimetus; härra.
bekarr, muus. keelumärk.
bedediin, odav puuvill Hommikumaalt.
belemniit, krk. „piksenool“, muinasaegne kivistunud tinditigu.
belletaaž, prants. esimene (maja-) kord.

belletrist, prants. ilukirjanik.
belletristika, ilukirjandus.
belletristiline, ilukirjanduslik.
bellis, lad. kirikakar, maarjalill.
beluuga ven. teatav krõmpsluuline kala.
bemoll, muus. märk heliastme madaldamiseks poole tooni võrra.
benediktiin, benediktiinlaste valmistatud liköör.
benediktiinlane, püha Benedictus'e poolt asutatud mungaordu liige.
benediktsioon, lad. õnnistus.
beneditseerima, õnnistama.
benefiits, heategu, soodustus.
benefiss, lad. au-, tuluõhtu.
benefitsiant, isik, kelle kasuks benefiss toime pannakse.
bengaali tuli, india helktuli, kirju tulestik.
bensiin, peamiselt süsivesinikkudest koosnev kergesti põlev vedelik.
bensoe, lõhnav bensoetaime vaik.
bensool, kergesti süttiv, kivi- sötõrvast saavutatav õli.
bentos, geogr. (vete) põhjaelustik.
berberiin, berberisejuurest valmistatud kollane värv.
berdanipüss, ameerika koloneli Berdan'i nime kande püss, ven. *berdanka*.
bergamott-õli, lenduv taimeõli.
beribeeri, teatav haigus.
bernhardiinlane, püha Bernhardi mungaordu liige || koeratõug.
berNSTein, merivaik.
berüll, teatud kalliskivi.
besee, prants. teatud küpsis.
bessemeerima, (erilisel viisil) tooresrauda puhastama ja vabastama süsiaineist kuuma õhu sissepuhumisega.
bestia, lad. metselajas || ka: toores inimene.

- bestiaalne, lad. toores, metsik, elajalik.
- betoon, prants. valamis- ja ehitusmaterjal kruusast ning tsemendist, mis esmalt vedel ja pärast kõveneb.
- betšuaan, rahvaliige Lõuna-Aafrikas.
- bibliofiil, krk. raamatusõber.
- bibliofiilia, raamatuarmastus.
- bibliograaf, raamatuteadlane.
- bibliograafia, raamatuteadus.
- bibliomaan, kirglik raamatukoguja.
- biblioteek, raamatukogu.
- bibliotekaar, raamatukoguhoidja.
- bidee, prants. istevann, väike pesuvann.
- biennaalne, lad. kahe-aastane.
- bifooliline, kaheleheline.
- bifurkatsioon, geogr. kahenemine.
- bigaamia, lad.-krk. kaksikabielu.
- bigamist, kahe naise mees.
- biissam, loodusloos: muskushärg.
- biison ehk piison, metshärg.
- bikarbonaat, kahelissüsihapu sool.
- bikollateraalne, bot. kahekülgne.
- bikonkaav, mõlemat pidi õõnsaks lihvitud, kaksiknõgus.
- bikonveks, mõlemalt poolt kumer, kaksikkumer.
- bikvadraat, matem. ruudu ruut.
- bilabiaalhäälik, mõlema huule abil hääldatav häälik.
- bilanss, ital. kulude ja tulude suhe, tasakaal.
- bilateraalne, samakülgne.
- biljard, v. piljard.
- biljon, prants. miljon miljonit või (Prantsusmaal ja Am. Ühendriiges) tuhat miljonit (= miljard).
- biometallism, kaksik-rahaalus.
- binaarne, mat. kaheks jagunev.
- binokkel, pikksilm kahe silmaga vaatamiseks.
- binomiaalne, lad.-krk. kahe-liikmeline.
- binoom, mat. kaksliige.
- binoomne, vt. binomiaalne.
- biogeen, krk. oletatav ühend taim- või loomaraku protoplasmas.
- biogenees, elu tekkimine, arenemine.
- biogeneetiline, eluarenguline.
- biograaf, elulookirjeldaja.
- biograafia, elulugu.
- bioloogia, loomade ja taimede elutegevuse teadus.
- biomagnetism, loomamagnetism.
- biota, elustik.
- biosofia, elutarkus.
- biosoon, krk. kunstlik toitaine.
- biostaatika, õpetus inimese elukestusest.
- biplaan, lad. kahepinnaline lennuk.
- biskviit, prants. teatud küpsis.
- bismut, teatud metall.
- bisulfaat, kahelisväävelhapu metall.
- bitsükkel, prants. jalgratas.
- bitsüklist, jalgrattur.
- bituminoosne, tõrva sisaldav, mäepigine.
- bituunen, lad. mäepigi.
- bivakeerima, (ka bivakkima), ööbima lahtise taeva all.
- bivakk, prants. välileer.
- blamaaž, prants. teotus, häbistatus.
- blameerima, prants. häbistama, teotama.
- blankett, prants. osaliselt ette trükitud tekstiga leht täitmiseks.
- blankokrediit, krediit, mis põhineb isiklikul usaldusel.
- blaseerunud, prants. nürinenud, tõntsunud, ükskõikne.
- blastula, zool. põisloode.
- blindaaž, prants. (laskurite) kaitseehitis.

- blokaad**, prants. sulus, sulg.
blokeerima, prants. (linna, riiki) piirama.
blokk, prants. erakondade liit.
blokknoot, prants. märkmik.
blond, „valgevereline”, heledate juuste ja heleda nahajumega isik.
blondiin, blond inimene.
bluff, ingl. (loe: bluff), toores, hooplev kiit, alusetu kõmutaede.
bluus, sak. pluus, pealissärk, töösärk || mugav daamiriitus.
boa, hiigelmadu || nahkkrae.
bodmerii, holl. merilaen, laen laeva peale.
bodmeriikiri, laevaveksel.
bodmerist, merilaenu-usaldaja.
boheem, prants. mustlasus || vabade ja muretute üliõpilaste ja kunstnikkude maailm.
boheemlane, selle maailma liige.
boikoteerima, ühiskondliku põlguse alla panema || igasuguse läbikäimise kellegagi lõpetama.
boikott, ingl. ühiskondliku põlguse alla panek || igasuguse läbikäimise lõpetamine kellegagi.
boikottima, v. boikoteerima.
boiskaut, ingl. poiss-skaut.
bojaar, kõrgem ametnik ja vürstide nõuandja vanas Venes.
bokoonia, teatud ilu-põõsastaim.
boleero, hisp. rahvustants ³/₄ taktis.
bolomeeter, füüs. soojendusmõõtja.
bolševism, ven. „enamlus”, praegusel Venemaal valitseva kommunismi endine nimetus.
bombardeerima, prants. pommitama.
- bombardiir**, bombardeerija, pommitaja (kapral).
bonifikatsioon, kaub. heakstegemine, kahjude tasumine.
bonifitseerima, tasuma, kahjusid tasa tegema, hüvitama.
boniteerima, lad. hindama || maad liigitama.
boniteet, lad. headus, väärtus.
bonn, prants. väikeste laste kasvataja.
bonnett, sõj. kindluse kõrgendatud valliosa rinnatise küljekaitseks.
bool, ingl. jook lahjendatud veinist, millele lisatud puuviljatükikesi.
boolus, teatud mineraal.
boor, mittemetalline keemiline algollus.
booraks, boorhapu naatrium, pura.
booranhüdriid, keem. boorvesi.
bord, holl. ääris; poort.
bordeerima, palistama.
bordell, prants. lõbumaja.
bordüür, prants. palistus.
boreaalne, lad. põhjapoolne.
borneerima, prants. piirama, kitsendama.
borneeritud, prants. vaimselt piiratud.
botaanik, taimeteadlane.
botaanika, krk. taimeteadus.
botaniseerima, taimi koguma.
botik, naiste jalanõu, mida kantakse kingade peal; kõrge soe kaloss.
Braama, sanskr. Ida-India hindude juures kõrgeim olevus, maailma looja.
brahhübootiline, krk. lühikese elukestusega.
brahhükefaalne, lühipeane.
brahhüprosoopia, laianäosus.
bramanism, hindude usund.
bramiin, india ülema seisuse, preestrikasti liige.
bartše, ital. altoviit.
brauning, ingl. revolver.

bravo, (braavo) ital. poolehoiu-hüüd, meisterlik! hästi!
bravo, ital. palgatud mõrtsukas.
bravuur, prants. julgus, kartmatus, kohkumatus, tublidus.
brelokk, kaunistav ripats (uuri-kehtil).
brigaad, prants. väeosa, mis koosneb 2 või rohkemast rügemendist.
brigadiir, brigaadikindral.
briis, tuulevinu, kerge tuul.
brikett, prants. pressitud süsi või turvas.
briljant, prants. lihvitud kalliskivi, eriti teemant.
briljantiin, poleerimisvahend; juuste läikivakstegemise vahend || puuvillane riie.
brisanthe, sõj. purukstegev.
britanniametall, Inglismaal leiutatud metallisegu tinast, antimonist ja vasest (ka inglistina).
brodeerima, prants. tikkima, palistama || ehtima ilustistega.
broderii, tikandus, tikitud riie.
brokaat, ital. raske, kulla ja hõbedaga läbipõimitud siidriie; värv.
brokaatpaber, kirju paber peale trükitud kuldilustistega.
bromatograafia, krk. toitainete kirjeldamine.
bromatoloogia, õpetus toitainetest.
branh, krk. kopsutoru.
bronhiaalne, kopsutorusse puutuv.
bronhiit, kopsutoru-põletik.
brontosaurus, krk. väljasurnud hiigelroomaja kriidiajastust.
broom, krk. lihtne vedel põletav algollus, mis leidub merevees.
brošeerima, vihku seadma ja ainult paberisse köitma (raamatut).
brošš (la pross) prants. naiste rinnanõel.

brošüür, prants. kerges paberköites väike raamat.
brustver, sak. (sõj.) rinnatis.
brutaalne, prants. toores, loomalik.
brut(t)o, ital. kaub. kauba kaal ühes pakendiga.
brünnett, ital. pruunikas, mustajuukseline, „mustavereline”.
buboon, krk. arstitead. suguhaiguste või katkumuhk.
Bud(d)ha, ida-aasialaste jumal.
bud(d)hism, usund Ida-Aasias, Budha' poolt rajatud usund.
bud(d)hist, Budha' kummardaja.
buduaar, prants. daami vastuvõtutuba lähematele tuttavatele, naiste riieututuba.
bugseerima, pukseerima, varpima, puulima, laeva köitpidi järele vedama.
bukett, prants. lillekimp.
bukooliline luule, karjase-elusse puutuv luule.
bulka, lad. paavsti käsukiri.
bullaarium, paavstibullade kogu.
bul(l)dog, ingl. suur inglise koer.
bulvar, pulvärk, vall || valli pealne jalutustee || toreduspuiestee Pariisis.
bumerang, kõver viskepüü, ja hi- ning sõjariist austraallasil, mis märki mitte tabades liugleb spiraale tehes viskaja juurde tagasi.
burka, kaukaaslaste karvane viltmantel.
burlesk, ital. lõbus tükk, jant.
burnus, arb. mantel valgest villriidest.
buršš, sak. värvikandja üliõpilane.
buržuaasia, prants. varaline kodanikuklass, kodanlus.
bussool, ital. kompass, nurgamõõteriist.
bušmann, võsainimene Edela-Aafrikas.
butüromeeter, riist piima rasvahulga määramiseks.

bõliina, vene muinaslugu kangelasist.
börs, avalik hoone, kus kaupmehed toimetavad äritehinguid, rahaturg.
büdzett, ingl.-prants. eelarve.
bülletään, prants. aruanne || arstiaruanne || teadaanne.
bürokraat, teenistuses kange ja

valitsemishimuline ametnikformalist.

bürokraatia, prants.-krk. ametkondade valitsus || kord, kus võim on ametnikkude käes.

büst, ital. rinnakuju.

bütsantinism, ülemate ees lõmitamine, roomamine, alandlik, orjaline käitumine.

C.

café-chantant, prants. (loe: kafe-šantaan) tingeltangel, laulukõrts.

café-restaurant, prants. (loe: restoraan) kohvik (kõrts) ühes toidusaaliga.

camera obscura, lad. pimekamber || algeline valguspildi aparaat.

canticum, lad. laul, (mitm. *cantica*).

canticum canticorum, Salomon'i ülemlaul.

carmen, lad. luuletis.

carmina, lad. laulud, luuletised.

carpe diem, lad. kasuta aega!
cello, vt. tšello.

centime, prants. (loe: santiim) frangi $\frac{1}{100}$, vrdl. sent.

cif, kaubasaadetiste erimärk || ingl. sõnade *cost*, *insurance*, *freight* = kulud, kindlustuspreemia ja praht — lühend, s. o. kaup saadetakse kindlustusrahata ja prahi hinnata, mis saatja poolt ette tasutud.
citoyen, prants. (l. sitoajään) kodanik.

contra, lad. vastu.

cos, mat. koosinus.

cosec, mat. kooskans.

cotg, mat. kootangens.

credo, (kreedo) lad. usun || usu-tunnistus, usk || helikunstis: missa kolmas osa.

crescendo, ital. (loe: krešendo) muus. kasvavalt.

cum laude, lad. kiitusega.

curriculum vitae, lad. elulugu.

D.

daam, prants. naine kõrgemast seltskonnast, aadlidaam, praegu üldisemalt tarvitusel.

daativ, lad. keelet. teatud kääne, vastab haril. eesti alaleütlevale.

daatum, lad. koha- ja ajamäär || andepäev.

da capo, ital. (l. kaapo) muus. algusest, tuleb kõik kuni *da capo* märgini uuesti korrata.

dadaism, lapsekunsti jäljendav moodne kunstivool.

dagerrotüüpia, valguspiltide valmistamine joodhõbedal.

daktül, krk. ühest pikast (rõhulisest) ja kahest lühikesest (rõhutust) silbist koosnev värsijalg.

dalai-laama, budhismi ülempreester Lhasas.

daltonism, värvipimedus.

damast, ital. lilleline riie.

dambrett, sak. kabemäng, damka.

dammaravaik, värnitsaks, valguspiltide retušeerimiseks jne. tarvitav vaik.

damnatsioon, lad. hukkamõistmine.

- danaiid**, krk. muinasloos Danaos'e tütar.
- Danebrog** ehk **Dannebrog**, Taani riigilipp.
- darwinism**, põlvnemisõpetus, Darwin'i õpetus.
- darwinist**, Darwin'i õpetuse poolehoidja.
- dateerima** (vt. **daatum**) aastat ja päeva ära tähendama || aja-arvet algama.
- dattel**, datlipalmi vili, milline kasvab paljudes subtroopilistes maades.
- debateerima**, prants. vaidlema, elavalt läbi rääkima.
- debatt**, prants. sõna- ja kõnevõitlus, sõnalahing.
- debiteerima**, prants. midagi võlaks arvama, võlastama.
- debütant**, esmakordselt avalikult ülesastuja, eriti teatris.
- debüteerima**, esmakordselt millegagi avalikult esinema.
- debüüt**, prants. (näitleja) esimene avalik etteaste.
- decrescendo**, ital. muus. kahanevalt, nõrgenevalt.
- dedikatsioon**, lad. pühendus || pühitsemine.
- deditseerima**, pühendama.
- deduktiivne**, järeldustel põhinev; üldnähtustest erijuhtumi tuletus.
- deduktsioon**, lad. erilise tuletamine üldisest || järeldustel põhinev tõendus.
- dedutseerima**, üksikut või osalist üldisest tuletama.
- deebet**, lad. kohustu, võlastu.
- deebitor**, võlgnik.
- deemon**, krk. vaim, eriti kurja loomuga.
- de facto**, lad. tegelikult.
- defekt**, lad. viga, puudus, rike || med. puue.
- defektn**e, puudulik, vigane, rikutud.
- defektiiv**, keelet. pöörd sõna, mille pöördevormest mõnd ei tarvitata.
- defensiiv**, sõj. kaitsetegevus.
- defensiivne**, kaitsev, tõrjuv.
- defensioonisõda**, kaitse sõda.
- defineerima**, lad. mõiste sisu määritlema.
- definiitiivne**, lõplik, otsustav.
- definiitsioon**, piirring, määrang.
- defitsiit**, lad. puudujääk, vajak.
- deformatsioon**, lad. moonutus, kujumuude.
- deformne**, inetu, moonutatud.
- degenerant**, lad. manduja, vaimsete ja kehaliste omaduste poolest halvenev.
- degeneratsioon**, mandumine, kõdunemine.
- degenereeruma**, manduma, moonduma.
- degradatsioon**, lad. asetus madalamasse astmesse, auvähendus.
- degradeerima**, alandama, madalamale asetama.
- deiktiline**, krk. näiteid esitav, näitav (õppevorm).
- deism**, lad. ratsionalistlik õpetus jumalast kui maailma loojast, kes aga hiljem ei sega end looduse seaduspärasesse käiku.
- deist**, deismi pooldaja.
- de jure**, lad. õiguslikult.
- dekaad**, krk. kümme, kümnearv, kümnekond.
- dekaadiline arvutussüsteem**, arvutussüsteem, kus põhiarvuks on arv 10.
- dekaan**, lad. teaduskonna juhataja ülikoolis || vaimulik ülevaataja.
- dekabrist**, 1825. a. detsembrikuu mässust osavõtja Venes.
- dekadent**, kunstnik, eriti kirjanik, kelle teosed avaldavad haiglasi närbumise tunnuseid, kitsamas mõttes mõni XIX s. lõpu teatava kooli esindajaist.
- dekadents**, prants. langus, eriti kirjanduses ja kunstis.
- dekaeeder**, kümmetahukas.

dekagramm, krk. 10 grammi.
dekaliiter, 10 liitrit.
dekalooq, Mooses'e 10 käsku.
dekaltsineerima, lad. lubiollu-
 sest vabastama.
dekameeter, krk. 10 meetrit.
dekanaat, lad. teaduskonna ju-
 hataja kantselei, dekaani
 amet.
dekanteerima, nõrutama.
dekapood, krk. kümnejalaline
 loom (vähk).
dekarbonisatsioon, lad. söest
 või süsinikust vabastamine.
dekateerima, prants. pressimis-
 läiget riidelt eemaldama.
deklamaator, ilulugeja.
deklamatsioon, lad. ilulugemi-
 ne, iluloeng.
deklameerima, lad. kujukalt ja
 hästi ette kandma.
deklaratsioon, lad. seletus ||
 teadaanne väärtuse kohta ||
 isiku avaldis (näit.) maksus-
 tamiseks.
deklareerima, lad. seletama ||
 kaupa või tulusid üles and-
 ma.
deklinaator, kaldemõõtja.
deklinaatsioon, lad. magnetinõe-
 la kõrvalekaldumine lõuna-
 joonest || keelet. käänamine.
deklineerima, lad. kõrvale kal-
 lutama || keelet. käänama.
deklineeruma, kõrvale kaldu-
 ma || käänduma.
dekorator, kaunistaja || toa-
 maaler.
dekoratiivne, ehtiv.
dekoratsioon, lad. ehted, kau-
 nistis.
dekoreerima, kaunistama, ilus-
 tama || ordumärgiga ehtima.
dekort, prants. kauba alaväär-
 tuslikkuse pärast tehtav hin-
 naalandus.
dekreet, lad. otsus, korraldus
 või määrus, millel on seadu-
 se võim.
dekretaal, paavsti otsustav
 määrus.

dekreteerima, otsustama, mää-
 rama.
dekstriin, lad. tärklis-kummi.
dekstroos, lad. viinamarja-suh-
 kur.
delegaat, lad. saadik.
delegatsioon, saatkond.
delegeerima, saatma, lähetama
 (kedagi).
delfiin, pääsukala.
deliirium, lad. hullus, vaimu-
 segadus.
delikaatne, lad. õrn. || õrnatun-
 deline || maitsev.
delikatess, prants. õrnus, õr-
 nustunne || kunstis: peen
 maitse || maiustus, hõrk
 roog, maiusroog.
delikt, lad. kuritegu, roim.
delta, kreeka täht D (δ) || jõe
 suudmehaa.
deltametall, mitte-roostetuv
 metallisegu vasest, tsingist,
 rauast jm.
demagoog, krk. rahvajuht, kes
 rahva madalatele kirgedele
 toetudes teeb ühiskonnale
 kahjulikku kihutustööd.
demagoogia, rahva eksitamine,
 ülesässitamine.
demarkatsioon, prants. piiris-
 tus, piiristumine.
demarkatsioonijoon, piirjoon.
demarkeerima, piiristama, piir-
 joont ajama.
dementeerima, prants. eitama,
 (mingit teadet) ümber lük-
 kama.
demissioon, prants. ametist lah-
 kumine || ametist vallanda-
 mine.
demiurg, krk. käsitöeline muist-
 ses Ateenas || looja, kunstnik
 || (filos.) maailmahing, maail-
 ma-kujundaja jumalus.
demobilisatsioon, prants. sõdu-
 rite vabastamine väeteenis-
 tusest.
demobiliseerima, väeteenistu-
 sest koju laskma.

demograafia, krk. rahvakirjel-
dus, eriti statistiline.

demokraat, rahvavalitsuse poo-
lehoidja || rahvasöber.

demokraatia, krk. rahvavalit-
sus.

demokraatlik, rahvavalitsuslik.

demokratism, vaba kodaniku-
meelsus || poolehoid rahvava-
litsusele.

demonism, usk demonitesse.

demonstrant, mõtte või meel-
suse avaldaja.

demonstratiivne, näitav, esi-
tav || meelevalduslik.

demonstratsioon, lad. näitlik
selgitus, esitus || tõendus ||
meelevaldus.

demonstreerima, näitama, esi-
tama || tõendama.

demoralisatsioon, prants. kõlb-
lusriike.

demoraliseerima, kõlblalt rikku-
ma, enesetunnet langetama.

denaturaat, joogikõlbmatuks
tehtud piiritus.

denaturalisatsioon, jur. kellegi
senisest riikkondsusest ilma
jätmine.

denatureerima, lad. teatud ots-
tarbeks kõlbmatuks tegema
|| (piiritust) joogikõlbmatuks
tegema.

dendroloogia, krk. puuteadus.

denominaal, keelet. noomenist
tuletatud sõna.

densimeeter, tihedusmõõtja.

densiteet, lad. tihedus.

dentaalhäälik, lad. hammas-
häälik.

dentist, hambatehnik.

denuntseerima, lad. pealekae-
bavalt teatama, öördama.

denuntsiant, ülesandja, öörd-
leja.

departemang, prants. jaotus,
ringkond, osakond, riigiosa,
tegevusring.

depešš, kiirteade || telegramm.

depešeerima, prants. ruttu ära
saatma || telegrafeerima.

deponeerima, lad. hoiustama,
talletama, midagi kuhugi alal-
hoiuks paigutama.

deponent, hoiustaja, talletaja.

depoii, prants. ladu, tallestu.

deposiit, lad. alalhoiuks mää-
ratud vara || hoius, hoiustu.

depressioon, lad. madala õhu-
rõhu piirkond; baromeetri-
line miinimum || med. rõhu-
tunne, rõhutud meeleolu ||
geogr. alamik || (majandus-
lik) surutis.

deprimeerima, lad. maha suru-
ma, rõhuma.

deputaat, lad. moon, elatis ||
deputatsiooni liige.

deputatsioon, mingi ühiskond-
liku ühendi asemikkudest
koosnev saatkond ehk kom-
isjon.

deputeerima, saadikuks mää-
rama, delegeerima, saatma.

derivaat, tuletis.

derivatsioon, lad. tuletamine.

deriveerima, tuletama.

dermatoloogia, krk. nahateadus.

derviš, islamiusuline munk, kel-
le peaülesandeks on palve ja
ihusuretamine.

desag(g)regatsioon, lad. mole-
kulide kuhjumise kaotamine,
laostumine.

desarmeerima, prants. relva-
dest vabastama || sõjavarus-
tist ja vägesid vähendama.

deserteerima, prants. väeosast
omavoliliselt lahkuma.

desertöör, prants. väejooksik.

desinfektor, lad. nakatishävi-
taja.

desinfektsioon, nakatishävituse.

desinfitseerima, nakatist hävi-
tama.

deskriptiivne, kirjeldav || ma-
tem. kujutav.

deskripsioon, lad. kirjeldus.

desodoreerima, haisutuks tege-
ma.

desoksüdeerima, hapnikust va-
bastama.

desorganisatsioon, üksikute
osade kokkukuuluvuse hävi-
tamine || korratustamine.

desorganiseerima, prants. orga-
nisatsiooni kaotama || korra-
tustama, segi ajama.

despoot, krk. vägivallavalitseja.

despootia, vägivallavalitsus.

despotism, vägivallavalitsus.

dessant, prants. merelt, soomus-
rongelt, autotankidelt jne.
maismaale saadetak vägi.

dessert, prants. järelroog.

destillaat, destilleerimise vedel
tulemus, aetis.

destillaator, destilleerija, vee-
puhastaja, || viinapõletaja.

destilleerima, lad. mingit vede-
likku kuumendamiseega au-
ruks muutma ja seda auru
uuesti vedelikuks jahutama,
tilgutama, ajama.

destinatsioon, siht, lõppsiht.

destineerima, lad. määrama,
pühendama.

destrueerima, lad. lahustama,
purustama, hävitama.

destruktiivne, hävitav, lahust-
tav.

destruktsioon, lahustus || pu-
rustus || häving.

dešif(f)reerima, prants. salatäh-
tede või tundmatute märki-
dega kirjutatud kirja luge-
ma, seletama.

dežuurima, prants. määratud
ajal järjekorraliselt teatavaid
valvekohustusi täitma; ka
dežureerima.

detail, prants. üksikasi; en **dé-
tail**, jaemüük, väikemüük.

detailkaubandus, jaekaubandus,
üksikasjade väikemüük tarvi-
tajaile.

detailkaupmees, jaekaupmees.

detailne, üksikasjaline, peen.

detailprojekt, üksikasjaline pro-
jekt, kavand.

detektiiv, ingl. salapolitseinik.
detektor, (raadiotehnikas) avas-
taja, seadis elektromagneti-
liste lainete kõrvale kuulda-
vaks tegemiseks.

determinatsioon, lad. piiristus
piiristamine.

determineerima, lad. määrama,
piiristama.

determinism, filos. õpetus, mis
usub, et kõik muutused maa-
ilmas on ette kindlaks mää-
ratud ja seega möödapääse-
matud.

determinist, determinismi pool-
daja, tahtevabaduse eitaja.

detonaator, süütepadrun.

detonatsioon, keem. pauk
(plahvatusel) || muus. hääle
vajumine laulmisel.

detoneeruma, lad. plahvatama,
lõhkema.

detriit, lad. pude.

detsenviir, vanadel roomlastel
teatud riiklikke ülesandeid
täitva kümnemehelise kogu
liige.

detsennium, lad. aastakümme,
kümnend.

detsentne, lad. siivus, sünnis,
tagasihoidlik.

detsentralisatsioon, kesetustus
|| kesklaendus.

detsents, lad. sobivus, tagasi-
hoidlikkus.

detsi, lad. kümnendik.

detsiaar, $\frac{1}{10}$ aari.

detsigramm, $\frac{1}{10}$ grammi.

detsiliiter, $\frac{1}{10}$ liitrit.

detsimaal-, kümnend, küm-
nendmärk.

detsimaalarvutamine, arvuta-
mine kümnendmurdudega.

detsimaalkaal, kümnendkaal.

detsimaalmurrud, kümnend-
murrud.

detsimaalmõõt, mõõtude jaga-
mine kümnesse üksusesse.

detsimaalsüsteem, tavaline 10-
jaline arvude süsteem.

detsimeeter, $\frac{1}{10}$ meetrit.
detsisteer, $\frac{1}{10}$ kuupmeetrit.
det(t)er vt. **dit(t)o**.
deuteronoorium, krk. 5-es Moosese raamat (Piiblis).
deutsia, teatud aialill.
devalvatsioon, lad. raha nimesväärtuse vähendus.
deverbaal, lad. pöördsonast tuletatud sõna.
deviatsioon, lad. teelt kõrvale kaldumine.
devieruma, teelt kõrvale kalduma.
deviis, prants. tunnuslause || veksell.
devoon, geol. paleozoilise formatsioonirühma osa.
diarium, lad. päevaraamat, kaustik.
diabaas, krk. teatud roheline kivi.
diabeet, krk. suhkrutõbi, liigkusesus.
diabeetik, suhkrutõbine, liigkusesuse põdeja.
diadeem, krk. otsaesisepael, peaside (paljudel rahvail kuningliku au tunnus).
diafanomeeter, krk. läbipaistvuse mõõtja || seadis õhu või merevee läbipaistvuse määra kindlakstegemiseks.
diafanoraam, läbipaistev maal.
diafragma, krk. vahesein, vahelihas || kiirtekimpu piirav ava optilistes riistades.
diagnoos, krk. haiguse äratundmine ja määramine.
diagnostika, haiguste äratundmise õpetus.
diagnostiline, vahetegemist põhjendav.
diagonaal, lad. nurkjoon.
diagonaalne, nurkjooneline.
diagramm, krk. esitusjoonis, joonkava.
diakon, krk. abipreester, abivaimulik.

diakonaat, abivaimuliku amet, seisus või elumaja.
diakoniss, kirikuteenija || haigeravitseja, halastaja-õde.
diakriis, krk. eraldus, vahetegu, võrdle: diagnoos.
dialekt, krk. keelemurre.
dialektika, krk. väitlemisoskus. || loogiline mõistete arenemine || halvas mõttes: pettejärelduste oskus.
dialektoloog, murdeteadlane.
dialektoloogia, murdeteadus.
dialogiseerima, kõne abil kujutama.
dialoog, krk. kahekõne.
dialüüs, krk. ainete lahutamise osmoosi varal (vt. osmoos) || kehajõudude kustumine.
diamagneetne keha, keha, mida magnet eemale tõrjub, ära lükkab.
diamagnetism, krk. magneti eemaletõukav tegevus.
diamant, v. teemant.
diameeter, krk. läbimõõt.
diametraalne, vastandlik, vastupidine.
diapasoon, muus. mänguriista või lauluhääle ulatus.
diaposiitiv, pilt klaasil valguspildi näitamiseks vaatelinal.
diastool, krk. südamelõdve.
diastaas, kääritavalt mõjuv keha.
diatees, haigusvalmus.
diatomee, ränivetikas.
diatooniline, krk. peaausjalikult täistoonides sammuv (helistik).
didaktik, õpetamisteadlane.
didaktika, krk. õpetamisteadus.
didaktiline, õpetav, õppesisuline.
dieeder, krk. kakstahk.
dices, muus. rist.
dieet, krk. mõõdukus söömisel ja joomisel || arstlik ettekirjutus toitvate suhtes.

dielektrik, krk. elektri mittejuht.

dierees, sõna lõpu ja värsijala lõpu ühtelangemine || kahe kõrvuoleva vokaali lahus hääldamine.

dieteetika, krk. toitumisteadus.

diffamatsioon, lad. levilaim, laimav süüdistus.

diffameerima, laimama, laimu levitama.

dif(f)erentne, lad. erinev, põikuv.

dif(f)erents, lad. vahe, jääk, erinevus.

dif(f)erentseerima, eristama.

dif(f)erentseeruma, erinema.

dif(f)erentsiaal, matem. lõpliku muutliku suuruse juurdekasv või lõpmata väike osa.

dif(f)erentsiaaldiagnoos, eristav haiguse äratunne.

dif(f)raksioon, lad. valguskiirte teisalekaldumine, paindumine.

diffundeerima, lad. seitima.

diffusioon, lad. vedelikkude seitimine, levimine.

diffuusne, hajuv, laialivalguv.

difteeria, krk. nakkav kurgutõbi.

diftong, krk. kaksiktäishäälik.

diftongeeruma, diftongiks muutuma.

dihhotoomia, krk. kahendamine.

dihhotoomiline, kahejaoline, kahenev.

diiva, lad. jumalik (naine) || nüüd: kuulus lauljanna või näitlejanna.

diivan, Türgi riiginõukogu || seljatoeta sohva || luuletistekogu.

diktaat, lad. etteütlus.

diktaator, piiramatu võimukandja.

diktaatorlik, käskiv, valitsev, kõikvõimas.

diktatuur, piiramatu valitsus.

dikteerima, lad. kirjutamiseks ette ütlemata || käskima.

diktsioon, lad. hääldusviis, väljendusviis.

dilatatsioon, lad. laienemine, laiend.

dilatomeeter, paisuvusmõõtja.

dilemma, krk. loogiline järeldamisvorm: valik kahe pahe vahel.

dilutant, asjaarmastaja.

dilatsioon, lad. peenendus, muljeerumine (keeletead.) || hõrendus (füüsikas).

diluuvium, lad. jääaeg || veeuputus.

diluviaalne, jääaegne.

dimensioon, lad. (keha) mõõde.

diminutiiv, (deminutiiv) lad. vähendussõna.

dimissioon, vt. demissioon.

dimorfia, krk. kahekujus.

dimorfne, kahekujune.

dinee, prants. pidulik lõunasöök.

dineerima, lõunat sööma.

dinosaur, krk. suur sisaliku-taoline roomaja loom varemailt ajult.

dioptr, krk. vaatamispile, vaatamisava.

dioptria, valgusmurdamise jõud prilliklaasil.

dioptrika, valgusmurdamisõpetus.

dioptriline, valgusmurdamisõpetuslik.

diorit, krk. teatud roheline kõva kivi.

dioskuurid, jumalikud kaksikvennad Kastor ja Polydeukes (Pollux) kreeka mütoloogias.

diplokokk, kaksikpisilane.

diplom, krk. asjakiri || pidulik kirjalik tunnistus || ametioskustunnistus.

diplomaat, riigimees || ettevaatlik inimene || riigi asemik ja huvide kaitsja rahvusvahelises läbikäimises.

diplomaatia, riikidevahelise läbikäimise teadus ja oskus.

diplomaatik, ürikutetundja.

diplomaatika, ürikuteadus, oskus vanu dokumente õieti lugeda.

diplomeeritud, piduliku tunnistusega varustatud.

direkt, lad. otse, joonelt || päripidi (astr.).

direktiiv, juhtnõör.

direktoorium, juhtiv eestseisus.

direktor, (asutise) juhataja.

direktooraat, juhtkond || juhataja-amet.

direktriss, prants. naisjuhataja, ka direktori naisabi.

direktsioon, juhatus || juhtkond || suund, siht.

dirigeerima, lad. juhatama (koori, orkestrit).

dirigent, (muusika-) juht.

dirizaabel, prants. juhitud õhu-laev.

disharmonia, lad.-krk. ebakõla.

disharmoniline, ebakõlaline, kokkukõla eksitav.

disjunktiivne, lad. jaotav.

disjunktor, elektrivoolu katkestaja.

diskant, lad. kõrgeim naishääl (laulus), sopran.

diskantist, sopranilaulja.

diskonteerima, ital. vekslit enne tähtaega ostma või müüma, maha arvates seejuures teatavat protsenti vekslisummast; oodustama.

diskonto, oodus, teatud mahaarvamine näit. vekslit nimiväärtusest enne tähtaega tasumisel.

diskordantne, lad. mitte ühtesobiv.

diskordsus, ühtesobimatus || geol. põiksus.

diskrediit, prants. halb kuulsus || usalduse, eriti võlausalduse kaostus.

diskrediteerima, halba kuulsuse saatma.

diskreetne, lad. tagasihoidlik || peenetundeliselt hooliv.

diskretsioon, ka: **diskreetus**, tagasihoidlikkus || peenetundeline hoolivus || tark vaikimisosavus.

diskrimineerima, lad. vahet tegema, eraldama.

diskus, ka: **disk**, krk. ketas.

diskussioon, lad. läbikaalumine || vaidlus, debatt.

diskuteerima, lad. vaidlema, mõtteid vahetama.

dislokatsioon, lad. nihe, kohamuude || väeosade paigutamine, majutamine.

dispergeerima, lad. hajutama.

dispersioon, hajumine.

disponeerima, lad. korraldama, korda seadma || määrama, otsustama.

disponeerunud, vastuvõtlik, kalduv.

disponent, lad. valitseja || ärijuht, volinik.

dispositsioon, lad. plaan, kava, järjestus, sead || käsutus || kalduvus || arstit. haiguse eelolu, haiguse vastuvõtlikkus.

disputatsioon ehk **dispuut**, sõnavõitlus, avalik vaidlus.

disputeerima, lad. vaidlema, eriti teaduse alal.

dissertatsioon, lad. väitekiri.

dissident, lad. muu-usuline.

dissimilatsioon, lad. erisuguseks muutumine.

dissimulatsioon, lad. teesklus, varjamine.

dissonants, lahkeli, kokkukõlatus.

dissoneeruma, lad. ebakokkukõlas olema.

dissotsiatsioon, füüs. osandumine.

distaalne, lad. eemalolev, kaugmine.

distants, lad. kaugus, vahemaa. **distihhon**, krk. kaksikvärss, värsipaarik.

distinktné, lad. selge, arusaadav.

- distinktsus**, selgus, arusaadavus || suursugusus.
- distribuent**, lad. jagaja, jaotaja.
- distributiivne**, jaotav, jaotuv.
- distributiivsus**, jaotavus, jaotuvus.
- distrikt**, lad. piirkond, valitsusmaa-ala.
- distsipliin**, lad. õpetus, teadusharu || karind || tarviline kord ja alistuvus sõjaväes ja riigiametkonnas.
- distsiplineerima**, sõdureid sõjakõlvulisteks kasvatama; korda looma.
- ditoomia**, krk, kahenemine, kaheks jagunemine.
- dit(t)o**, ita. „eelnimetatud”, „seesama” lühendatult **do**.
- ditüramb**, krk. vaimustatud kiidulaul, ülemlaul.
- ditürambiline**, vaimustuslik.
- divalentne**, lad. kaheväärine.
- diversiteet**, lad. mitmekesisus.
- dividend**, lad. jagatav arv || ose, osakas.
- diviis**, lad. 2—3 rügemendi suurune väeosa.
- Divina Commedia**, ita. „Jumalik komöödia”, kuulsa Dante' teose pealkiri.
- divisioon**, jagamine.
- divisjon**, vt. **diviis**.
- diötsees**, krk. piiskopi tegevusring; piiskopkond.
- do**, vt. **di(t)to**.
- dodekaeder**, kaksteisttahukas.
- dofiin**, dofääni abikaasa.
- dofään**, Prantsusmaa kroonprints.
- dogma**, õppelause || kiriklikult kindlaks määratud kohustava laadiga õpetus.
- dogmaatik**, usundiõpetaja.
- dogmaatika**, kirikliku õpetuse süstemaatiline esitus ja põhjendus.
- dogmaatiline**, dogmale, õpetuslausele rajanev.
- dogmatiseerima**, õppearvamusi esitama || väiteid esitama ilma neid põhjendamata.
- dogmatism**, meetod teaduses, mis loobub proovimast õppealuseid, neid ilma selletagi täiesti kõikumatuks pidades.
- dokk**, ingl. sadama osa, bassein || laevaparanduse koht.
- dokkima**, dokki viima.
- doktor**, lad. õieti: õpetlane || kõrgeim akadeemiline aste || tavalises elus lihtsalt arsti nimetus (lühend. dr.).
- doktoraat**, doktori-au.
- doktorand**, see, kes doktoriks tahab saada, doktorikraadi taotlev isik, kellel vastav eksam õiendatud, kuid väitekirri alles kaitsmata.
- doktoreerima**, doktoriks tegema || doktoriks saama.
- doktriin**, lad. õpetus, teadus, õppelause, (ühekülgne) väide.
- doktrinarism**, avalikus elus mingi õpetuse alusele toetuv ühekülgne poliitiline mõtlemis- ja toimumisviis.
- doktrinäär**, prants. ühekülgne, tegelikku elu mitte arvesse võttes teoreetik.
- dokument**, lad. ürik, asjakiri, kiritõend.
- dokumenteerima**, (kirjalikult) tõendama.
- dolihhokefaal**, krk. pikkpea.
- dollar**, Põhja-Ameerika Ühendriikide ja Kanada rahaühik, (lühend. \$).
- dolman**, ung. nööridega husarijakk.
- dolmen**, kelt. eelajalooline mälestis, kividest ehitatud haud.
- dolomiit**, teatud mineraal ja kivi; paekivi.
- domeen**, prants. kroonumõis || riigimõis || tegevusväli, tööpõld.
- dominant**, lad. juhtiv, määrav tegur || lood. juhtjõud || muus. kvint ja sellel baseeruv akord.

- domineerima**, lad. valitsema, esirinnas olema.
- dominiiklane**, dominiki munga-ordu liige; jutlustav munk.
- dominioon**, asumaa, valitsusala-
ne maa, eriti Inglismaal.
- domino**, vt. doomino.
- don**, hisp. härra, isand.
- don Juan**, hisp. naistekütt.
- donna**, ital. aadlidaam, proua.
- doodž**, Veneetsia endise vaba-riigi valitsev vürst.
- dool**, ven. raskusmõõt: $\frac{1}{96}$ so-
lotnikku.
- doom**, lad. peakirik; kuppel-
kirik.
- doomino**, ital. isand, härra, eri-
ti vaimulik || vaimuliku tal-
veriitus, mis katab pead ja
nägu || (must) siidmantel
maskikostüümina || mäng 28
kiviga.
- doorlane**, vana krk. rahvatõu
liige.
- doos**, krk. annus.
- dopelt**, kahekordselt.
- doraado**, vt. eldoraado.
- dorsaal**, keele-selja-häälik.
- dorsaalne**, lad. selgmine || kee-
leselgmine.
- dorsiventraalne**, lad. erikülgne.
- doteerima**, lad. ehtima, kaasa-
varaga varustama || teatud
sissetulekutega varustama,
näit. kirikut, kooli jne.
- dotseerima**, lad. õpetama.
- dotsent**, õpetaja, eriti ülikooli-
des.
- dotsentuur**, dotsendi-amet.
- dr.**, lühend sõnast doktor.
- draama**, krk. tegevus || näi-
dend, lavatükk.
- dragun**, prants. kergeratsanik.
- drahm**, krk. rahaühik || aptee-
gimõõt, $\frac{1}{8}$ untsi.
- drakoonilised seadused**, ülival-
jud, ülikarmid seadused.
- dramaatik**, näitekirjanik, lava-
kirjanik.
- dramaatika**, krk. draamakir-
jandus.
- dramaatiline**, tegev, tegevust
kujutav.
- dramatiseerima**, näidendiks ku-
jundama.
- dramaturg**, krk. lavastaja.
- dramaturgia**, näidendiõpetus,
etendamisteadus.
- drapeerima**, prants. pidusaali
riidekaunististega ehtima ||
maalik. kujusid riietama.
- drapp**, eriline kalevisort.
- drastiline**, krk. tugevasti mõ-
juv.
- draviida**, Indias elutseva rah-
vatõu liige.
- dresiin**, looksu- ehk toolvanker
raudteel.
- dresseerima**, prants. välja õpe-
tama.
- dressuur**, väljaõpetus.
- drogist**, prants. rohu kaupmees.
- dromedar**, ühe küüruga kaa-
mel.
- droog**, ital. rohuteaduses ja
tehnikas tarvitata-
v kaup, eri-
ti kuivad rohulibled ja mar-
jad.
- druuid**, kelti preester.
- druus**, kobarkristall.
- drömlin**, geogr. piklik kruusa-
seljandik, voor.
- drüaad**, krk. metsa- ehk puu-
nümf.
- D. Sc.**, ingl. (*doctor of scien-
ces*), loodusteaduste doktor.
- džaul**, füüs. elektrilise töö
ühik (*joule*).
- džentlmen**, aumees, peen här-
rasmees.
- džiuro** ehk **žiuro**, ital. (veksli)
siire, edasianne.
- džirant** ehk **žirant**, siirja, veks-
li pealekirjutaja.
- džungel**, pilliroo ja võsastiku-
ga kaetud niiske madalik pa-
lavvöös, eriti Indias.
- duaalne**, lad. kaksikoluline.
- dualism**, õpetus, mis oletab ese-
meis ühendamatu kaksik-olu

— head ja kurja || poliit. rahva jagunemine kahte üksteise vastu töötavasse kihti.

dualistlik, kaheolulisusel põhinev.

duble, prants. tagasipörkelöök (piljardimängus).

dubleerima, kahekordseks tege- ma, kokku liitma, ühte valtsima || kallismetallplaadiga katma, nii et see kaetava metalliga ühte sulades moodustab sellega lahutamatu terviku.

dublett, prants. teisik.

dubloon, prants. varemaaegne kuldraha, umbes 20 krooni.

duell, prants. kahevõitlus.

duellant, kahevõitleja.

duelleerima, kahevõitlust pida- ma.

duetist, duetilaulja.

duett, ital. kahehääleline laul kahe laulja poolt lauldud || kaksikmäng.

dumdumkuul, ingl. lõhkev kuul.

dumping, ingl. (loe: damping) kaupade müümine alla oma hinna, et teha teistele valmistajale selle kauba valmistamist võimatuks.

duo, lad. kaks || helitöö kahele häälele või kahele mänguriistale.

duodraama, draama, milles kaks osalist.

dupleerima, lad. kahekordis- tama.

duplikaat, lad. teisikdokument, mingi asjakirja teine eksemplar.

duplikaator, füüs. elektri hulga suurendamise vahend || pal- jundaja.

durra, leivavili Aafrikas, In- dias ja Hiinas.

dušš, prants. vihmandvannitus, vihmandkümblus.

duuma, rahvaasemikkude kogu end. Venemaal.

duumviir, lad. kahemehelise ametkonna liige.

duumviraat, kaheisikuline va- litsus.

duur, muus. kõva helitõug.

dünaamik, krk. dünamismi poolehoidja.

dünaamika, füüs. õpetus jõudu- dest ja nende varal tekitatud liikumisest || muus. õpetus he- lijõu muutustest.

dünaamiline, võimas, seesmise elava jõu abil mõjuv, hoogus.

dünaamiit, lõhkeaine nitroglüt- seriini ja mõnesuguste teiste ainete segust.

dünamis, krk. jõud, võime.

dünamism, teooria, mis katsub seletada mateeriat kui mõju- sate jõudude avaldusvormi.

dünamo, masin elektrivoolu tootmiseks.

dünamomeeter, tungimõõtja.

dünastia, valitsejatesugu.

dünastiline, valitsejatesukku kuuluv.

düsenteeria, krk. verine kõhu- töbi.

düün, krk. jõu-ühik (füüs.) || luide (sak. *Düne*).

E.

ebioniit, teatud kristliku usu- lahu liige Palestiinas 2. sa- jandil, kes kahtlesid Kris- tuse jumalikkust.

eboniit, kõvakummi.

ebur, lad. elevandiluu.

edeerima, lad. välja andma, kirjastama.

edifitseerima, lad. julgustama, vaimustama (usus).

ediil, lad. ametnik vanas Roo- mas.

edik, lad. seadlus, käsk, mää- rus.

editor, lad. väljaandja, kirjas- taja || ingl. ka: peatoimetaja.

editsioon, lad. väljaanne || raamatu väljaandmine, kirjastamine.

edukaator, kasvataja.

edukatsioon, lad. kasvatus.

edutseerima, lad. kasvatama.

eebenipuu, Ida-Indias ja Aafrikas kasvav kõva must puu.

eeden, hebr. paradiis.

eefeu, bot. luuderohi.

eepik, eepose autor.

eepiline poeesia, jutustav luuleviis.

eepos, krk. pikem jutustav luuleteos, kangelaslugu. Ka: eepoä.

era, krk. aegkond.

eeter, krk. oletatav peen ilma-ruumi täitev ollus || teatud kergestihaituv ja kergesti-süttiv vedelik.

eeterlik, eetrilaoline || õrn.

eetik, kõlblus-, voorusõpetaja.

eetika, krk. kõlblus-, voorusõpetus.

eetos, krk. komme, kõlblus, kõlblas mõtte- ja vaimulaad.

eфеeb, krk. meheikka jõudnud noormees.

eфеeđit, krk. kriminaalkohtunik vanas Ateenas.

eфemeerne, krk. ühepäevane, kiiresti mööduv.

eфemeriid, astr. päevatabel.

eфendi, türg. austav nimetus Türgis, härra.

eф(f)ekt, lad. mõju, mõjuavaldus, tagajärg || jõud, tõht.

eф(f)ektid, vallasvaralised asjad.

eф(f)ektiivne, mõjus, tõhus || tõeline || kaub. samas rahasordis väljamakstav.

eф(f)ektueerima, prants. teostama.

eффуsioon, lad. väljavoolus.

eфoor, krk. ülem järelevalveametnik vanas Spartas.

eфooria, järelevalve piirkond || superintendendi tööpiirkond.

eфüür, tähtvastne (zooloogias).

egaalne, prants. ühetasane, sarnane.

egaliseerima, ühtlustama.

egiid, krk. kaitse, vari.

ego, lad. mina.

egoism, isekus, enesearmastus.

egoist, isek, enesearmastaja.

egoistlik, isekas.

ehhinoderm, krk. okasnahaline loom.

ehhinokokk, krk. põistang.

ehhomeeter, krk. kajamõõtja.

ehhomeetria, kaja mõõtmise.

eiderhani, eiderpart, hahk.

einsats, sak. vahejätk, vaheheegeldis.

ekarteerima, prants. mängus kaarte kõrvale heitma || kõrvaldama, eemaldama.

ekipaaz, prants. sõiduriist, hobune ja kutsar || väevarustis || laeva meeskond || mereväeosa.

ekipeerima, prants. varustama || reisitarvetega varustama || (laeva) meeskonnaga varustama.

ek(k)lesiastika, lad. kirikuõpetus.

ek(k)lesiastiline, kiriklik, vaimulik.

eklektik, krk. väljavaliija, kes ei tunnusta ühtki filosoofiakooli täieliselt, vaid võtab igahelst selle, mis talle kõige enam meeldib.

eklektiline, väljavaliiv.

eklektitsism, vaimne püüd kõigest olemasolevast valida omale kõige paremat.

ekliptika, näiline päikese tee taevavõlvil.

ekloog, krk. karjaselaul, idüll.

ekossees, šoti tants.

ekraan, näitelina.

eksaktne, lad. täpne || hoolas.

eksaltatsioon, lad. kirglik tunde ja tahte tõus, pingutus, mis viib tihti ebaharilikele tegudele.

eksalteerima, lad. tõstma, pingutama, ärritama.
eksalteerunu, üliärev (isik), üliärritatu.
eksam, lad. katse.
eksaminaator, hindaja, katse korraldaja, eksamineerija.
eksaminand, eksamil hinnatav, uuritav (isik).
eksamineerima, lad. uurima, katsele võtma.
eksanteem, krk. (naha) punetus.
eksanteemiline, punetav, vistrikuline.
eksarh, krk. sõjaväejuhataja vanas Kreekas || asevalitseja Bütsantsis || kõrge vaimulik ametiaste.
eksarhaat, eksarhi kutse, amet ja ametipiirkond.
eksegees, krk. (pühakirja) seletamine.
eksegeet, seletaja.
eksegeetika, tõlgendamiskunst.
eksegerima, seletama, tõlgendama.
eksekuteerima, prants. teostama, täide viima || ette kandma (muusikapala) || sunnikorralduste abil täide viima.
eksekutiiv, täidesaatev (organ).
eksekutiivne, teostav, täidesaatev.
eksekutsioon, lad. täidesaade, sooritus || pantimine.
eksekuutor, täidesaatja.
eksemplar, lad. tükk, ühik || eeskuju, muster.
eksemplarne, eeskujulik || vali.
ekshortatiivne, lad. manitsev.
ekshumeerima, lad. jälle välja kaevama.
eksiil, lad. maalt väljasaatmine, maapagu.
eksisteerima, lad. olelema, elama, olemas olema.
eksistents, olemasolu, olelu || elu ülespidamine.

eksistentsmiinimum, elatusmiinimum.
ekskeiser, endine keiser.
ekskludeerima, lad. eraldama, mitte kaasa arvama.
eksklusiivne, eralduv, mitte kaasa arvatav.
eksklusiivne seltskond, kus kõrvale jäetakse kõik seisusse mittekuuluvad isikud.
ekskommunikatsioon, lad. seltskonnast välja heitmine || kirikuvanne.
ekskommunitseerima, kirikust välja heitma.
ekskreet, lad. eritis (kusi, higi jne.).
ekskrement, lad. eritis, väljaheide.
ekskursioon, lad. õppekäik, rännak.
eksmatrikulatsioon, lad. nimistust, matriklist kustutamine.
eksmatrikuleerima, üliõpilast nimistust kustutama.
eksminister, lad. endine minister.
eksogeenne, krk. väljaspool tekkinud, väljastekkinud.
eksootiline, krk. välismaine, võõrapärane.
eksorbitantne, lad. liigne.
eksosmoos, krk. kahe mitmesuguse ja mitmekesise tihedusega vedeliku imbumine läbi neid lahutava poorilise vaheseina (naha, põletatud savi jne.).
eksospoor, krk. välis-eos.
ekspandeerima, lad. levitama.
ekspansiivne, leviv, paisuv.
ekspansioon, levimine, laiumine, paisumine.
ekspatrieerima, lad. maalt välja saatma.
ekspedeerima, lad. ära toimetama, õiendama, valmis tegema, joonde ajama || ära saatma.
ekspediitor, (kaupade jne.) ära saatja.

ekspeditsioon, (ajalehtede jne.) ärasaatmine, ärasaatmiskoht, talitus || uurimistekond, lähtekond || sõjakäik.

ekspektoratsioon, arstit. (röga rinnust) väljaheitmine || südamekergendus, lohutus.

ekspektoreerima, lad. õieti: rinnast välja kiskuma || arstit. välja heitma, välja köhima.

eksperients, lad. kogemus, kogemused.

eksperiment, lad. katse, proov.

eksperimenteerima, katseid korraldama, katsetama.

eksperit, lad. asjatundja, oskur.

eksperitne, lad. kogunud, asjatundev.

ekspiratsioon, lad. väljahingamine.

eksplement, mat. täiendus 360 kraadini.

eksplikatiivne, lad. seletav, selgitav.

eksplikatsioon, seletus, selgitus.

eksplodeerima, lad. plahvatama.

eksploraator, lad. maakuulaja, uurija, piilur.

eksplosiivaine, kergesti plahvatav keemiline aine.

eksplosiivne, plahvatav.

eksplosioon, lad. plahvatus.

ekspluateerima, prants. kasutama, kurnama.

eksponeerima, lad. välja panema, läkitama || seletama || pildistamisel: valgustama.

eksponent, väljapanija || seletaja || matem. astmenäitaja.

eksport, lad. väljavedu, kauba väljavedu.

eksporteerima ehk **eksportima**, välja vedama.

eksportfirma, firma, kes veab kodumaa saadusi välismaale.

ekspositsioon, lad. kunstiesemete väljapanek || seletus, selgitamine || üldse: näitus.

ekspress, lad. palgatud asjatalitaja, käskjalg || kiirrong.

ekspressionism, kunstivool, mis taotleb igapäevase tõelise elu kopeerimise asemel anda edasi kunstniku subjektiivset suhtumist välismaailmase.

ekspressionist, selle kunstivoolu poolehoidja.

ekspressioon, lad. väljendus, kujustus || maalikunstis: värvide valik, mulje.

ekspresskiri, kiirkiri.

eksprimeerima, lad. väljendama, kirjeldama.

ekspropriatsioon, lad. võõrandamine.

eksproprieerima, (kelleltki midagi) võõrandama.

eks(s)ikaator, keem. kuivati, kuivataja.

eks(s)ikatiivne, kuivatav.

eks(s)ikeerima, lad. kuivatama.

eks(s)udeerima, lad. välja higistama.

ekstaas, krk. ülivaimustus.

ekstaatiline, ülivaimustatud.

ekstaseerima, ülivaimustusse sattuma.

ekstemporaal, lad. ettevalmistuseta kõne || kirjalik harjutus klassis.

ekstemporeerima, midagi ettevalmistuseta tegema, kõnelema, laulma jne.

ekstensioon, lad. paisumine, levimine.

ekstern, lad. väljaspool asutist elutsev, asutisse väljastpoolt käiv isik || väljaspoolt kooli eksamit sooritav isik.

eksterritoriaalne, lad. väljaspool teatud maa-ala asuv, selle seadustele mittealluv.

eksterritoriaalsus, teatud maa seadustele mittealluvus.

ekstra, lad. eriti.

ekstraheerima, lad. välja võtma, väljavõtet tegema.

ekstrakt, lad. väljavõetis, väljatõmmatis || ima, jõumahl || tihendatud väljasulatis taimelustest.

ekstraordinaarius, lad. erakorraline õppejõud, professor (ülikoolides).

ekstraordinaarne, erakorraline. **ekstravagantne**, lad. liialdav, liialeminev, ebaharilik.

ekstravagants, liialeminek, ebaharilikkus.

ekstravageerima, liialdama, liiale minema, alpima.

ekstreem, lad. äärmus, lõpppunkt, tipp || kõrgeim, parim, erakorraline.

ekstreemum, äärmine väärtus. **ekstremitet**, jäse (jalg ja käsi) || äärmus, lõpppunkt || viimne pääsetee.

ekstsellentne, lad. suurepärane. **ekstsellents**, lad. aunimetus (ministritele jne.).

ekstsenter, lad. juhtketas auru-
masina juures.

ekstsentriline, lahkkeskene ring.

ekstsentristsiteet, lahkkeskesus.

ekstseptsioon, lad. erand.

ekstsess, lad. liialdus, „üleaisahüpe” || matem. liig.

ekstsessiivne, liigne, liialdatud.

ektaasia, arstitead. laiend.

ektoderm, krk. loote välisleht.

ektseem, ka ekseem, sammaspool.

ekvaalne, lad. võrdjagune.

ekvaator, lad. poolitaja (geogr.).

ekvatoriaalne, ekvaatorisse puutuv, ekvaatorialune.

ekvatsioon, lad. võrrand.

ekvilibrist, lad. tasakaalukunstnik, köietantsija.

ekvinoksium, lad. öö ja päeva võrdsus.

ekviteet, lad. õigus, mõistlikkus, sirgjoonelisus.

ekvivalenteeruma, lad. sama väärtust omama.

ekvivalentne, lad. samaväärne.

ekvivalents, samaväärsus.

elaan, prants. hoog || vaimustatud pealetung.

elaboraatsioon, lad. väljatöötatud (asi), töö.

elaboratsioon, lad. väljatöötamine.

elastiline ehk **elastne**, kerkne, vetruv.

elastistsiteet, **elastsus**, **prants**. vetruvus.

elastsusenergia, vetruvusjõud.

elatiiv, keelet. seestütlev kääne.

eldoraado, (hisp. *el Dorado*) muinaslooline kullamaa, kuld-
mägedega jne. Lõuna-Ameerikas.

eleegia, krk. kaebelaul.

eleegiline, kaebav, raskemeelne.

elegantne, meeldiv, kaunis, peen ning maitsekas.

elegants, lad. meeldivus || suursugusus, valitud olek.

elekt, krk. teatud energiakuju, mis avaldub looduses, näit. välguna, ja mida moodus tehnikas kasutab paljudel aladel || algtäendus: merivai-
gu jõud.

elektor, lad. valija || kuurvürst.

elektoraat, kuurvürsti seisus ja au || kuurvürstkond.

elektriaatom, aatomi elektri-
laade.

elektrifitseerima, tööstusi ja raudteid elektri jõule üle viima.

elektriline, elektrit avaldav.

elektriseerima, elektrit tekita-
ma ja edasi andma || elus-
tama.

elektriseerimismasin, seadis hõõrdumiselektri tekitamiseks ja kogumiseks klaasi hõõrumisega vastu amalga-
meeritud nahka.

elektrodünaamika, õpetus elekt-
rist tekitatud liikumisest või elektrivoolude mõjudest omavahel.

elektrodünaamiline masin, ka **dünamoelektriline masin**, masin elektrivalguse tootmiseks.

elektrodünamomeeter, sisseseade elektrodünaamiliste masinate elektrivoolude mõõtmiseks.

elektrofoor, elektri kandja.

elektrogeen, valguelus, põhjus, mis esile kutsub elektrimõjud.

elektrokeemia, õpetus elektrivoolu mõjust keemilistele liidetele, õpetus elektriliste ja keemiliste nähtuste sõltuvusest, kooskäivusest.

elektrokultuur, elektri kasutamine põllutöös ja tööstuses.

elektromagnetism, uuemal ajal avastatud vahekind elektri ja magneti nähtuste vahel ja elektri ja magneti mõju teineteisele.

elektromeeter, elektrimõõtja.

elektrometeoor, elektriline õhunahtus.

elektromootor, mootor, mida paneb liikuma elektrienergia.

elektron, vanade kreeklaste juures mitme tähendusega: kord merivaik, kord teatud segu kullast ja hõbedast || füüs. vähim negatiivse elektri laadung, aatomi osa.

elektroskoop, elektrivaatleja.

elektrotehnik, elektriseadiste alal teotsev inimene.

elektrotehnika, elektri tehniline kasutamine, näit. valgustamiseks, kütmiseks, telefoni ja telegraafi jaoks.

elektroteraapia, haigete ravimine elektri abil.

elektrotüpeerima, tähti, stereotüüpplaate, puulõikeid jne. vormima galvanoplastilisel teel.

elektrotüüpia, selline tähevoormine.

element, lad. alge, alg-, põhi-osis || põhiõpetus || loodusjõud || elamiskeskus || algollus || teatav galvaanilise elektrivoolu allikas.

elementaar, elementidesse puutuv, ürgalgeline || algeline.

elementaarjõud, loodusjõud.

elementaarkool, algkool.

elementaarõpetaja, algkooli õpetaja.

elevaator, tõstemuskel || tõstetool, tõstemasin || (vilja) ladu, kus vili erilise seadisega vastu võetakse ja lattu tõtetakse.

elevant, krk. suurim maaelajas.

eleveerima, lad. tõstma, kõrgendama.

elf, ingl. ja rootsi: vaim, kes tekitab luupaine; luupainaja || loodusvaim.

elfenbein, sak. elevandiluu.

elideerima, lad. välja lükkama, välja jätma.

eliit, prants. valik, parim (osa seltskonnast).

eliksiir, arb. peenim väljavõetis || lihtsatest arstivahenditest kokkuseatav jook, ravijook.

eliminatsioon, kõrvaldamine, eemaldamine (eriti matemaatikas).

elimineerima, lad. maapaku ajama || kõrvaldama, eraldama.

elisioon, lad. hääliku väljajäämine, näit. *olnud* asemel *oln'd*.

ellips, krk. keelet. väljajätt || matem. sõõris.

ellipsoid, keha, mis tekib ellipsi keeramisel ümber ta telje || sõõrik.

elliptiline, ellipsikujuline, pikergune.

elokvents, lad. kõnekus, ilukõnelus.

eloo, lad. ülistuskõne.

eltermann, sak. (gildi) vanem || vana.

eluvium, lad. murenemismaa.
elüüsium, krk. õndsate hingede asupaik, õnnemaa.

email, prants. vaap, glasuur.
emailima, vaabaga, glasuuriga
 katma.

emanatsioon, lad. (välja-) voo-
 lus, aure, aurandus.

emanatsiooniõpetus, kristl. dog-
 ma, mille põhjal poeg ja pü-
 havaim sugenevad isast.

emaneerima, lad. avaldama
 (määrusi).

emaneeruma, välja voolama.

emantsipaator, isestaja.

emantsipatsioon, isestus.

emantsipeerima, lad. isestama,
 iseseisvaks tegema.

emantsipeeruma, isestuma.

embleem, krk. märk || vörd-
 kuju || sümbol.

embleemiline, mõisteline, süm-
 bolne.

emboolia, krk. sooneummistus.

embrüo, krk. loode.

embrüoloogia, lootelugu.

embrüonaalne, looteline.

emereerima, lad. välja teenima.

emeriteerima ehk *pro merito*
 tunnustama — kedagi teenis-
 tusest vabastama, pensionile
 laskma.

emeritus, lad. väljateeninu, pen-
 sioneeritu, eriti: vaimulik ja
 professor (lüh. *emer.*).

emfaas, krk. luul. mõjukas väl-
 jendus || toonitamine, rõhu-
 tamine.

emfaatiline, mõjukas, paljuüt-
 lev.

emfüseem, krk. õhu kuhjumine
 kehakudedesse.

emigrant, lad. väljarändaja ||
 maapagulane.

emigreeruma, lad. välja rända-
 ma.

emiir, arb. suguharupealik, va-
 litseja || türg. kõrgemate
 ametnikkude aunimi.

eminentne, lad. silmapaistev,
 kõrgeauline.

eminents, kardinali aunimi,
 kuurvürstide tiitel.

emiraat, emiiri võimupiirkond.

emissar, lad. salasaadik, esin-
 daja.

emissioon, lad. riigipaberite,
 aktsiate jne. väljaandmine.

emiteerima, lad. välja saatma,
 välja andma, välja heitma ||
 raha, väärtpabereid liikvele
 laskma.

emitent, väljasaatja, ülesande
 täitja sel puhul.

emollitsioon, lad. pehmenemine.

emotsioon, lad. meelevapustus,
 meeleliigutus.

empel, puuk.

empiirik, krk. kogemuse järele
 otsustaja.

empiiriline, kogemuslik, katse-
 line.

empirism, ainult kogemusi hin-
 dav mõtlemis- ja toimumis-
 viis.

empirist, filos. keegi, kes kõike
 tuletab nähtud ja tuntud kog-
 emustest.

empoorium, lad. kauplemis-
 koht, kaubanduslinn, ladu-
 koht || peaalтар.

emulgeerima, piimastama.

emulsioon, farm. rohupeim ||
 füsiol. piimastus.

endeemia, krk. kohaline haigus.

endeemiline, päriskodune.

en détail (loe: an-detaij), jae-
 müük, väikemüük.

endiivia, siguritaoline salatiliik.

endiomeeter, meridiaanide
 kindlaksmääramise aparaat.

endodermis, bot. kaitsetupp.

endogeenne, krk. seestpoolt väl-
 ja kasvav, seestekkinud.

endosmoos, füüs. sisseimemine,
 sisserändamine.

endosperm, krk. seemne muna-
 valge.

endospoor, krk. sise-eos.

energeetika, krk. jõu-õpetus ||
 õpetus energiast kui kõigi
 loodusnähtuste alusest.

energia, krk. jõud || tegujõud,
 tahtejõud.

energiline, tegujõuline, mõjukas.

enharmooniline, krk. samakõlaline, kuid noodikirjas teisest noodist erinevana märgitud.

enormne, lad. määratu, hiigelsuur, tohutu.

enormsus, määratus, erakorraline ehk hiigelsuurus.

entoderm, krk. loote siseleht.

entomograaf, krk. putukate kirjeldaja.

entomoloog, krk. putukate tundja.

entomoloogia, putukateadus.

entsüklika, krk. ringkiri, eriti paavsti kiri peapiiskoppidele ja piiskoppidele.

entsüklopedistid, 18. sajandi prantsuse suure entsüklopeedia väljaandjad || selles ilmestuva vaimuvoolu poolehoidjad.

entsüklopeedia, krk. kõikide teaduste ja kunstide kokkuvõte nende omavahelises ripuvuses enamasti tähestikulisel järjestusel.

entsüklopediline, ülevaateline, üldteaduslik.

entusiasim, krk. vaimustus || ülim vaimustus ilma kaasakäivate tahteotsusteta.

entusiast, vaimustatu || unistaja.

enudatsioon, lad. paljastamine, alastivõtt.

enudeerima, lad. paljaks võtma.

eo ipso, lad. just seepärast || endastmõistetavalt.

eon, ajatu || maailmaperiood (gnostikuil).

eotseen, krk. teatud geoloogiline ladestik.

epakt, astr. lihtsa päikeseaasta ja kuu-aasta vahe, nimelt 11 päeva.

epentees, krk. hääliku (eriti f ja t) vahelepõimumine.

epenteetiline, vahelelükatud.

epideemia, krk. taud.

epideemiline, tauditaoliselt leviv || nakkav.

epidermis, krk. marrask, marrasknahk.

epifüüs, anat. kondi lõpposa.

epifüüt, teistel organismidel kasvav taim, ilma teist kahjustamata.

epiglottis, krk. kurgukaas.

epigonism, järeleaimamine, järgimine.

epigoon, krk. järeletuliija, järgija || järeleaimaja.

epigraaf, krk. pealkiri || mälestussalm.

epigraafik, pealkirjade ja mälestussalmide uurija.

epigraafika, pealkirjade (ja mälestussalmide) teadus.

epigramm, krk. pealkiri || mõttesalm || nõökamisluletis.

epigrammatik, epigrammide luuletaja.

epigrammatiline, lühidalt, tabavalt väljendatud.

epigrammist, vt. epigrammatik.

epikureism, Epikuros'e ja ta poolehoidjate õpetus ning eluviis || tung himuruse ja elunautimise poole.

epikuuriline, lopsakas, laiutav.

epikuurlane, Epikuros'e õpetuse poolehoidja || elumees, meeleliste naudingute sõber.

epilepsia, krk. langetõbi.

epiloog, krk. lõppkõne, lõppsõna, lõpposa.

epileksia, krk. ühekülgne halvatus rabanduse tagajärjel.

episkopaalkirik, anglikaani kirik.

episkopaalne, piiskoplik || anglikaani kiriku poolehoidja.

episkopaat, piiskopkond || piiskopi-au ning -amet.

episood, krk. lisapõime mingis teoses, jätklugu, vahelooke.

episoodiline, vahele põimitud, vahele lükitud.

epistel, lad. kiri || luuletoode

kirja kujul || (riigivalitseja) käskkiri, vastuskiri || noomitus, „jutlus“.

epistolograaf, kirjajakirjutaja.

epistolograafia, kirjajakirjutamise kunst.

epistüül, krk. samba ülemosa.

epitaaf, krk. hauakiri või sellega varustatud mälestussammas.

epiteel, zool. välimine kattekuude.

epiteet, krk. kirjeldav, kaunistav lisandsõna.

epohh, krk. ajastik, ajajärk || tähtis ajapunkt, pööret sünnitav, tähelepanu äratav moment.

epood, krk. lõpplaul, lüüriline luuletis.

epoodiline, lõpplauluga varustatud.

epopöa, krk. kangelaslaul, eepos.

erbium, teatud metall.

ereksioon, lad. püstitamine || asutamine || ehitus || kangestamine.

eremiit, lad. erak, üksiklane (usulistel põhjustel).

erepsiin, füsiol. kõhumahl.

erg, füüs. töö-ühik.

ergo, lad. järelikult, nii siis.

ergograaf, inimese lihaste tööjõude mõõtja.

ergostaat, krk. jõumõõtja.

erigeerima, lad. püstitama.

erinnüs, krk. kättetasu-jumalanna.

erodeerima, lad. uuristama.

eroico, muus. kangelaslikult.

erootik, krk. armastuslaulik.

erootika, armastuskunst || armastusluule.

erootiline, armunud, suguihiline.

erosioon, lad. uuristus.

eroteem, krk. küsimus, küsimuslause.

erotemaatika, küsimusõpetus, oskusa õppetegevusel küsimusi esitada.

erotemaatiline, näit. õpetusjagamine, kus üks küsib ja teine vastab.

erraatiline, geogr. ümbereksiv || arstit. korrapäratult esinev.

ertshertsog, sak. peahertsog.

ertspiiskop, sak. peapiiskop, ülempiiskop.

erudeerima, lad. harima, õpetama.

eruditsioon, teaduslik haritus, õpetatus.

eruption, vägivaldselt esile tungiv.

eruptionsioon, lad. maakera siseainete vägivaldne esiletung, eriti vulkaani kaudu || arstit. (punetuse) väljalöömine.

erütrofüll, bot. lehepuna.

erütrotsüüt, punane verelibele.

eshatoloogia, (loe: es-hatoloogia), usut. õpetus viimseist asjust, nagu: surmast, kohust, maailma lõpust, õndsakssaamisest, hukkaminekust.

eskaader, prants. laevastik, laevastikuosa.

eskadrill, väike laevastik || õhuväe ühik, lennukite eskadrill.

eskadron, ratsaväeline ühik.

eskamotaaž, prants. kelmistükk, taskukunstniku tegu.

eskarp, prants. kantsi väliskraavi sisemine nõlv.

eskarpeerima, nõlva rajama.

eskiis, prants. kavand.

eskimo, Gröönimaal ja Põhja-Jäämere ääres Ameerikas, osalt ka Aasias elava rahva liige.

eskort, prants. kaitse, ausaade, kaaskond.

eskorteerima, eskortima, kaitseks, katteks saatma, saatjaks olema.

esparsett, bot. teatud kultuurtaim.

esperantist, esperanto keele harastaja.

esperanto, kunstlikult loodud maailmakeel.
esplanaad prants. suur vaba väli hoone või aia ees || kindlustes kantsi ja linna vaheline väli.
esprii, prants. vaimukus, teravmeel.
essee, prants. lühem, üldarusaadav teadusliku või kirjanusliku sisuga kirjutis.
esseist, esseede kirjutaja.
essents, lad. olu, pea-olu, tuum || lenduv õli || droogide alkoholne imme, tinktuur || häist kobaraist valmistatud viin.
essiiv, keeletead. olev kääne.
esteet, krk. inimene, kes vaatleb kõiki asju ainult iluliselt seisukohalt.
esteetik, krk. kunstifilosoof.
estetiika, iluteadus, õpetus ilu ja kunsti olemusest ja neisse puutuvaist nähtusist.
estetiiline, iluteaduslik || maitsekas, ilus.
estetiseerima, maitse ja kunsti üle kõnelema.
estraad, prants. akna-, troonijne. esise põranda kõrgendatud osa.
estragon, prants. targum, vürstaim, keisrisalat.
estragon-õli, lenduv targumiõli.
esapeerima, prants. pääsema.
ešelon, prants. aste, saadeti sõjaväge.
ešeloneerima, astmeliselt rühmitama.
etaaž, prants. (maja) kord || geol. lade.
etableerima, prants. kindlaks määrama || asutama, põhjendama.
etableeruma, elama asuma ja äri avama.
etaloon, prants. algmõõt, normaal mõõt || rahaalus; kuldetaloon, raha kulla-alus.
etapp, prants. tapp (peatu-

jaam sõjaväelistel transporditel).
etc., lad. *et cetera* (loe: et-see-tera), ja nõnda edasi = jne.
eteriseerima, vääveleetrit sisse hingata laskma, et tundenärve ajutiselt halvata ja valutundmatuiks muuta, vt. eeter.
eterniseerima, prants. jäädvustama, igavikustama.
eterniteet, lad. igavik.
etikett, prants. külge-, pealekirjutis, nimesedel || kõrgema seltskonna, eriti hoovkonna pruugid ning viisakuskombed.
etiketeerima ehk **etikettima**, etiketiga varustama.
etioloeruma, bot. putkastuma.
etioloogia, krk. õpetus (eriti haiguste) põhjustest.
etioloogiline, põhjuspärane.
etiooplane, abessiinlane.
etnograaf, rahvakirjeldaja.
etnograafia, krk. kirjeldav rahvateadus.
etnograafiline, rahvateaduslik, rahvakirjelduslik.
etnoloogia, võrdlev rahvateadus.
etrusk, etruskid, eriline rahvatoog vanas Itaalias.
etümologiseerima, sõna päritolu seletama.
etümoolog, krk. sõnauurija.
etümoologia, sõnaõpetus || sõna algupära, päritolu õpetus.
etüüd, prants. maali- või muusikatehniline harjutuspala.
eubiootika = **dietetika**, oskus hästi elada.
eudemonism, vt. **eudemonoloogia**.
eudemonist, vt. **eudemonoloog**.
eudemonoloog, isikliku õnneõpetuse poolehoidja.
eudemonoloogia, õnneõpetus, mis teeb isikliku õnnetunde inimese peasihiks ja kõigita kohustuste lähtekohaks.
eudemoonia, krk. õnnelikkus, täieline rahulolu.

eufemism, ilustav, pehmendav nimetus mõne vastumeelse asja tarvis.

eufemistlik, ilustav, varjav.

eufoonia, krk. heakõla.

eufooniline, heakõlaline.

eukalüptuspuu, teatud lõunamaa puu.

eukaristika, krk. õpetus pühast õhtu-söömaajast (usutead.).

eulaalia, krk. ilukõnelisus, kõneoskus.

eulaaliline, kõnekas, jutukas.

eumeniid, krk. paha jumalus õiguse järele valvajana ja kuritöö eest kättemaksjana.

eunuhh, krk. kohimees.

eupelaagiline, krk. puhtulgu-mereline.

euraaslane, eurooplase ja aasiase ristabelust tekkinud segatõuglane.

eurütmi, krk. ilus ja õige proportsioon, eriti liikudes || üldse: tasakaal || arstit. korrapärane vereringvool.

evakuatsioon, lad. tühjendus, koristus, eriti sõjas.

evakueerima, tühjendama, koristama.

evaluatsioon, lad. hinnamäära-

mine, rahaväärtuse kindlakstegemine.

evalueerima, lad. hindama, arvestama.

evangelium, krk. hea teade, et Jeesus on töötatud lunastaja,

„armuõpetus” || Uus testament.

evangelisatsioon, evangeelse ristiusu levitamistöö.

evangelist, lunastuse kuulutaja || Jeesuse elu kirjeldaja.

evasioon, lad. põgenemine, pääsmine, kõrvalepuiklemine.

eveksioon, kuu liikumise ebataasus.

eventuaalne, lad. juhtumisi võimalik, vahestine, vaistne.

evvertebraat, selgrootu loom.

evidentne, lad. endastmõistetav, ilmne.

evidents, lad. endastmõistetavus.

eviktsioon, jur. väärang, vääre.

evitatsioon, lad. hoidumine, kõrvalehoid.

eviteerima, lad. hoiduma, kõrvale hoiduma.

evolutsioon, lad. aegamöödane arenemine, edenemine (loodust.) || mat. lahtikerimine.

ex officio, lad. ametikohustuslikult.

F.

faabula, lad. luuletöö jutustus- või tegevusaine.

faalanks, krk. sõjaväe eriline rivistus || anat. sõrme-, varbalüli.

faarünks, krk. anat. kurk.

faas, krk. arenemisaste || astr. nähe.

faasan, kanaliste seltsi metslind.

fabrikaat, tööstustood.

fabrikatsioon, tööstustoodete valmistamine suuremal arvul.

fabulant, keskjad, lobiseja.

fabuleerima, lad. välja mõtlema, „luuletama”.

fabulist, valmilooja.

fagotist, fagotipuhuja, vt. fagott.

fagotsüüt, krk. õgija (rakk).

fagott, prants. puust puhkpill, bassvile.

fajanss, prants. poolportselan.

fakiir, arb. muhamediusuline enesepiinaja || kerjasmunk || nõiakunstnik.

fakkell, sak. tõrvik, tõrvalont.

faksiimile, lad. täpselt järele tehtud joonis või käekiri.

faksimileerima, käekirja jne. täpselt kopeerima.

fakt, lad. tõsiasi, tõik.

faktiiv, vt. translatiiv.
faktiline, tõsiasjaline, tõeline, kindel.
faktiitiivne, mõjustav.
faktootum, lad. inimene, kes kõiki asju toimetab.
faktor, lad. tegur || (trükikoja, äri) juhataja.
faktsioon, lad. partei || poolehoid, salk.
faktureerima, arvesse panema || ostetud või müüdud kauba üle üksikasjalist arvet esitama.
faktuura, lad. kaubaarve.
faktuuraraamat, kauba-arve-raamat.
fakultatiivne, valikuvaba, õigustav.
fakultet, lad. loomulik jõud, and, võime — midagi teha || volitus, õigus || teaduskond || õpetlaste kogu.
falsett, ital. isesugune laulmis-hää, valehää.
falsifikaat, lad. võlts-ese.
falsifikaator, võltsija.
falsifikatsioon, võltsimine.
falsifitseerima, võltsima.
familiarne, lad. tuttavlik, pealetikkvalt sõbralik.
fanaal, prants. laeva- ehk meretuli || tule torn || tulemärk.
fanaatik, lad. ülivaimustatu mingist asjast.
fanaatiline, ülivaimustuslik.
fanatiseerima, vaimustusele õhutama.
fanatism, usuhullustus.
fandango, hispaania rahvuslik tants ³/₈-taktis.
fanerogaam, õistaim.
fanerogaamne, krk. õistaimne.
fanfaar, trompetisignaali || lustlik jahimuusika.
fanfaron(n)aad, hooplemine, kekslemine.
fanfaron, prants. hoopleja, kehkleja.
fant, ital. noor uhkeldav poiss.

fantaasia, krk. kujutusvõim, mõttekujutus, pettekujutus || muus. vormivaba helitöö.
fantaseerima, mõtetega ümber eksima || haiguse puhul: jampsima || muus. ettevalmistuseta ja vabalt looma.
fantasmagooria, krk. näiline nõidumine ehk kunst õõnespeeglite, suitsu jne. abil välja kutsuda inimeslikke kogusid || rida pettepilte.
fantast, unistaja || inimene üliärritatud kujutusvõimega.
fantastiline, mõttekujutuslik, unistuslik, petlik.
fantoom, krk. viirastis, pettekuju.
farad, elektrimahu ühik.
faradisatsioon, induktsiooni elektri kasutamine arstlikkudeks otstarveteks.
faradism, induktsioonielekter.
farm, ingl. talu, talund (eriti Ameerikas).
farmaatsia, krk. kunst arstireseptide järgi arstimeid valmistada.
farmakognoosia, õpetus arstlikult tarvitatavatest toorainetest.
farmakoloogia, õpetus arstiainetete mõjumisest.
farmakopöa, arstirohtude valmistamise juhe.
farmatseum, krk. apteek.
farmatseut, rohuteadlane.
farmatseutika, arstirohtude teadus.
farmer, talunik (Ameerikas).
farss, prants. jant, naljamäng.
farsseerima, prants. täitma (roogasid).
farüngaal, kurguhäälik, vt. faarünk.
farüngaalne, kurgu-, kurguline.
farüngoskoop, kurgupeegel.
farüngoskoopia, kurgu-uurimine.
farüngoskoopiline, kurgupeegiline.

fassaad, prants. esikülg.
fasseteerima, lihvitud pindade-
 ga varustama
fassett, prants. lihvitud pinnake.
fassett-silm, zool. liitsilm.
fassong, prants. mood, vorm.
fastsinatsioon, lad. võlvus, pi-
 mestus.
fastsineerima, lad. võluma, pi-
 mestama.
fašism, eriline demokraatia-
 vastane liikumine (eriti Itaa-
 lias).
fašist, fašismi pooldaja.
fataalne, lad. saatuslik, õnne-
 tu, surmatoov.
fataalsus, vääramatu saatus ||
 saatuslikkus, paratamatus.
fatalism, arvamine, et väära-
 matu saatus juhib sündmusi
 maailmas.
fatalist, saatustuskuv.
fatalistlik, uskuv oma saatusse
 ja vääramatusse sündmusse.
fata morgana, terendus, kang-
 gastus, õhupeegeldus.
faun, lad. rooma muinasloos:
 põllu- ja metsavaim || mee-
 leline inimene.
fauna, loomastik.
fauniline, loomastikuline.
fauniline, meeleline, ihar.
faunlik, ihar nagu faun.
favoriit, lad. lemmik.
favoriseerima, soodustama.
favoritism, lemmikavalitsus.
fee, prants. saatusmääraja
 naisvaim.
feeria, fee nõiakunst || mui-
 nasjutu uhke lavastus || puh-
 keaeg, töövahejark.
fekaalid, lad. väljaheite-ained.
felitsitatsioon, lad. õnnesoov,
 õnnesoovimine.
felitsiteerima, õnne soovima,
 õnnitlema.
fellah, arb. Egiptuse põlduha-
 riva rahvaosa liikme nime-
 tus.
felloidkude, bot. korkjas kude.

fellow, ingl. (loe: felou) kaas-
 lane, sõber, seltsimees || töö-
 kaaslane || teadusliku seltsi
 või ülikooli kolledži liige.
feloonia, prants. läänitruuduse
 murdmine.
felukk, ital. rannasõidulaev Va-
 hemerel || varemaaegne sõja-
 laev.
feminiinne, lad. naissugu.
fenatsetiin, farm. abinõu pala-
 viku vastu.
fennism, soomepärasus.
fenologia, krk. looma- ja tai-
 meriigi ajalise arenemise näht-
 tuste õpetus.
fenomen, krk. nähtus || harul-
 dane nähtus, ime.
fenomenaalne, silmatorkav,
 hiilgav, imesteldav.
fenomenalism, vt. fenomeno-
 loogia.
fenomenoloogia, õpetus hai-
 gusnähtustest || filos. õpetus
 „nähtustest”, millised moo-
 dustavad meie teadvuse sisu.
fenool, karboolhape.
fenüül, süsi- ja vesinikust koos-
 nev radikaal.
fenüülhape, vt. fenüülhüdraat.
fenüülhüdraat, karboolhape.
feodaalsüsteem, prants. lääni-
 korraldus, läänisüsteem.
feodaalõigus, lääniõigus.
feodalism, läänikord ja poole-
 hoid sellele.
feodalistlik, läänikordlik ||
 keskaegselt mõtleb.
feodaliteet, läänivahekord.
ferm, karjamõis, piimatalitus,
 vrdl. farm.
fermaat, ital. muus. peatus,
 peatusmärk.
ferment, lad. käärollus, juure-
 tis.
fermentatiivne, käärimist teki-
 tav või edendav.
fermentatsioon, käärimine.
fermenteerima ehk **fermenti-**
ma, käärimisele viima, kää-
 rimist edendama.

- ferotsiteet, lad. metsikus, julmus.
- ferromagnetism, rauamagnetism.
- fertilne, lad. viljakas.
- fertiliseerima, viljakandvaks tegema.
- fertiliteet, viljakus.
- fess, idamaalaste punane villane müts, türgimüts.
- fetišism, võluseusk || teatud väärnäht suguelus.
- fetiš, port. alam liik väärjumalaid || võlus.
- ff, vt. fortissimo.
- fiasko, ital. nurjumine.
- fibriin, lad. kiudaine.
- fibrill, kiuke.
- fibrinoblast, kiusünnitaja.
- fibroosne, kiudne.
- fideikomiss, lad. vara, mis jääb perekonda ja mida ei tohita iialgi müüa.
- figuraalmuusika, lad. kunsti-kaunis mitmehääleline muusika.
- figuraalne, lad. ehetege varustatud.
- figurant, lad. näitemängu statist, s. o. tumm isik || tähtsusetu ärimees.
- figureerima, lad. kujutama, esinema.
- figurism, teol. vaade, et Vana Testamendi sündmused Uue Testamendi omi vastavalt kujutavad.
- figuur, lad. joonis, kujund || kuju.
- filber, lad. kiud || eriliselt valmistatud papp, millest valmistatakse reisikohvreid.
- fiksatiiv, lad. tina- ja kriidijoonististe katmisvahend.
- fiksatiivne, lad. kindlakstegev, määrav.
- fiksatsioon, kindlakstegu, määramine.
- fikseerima, kinnistama || teravalt silmitsema.
- fikstäh, kinnistäh.
- fiktiivne, lad. näiline, kujuteldud, ebane.
- fiktsioon, väljamõeldis.
- filadelfia, krk. vennaarmastus, ligimesarmastus.
- filadelfiline, vendaarmastav.
- filaleet, krk. tõesõber.
- filantroop, krk. inimesõber.
- filantroopia, inimesarmastus.
- filantroopiline, inimesõbraline.
- filantropiin, kasvatusasutis.
- filateelia, krk. kirjamargiasjandus, -teadus.
- filatelist, kirjamarkide koguaja.
- filee, prants. võrkõmblus || raamatuselja kaunistis || kok. praetud liha.
- fileerima, heietama (lõnga) || muus. häält kestvalt, ühetasaselt heliseda laskma.
- filharmonia, krk. armastus helikunsti vastu.
- filharmoniline, helikunsti armastav.
- filhelleen, kreeklaste sõber.
- filia, lad. tütar.
- filiaal, lad. abitalitus, kõrvalasutis.
- filiaalbüroo, harubüroo.
- filiaalne, abi-, kõrval-, haru-.
- filigraan, prants. peenest kuld- või hõbetaadist töö.
- filigraanklaas, värvilistest klaaskepikestest valmistatud klaas.
- filigraanpaber, õrnade võrkmuustritega paber.
- filigraniseerima, filigraantöid tegema.
- film, ingl. läbipaistev, paindub želatiinplaat || pikka linti reastatud pildistised kinotenduse tarvis.
- filmima, filmile pildistama.
- filmitööstus, asutis, kus tehakse kinofilme || üldse: kinofilmide valmistamine.
- filodender, bot. teatud toataim.
- filoloog, krk. keele-, kirjandus- ja muinsusuuriaja.

filoloogiline, keele- ja kirjan-
dusteaduslik.
filosemiit, juudisõber.
filosofoem, krk. filosoofiline kü-
simus või uurimus.
filosoferima, põhjalikult ja
mõistuspäraselt mõtlema ||
katsuda teha selgeid mõis-
teid asjust.
filosofism, targutelu.
filosoof, krk. mõttetark.
filosoofia, mõttetarkus.
filosoofiline, mõtteteaduslik.
filter, lad. kurn.
filterkivi, kurnkivi.
filterpaber, kurnpaber.
filtraat, kurnatis.
filtratsioon, kurnamine.
filtreerima, kurnama.
finaal, lad. lõpp || muus. lõpp-
osa.
finaalakt, lõppakt.
finaallause, eesmärgilause.
finaalne, lad. lõplik.
finants, prants. riigirahandus,
raham.
finantsaasta, arvepidamisaasta,
rahandusaasta.
finantsminister, rahaminister.
finantseerima, rahaga varusta-
ma.
finess, prants. peenus || kava-
lus, riugas.
fingeerima, lad. näiliselt, petli-
kult teotsema.
fnis, lad. lõpp.
finiš, ingl. lõppvõistlus võidu-
ajamisel, -jooksmisel.
finito, kaub. arvepidamise lõ-
petus.
fint, ital. kavalus, petlikkus ||
vehklejakavalus.
fiool, lad. lahuklaas, rohuklaas.
fiorituur, ital. muus. (laulu)
kaunistis, ehe.
firma, ital. kaupluse ja kaup-
mehe allkiri || äri nimi || äri-
asutis.
firmament, lad. taevavõlv, tä-
histaevas.

firmeerima, ital. firma nimel
alla kirjutama.
firrne, lad. kindel, vastupidav,
julge, püsiv || osav.
firn, geogr. sömerlumi.
fisharmonium, vt. füsharmoo-
nium.
fisk, lad. riigikassa, riigivara,
„kroonu”.
fiskaal, prokurör.
fiskaalaasta, arvepidamise
aasta.
fiskaalne, riigikassaline.
fiskaalne huvi, riigikassa huvi.
fiskalaat, riigikassa-amet.
fiskus, vt. fisk.
fistel, lad. arstit. uuris.
fišbein, sak. kalaluu.
fjeld, nor. tundur (mäelagen-
dik).
fjord, geogr. lõhang.
fjäörd, nor. saarestikulaht.
flaam, germaani tõugu rahva
liige Belgias.
flagellant, lad. enesepiitsutaja
(usulise vendkonna liige 13.—
—15. sajandil).
flagellantism, vt. flagellomaa-
nia.
flagellatsioon, piitsutamine.
flagelleerima, piitsutama.
flagellomaaania, haiguslik püüd
sugulist rahuldust suurenda-
da hoopide andmise või saa-
mise teel.
flamingo, punane kuretõugu
lind, punane kurg.
flamingolised, sugukond linde,
punakurglased.
flanderlane, Flandria provint-
side (Ida- ja Lääne-Fland-
ria) elanik Belgias.
flaneerima, prants. tööta ja te-
gevuseta ringi hulkuma, ja-
lutama.
flanell, prants. kerge villane
või puuvillane riie.
flankeerima, prants. külje poolt
puudutama või kaitsma ||
sõj. seisukohta võtma, kust

- vaenulise väe külje vastu saab tegev olla.
- flažolett**, vile, väike puhkpill, || eriline kõrge heli viiulil.
- flatulentne**, lad. ülespuhutud, upsakas.
- flatulents**, lad. ülespuhutus, tühisus.
- flegma**, krk. vaimuloidus, ükskõiksus, tuimus.
- flegmaatik**, loid, ükskõikne (inimene).
- flegmaatiline**, ükskõikne, raskeoimne, loid, tuim.
- fleksia**, (sõna) muutelõpp.
- fleksibiliteet**, painduvus.
- fleksioon**, lad. sõnade muutmise.
- flekterima**, lad. painutama, (sõna) muutma.
- flekteruma**, painduma, muute- lõppude kaudu muutuma.
- flibustlased**, meriröövlid; eriti 17. ja 18. sajandil ingl. ja prants. meriröövlid.
- flint**, ingl. tulekivi.
- flintklaas**, seatinarikas klaas.
- flirt**, ingl. pealiskaudne armumäng, mänglev armatsemine, edvistelu.
- flirtima**, koketeerima, kerget armumängu etendama.
- floem**, krk. taime tüve (varre) niinosa.
- floks**, leeklill.
- flokulid**, astr. helbed.
- floor**, lad. loor (harv, õhuke riie).
- flora**, lad. taimestik.
- florett**, jäme siidheie || ka pistemõök.
- florett-siid**, siidiussi pealmine jäme koetis, jäme siidheie.
- floriin**, rahanimetus (näit. Hollandi kulden).
- florist**, lad. taimestikutundja.
- floristika**, taimestikuteadus.
- floristiline**, taimestikuline.
- flotill**, prants. väike laevastik.
- flott**, holl. laevastik || salk kokukuuluvaid sõjalaevu.
- fluidekstrakt**, vedel ekstrakt.
- fluidum**, lad. vedelik, vedel keha.
- fluktuatsioon**, lad. hindade vankumine, püsimatus.
- fluktueerima**, lad. hoovama, voogama, siia-sinna liikuma.
- fluor**, lad. mittemetalline, soolatekitajate hulka loetav keemiline lihtkeha.
- fluorestseeruma**, ise valgustuma.
- fluorestsents**, teatud kehade isevalgustumine.
- fluoriit**, sulapagu (mineraal).
- fluviaalne**, lad. jõe- (taimed jne.).
- fluvioglotsiaalne**, jäävee-(aegne).
- flötist**, flöödipuhuja.
- flöts**, tehniliselt tulusate kivi- liikide kiht.
- flööt**, sak. vilespill.
- fob**, ingl. (lüh. *free on board*) vabalt pardale, s. o. kõik kuld pardani kantud (laeva-arvetes).
- fokaalne**, tulipunktisse puutuv, vt. fookus.
- fokaaldistants**, tulipunkti kaugus läätsest.
- fokk** ehk **fokkpuri**, käilamasti alumine puri.
- fokkmast**, käilamast, esimast.
- foksterrier**, ingl. teatud tõugu koer.
- foliant**, raamat *in folio*, s. o. poole poogna suuruses kaustas.
- folieerima**, raamatu lehekülgi, lehti nummerdama.
- folkloor**, ingl. rahva suusõnaliselt pärandatud vaimuvara, s. o. rahva luulet, kombeid, jne. käsitlev teadus.
- folklorist**, rahvaluuleteadlane.
- folliikul**, lad. näärmepõidiku umbots.
- fond**, prants. põhivara.
- fondibörs**, väärtpaberibörs.
- foneetik**, häälikuteadlane.

foneetika, häälikuõpetus.
foneetiline, krk. häälikuline.
fonograaf, krk. aparaat, mis märgib helid vaharullile ja annab muutumatult edasi.
fonoliit, teatud kiviliik.
fonoloogia, häälikuteadus (foneetika + hääliku-ajalugu).
fonomeeter, kõlamõõtja.
fonomeetria, kõlamõõtmine.
fontaan, lad. purskkaev.
fontanell, anat. lõgemed (laste pealuus).
foogt, sak. maaülem, vanaaegse kindluse ülem.
fookus, lad. tulipunkt.
foolio, ital. lehekülg || poole paberipogna suurune kaust.
forell, (kala) tähnik, hörnas.
forensiline, lad. kohtuline.
forma, lad. vorm; **in optima forma**, parimas vormis ja korras, heas vormis; **pro forma**, väliselt, näilisel, vormi täiteks.
formaalne, välispidine, näiline, vormiline.
formaalsus, vt. **formalteet**.
formaan, farm. abinõu nohu vastu.
formaat, lad. kaust.
formaldehüüd, vt. **formaliin**.
formaliin, farm. pisilasihävitav ja müdanemist takistav vahend.
formaliseerima, välispidiseid asjaolusid teravalt tähele panema.
formalism, välise kuju hindamine ilma sisu ja vaimu tähele panemata.
formalist, inimene, kes hindab vaid välispidist vormi.
formalteet ehk **formaalsus**, lad. välispidine komme ehk talitusviis teatud tegevuses.
formatiivne, kujundav.
formatsioon, bot. ühing || geol. ladestu.
formeerima, lad. moodustama, kujundama.

formel, lad. valem.
formular, valemitekogu || sõnaline eeskiri või ettekirjutatud viis tööd korraldada.
formuleerima, valandama, mõtet sõnastama.
forsseerima, prants. liialdama, ülemäära pingutama.
fort, lad. kindlustus, väike kants.
forte, muus. tugevasti, valjusti.
fortifikatsioon, kunstlikkude tõkete ja kindlustiste ehitamine.
fortifitseerima, lad. kindlustama.
fortissimo, muus. õige valjusti, (lüh. *ff*).
Fortuna, lad. õnn, õnnejumalanna.
forum, lad. turu- ehk koosolekuplats || kohtukoda, ametiasutus; **in foro**, lad. kohtus või kohtu ees.
fosfaat, krk. fosforhappe sool.
fosfor, krk. valgustusaine, mittemetalline põhiollus.
fosforestseeruma, pimedas hiilgama.
fosforestsents, teatavate ainete omadus pimedas hiilata || fosforine kuma.
fosforhape, fosfori liitmise hapnikuga happeks.
fossiil, geol. kivind.
fossiilne, lad. väljakaevatav.
foto, valguspilt.
fotogeen, krk. valgusttekitav aine, kunstlik mineraalõli.
fotograaf, krk. valguspiltnik.
fotograafia, valguspildistus.
fotograafiline, valguspiltlik.
fotografeerima, pildistama.
fotogramm, valguspiltlik ülesmärkimine.
fotograaviir, vt. **heliograviir**.
fotokeemia, valguspildistuse keemia.
fotokroomia, fotograafia loomulikes värves.

- fotomeeter**, valgusmõõtja.
fotomeetria, valgusmõõtmine.
fotosfäär, valguskond.
fototsinkograafia, valguspildi ülekandmine tsinkplaadile.
fototüüpia, valguspildistus stereotüübi abil.
fraas, krk. lause, kõnekäänd.
fraasid, tühised kõnekõlksud.
fragiilne, lad. murdub || ajutine, möödaminev.
fragmendiline, katkendlik.
fragment, lad. katkend.
fragmentaarne, katkendlik, katkendites.
fraht, sak. veos, praht.
frakk, sak. sabakuub.
fraktsioon, lad. (poliitiliselt ühemeelsete) rühm || loodusloos: valguskiirte murdumine.
fraktuur, gooti trükk || arstit. murdumine, luumurd.
frank, rahasüsteemi alusühik Prantsusmaal, Belgias ja Šveitsis.
frank, muistse rahva liige (Prantsusmaal).
frankeerima, saatekulu ette maksma; kirju margistama.
franko, ital. vaba, (saadetise saajale) saatekuluta.
frankokuväär, tembeldatud kirjaümbrik.
franssees, prants. tants.
frantsisklane, frantsiskuse mungaordu liige.
frapantne, prants. üllatav || tabatav, põrpiv.
fraperima, prants. üllatama, ärritavalt tabama, põrpima.
fraseerima, teatud helitööd või laulu kunstiliselt ette kandma.
fraseoloogia, krk. teatud keelt iseloomustavate kõnekäändude õpetus || keele kõnekäändude kogu.
fraseoloogiline, kõnekäändlik.
frasoör, prants. fraasidetegija, lobiseja.
frater, lad. vend, kloostrivend.
- fraternisatsioon**, prants. vennastamine.
fraterniseerima, prants. vennastama.
fraterniteet, lad. vennastus, vendkond, vendlus.
freesima, valmistama puust ja metallist pindu, kumerkausse ja kaunistisi.
fregatt, prants. vanemaaegne kiire kuuemastiline sõjalaev.
frekventant, kaub. kaupmees, kes harilikult külastab messe ja näitusi.
frekventatiiv, kordumist väljendav suffiks või pöördsona.
frekventeerima, usinalt külastama.
frekventne, lad. sage, tihe, näit. arstit. frekventne pulss, tihe pulss.
frekvents, lad. sage kordumine || arvukas kogu, hulk, elav osavõtt || liiklemine.
freneesia, krk. märatsemine, hullumeelsus.
frenetilne, märatsev, hull.
frenoloogia, krk. õpetus peaju ehitusest || pealuu ja peaju teadus.
frentš, uuemaaegne sõjamehekuub.
fresko, muus. elavalt, värskelt, lõbusalt || maalis: värskete lubjaseinalle maalitud pilt.
friis, germaani tõugu rahva liige || kitsas pinnariba suurema seinpinna ja selle ülemise ääre vahel.
frikadell, prants. küpsetatud lihakäike.
frikassee, prants. toit peeneks lõigatud lihast.
frikaspeerima, prants. peeneks lõikama, peeneks lõigatud liha pannil küpsetama || naljatades: puruks lööma, lõhkuma.
frikatiivhäälik, lad. piluhäälik, hõõrhäälik, spirant (s, h, š jne.).

friktsioon, lad. hõõrumine.
friseerima, prants. juukseid korraldama, kähardama.
frisuur, prants. juuksekorraldis, (soeng).
frisöör, prants. juuksur.
frisöös, prants. naisjuuksur.
frivoliseerima, nilbelt käsitlema.
frivoliteet, tühisus || kergemeelus || nilbus.
frivolne, lad. tühine, vilets || nilbe.
frondeerima, prants. avalfkult ja vabalt valitsuse vastu kõnelema, valitsust laitma || ässitustööd tegema.
front, prants. esikülg || rinne, väerind.
frontaal, otsaesise-ehe.
frontispiiss, lad. raamatu esileht || maja esikülje ülik.
froteerima, prants. (ihunahka) hõõruma.
froteerriie, hõõrriie.
frugaalne, lad. kokkuhoidlik, mõõdukas.
fruktifikatsioon, lad. viljastamine, viljakaks tegemine.
fruktifitseerima, viljakaks tegema.
fruktoos, viljasuhkur.
ftaalhape, teat. keem. aine.
ftiis, krk. tiisikus.
ftiisik, tiisikushaige.
ftiisiline, krk. tiisikust põdev.
fuajee, prants. jalutusruum teatri või kontsertsaali juures.
fugass, prants. kivimiin.
fugett, ital. väike fuuga.
fuksia, teatud toalill.
fuksiin, aniliinpunane.
fulguriit, piksekivi (lõhkeaine).
fulmiinhape, plahvatushape.
fulminantne, lad. mürisev, plahvatav || vägev.
fulmineerima, lad. sähvama, müristama.
fumarool, ital. auruallikas.
fundament, lad. alus.

fundamentaaltikkel, põhiartikkel.
fundamentaalfilosoofla, filosoofia alg- ja põhiõpetus.
fundamentaalne, põhjanev, oluline.
fundatsioon, lad. asutamine, põhjendamine.
fundeerima, lad. asutama, põhjendama.
fundeerima võlga, tehtud võlga (eriti riigi-) teatud tuludega tagama.
fungeerima, lad. toimima, ametit pidama.
funktsionaalne, talituslik.
funktsioneerima, töötama, „käima”.
funktsioon, lad. tegevus, talitus, ülesanne.
fuocoso, ital. muus. tuliselt, hooga.
furaaz, prants. hobusemoon.
furažeerima, prants. (ka furaažima), hobusemoona hankima.
furioosne, lad. märatsev, vihane.
furioso, ital. muus. märatsevalt.
furneerima, prants. vineerima || varustama.
furniir, vt. vineer.
furoor, lad. suur tähelepanu, kiidurahe.
furunkel, lad. koeranael.
fusioon, lad. valu, valamine || ka segamine; sellest — liitumine äriilmas kahe või rohkema ettevõtte vahel.
fusti, ital. võõras- ehk aseainetega segatud kaupade pealt tehtav hinnaalandus.
fusti-arve, kahjude-arve.
futeraal, kate, kapsel, väike kast.
futurism, kunstivool, mis nõuab loobumist mineviku traditsioonest.
fuuga, muus. põgu, mitmest

- häälest läbi jooksva teemaga mitmehääleline helitöö.
- fuuria**, lad. kättemaksujumalanna || õel naine.
- föderaalne**, liidus olev.
- föederalism**, lad. riikide või nende osade vaba ühinemissüsteem.
- föederalist**, riikide vaba ühinemissüsteemi poolehoidja.
- föderatiivne**, liidutaoline, liidus olev.
- föderatiivriik**, liitriik.
- föderatsioon**, liitumine, liit; liitriigi erivorm.
- födereerima**, ühendama, liitma.
- födereeruma**, ühinema, liituma.
- följeton**, prants. veste.
- följetonist**, vestekirjanik.
- följetonistiil**, vestestiil, vestlemisstiil.
- följetonistlik**, följetoniline, vesteline.
- föniiklane**, Vahemere kaldal asunud vana-aegse rahva liige.
- fötaalne**, lad. kehaviiljasse puutuv.
- föön**, Šveitsis üle mäe tulev ja alla orgu puhuv tormine palav kuiv tuul.
- fööniks**, krk. päikeselind || muinaslooline imelind Egiptuses, kes pidi elama 500 aastat, siis enda ära põletama ja tuhast noorendatuna uuele elule ärkama || jäädavuse sümbol.
- föönumkreek**, farm. lambalääts.
- föörd**, järvtuslaht.
- föötus**, lad. kehaviil.
- fükoerütiin**, krk. punaste vetikate värvaine.
- fükoloogia**, õpetus adrudest.
- fülaktiline**, krk. kaitsev, varjav.
- füllobioloogia**, krk. õpetus taimelike elust.
- fülogenees**, krk. suguvõsa-lugu.
- füsharmoonium**, orelisarnane mänguriist.
- füsileerima**, prants. püssiga maha laskma.
- füsiognomist**, krk. näouuriija, ilmehindaja.
- füsiognoom**, vt. füsiognomist.
- füsiognoomia**, ilme.
- füsiognoomika**, kunst ilmet seletada.
- füsiognoomiline**, ilmesse puutuv, ilmet seletav.
- füsiokratism**, krk. vaade, mille järgi loodus on ülem võimuprintsiip maailmas || teatud rahvamaajanduslik süsteem 18-dal sajandil Prantsusmaal.
- füsioloog**, krk. loomalise keha elundite tegevuse uurija.
- füsioloogia**, krk. loomalise keha elundite tegevust käsitlev teadus.
- füsioloomia**, õpetus loodusesaadusist.
- füto**, krk. taime.
- fütogeen**, taimeollus.
- fütogeenne**, taimesoetuslik.
- fütogeograafia**, taimegeograafia.
- fütoloogia**, taimeteadus, botanika.
- fütopatoloogia**, õpetus taimahaigustest.
- fütotehnika**, taimeehitus.
- füüsik**, krk. loodusuurija.
- füüsika**, krk. loodusteadus, loodusjõudude uurimine.
- füüsiline**, kehalik, looduslik.

- gaas, läbipaistev riie, loorriie.
 gaas, holl. õhutaoline keha.
 gaasieeter, valguspiiritus, mida valmistatakse alkoholist ja tärpentiinist, **gasoliin**.
 gaasimootor, gaasi-jõumasin.
 gaaz, palk, tasu.
 gaavial, Gangese krokodill.
 gagaat, pigisüsi, must bernstein (liik kivisütt).
 gala, hisp. õukonna pidustus, hoovipall.
 galaago, poolahv.
 galaaglased, sugukond poolahve.
 galadinee, toreduslõuna.
 galactendus, toredusetendus.
 galaktiline, linnuteeline.
 galaktomeeter, krk. piimamõõtja, piimaproovija.
 galaktoos, keem. suhkur.
 galaliit, tselluloidi aseaine, piimast valmistatud.
 galantne, prants. üliviisakas, aupaklik (daamide vastu).
 galantsus, üliviisakus, aupaklikkus (daamide vastu).
 galeer, prants. aerulaev madalal parda ja kahe mastiga.
 galeeriori, aeruori galeeril.
 galeoon, hisp. suur kauba- või sõjalaev, eriti hõbeda toomiseks Ameerikast.
 galeoot, vähem aerulaev.
 galerii, prants. kaetud käik, pildisaal || tõra (teatris).
 galiitslane, Galiitsia elanik Poolas.
 galilealane, vt. kalilealane.
 galioon, vt. galeoon.
 galioot, vt. galeoot.
 gallert, sak. hüüve, sült.
 Gallia, lad. Prantsusmaa.
 gallialane, Lääne-Euroopas asunud vanaaegse kelti tõugu rahva liige.
 gallikaani kirik, prantsuse-katoliku kirik.
 gallikomaania, vt. gallomaania.
- gallisääsk, pahklane.
 gallitsism, keeleline prantsus-pärasus.
 gallium, teatud metall.
 gallofoobia, liialdatud hirm Prantsusmaa ees, prantsusvaenus.
 gallomaan, kõige prantsusliku imetjeja.
 gallomaania, prantsussõbralikus || kirglik kõige prantsus-pärase eelistamine ja taotlemine.
 gallon, inglise õõnesmõõt = 4,5436 liitrit.
 galopp, prants. kiirratsutus, neljajooksmine.
 galoppima, nelja jooksmata, kap-pama.
 galtoon, liilialine aialill.
 galvaaniline, galvanismisse puutuv.
 galvaano, vaskkliise || galvaaniline sete.
 galvanisatsioon, arstimine galvaani vooluga.
 galvaniseerima, metallist ergutusvahendeid tarvitama, s. o. galvaani patarei voolu arstlikuks otstarbeks kasutama.
 galvanism, prof. *Galvani* poolt a. 1791 Bolognas leiutatud „loomaelekter“.
 galvanoglüüfia, meetod galvaani voolu abil joonistisi üle kanda metallplaadile.
 galvanograafia, viis joonistisi hõbeplaadil lasta jäädvustada galvaani voolu ja vasevitriooli kaastegevusel.
 galvanograafiseerima, galvanismi abil pilte valmistama.
 galvanokaustika, galvaani voolu kuumuse tarvitamine kirurgilisiks otstarbeks.
 galvanomagnetism, elektromagnetism.
 galvanomeeter, riist galvaani voolu tugevuse mõõtmiseks.

galvanoplastika, elektrokeemiline ornamentika ja plastika-toodete paljundamisviis.

galvanoskoop, (vt. ka galvanomeeter) galvaani voolu ja selle sihti ülesmärkiv aparaat.

galvanosteegia, (vt. ka galvanoplastika) kunst metalle galvaani voolu abil teise, väärtuslikuma metalliga katma.

galvanoteraapia, elektroteraapia.

galvanotüüpia, krk. tüüpide ja klišeede valmistamine galvanilisel teel.

gamba, ital. bassiviul, ka mahe oreliheli.

gameet, bot. liikuv sugurakk.

gamma, kreeka täht γ || muus. heliredel.

ganglion, anat. tänk, ergusõlm.

ganglionit, ergusõlmepõletik.

gangreen, arstit. põle, põletik.

garaaz, prants. auto- või õhu-laeva kuur.

garant, prants. käsinik, käemees, tagaja.

garanteerima, tagama, millegi eest vastutama.

garantii, prants. tagatis.

garantiaeg, tagatis-aeg.

garantiifond, tagatisfond || teise käsutuses seisev summa, millest tasutakse teisele tehtavad kahjud.

gardemariin, prants. endise Vene mereväekooli kasvandik.

garderoob, prants. rõivakapp || rõivad || riidehoid, rõivastestruum.

gardist, kaardiväelane.

gargarisma, kuristusvesi, kõri-loputus.

garneel, hännak (pika sabaga vähk).

garneerima, prants. (millegagi) varustama || veeristama, kaunistama.

garnison, prants. linnavägi (sõ-

javäes), mahutusvägi || sõjaväeosa asupaik.

garniseeruma, majutatud olema, asuma (sõjaväest).

garnituur, prants. juurdekuuluvad asjad, raam, ehe || ühe kaubaliigi taimest esemest koosnev tervik.

gaseel, araabia päritoluga lüüri- lise luuletise värsivorm.

gasell, hirvetaoline loom.

gasoliin, (vt. ka gaasieeter) väga lenduv petrooleumi osis.

gasomeeter, gaasimõõtja.

gasoneerima, prants. muruga katma.

gasteerima, võõrustama.

gasteeruma, külaskäiguetendust andma.

gastriit, krk. kõhupõletik.

gastriline, alamkehasse puutuv, kõhu juurde kuuluv.

gastronoom, krk. kunstkokk || maiasmokk.

gastronoomia, kõrgem koka-kunst || hea toidu armastus.

gastropood, kõhtjalaline (loom).

gastrotoomia, krk. kõhu lahtilõikamine.

gauche, prants. (loe: *goš*) vasak, vasakpool || saamatu.

gaudeamus, lad. olgem rõõmsad || algsõna ladinakeelses üliõpilaslaulus: *Gaudeamus igitur*.

gaudeerima, rõõmustama.

gaudium, lad. rõõm, lõbu.

gauss, elektri mõõdu-ühik.

gavott, prants. väike lõbus tants ja vastav muusika $\frac{3}{4}$ taktis.

geenius, lad. kaitsevaim || suurvaim.

geest, geogr. liivik.

geiser, kuuma vee purskallikas.

geiša, jaapani tantsitar ning lauljanna.

geminaat, lad. kaksikkonso- nant, -kaashäälik.

geminatsioon, lad. kahendus.

gemineerima, lad. kahendama.
gemineeruma, kahenduma.
gemma, lad. vääris-, kalliskivi.
genealogist, krk. päritolu-uuri-
 ja, suguvõsa-uuri-
genealoog, vt. genealogist.
genealoogia, krk. suguvõsa-
 uurimine ja -teadus || põlv-
 nemine || sugupuu.
genealoogiline, suguvõsa-uuri-
 muslik.
geneeriline, suguvõssa või liiki
 kuuluv.
genes, krk. tekkimine || tek-
 kimislugu.
geneetiline, asja tekkimisse, al-
 gusse ja arenemisse puutuv.
generaal, pea-, ülem-, üld-.
generaalbass, peabass (muus).
generaalküsimus, üldküsimus.
generaalpaus, üldpaus.
generaalproov, peaproov.
generaator, gaasi või auru te-
 kitamise aparaat || aurukatel.
generalisatsioon, üldistamine.
generaliseerima, üldistama.
generalissimus, sõjaväes: ülem-
 kindral (ülemjuhataja jne.).
generaliteet, kindralkond.
generatsioon, lad. sugupõlv,
 põlvkond || sigitamine || ku-
 junemine.
genereerima, lad. sigitama, te-
 kitama.
generositeet, lad. õilsus, suure-
 meelsus || lahkekäelisus.
geniaalne, lad. vaimukas ||
 suurvaimlik.
geniaalsus, vaimukus || loo-
 meandelisus.
genitiiv, lad. omastav kääne.
genufleksioon, lad. põlvenõt-
 kutamine || põlvi nõtkutav
 austus.
genuinne, lad. sünnimisest
 saadik omane, loomulik ||
 ebastamatu, ehtis.
geo-, krk. maa-.
geobioloogia, õpetus maakera
 elust.
geobotaanika, taimestiku ja

maapinna vastastikuse ole-
 nevuse õpetus.
geodeesia, maamõõtmise õpe-
 tus.
geodeet, maamõõtja.
geodeetiline, maamõõtmislik.
geofüüsika, õpetus maakera si-
 semuse füüsilisist nähtusist.
geogeenia, maakera tekkimis-
 teooriad.
geognoosia, õpetus maakihti-
 dest.
geognost, maakihtide ja kivis-
 tiku tundja.
geogoonia, vt. geogeenia.
geograaf, maateadlane.
geograafia, maateadus.
geograafiline, maateaduslik.
geoloog, maaloolane, eriti maa-
 tekkimise tundja.
geoloogia, maalugu.
geoloogiline, maalooline.
geomeeter, maamõõtja.
geomeetria, õpetus ruumiku-
 jundite omadustest.
geomeetiline, mõõtmisse või
 ruumikujundite omadustesse
 puutuv.
geomorfoloogia, maakera pin-
 nakuju õpetus.
geoplastika, õpetus maapinna
 lohkedest ja kõrgendikkudest.
georgiin, vt. jorjen.
georglane, grusiinlane.
geostaatika, maa tasakaalu
 õpetus, õpetus kindlate ke-
 hade tasakaalust.
geotektoonika, õpetus mäeae-
 likkude ehituslikest suhetest
 || arhitektooniline geoloogia,
 stratigraafia.
geotermika, õpetus maakera
 temperatuuri-oludest.
geotropism, elusate taimesade
 omadus raskusjõu mõjul tea-
 tavas sihis kasvada.
geotsentriline, maakeskene.
gereerima, lad. juhtima, juha-
 tama, valitsema.
germaani, germaanlaste, ger-
 maani soosse kuuluv.

germaanium, teatud metall.
germaanlane, vanaaja sakslane, vanade gallialaste ja roomlaste nimi sakslastele.
Germania, lad. Saksamaa.
germaniseerima, saksastama.
germaniseeruma, saksastuma.
germanism, saksapärasus.
germanofiil, saksasõber.
germanist, saksa keele ning muististe tundja || saksa õiguse tundja.
germanofoob, saksavaenlane.
germanofoobia, saksavaenus, vaen kõige saksapärase vastu.
geront, krk. senaator, rahva vanematekogu liige vanas Spartas.
geruusia, krk. gerontide kogu, senat.
gestikulatsioon, lad. liigutuste keel, käeliigutus. Vt. žest.
gestikuleerima, lad. kehaliigutustega, eriti käeliigutustega oma kõnet, ettekannet saatma. Vt. žestikuleerima.
getto, ital. juutide linnaosa Hommikumaa linnades.
gibbon, väga pikkade kätega ahv Ida-Indias.
gibelliin, Hohenstaufen'ite soost keisrite poolehoidja.
gigant, krk. hiiglane.
gigantlik, hiiglaslik, hiigelsuur.
gigantomahhia, hiiglaste võitlus.
giid, prants. juht.
gild, ametkond, tsunft.
giljotiin, prants. tapakirves, langekirves, hukkamismasin.
giljotineerima, langekirvega hukkama.
ginearoheline, tõrvvärv.
gips, vettsisaldav väävelhapu lubi, kips.
gipüür, prants. punemetega läbiõmmeldud tikkimistö.
girland, prants. lillevanik, lehispärg.

gitarr, hisp. tsitter, muusikariist 6—10 keelega.
gitarrist, gitarrimängija.
gjaur, uskmatu — türklaste sõimunimi inimese kohta, kes pole islamiusuline.
gladiaator, lad. näitevehkleja vana Rooma võitlusmängudel.
gladiaatorlik, vehklejaline.
glaseerima, glasuuriga katma, vaapama.
glasseekindad, prants. läikkindad, toreduskindad.
glassil, prants. kindluse välise rinnatise muldnõlv.
glasuur, sak. klaasitaoline kate || vaap, klaasistis.
glatsiaal, lad. jäässe puutuv, jääaega kuuluv.
glatsiaalperiood, jääaeg.
glatsialist, liustikutundja.
glatsifluviaalne, jääveeline.
glaubrisool, keem. naatriumsulfaat.
glaukoniit, roheline mineraal.
glaukoom, roheline kae (silmal).
gletšer, sak. jääliustik.
glissaad, prants. liugsamm (liuguv tantsusamm) || liutee.
glissando, muus. liuguvalt, mahedalt.
globoosne, lad. kuulitaoline, kerakujuline.
globuliin, lad. munavalge-aine.
gloksiliinia, teatud toalill.
gloobus, lad. maakera mudel, (maa-) keras.
gloria, lad. kuulsus, au, hiilgus || pühimushelk.
glorifikatsioon, lad. hiilgustamine.
gloriool, prants. vilets kuulsus, edvistav au || pühimushelk.
gloss, krk. seletus, sõnaseletus, märkus.
glossaar, seletav sõnastik.
glosseerima, laitvaid tähendusi tegema.

glutamin, teatud keemiline aine.
glutiin, lad. taimeliim, kondiiliim.
glutiosne, lad. kleepuv, liimiv.
glükogeen, krk. maksafärklis.
glükoos, krk. viinamarja-suhkur.
glükosiid, keemiline ühend taim- kui ka loomaorganismis.
glükosuuria, ajutine suhkruihmikstulek uriinis.
glütoteek, kivikujude, raidteoste kogu.
glütseriin, teatud keemiline aine, pehme magus õli.
glüüf, krk. ehituskunstis: nire, sügavjoon, pragu.
glüüfiline, lõigatud, kaevatud, raiutud.
gneiss, varesekivi.
gnomoloog, krk. mõttesalmide koguja.
gnoom, prants. maa- ja mäevaim || krk. mõttesalm.
gnoomik, krk. mõttesalmide looja.
gnoomiline, krk. mõttesalmilik.
gnosis, krk. tunnetus.
gnoseoloogia, tunnetusõpetus.
gnostik, krk. usufilosoof ristiusu algusaegadel.
gnostiline, saladusi teadev.
gnostitsism, gnostikute õpetus.
gnuu, liik Aafrika antiloope.
gobelään, prants. sissekootud kirjadega seinavaip.
godeetsia, teatud aialill.
gofreerima, prants. siledale riidele või paberile kumerusi, värvita jooniseid või mustreid sisse pressima.
golem, hebr. müstilise tähendusega inimesega sarnanev savikuju.
gommeliin, tärkliskummi.
gondel, ital. veneetsia aerulootsik || rippuv reisijate- ja kraamiruum õhulaeval.
gong, taldrikukujuline metallist kõlariist hommikumaa; ka teatris || hiina käsitrumm.

goniomeeter, krk. nurgamõõtja.
goniomeetria, krk. nurgamõõtmise kunst, trigonomeetria osa.
gonokokk, tripperi pisilane.
goot, vana-aegse germaani tõugu rahva liige, gootlane.
gootika, gooti ehitusviis.
gootlane, vt. **goot**.
gorgooniline, kohutav, hirmus.
gorilla, suurim Aafrika metsahv.
graaben, sak. alang, haudmik (geogr.).
graafika, krk. joonistamis-, maalimis-, trükkimis- või kirjutamiskunst || diplomaatliste dokumentide teadus.
graafiline, kirjalik || kirjeldav, joonistav.
graan, lad. apteegimõõt: $\frac{1}{20}$ skruuplit = 0,06 grammi.
graanula, lad. rohusõmer, tera.
graatsia, lad. armastusväärus, armsus, meeldivus || armsusjumalanna.
gradatsioon, lad. astendus.
gradeerima, lad. väärnamaks, väärtuslikumaks tegema.
gradiatsioon, liigitamine kraadide järele, kraadiliigitus.
gradient, aste.
graduatsioon, lad. pügaldamine, kraadidesse jagamine.
gradupeerima, pügaldama, kraadidesse jagama || kraadima || teaduslikule aastmele tõstma.
grafiit, krk. pliiatsitina.
grafoloog, krk. käekirja-uurija iseloomude määramise sihiga.
grafoloogia, iseloomu tõlgendamiskunst käekirja kaudu.
gramm, krk. meetrisüsteemi kaaluühik, nimelt 1 kantsentimeetri vee kaal +4 kr. Celsiuses juures.
grammatik, krk. keeleuurija, keeleõpetaja.
grammatika, krk. keeleõpetus.
grammatiline, keeleõpetuslik.

grammatistika, algõpetus.
grammkalor, väike soojusühik.
grammofon, muusikaaparaat.
granaat, silikaatide hulka kuuluv mineraal || lõhkev pomm.
granaatõun, granaatpuu vili.
grand, kõrgema aadli liige Hispaanias.
grandioosne, ital. suurepärane.
grandioosus, suurepärasus, ülevus.
graniit, prants. raudkivi.
granulatsioon, sõmerus.
granuleerima, prants. sõmerdama, jämedaks pulbriks muutma.
granuliit, peenesõmerane kivi-liik.
granuloosne, sõmerjas.
graptoliit, viilkorall.
graziozo, muus. meeldivalt, armsalt.
graždanin, ven. kodanik.
gratifikatsioon, lad. kingis.
gratifitseerima, lad. kingistama.
gratis, lad. maksuta, ilma hinnata.
gratsioosne, armas, meeldiv.
gratulant, lad. õnnesoovija.
gratulatsioon, lad. õnnesoov, õnnitelu.
gratuleerima, lad. õnne soovima, õnnitlema.
graveerija, vt. gravöör.
graveerima, prants. vaske ja muid metalle lõikama, neisse joonistisi jne. tegema.
gravimeeter, erikaalumõõtja, areomeeter.
gravitatsioon, lad. raskusjõud || kogumaaailmne tõmbumine.
graviteerima, raske olema, raskusjõudu avaldama.
graviteet, lad. tõsisus, tähtsus || väline auväarsus.
gravöör, prants. puu-, vase- või teraselõikaja kunstnik.
gravüür, prants. kunstlõiketöö.

gregoriaani kalender, praegu maksev nn. uus kalender.
grekism, kreekapärasus keeles (ka gretsism).
grekomaan, kreeka kultuuri liialdav austaja.
grekomaanla, kreeka liialdatud järeleaimamine.
grenaad, granaat.
grenader, granaadiviskaja sõdur (liik jalaväge).
grenadiin, prants. tugev siid.
grenadillipuu, punane eebenipuu.
gretsiseerima, kreeka keelepeensusi ladina keele sekka põimima.
gretsism, vt. grekism.
gretsist, kreeka keele tundja.
grimass, prants. lõust, irve, näomoonutis.
grimeerima, ingl. värvide abil näole teist ilmet andma.
grimm, näovaap.
gripp, prants. taudiline nohupalavik || influentsa.
griset, prants. vabale armulule anduv naisterahvas.
grokk, ingl. rummi, konjaki või arakiga jook.
gross, 12 tosinat.
grossist, suurkaupmees.
grossokaubandus, suurkaubandus, angrookaubandus.
grossular, mineraal, granaadi teisend.
grotesk, ital. veider maal või kujutis || liik trükikirja.
groteskne, veider, moonutatud.
grotesktantsija, balletitantsija, kes teeb koomilisi hüppeid.
grott, ital. koobas.
grundeerima, sak. alusvärviga värvima, kruntima.
grupeerima, vt. gruppima.
grupp, prants. rühm.
gruppima, rühmitama.
grusiinlane, Kaukaasias elava rahvatõu liige.
gröönlane, Gröönimaa elanik.

guaano, hisp. linnusõnnik, linnuväetis.
guajak, teatud puu Lõuna-Ameerikas.
gudokk, vene keelpill.
gudrong, prants. tõrv || mäetõrv.
guljašš, ung. pipraga lihatoit, ungarl. rahvusroog.
gummeerima, kummiga vööpama (riiet, paberit).
gummi, vt. kummi.
gummiaraabikum, kleepaine (araabia kummi).
gummigutt, gummivaik, gummigitupuu kuivatatud piimahl.
gunneer, teatud ilu-lehttaim.
gusli, ven. gitarritaoline vene keelpill.
gusterima, lad. maitsma (toitu).
guttapertš, Sumatra kummi.
gut(t)uraalhäälik, kurguhäälik.
gut(t)uraalne, lad. kurgu-
gubernant, prants. naiskasvataja, koduõpetajanna.

guverneerima, prants. juhtima, ees seisma, valitsema || kodukoolitaja olema.
guvernöör, prants. meeskasvataja.
gvelf, paavsti poolehoidja Hohenstaufen'ite vastu.
görl, ingl. tüdruk.
görlgaidid, ingl. skautidele paralleelne tütarlaste organisatsioon.
gööpel, loomadest ümberaetav pöörd-loomvärk.
gümnaasium, krk. võimlemisasutis || õppeasutis.
gümnaasiast, gümnaasiumi õpilane.
gümnaastika, krk. võimlemine.
gümnaastiline, keha ja jõudu karastav.
günekoloog, krk. naistearst.
günekoloogia, naiste-arstimise teadus.
günekoloogiline instituut, sünnitusasutis, naisteravila.

H.

haaberraut, farm. sidrunpuju.
haabitus, lad. püsiv ilmelaad, kehaehituse üldolu.
haarem, arb. naisteruum || muhameedlase naised.
habiliine, lad. väle, osav.
habilitatsioon, lad. teadusliku kirjatöö kaudu enesele õiguse muretsemine ülikoolis loenguid pidada.
habilliteeruma, teadusliku kirjatöö kaudu enesele õigust muretsema ülikoolis loenguid pidada.
habilliteet, lad. osavus || võime.
hagiasm, krk. pühitsemine, pühakstegemine.
hagiograaf, pühade isikute elulo kirjeldaja.
hagiograafia, pühade isikute elu kirjeldus.

hai, suur röövkala lõunameredes.
hall, sak. kaetud ruum, võlvkäik.
hallutsinatsioon, lad. unistus, viirastus.
hallutsineeruma, lad. jampsi-
ma, viirastusi nägema.
halofüüt, krk. soolakutaim.
halogeen, keem. soolasoetaja.
halvaa, teatud hommikumaa-
line magusoit.
hammaada, veetu kivi- ning kaljukõrb Saharas.
hamster, sak. hiirte sugu närija loom.
hansa, liit, ühing, eriti kaubanduslikeks otstarbeiks.
hansalane, vt. hanseaat.
hansalinnad, hansaliitu kuulu-

- nud linnad alates 13. sajandist.
- hanseaat**, hansalinna elanik, hansalinna sõdur.
- hanža**, ven. puskar.
- hantvärk**, sak. käsitöölne.
- harakiri**, jap. enesetapmine kõhu lahtilõikamise teel.
- harangeerima**, pidulikult kõnetlema || tühise asja peale palju sõnu kulutama.
- harf**, püstkannel.
- harlekin**, veiderdaja, tola || ital. naljamängu koomiline mask.
- harlekinaad**, harlekinijant.
- harmatan**, kuiv, tolmutoov põhja ja ida vaheline tuul Ülem-Guinea rannikul.
- harmoneeruma**, kokku kõlama || kokku sobima, leppima.
- harmoniseerima**, viisi harmoonilise saatega varustama.
- harmonia**, krk. kokkukõla || ehituskunstis: ühtlus.
- harmoonika**, „lõõtspill“ || teoreetiline kokkukõla-õpetus.
- harmooniline**, kokkukõlav, ühtlane.
- harmoonium**, muusikariist (väike orel).
- harpuneerija**, vaalapüüdja, piigiviskaja.
- harpuneerima**, harpuuni kehha viskama.
- harpuun**, holl. viskeoda, tuur, haakpiik vaalapüügil.
- harpüla**, krk. vanakreeka muinaslooline lind-koletis naise näo ja pikkade konksküüntega.
- hasart**, prants. hea juhtumus, õnnekaup || risk, meste || ägedus.
- hasartmäng**, õnnemäng, uhkmäng.
- hasiš**, arb. joovastusvahend.
- haubits**, suur kahur.
- havannasigar**, ehtis sigar, mis valmistatud Kuuba tubakalehtedest.
- havarii**, vt. avarii.
- hebdomadaalne**, krk. nädalane.
- hebraiseerima**, heebrea keele erivusi tarvitama.
- hebraist**, heebrea keele või usuandjate tundja.
- hedonism**, krk. õpetus, mis peab lõbu inimese kõrgemaks hüveks ning püüdmise eesmärgiks.
- hedonist**, selle õpetuse poolehoidja.
- hedoonik**, vt. hedonist.
- hedšra**, arb. Muhamed'i põgenemine Mekkast Mediinasse || islamiusuliste ajaarve.
- heebrealane**, juut.
- helium**, kerge väärisgaas.
- heerold**, ametliku sõnumi või käsu kuulutaja.
- heeros**, krk. pooljumal Kreekas || kangelane.
- heft**, sak. vihik.
- hegemoonia**, krk. juhtiv võim, ülemvõim, eriti suurema riigi ülemvõim nõrgemate liidusolevate riikide üle.
- hegemooniline**, juhtiv, ülemvalitsev.
- heiduk**, ung. kergesti relvastatud jalaväesõdur Ungaris || teener ung. rahvusriideis.
- hekatomb**, krk. saja veise ohver, suurem loomaohver.
- heksa-**, krk. kuus-
- heksaeeder**, kuustahukas.
- heksaeedriline**, kuustahkne.
- heksagonaalne**, kuusnurkne.
- heksagoon**, kuusnurk.
- heksagramm**, kuju kahest risttati seisvast kolmnurgast || kuusnurk.
- heksahord**, krk. kuueastmeline diatooniline heliredel || kuuekeeleline lüüra || suur sekst.
- heksameeter**, kuuejalgne daktilüstite koosnev värs.
- heksangulaarne**, kuusnurkne.
- heksapood**, kuuejalgne (loom).

heksapoodiline, kuuejalgne.
heksoos, keem. teatud suhkur.
hektaar, pindalamõõt = 100 aari.
hektik, krk. tiisikushaige.
hektika, tiisikus.
hektiline, tiisikuseline.
hekto, krk. sada.
hektograaf, paljundusaparaat, kirjapaljundaja.
hektografeerima, kirju paljundama.
hektogramm, kaalumõõt = 100 grammi.
hektoliiter, õonesmõõt = 100 liitrit.
hektomeeter, pikkusmõõt = 100 meetrit.
hektosteer, 100 kantmeetri suurune õonesmõõt.
hektovatt, elektri tööhulga mõõt: 100 vatti.
hektovatt-tund, ühe hektovati töö tunni aja jooksul.
heliakiline, krk. päikeselähine (astron.).
helikoid, krk. tigujoon, kruvi, spiraal.
helikon, krk. keelpill vanadel kreeklastel || nüüd: kontrabass-tuuba.
heliograaf, krk. märguandja päikesekiirte abil, mis langevad tiirlevale peeglile.
heliograafia, päikesevalguse abil piltide valmistamine || valguspiltide kandmine metallile ja paljundamine || päikesepeegli abil telegrafeerimine.
heliograviür, valguse-vase-trükk.
heliomeeter, pikksilm väga väikeste nurkade mõõtmiseks taevaalaotuses.
helioplastika, reljeefpiltide fotograafiline valmistamine (*fototüüpia*).
heliosentriline, päikesekeskene || päikesse kui keskusse puutuv.

helioskoop, päikesepikksilm.
heliostaat, abinõu, mille varal päikese kiiri nii saab juhtida, et nende siht päikese näiva liikumisega ei muutu.
helloteraapia, haiguste ravitsemine päikesevalgusega.
heliotermomeeter, riist õhk-konna soojusneelavuse määramiseks.
heliotroop, teatud ilupõõsas || mineraal || värvaine || päikesepeegel kaugele märguandete vastuvõtmiseks.
heliotropism, taimeosade liikumine valguse sihil.
heliosentriline, vt. **heliosentriline**.
heliotüüpograafia, liik fotograafiat käsikirjade jne. trükkimiseks.
hellebard, prants. varema-aegne pistet- ja löömakirves, odakirves.
helleen, krk. kreeklane || vanakreeklane.
helleniseerima, kreekastama || kreeka keelt ja kombeid jäljelle aimama.
hellenism, vanakreeka keele ja kultuuri uurimine.
hellenist, vanakreeka keele ja kultuuri tundja || kreeka-eebrea õpetlane.
hellenofiil, kreekasõber.
helling, laevatehastes: palgisilal seisev veerjas pind, mille kaudu sünnib uue laeva vetelaskmine.
helminteen, krk. solkmed.
heloot, krk. ori Spartas.
helootia, orjus.
helotiiline, orjaline.
helotism, orjastamispuud.
helveetslane, šveitslane.
hematiin, krk. raudasisaldav vere värvaine.
hematogeene, abinõu verevähese vastu.
hematopooria, krk. verevaesus, verepuudus.

- hemi-**, krk. pool-
hemigloobus, poolkera.
hemipelaagiline, pooliti ulgu-
 mereline.
hemipteer, pooltiivaine loom
 (näit. lutikas, täi, lehetäi).
hemipteeriline, pooltiivaine.
hemipteroloogia, õpetus pooltii-
 valistest loomadest.
hemisfäär, poolkera.
hemisfääriline, poolkeraline.
hemistihh, poolik värss, pool-
 värss.
hemo-, krk. vere-
hemodünaamika, krk. õpetus
 vere liikumise jõust.
hemoglobiin, verepuna.
hemomeeter, vere hemoglobii-
 nisisaldavuse mõõtja.
hemopatoogia, õpetus vere-
 haigustest.
hemorraagia, verejooks.
hepta-, krk. seitse-
heptaeeder, geom. seitsetahukas.
heptagoon, seitsenurk.
heptagoonne, seitsmenurkne.
heptahord, muus. suur septiim
 || seitsmeastmeline helistik ||
 seitsme keelega lüüra.
heptameeter, seitsmejalaline
 värss.
herakliid, Herakles'e (Herku-
 les'e) järeletulija.
heraldik, vapiteadlane.
heraldika, vapiteadus.
heraldiline, vapiteaduslik.
herba, lad. taim, roht.
herbaarium, kuivatatud tai-
 mede kogu.
herbivoor, taimesööja (loom).
herborist, kaupmees, kes elu-
 kutseliselt müüb taimi, mida
 tarvitatakse arstimiseks.
heredeerima, pärima.
hereditaarne, lad. päritav, pä-
 randuslik.
herediteet, pärivus, pärandus ||
 pärandusõigus, pärimisõigus.
hereesia, krk. eksiõpetus, ket-
 serlus.
- hereetik**, valeõpetuse levitaja,
 valeõpetust uskuv, ketser.
hereetiline, eksiõpetuslik, ket-
 serlik.
herero, Edela-Aafrikas elava
 rahva liige.
hermafrodiit, kahe-, mõlemasu-
 guline (olend).
hermafrodiitiline, mõlemasu-
 guline.
hermafroditism, kahesugulisus.
hermeetik, kullategija.
hermeetika, vt. **alkeemia**.
hermeetiline, alkeemiline ||
 õhukindel; **hermeetiline** ahel,
 alkeemiliste salaõpetuste sala-
 jane edasiandmine; **hermeeti-**
liselt suletud, õhukindlalt,
 täiesti suletud.
hermeliin, lahits, valge nirk || ka
 tema karusnahk.
hermeneutika, krk. seletamis-
 kunst.
hernia, arstit. song.
herofon, teatud mänguriist.
heroiin, naiskangelane || teatud
 arstirohi.
heroline, kangelaslik.
heroism, kangelasmeel.
her(r)nhuutlane, sak. vennaste-
 koguduse liige.
hertsegoviinlane, Hertsegoviina
 elanik.
hesitatsioon, kõhklemine, vii-
 vitamine.
hesiteerima, lad. kohmetuma,
 seisma jääma kõnes || viivi-
 tama, kahklema.
hesperiid, muinaskreeka nümf,
 öötütar.
hessenlane, Hesseni osariigi
 elanik Saksas.
hessoniid, granaaditaoline mi-
 neraal.
heterarhia, krk. võorvalitsus.
hetero-, krk. teisiti, eri-
heterodontne, zool. segahambu-
 line.
heterofüllia, erilehisus.
heterogaamia, bot. erik-ühti-
 mine.

- heterogeenne**, krk. mitteühtlane, sega-aineline.
- heterogenees**, mittersarnaste järeltulijate sünnitamine.
- heteromorfne**, eri-, teisekujuline.
- heterostiülla**, bot. erikaelsus.
- heterotroofne**, eristoituja.
- hetman**, pol. kasakate ülempaalik.
- hetarism**, üld-abieliu (abieliu mitme naise ja mitme mehe vahel).
- hetäär**, krk. „sõbranna”, armuke, lõbutüdruk.
- hetääria**, krk. noorkreeklaste poliitiline partei-ühing.
- heuristika**, krk. leiutamiskunst, juhatus meetodilisel teel uut leida.
- heuristiline**, leiutav, leidlik.
- heuristiline meetod**, arendav õppeviis, mis viib õpilase õpilausele iseseisvale leidmisele.
- heveapuu**, brasillia kummipuu.
- hiaatus**, lad. keeletead. kahe vokaali kohtumine || arstit. auk, värik || geoloog. ajavahe-mik kultuurivahemik vanema ja noorema kiviaja vahel.
- hibernaalne**, talvine.
- hidalgo**, hisp. aadlisoo liige Hispaanias ja Portugalis.
- hemaalne**, lad. talvine.
- hieraatiline**, krk. kõige vanemat kreeka skulptuuristili järeleaimav.
- hieraatiline kiri**, vanade egiptlaste preestri-tähekiri.
- hierarh**, krk. preestrivalitsuse poolehoidja || ülempreester, kreeka kiriku vaimulik pea.
- hierarhia**, ilmlik preestrivalitsus || kirikuvalitsus || ametijärjestik.
- hieroglüüf**, vanade egiptlaste piltkiri || mõistatuslik kiri.
- hieroglüüfika**, hieroglüüfiteadus.
- hieroglüüffiline**, piltkirjaline || mõistatuslik.
- hierograaf**, pühade asjade kirjeldaja.
- hieromant**, ennustaja ohvrite põhjal.
- hierskoopla**, tuleviku ennustamine ohvriloomade vaatlemise teel.
- hiibisõnum**, õnnetuse-, leinasõnum.
- hiniin** ehk **kiniin**, kiinakoore peamine aine, arstirohi palaviku vastu.
- hipodroom**, hobusevõistlused || hobusevõistluste väli.
- hipogrüüf**, muinaslooline tiivastatud hobune, peegasus.
- hipokraatik**, arst, kes tunnustab kuulsa arsti Hippokrates'e oma eeskujuks ja ta kogemused oma teadmiste aluseks.
- hipoloog**, hobusetundja.
- hipologia**, hobuseteadus.
- hipopotamus**, jõehobu.
- hipuurhape**, hobusekusihape.
- hiromantika**, vt. kiromantika.
- hirurgia**, vt. kirurgia.
- hispanism**, hispaaniapärase keeleerivus.
- histoloogia**, krk. koelugu.
- hissooria**, lad. ajalugu.
- hissoorik**, krk. ajaloolane.
- hissoorika**, krk. ajaloo uurimisteadus.
- hissoriograaf**, krk. ajalookirjutaja.
- hissoriograafia**, ajalookirjutamine.
- hitiin**, vt. kitiin.
- hodegees**, krk. teaduste meetodilise õppimise juhatus.
- hodegeet**, krk. juht.
- hodegeetika**, vt. hodegees.
- hodegeetiline**, juhataav, sissejuhatav loengutele.
- homaar**, prants. merivähk.
- homeeriline**, krk. Homeros'ele omane.
- homiilia**, krk. kantslissetekanne, piiblit tõlgendav jutlus.

homileet, vaimuliku kõneosa-
vuse õpetaja.
homileetika, jutlustamistea-
dus.
homileetiline, kantslikõneline.
homo, lad. inimene || mees.
homo-, krk. sama-
homodontne, samahambuline.
homofon, krk. ühehääleline.
homofoonia, ühtlusheli (kahe
või kolme hääle puhul muu-
sikas).
homogaamia, bot. isesuguta-
mine.
homogeenne, ühtlane.
homogeensegu, ühtlane segu.
homogeensus ühtlus.
homoloogne, samalaadiline,
vastav.
homonüüm, samakõlaline, kuid
täenduslikult erinev sõna.
homonüümika, samakõlaliste
sõnade kogu, samakõlalisisus.
homoseksuaalne, omasugupool-
ne, sarnasussuguline.
homoseksuaalsus, haiglane su-
guline kaldumus oma sugu isi-
kute poole.
homoteetiline, sarnaselt järjes-
tatud.
homöopaat, samas olukorras
või meeolus viibiv || homöo-
paatilise ravimisviisi poole-
hoidja.
homöopaatia, tervistamisviis,
mis annab väikesis annuseis
niisuguseid arstimisvahen-
deid, mis terves, haigusega
kehas arstitava haiguse sar-
nase nähtuse elule kutsuksid.
honorant, see, kes vekslit teise
arvel vastu võtab või tasub.
honorar, lad. tasu || autasu.
honorarprofessor, lad. aupro-
fessor.
honoratsioon, vekslit vastuvõtmi-
ne, tasumine.
honoreerima, tasu maksuma ||
vekslit vastu võtma, maksuma.

honoris causa, lad. aupoolest,
au- (doktor jne.); lühend. h. c.
honved, ung. isamaakaitsja ||
maakaitseväelane Ungaris.
hookuspookus, taskukunst.
hoor, krk. vana-krk. mütoloo-
giline looduse ajavahelduse
jumalanna.
horism, piiritlus, mõistemää-
ritlus.
horisont, krk. silmaring, vaate-
piir.
horisontaal, geogr. samakõrgus-
joon.
horisontaalne, rõht-, rõhtus.
horisontaalplaan, kihtideplaan.
horisont, vt. horisont.
hornist, sarvepuhuj.
horoloog, tunninäitaja, kell ||
tunnipalvete raamat.
horoskoop, krk. kellegi sündi-
mise puhul ilmestav tähtede
seis, mille järgi selle inimese
saatus püütakse ennustada.
horoskoopia, ennustamiskunst
taevatähtede abil.
horrendne, lad. kohutav, hir-
mus.
hors d'oeuvre, prants. (loe oor-
dööv) kõrvalasi, liigsus ||
lisatoit, eeltoit.
horst, geogr. ülang.
horteerima, lad. ergutama ||
manitsema.
hortensia, tuntud Jaapanist ja
Hiinast põlvnev toalill.
hortikultuur, aiandus.
hortoloog, aiandustundja.
hortoloogia, aiandusteadus.
hortoloogiline, aiandusteaduslik.
horvaat, kroaat.
hosianna, hebr. Issand, aita te-
da || ta elagu! (tervitushüüd).
hospidal, lad. haigemaja.
hospitiis, reisijatekodu || vöö-
rastemaja.
hospitaalne, võorastevastuvõt-
lik, külalislahke.
hospitant, vabakuulaja || aju-
tine osavõtja.

- hospiteeruma**, külalisena, vabakuulajana osa võtma.
- hospodar**, slav. isand.
- hostia**, lad. armulaua-leib.
- hotell**, prants. võõrastemaja || palee, härrastemaja.
- hugenott**, prants. reformeeritud usu poolehoidja Prantsusmaal.
- humaanne**, lad. inimlik, inimessõbralik, lahke.
- humaniseerima**, humaanseks tegema || humanismi elemente haridus-abinõudeks tarvitama.
- humanism**, ajalooline vaimuvool renessansi algul || õpetliku kasvatamise viis, mis tarvitab peaaesjalikult vanaklassika kirjandust kõige olulisemaks vaimse hariduse abinõuks.
- humanitarism**, prants. inimliku seltskonna seesmine siseseseade ja korraldus.
- humaniteet**, kaunimeelne inimesloomus, inimese loomu ja mõistuse algmete harmooniline väljaarendus, haridus.
- humbug**, ingl. (loe: hambög) pettus, tüssamine.
- humifikatsioon**, kõdunemine.
- humiidne**, lad. niiske, märg.
- humiir**, must huumusaine.
- hummer**, sak. merivähk.
- humoosne**, huumusene, huumusest koosnev (vt. huumus).
- humoresk**, lühike naljajutt.
- humorist**, naljakirjanik, vestekirjanik.
- humoristlik**, lõbus, naljakas.
- hurraa**, ven. rõõmu-, poolehoiuhüüatus.
- husaar**, vt. husar.
- husar**, ung. kerge-ratsaväelane, algupäraselt Ungaris, pärast ka teistes riikides.
- hussiit**, Böömi usupuhastaja Hus'i poolehoidja.
- humor**, ital. naljatuju || isegune tõtt naljaga siduv väljendusviis.
- huumus**, lad. viljakandev must või pruun muld.
- hüaadid**, vihmatähed (hele täherühm Sõnni tähekujus).
- hüaliin**, klaasitaoline keha.
- hüaliinne**, klaasjas, läbipaistev.
- hüaliit**, klaasopaal (kivi).
- hüaliitklaas**, laavaklaas (must klaas).
- hüaplasma**, klaasplasma.
- hüatsint**, lill || punane kalliskivi (tsirkoon).
- hübridatsioon**, segasugutus, tõusegamine.
- hübriid**, värd.
- hübriidne**, segasugune.
- hüdra**, krk. veemadu, polüüp.
- hüdraat**, keem. vesik.
- hüdralased**, perekond hüdrataolisi vesiloomi.
- hüdraliseid**, selts nõgesloomi.
- hüdrant**, krk. seadis, mille kaudu tänava-veetorudest vett saab võtta, eriti tulikahju puhul.
- hüdraulik**, vee liikumise tegeliku kasutamise uurija.
- hüdraulika**, vee liikumise tegeliku kasutamise õpetus.
- hüdro-**, vee-.
- hüdrodünaamika**, vedelikkude liikumise õpetus.
- hüdrofoobia**, veekartus, marutõbi.
- hüdrofüüt**, bot. veetaim.
- hüdrogeen**, vesinik.
- hüdrogeenne**, geol. veesoetuslik.
- hüdrograaf**, vetekirjeldaja.
- hüdrograafia**, geogr. vetekirjeldus.
- hüdrograafiline**, vesi kirjeldav.
- hüdroksüüd**, keem. vesihapend.
- hüdroksüül**, keem. vesijääk.
- hüdroloogia**, veeõpetus, mitmesuguse vee omaduste õpetus.
- hüdroloogiline**, veeteaduslik.
- hüdrolüüs**, keem. vesilahutus.

hüdromeeter, areomeeter || jooksva vee kiiruse mõõtmise riist.

hüdromeetria, vetemõõtmine.

hüdromehaanika, veerõhu- ja liikumisõpetus.

hüdrooksügeengaaasi-valgus, sideraalvalgus.

hüdropaatia, vesiraviõpetus.

hüdropaatiline, vesiraviline.

hüdroplaan, vesilennuk.

hüdrosfäär, geogr. vesikond, aurukond.

hüdroskoopia, vee osiste uurimine.

hüdrostaatika, vedelikkude tasakaalu õpetus.

hüdrotehnika, vee-ehituste tehnika.

hüdroteraapia, veega arstimine.

hüetograafia, krk. maakera või üksiku maa vihmaolude kirjeldus.

hüetomeeter, krk. vihmamõõtja.

hügieen, krk. tervishoid.

hügieenik, tervishoiu eriteadlane.

hügieeniline, tervishoidlik.

hügro-, krk. niiskus-.

hügrobaromeeter, krk. õhuniiskuse mõõtja.

hügrofüüt, niiskustaim.

hügroloogia, (õhu) niiskusõpetus.

hügromeeter, õhkkonna niiskusemõõtja.

hügromeetria, õhkkonna niiskusemõõtmine.

hügrokoop, õhkkonnaniiskuse näitaja.

hügrokoopiline, õhu seest niiskust, rõskust imev || hügroskoobi abil tehtav.

hülozoism, materia-, ainehingestus; õpetus, et iga aine on hingestatud.

hülss, sak. kest, tupp.

hümn, krk. lüüriline luuletis, mis väljendab pidulikke, ülevaid tundmusi || (usuline) ülistuslaul.

hümnika, krk. hümniluule.

hümnograaf, kiidulaulude kirjutaja.

hümnoloog, kiidulaulu ajaloo ja kirjanduse uurija, ka kirikulaulude uurija.

hümnoloogia, kiidulaulude laulmine || kristlikkude kirikulaulude tundmine.

hüper, krk. liig-, üli-.

hüperbaas, keelet. mittetavaline sõnajärjestus lauses.

hüperboliseerima, krk. liialdusi kõnelema, liialdama.

hüperbool, mat. teatud kõverjoon || luules: liialdus.

hüperboolne, liialduslik.

hüperborealane, (muinasjutulise) põhjarahva liige.

hüperemia, arstit. kohalik vereliigsus, verekuhjumine.

hüperkatektiline (värsirida), luules, värsirea lõpul esineva ülearuse silbiga värsirida.

hüperkultuur, ülikultuur.

hüperoksiid ehk **superoksiid**, keem. metalli oksüdatsioonaste, kus on enam hapnikku kui baasil, kuid vähem hapnikku kui sama metalli happel.

hüperortodoks, üliõigeusklik.

hüpertroofia, ülivõrsumine, liigsuurdumine, ülitõitumus.

hüpertroofiline, ülitõitumisest tekkinud või sellega ühenduses olev nähtus.

hüpnoos, krk. kunstuni.

hüpnootika, õpetus kunstunest.

hüpnootiline, und toov, unisektsgevalt mõjuv.

hüpnatiseerima, kedagi väliste abinõudega unne suigutama.

hüpnotism, hüpnootiliste abinõudega inimkehas esilekutsutud muutuste (eriti aju ja närvitegevuses) tundmine ja õpetus sellest. || ka hüpnotiseeritud inimese tahtejõuetu seisukord.

hüpnosisöör, kunstunne suigutaja.
hüpo-, krk. ala.
hüpobromiit, keem. alabroomishapu metall.
hüpohondria, krk. haiglane raskemeelsus.
hüpohondriiline, raskemeelne, tujukas.
hüpohondrist, raskemeelne (inimene).
hüposenter, vt. **hüpotsenter**.
hüposulfiit, alaväävlishapu metall.
hüpoteegipank, pank pantkirjade muretsemiseks, vahetamiseks ja kustutamiseks.
hüpoteek, krk. pantkiri.
hüpoteeklaen, pantkiri-laen.
hüpotees, krk. oletus.
hüpoteesiline, oletatav, tingimuslik.

hüpoteetiline, vt. **hüpoteesiline**.
hüpoteekarlaen, vt. **hüpoteeklaen**.
hüpotenuus, krk. geom. täisnurkse kolmnurga 90-kraadilise nurga vastaskülge.
hüpotsenter, maaväringute pesa.
hüpsö-, krk. kõrgus-
hüpsoloogia, õpetus ülevast.
hüpsomeeter, kõrgusmõõtja.
hüpsomeetria, kõrgusmõõtmine.
hüpsomeetiline, kõrgusmõõtmislik.
hüsteeria, krk. haiglane ülitundlikkus, närvlikkus (eriti naistel).
hüsteerika, vt. **hüsteeria**.
hüsteeriline, haiglaselt närviline.
hüään, teatud röövloom.

I.

iambus, jamb, värsimõõt —
iatrokeemia, arstlik keemia.
ibeeris, teatud aialill.
ibeerlane, lad. vanaaja Hispaania päriselanik.
ibero-ameeriklane, ladina päritolu ameeriklane, s. o. lõuna- ja keskameeriklane.
ibid. = lad. *ibidem*, sealsamas, samal kohal, samas raamatus, raamatu samal leheküljel.
id. vt. **idem**.
ideaal, krk. aadend, paleus.
ideaalne, ainult kujutluses olemasolev. Vastand: *reaalne*.
idealiseerima, täiuslikuks, paleuslikuks tegema || selleks kujutlema.
idealism, õpetus ehk filosoofiline vaade mõistete olulisusest. Vastand: *realism* || ideaalne meelelaad.
idealist, idealismi poolehoidja inimene, kes kõike hindab paremast seisukohast.

idee, aade; **ideede assotsiatsioon**, mõtete, aadete aheldumine, sidestumine.
ideekas, ideerikas.
ideeline, aateline.
idem, lad. (lüh. *id.*) seesama.
identifitseerima, lad. samastama.
identiline, vt. **identne**.
identiteet, samasus täieline ühtlus.
identne, samane.
identsus, vt. **identiteet**.
ideograafia, krk. kiri, mille tähedeks ei tarvitata häälikumärke, vaid mõistemärke, näit. hiina kiri, numberkiri.
ideogramm, ideograafiline märk.
ideoloog, krk. ideedeõpetaja || unistaja, märatseja, doktrinäär.
idiolaast, bot. taimerakk.
idiomaatiline, krk. keelemurdele ehk keelele omane.
idiomatograafia, õpetus keelerivustest || murreteuurimine.

- idiomatoloogia**, vt. **idiomato-
graafia**.
- idoom**, krk. keeleerivus || mur-
re (dialekt) || kõnelemisviis
|| ka omapärane, iseseisev
keel.
- idoomne**, vt. **idiomaatiline**.
- idioot**, krk. rumal inimene, loll-
pea.
- idiootia**, arstit. totrus, sünnipä-
rane nõdrameelsus, ka idio-
tism.
- idiootikon**, keelemurde sõnastik,
Vrdl.: *idoom*.
- idiootlik**, idiootne, rumal, totter,
nõdramoistuslik.
- idioplasma**, iduollus.
- idiosünkraasia**, s. o. omapärane
segu || kehaline või vaimne
omapärusus || kummaline
omapärusus mõne asja eriti
armastamises või põlgamises.
- idiosünkraatiline**, sellisesse ar-
mastusse või vastumeelsusse
puutuv, sellest tekkinud, loo-
mult omane.
- idiotism**, krk. murdeline keele
iseärasus.
- idolaatria**, krk. väärjumalate
teenistus.
- idüll**, krk. väike kirjeldis liht-
sate loodusnimede elust ||
lihtsat maaelu kujutav kuns-
titoode || karjaselaul.
- idülliline**, maaline, karjaseline,
lihtne ja süütu.
- idülliseerima**, kujutlema liht-
salt ja süütult.
- ignobiliteet**, lad. häbematus, jul-
tumus.
- ignomiinia**, lad. teotus, sõim.
- ignominioosne**, teotav.
- ignoobel**, lad. alatu, häbematu.
- ignorant**, mitteteadja.
- ignorantne**, mitteteadev.
- ignorants**, lad. mitteteadmine,
teadmatus.
- ignoreerima**, lad. tähele pane-
mata jätma, mitte hoolima.
- iguaan**, leeguan (Ameerika ja
Jaava sisalik).
- iguaanlased**, sugukond sisalik-
ke.
- ihneumon**, krk. vaaraorott
(röövloom).
- ihüo-**, krk. kala-.
- ihüograafia**, kalade kirjeldus.
- ihüoloog**, kalateadlane.
- ihüologia**, kalateadus.
- ihüool**, kalaõli.
- ihüosaurus**, kalasisalik (kivis-
tunud hiigelroomaja).
- iibis**, toonekuretaoline lind, ke-
da egiptlased austasid surma-
sümbolina.
- iibislased**, sugukond iibisetaolist
linde.
- iidol**, krk. väärjumalakuju,
väärjumal, ebajumal.
- iiri-ruoma saun**, leilisaun kuiva
ja palava õhuga ruumis.
- iiris**, krk. vikerkaar || (silma)
kirjukile, värvkile.
- iirlane**, Iiri vabariigi kodanik.
- Iisis**, egpt. jumalanna.
- iisop**, teatud aialill.
- ikonism**, kujutamise, maal.
- ikonograaf**, joonistamisriist.
- ikonograafia**, vanade kujude
ning maalide tundmine ja
kirjeldamine || nende atri-
buutide, embleemide ja süm-
bolite tundmine, millega va-
rustatult ja milleks muist-
seid jumalaid, kangelasi ja
mütoloogilisi objekte, kui ka
mõisteid harilikult kujutati.
- ikonograafiline**, vanu kujusid
ja maale kirjeldav.
- ikoon**, krk. pilt, võrdkuju, ku-
ju || pühapilt.
- ikooniline**, sarnaselt järele ai-
matud.
- ikosaeeder**, krk. kaksküm-
mendtahukas.
- ikskeer** = **x-kiir**, vt. röntgeni-
kiir.
- iktus**, lad. löök, tõuge || akt-
sent, rõhk.

- Ilias**, Homeros'e kangelaslaulud Trooja sõjast.
- illatiiv**, sisseütlev kääne.
- illegaalne**, lad. mitteseaduslik, seadusvastane.
- illegaalsus**, mitteseaduslikkus, seadusvastasus.
- illegaliseerima**, seadusvastasaks tegema.
- illegitiimne**, lad. mitteseaduspärane || ka: väljaspool abielu || ebaehtis.
- illegitimitteet**, maksvusetus, ebaehtsus.
- illiberaalne**, lad. ebaõilis, kitsarinnaline, mittevabameelne.
- illudeerima**, lad. õieti: millegagi mängima || pilkama, nalja heitma || kõrvale põikama, mööda hiilima (seadusest).
- illuminaat**, lad. valgustatu, eriti rahvavalgustuse otstarbel asutatud *illuminaatide ordu* liige.
- illuminaator**, ilutulestaja, iluvalgustaja.
- illuminatsioon**, lad. ilutulestus, iluvalgustus.
- illumineerima**, lad. ilutuledega valgustama || (pilte, maa-kaarte) koloreerima.
- illumineeritud**, valgustatud, ilutulestatud, värviliselt kaunistatud.
- illusioon**, lad. meelepete, lummutus.
- ilusoorne**, näiv || petlik || ahvatlev, lummutuslik.
- illustraator**, selgitaja, seletaja, isik, kes teeb selgitavaid pilte.
- illustratiivne**, selgitav.
- illustratsioon**, lad. selgitus || hiiligus, kuulsus || ka raamatu ehtimine piltkaunististega.
- illustratsioonid**, piltselgitised, -kaunistised.
- illustreerima**, selgitama || kaunistama (raamatuid jne.).
- illüürlane**, Illüüria elanik.
- imaginaarne**, (ka imażinaarne), ettekujutatav, kujutletav.
- imaginatsioon**, lad. ettekujutus || kujutlemisjõud.
- imbetsill**, prants. nõrga-aruline, nõrgamõistuseline, arunõrk, arunüri, ogar (isik).
- imbetsilne**, vt. imbetsill.
- imbetsilsus**, ogarus, nürimeelus, nõrgamõistuslikkus.
- imbibeeruma**, lad. imbuma.
- imbibitsioon**, lad. imbumine.
- imereetlane**, rahvaliige Kaukaasias.
- imitaator**, järeleaimaja.
- imitatiiv**, järeleaimav ajasõna (grammat.).
- imitatiivne**, järeleaimav.
- imitatsioon**, järeleaimus || järeleaimatud ese.
- imiteerima**, lad. järele aaima, jälitama, jäljendama.
- immaneerima**, sisse jääma, sees asuma.
- immanentne**, lad. filos. asja või mõiste sees püsiv.
- immanents** ehk **immanentsus** seespüsimine || jumaliku vaimu asumine looduses ja aines.
- immateriaalne** lad. ainetu, kehatu, vaimne.
- immateriaalsus**, vt. immaterialiteet.
- immaterialism**, filos. vool, mis õpetab, et hing on kehatu; **immaterialist**, selle voolu poolehoidja.
- immaterialiteet**, kehatus (näit. hingel) || ainetus.
- immatrikulatsioon**, erinimistusse sissekandmine (üliõpilaste, aadli jne.).
- immatrikuleerima**, (üliõpilasi

jne.) nimistusse sisse kandma.
immatrikuleeritu, nimistusse sissekantu.

immediaatne, lad. vahenditu.

immensne, lad. mõotmatu, lõp-matu.

immensiteet, lad. mõotmatus.

immigrant, sisserändaja.

immigratsioon, sisserändamine.

immigreeruma, sisse rändama.

immobiil, lad. kinnik, liikumatu vara, kinnisvara.

immobiilpank, kinnikupank, kinnistupank.

immobiliseerima, vallasvara kinnisvaraks tegema, kinnistama.

immobilitteet, lad. liikumatus.

immoraalne, lad. moraalivastane, kõlblusvastane.

immoraalsus, kõlvatus, moraalivastatus.

immortaalne, lad. surematu.

immortaliteet, surematus.

immunisatsioon, haigusele mittevastuvõtvaks tegemine.

immunitteet, lad. vabadus, vastastust teenistuskohustustest, maksudest ja koormatustest || nakkuse vastu kaitstud olek.

immuunne, haigust mitte vastuvõttev, nakkuse vastu kaitstud || kohustustest, panistest vaba.

immuunsus, vt. immunitteet.

impariteet, lad. ühtlusetus, mitesamasus.

impastatsioon, muutmine taig-naks || rasvane värvitarvitamine, punktide ja joonte se-gipaiskamine.

impasteerima, ital. müürilupja tegema ehk sõtkuma || maalikunstis: värve paksult peale vööpama.

impatibilitteet, lad. leppimatus, sobimatus.

impediment, lad. takistus, tõke.

impeerium, lad. ülemvalitsus || riik, keisririik.

imperaator, ülemjuhataja, väepealik || valitseja, keiser.

imperaatorlik, käskiv || keiserlik.

imperatiiv, käskiv kõneviis || filos. tungiv mõistusekäsk.

imperatiivne, käskiv.

imperatiivne mandaat, sund-ülesanne.

impereerima, lad. korraldama, käskima.

imperfekt, keelet. lihtminevik.

imperfektne, mittetäiuslik.

imperiaal, omaaegne vene 15-rublaline kuldraha || kõrge trükikirja liik || suur paberikaust; **poolimperiaal**, omaaegne 7,5 rublaline vene kuldraha.

imperiaalne, lad. keiserlik.

imperialism, keisrivalitsus || piiramatult valitsejavõim || ahnitsemispoliitika, kalduvus maailmariiki luua.

impermanentne, lad. püsimatu.

impermanent, püsimatus.

impersonaal, keelet. umbisiku-line tegumood.

impersonaalne, lad. umbisiku-line.

impertinentne, kuulmatu, sobimatu || häbematu.

impetuosne, lad. äge, tuline.

implikatsioon, lad. kokkupõimumine, segunemine.

imploraat, lad. kaebalune, kohtussekaevatu.

implorant, lad. kaebaja.

imponeerima, lad. lugupidamisele sundima, aukartust äratama, suurt mõju avaldama.

import, lad. sissevedu.

importaator, vt. importöör.

importantne, prants. tähtis.

importeerima, lad. võõraid kaupude sisse vedama, sisseveo-äri ajama.

importöör, prants. kaupade

sissevedaja || sisseveo-kaupmees.
imposantne, prants. lugupidamisele sundiv, aukartust äratav, suurt mõju avaldav (vrld. imponeerima).
impotentne, lad. võimetu (isaks saama), suutmatu.
impotents, meessoost isikute suguvõimetus || ka naise suguvõimetus || vaimunõtrus || jõuetus (millegi asja teostamisel), suutmatus.
impregnatsioon, lad. läbijootmine, küllastamine, imistamine.
impregneerima, läbi jootma, küllastama, imistama.
impresaario, ital. etenduste, kontsertide toimepanija, asjatoimetaja.
impessiivne, prants. muljet avaldav.
impressionism, kunstivool (vt. impressionist).
impressionist, kunstnik, kes annab aine tõepäraselt ja ilma idealiseerimata edasi || ka selline luuletaja.
impressioon, lad. mulje.
imprimeerima, lad. muljet avaldama || trükkima.
improduktiivne, lad. viljatu.
impromptu, lad. ilma ettevalmistuseta tehtu || silmapilgumõte, silmapilgupidu.
improvisaator, lad. luuletaja või laulja, kes esineb ettevalmistuseta.
improvisatsioon, ettevalmistuseta kõne või laul.
improviseerima, ettevalmistuseta kõnelema, luuletama, laulma.
imprudentne, lad. ettevaatamatu.
imprudents, ettevaatamatus.
impulseerima, ergutama.
impulsiivne, ergutav, õhutav, kihutav || äkilistest ajedest mõjustatav, ajekas.

impulss, lad. aje.
impuniteet, lad. trahvimatus.
imputatiivne, süüdistust sisaldav.
imputatsioon, kaasa arvamine || süüdistus || vastastikku nõudmiste tasakaalustamine.
imputeerima, lad. juurde arvama || süüdistama.
inadekvaatne, lad. sobimatu, mittevastav, mittekohaldane.
inaktiivsus ehk **inaktiviteet**, lad. tegevusetus.
inauguraalkiri, pidulikult austme saamisele pühitsev väitekiri.
inauguraalkõne, pidulikult austme saamisele pühitsev õpetatud kõne.
inauguratsioon, pühitsemine, pühitus.
inaugureerima, lad. pidulikult pühitsema, ametisse seadma.
incl., vt. **inclusive**.
inclusive, lad. lüh. *incl.*, kaasa arvates, ühesarvatult.
indefiniitne, määramatu, umbmäärane, piiramatu.
indekliinaabel, lad. keelet. mitte-käänatav (sõna).
indeklinabiliteet, muutmatus, käenamatus.
indeks, lad. sisunäitaja register || astr. tunnirõnga näitaja (gloobusel) || matem. järjenäitaja (tunnusmärk tähe juures).
indelikaatne, mitteõrn, jäme.
indemnitsatsioon, lad. kahjutasumine.
indemniteet, lad. kahjutasu.
independendid, lahusulised Inglismaal ja Hollandis.
independentism, iseseisvus || sõltumatus || tung sõltumatus.
independentne, lad. sõltumatu, iseseisev, vaba.
independents, iseseisvus, sõltumatus.

indeterminism, õpetus, et inimese tahte toimusi ei määra sundivalt välised ega sise-mised põhjused; **indeterminist**, selle õpetuse poolehoidja.

indetsentne, lad. sündmatu, sobimatu, viisakusetu.

indiaanlane, Ameerika ürgelanik.

indialane, India elanik.

indif(f)erentism, ükskõiksus, neutraalsus, loidus.

indif(f)erentist, ükskõikne loid. (inimene).

indif(f)erentne, lad. ükskõikne, loid, neutraalne, osavõtmatu.

indif(f)erentsus, vt. **indif(f)erentism**.

indigeen, lad. pärismaalane.

indigestne, lad. seedimatu.

indignatsioon, lad. pahameel (millegi üle).

indigo, hisp. sinine värvaine indigopöösaste lehist (ka kunstlikult saavutatav).

indikaator, lad. füüs. ja keem. osuti, näitaja.

indikatiiv, keelet. kindel kõneviis.

indikatiivne, näitav, osutav.

indirektne, lad. kaudne.

indiskreetne, lad. järelekaalumatu (kõnes), viisakusetu.

indiskreetsus, ettevaatamatus, hoolimatust.

indispositsioon, halb tuju || haigus.

indium, teatud metall.

individuaalne, üksik, eriti || omapärane, isepärane || isiklik, isendlik.

individuaalsus, lad. erilisus || omapära, isendlikkus.

individualisatsioon, üksikustumine || vaatlemine omapära seisukohalt || piiramine isendi seisukohale.

individualiseerima, üksikusta-

ma, isendi seisukohale viima.

individualiteet, vt. **individuaalsus**.

indiividuum, vt. **indiivid**.

indiivid, lad. üksikolevus, isend.

indo-, sõnast „India” tuletatud sõnakuju.

indoeuroplane, valgesse tõugu kuuluva rahva liige.

indogermaanlane, indoeuroplane.

indohiinlane, Taga-India elanik.

indossaat, ital. vekslivastuvõtja.

indossant, ital. vekslivastuandja, siirja.

indosseerima, ital. vekslivastuandma, siirima, žireerima.

indosso, vekslivastuandmine, siire, žiire.

indri, teatud poolahv.

induktiivne, induktsiooniline, üksikutest juhtudest järeldatud, kogemustest ning tõsi-asjust tuletatud.

induktooriiline, meetod, mis põhineb induktsioonil.

induktor, füüs. induktsioonivoolu tekitamise seadis.

induktsioon, lad. loog. üksikoludest imandatav üldistav järeldamine || füüs. edasijuhimine || keem. mõju.

induktsioonimasin, aparaat induktsioonivoolude tekitamiseks.

indulgentne, armav, hoidev.

indulgents, armamine, pattude andeksandmine.

indulgentsikirjad, pattude andeksandmise kirjad.

induratsioon, arstit. kallestus, kõvenemine.

industrialiseerima, tööstustama, masinatöölle üle viima.

industrialism, masinatööstuslikkude huvide soodustami-

ne või ülekaal (teatud maal või maaderühmas).
industriosoosne, virk, leidlik, töösav.
indutseerima, lad. üksikoludest üldistusi tuletama, järeldama || mõjustama.
inertne, lad. tegevuseta, loid.
inerts ehk **inertsus**, tegevusetus, loidus.
inessiiv, seesütlev kääne.
infaanne, lad. autu, alatu, halvast kuulsuses seisev.
infant, printsi ja printsessi tiitel Hispaanias ja Portugalis.
infanteeria, hisp. jalavägi.
infanterist, jalaväesõdur.
infektsioon, lad. nakatus, nakatus.
infektsioonihaiigus, nakkushaiigus.
inferioriteet, lad. alamus, alam olukord || alaväärsus.
infernaalne, lad. põrguline, kuratlik.
infertiilne, lad. viljatu.
infiltratsioon, arstitead. ja geol. vedelikku sissetungimine.
infiltreerima, imistama, küllastama.
infiltreeruma, imistuma, küllastuma.
infinitesimaalarvutus, matem. arvutus lõpmata väikeste arvudega.
infinitesimaalne, lad. lõpmatuses ulatuv.
infinitiiv, keelet. pöörd sõna tegevusnimi.
infitseerima, nakatama vt. **infektsioon**.
infitseeruma, lad. nakkuma.
inflammatsioon, lad. põletik.
inflammeeruma, lad. põletiku lööma, süttima.
inflatsioon, lad. ülemäärane rahamärkide suurendamine || puhutused (arstit.).
influenta, lad. mõju || elektri

kaheks lahutamine mingi elektrilise keha lähendamisel.
influenta, ital. teatud haigus (gripp, katarripalavik).
informaator, teadete-andja || koduõpetuse-andja.
informatsioon, lad. õpetuse-andmine || kohtuline uurimine, järelepärimine || teade, aruanne, teatis.
informeerima, lad. teateid andma || õpetust jagama.
informeeruma, teateid nõutama, end asjaga tutvustama.
infrapunane, füüs. punaeele.
infusoor, zool. ripsloom, leetiseloom.
ingenioosne, lad. teravmeelne, vaimukas || kunstiline.
ingerlane, soome tõugu rahva liige Eesti-Vene piiriümbruses.
ingrosseerima, lad. kinnistama, kinnistusse sisse kandma.
ingušš, Kaukaasias elava rahva liige.
ingver, teatud tarbetail (vürts).
inhalatsioon, haiguste ravimise otstarbel mingi auru või gaasi sissehingamine.
inhalatsiooniparaat, seadis aurukujuliste arstimisvahendite sissehingamiseks.
inhaleerima, lad. haiguse ravimise otstarbel mingit auru või gaasi sisse hingama.
inhoatiiv, keelet. tegevuse algamist väljendav pöörd sõna.
inhoatiivne, lad. algav, alustav, sissejuhatav.
inhumatsioon, lad. matused.
initsiaal, lad. suur algustäht.
initsiaalne, lad. algav, alguslik.
initsiatiiv, lad. algatus.
initsiatiivne, algatav.
injektor, lad. aurukatla aurujoa-pump.

injektsioon, lad. arstit. sissepritsimine || geol. maakera sisemuses olevate vedelmaside tungimine lõhedesse ja õõntesse.

injitseerima, lad. arstit. sissepritsima, süstima.

injuriaat, lad. söimatu, teotatu.

injuriant, söimaja, teotaja.

injurieerima, kellegi au haavama, teda teotama.

injurioosne, auhaavav, teotav.

inka, Peruus endise valitsejatõu liige.

inkarnaat, maalik. lihavärv.

inkarnaatne, lihavärvi || värvalite juures täispunane (mitte lihavärv).

inkarnatsioon, lad. kehastumine || Kristuse saamine inimeseks.

inkasseerima, ital. raha sisse nõudma, kasseerima.

inkasso, ital. raha sissenõudmine.

inklinaator, füüs. kaldenäitaja.

inklinatoorium, kaldekompas.

inklinatsioon, lad. kaldumine, kaldumus, kalle || kalduvus || kallakus, längus.

inklusiivselt, lad. kaasa arvatult.

inklusioon, kaasaarvamine.

inkognito, ital. tundmatult, salaja vöõra nime all || ka nime ja seisuse salajas pidamine.

inkompetentne, lad. eba-asjatundja, mittepädev, mittemõjuvõimeline.

inkompetents, ebapädevus, ebaasjatundlikkus.

inkongruentne, lad. arvuteoorias mittevõrreldav, mitteühtuv, sobimatu.

inkongruents, mittevõrreldavus.

inkonsekventne, lad. järjepäratu, järjekindlusetu.

inkonsekvents, järjepäratu, järjekindlusetu.

inkorporeerima, lad. liitma, ühendama, kuhugi vastu võtma.

inkorporeeritud, liidetud, ühendatud jne.

inkorrektne, lad. mittekorrektne || mitteõige, vigane.

inkorrektus, vigasus || mittekorrektus, pealetikkuvus.

inkorrigibiliteet, lad. parandamatus, mitteparandatavus.

inkreduliteet, lad. uskmatu.

inkrement, lad. juurdekasv.

inkrimineerima, lad. roimas süüdistama, peale kaebama.

inkubus, arstit. painaja.

inkulpaat, lad. kaebealune, süüdistatav.

inkulpant, lad. kaebaja.

inkulpatsioon, süüdistus.

inkulpeerima, süüdistama, kaebust tõstma, peale kaebama.

inkunaabel, lad. trükitoode trükikunsti esimesilt ajult (enne a. 1500).

inkvisiitor, lad. uurija ja kohtunik, eriti usu- ja ketserikohtunik; **suurinkvisiitor**, ülim ketserikohtunik, eriti Hispaanias.

inkvisitsioon, kohtulik uurimine || ketserikohus (eriti Hispaanias).

innervatsioon, lad. erkude mõju keha organite tegevusse, ergustus, närvistus.

innosentne, lad. kahjutu, süütü.

inokulatsioon, lad. süstimine.

inosiinhape, keem. lihahape.

inosiit, lihasuhkur.

insekt, lad. putukas, kuuejalgne.

insektivoor, insektisööja, nagu siil, mutt jne.

insektoloog, putukate uurija.

insektologia, putukateadus.

insener, prants. kõrgema hari-
dusega teede-, vee-, laeva- või
masinaehitaja, ehitusteadlane.
inseneri-akadeemia, õppeasutis
inseneridele.
inseraat, lad. kuulutus, teada-
anne (ajalehes).
insereerima, lad. mahutama ||
kuulutama (ajalehes).
insertent, kuulutaja.
insertsioon, kuulutamine, tea-
daandmine (ajalehes) || anat.
ja bot. kinnituskoht.
insetseerima, lad. sisse lõika-
ma, lõikama.
insinuant, see, kes kellelegi
midagi salajas omaks toime-
tab, veerdab.
insinuatsioon, meelitus || mee-
lituse abil usalduse võitmine.
insinueerima, lad. kellelegi mi-
dagi salaja omaks toimetama,
veerdama || kohtulikult
kätte toimetama, kättama ||
meelituse abil usaldust võit-
ma.
inskribeerima, lad. sisse kirju-
tama, nimistusse kandma.
inskriptsioon, sissekirjutus ||
pealkiri.
insolatsioon, lad. kiiretamine
|| med. päevitus, päikesevann
|| päikesepeiste.
insoleerima, lad. päikesekiirte
kätte seadma, päevituma.
insolentne, lad. upsakas, ülbe.
insolents, ülbus, upsakus.
insolventne, lad. maksujõuetu.
in spe, lad. loodetav, tulevane.
inspektor, lad. ülevaataja, val-
ve-ametnik; koolides abiju-
hataja.
inspektoraat, vt. **inspektuur**.
inspektress, naisinspektor.
inspektsioon, ülevaatamine,
valve-ringkond.
inspektuur, inspektori amet ja
asukoht.
inspiratsioon, sissehingamine
|| sisendamine, mõjustamine
|| vaimustus.

inspireerima, lad. sisse hinga-
ma || sisendama, mõjustama
|| vaimustama.
inspitseerima, lad. üle vaata-
ma.
inspitsient, lad. järelevaataja,
silmaspidaja || näitelava-ta-
gune tegelane.
installaator, (teatud masina)
üllesseadja.
installatsioon, ametiseseadmine
|| äri siseseadmine.
installeerima, sisse seadma,
üles seadma || ametisse sead-
ma.
instants, lad. kohtuaste, kohus.
instinkt, lad. loomusund, vaist.
instinktiivne, ka **instinktiline**,
loomusunniline, vaistuline.
institutsioon, lad. (riiklik) asu-
tis || ametiseseadmine.
instituut, lad. (õppe-) asutis ||
hooldamiskoht.
instrueerima, lad. õpetama ||
juhatusi andma.
instruktiiv, viisiütlev kääne.
instruktiivne, õpetlik.
instruktor, õpetaja || juhataja,
nõuandja (mitmesugustel ala-
del).
instruktsioon, lad. juhend, ju-
hatus.
instrument, lad. (töö-) riist ||
õigustead. ürik.
instrumentaalmuusika, mängu-
riistade muusika ilma laulu-
ta.
instrumentatsioon, helitöö ja-
gamine mitmesuguste mängu-
riistade vahel.
instrumenteerima, helitööd
mänguriistadele seadma.
instrumentist, muusik, kes
mängib mänguriistadel.
instseneerimine, lad. lavasta-
mine, seadeldus.
insubordinatsioon, lad. sõna-
kuulmatus, vastuhakk.
insuffitsients, lad. puudulik-
kus, puue || mittejagusus,
mittepiisamine.

insulaarne, saarelik.
insulteerima, lad. solvama sõnaga või käitumisega.
insurgeerima, lad. mässule kihutama.
insurgeeruma, mässama hakkama.
insurgent, mässaja || ung. maakaitsevägi.
insurrektsioon, mäss || ung. maakaitse kokkukutse.
intarsia, ital. kirju puuga ja pärlmutriga pealistamine, puumosaiik.
integraal, matem. lõplik muutlik suurus, mis on välja arvatud ta lõputuväikesest osast (diferentsiaalset).
integraal-arvutus, mat. kõrgem arvutusviis, kus lõpmaata väikestest osadest tuletakse lõplikud suurused.
integreerima, lad. täiendama.
intellekt, lad. aru, mõtlemisvõime.
intellektuaalne, lad. mõistus-pärane, vaimne, mõisteline.
intellektualism, filos. vool, mis seletab, et ainult mõistusega (mitte meeltega) võime tajuda tõtt.
intelligentne, lad. taipav, arukas, tark, haritud.
intelligents, taip, arukus, haritus || haritlaskond.
intendant, prants. ülevaataja, ülemvalitseja, eriti teatreis ja sõjaväes maksude ja ostude alal.
intendants, ülemvalitsus, ülevaataja-amet.
intendantuur, sõjaväe varustus-amet.
intendeerima, lad. midagi tähele panema, valvama || kaivatsema.
intensiivne, lad. pingus, jõune, kulus.
intensiivsus, vt. intensiteet.

intensioon, lad. pingutus || sisejõud, jõudsus.
intensiteet, pingsus, jõusus, kulusus.
intentsionalism, lad. vaade, et eesmärk pühendab abinõu.
intentsioon, lad. kavatsus, eesmärk.
interdentaalne, lad. hammastevaheline (häälik).
interdikt, lad. keeld || suur kirikuvanne, millega paavst karistas terveid linnu, provintse, maid jne.
interdiktsioon, keeld, keelamine.
interest, lad. huvi, armastus (asja vastu) || tähtsus || kasu, tulu.
interessantne, prants. huvitav, paeluv || tähtis || eriline, kummaline.
interesseerima, huvitama.
interesseeruma, huvituma.
interessent, osanik || kaaslane || huviosaline.
interfastsikulaarkude, bot. soonekimpudevaheline põhikude.
interfereerima, kohtuvaid laineid vastastikku mõjuda laskma || vahele segama.
interferents, füüs. kohtuvate lainete vastastik mõjumine.
interjektsioon, keelet. hüüdsõna.
interkalaarne, lad. vaheline, vahelelisatud.
interkonnaatsionaalne, lad. usutunnistuste-vaheline.
interliinium, lad. ruum kahe joone vahel.
interlineaarne, reavaheline.
interlineerima, ridade vahele kirjutama.
interluudium, lad. muus. vahe-mäng.
intermediäärne, lad. vahelmine.

intermezzo, ital. vahemäng || vahejuhtum.

intern, lad. õpilane, kes saab toidu ja korteri kasvatuseasutises.

internaat, õpilastekodu kooli juures.

internatsionaal, lad. poliitiline tööliste liit ja nende laul.

internatsionaalne, rahvusvaheline, rahvastevaheline.

internatsionaalsus, rahvusvahelisus, rahvastevaheline sõprus.

interneerima, lad. võõra riigi kodanikke, sõdureid, põgenekaid sisemaale või teatavasse kohta asetama.

interpellatsioon, lad. vaie, vahelerääkimine, katkestus || meeldetuletus || järelepäring.

interpelleerima, lad. vahele segama || selgitust nõudma || vastu vaidlema.

interpolaator, kirja (lisandusega) võltsija.

interpolatsioon, vaheleliitmine, vaheleliidetu.

interpoleerima, lad. silendamisega teel uueks või paremaks tegema || midagi vahele liitma.

interpreet, lad. tõlgendaja.

interpretatsioon, tõlgendus || tõlgend.

interpreteerima, tõlgendama.

interpungeerima, lad. vahemärkiga eraldama.

interpunktsioon, kirjavahemärkide tarvitamine.

interregnum, lad. vahevalitsus.

interrex, lad. vahevalitseja, riigihoidja.

interrogatiiv, lad. küsiv asesõna.

interrogatiivne, küsiv.

interrogatsioon, küsimus, küselus.

intertsedent, lad. vahendaja || käemees.

intertsellulaarne, lad. rakkudevaheline.

intertsellulaarsubstants, rakkudevaheline aine; mass, mis ühendab rakke.

intervall, lad. (ruumi-, aja-) vahemik.

intervention, vahendaja, vahekohtunik.

interventiivne, vaheleastuv, vahendav.

interventor, vahendaja.

interventsioon, lad. ühe riigi määrav või selgitav vaheleastumine teise riigi asjusse || vahelesegamine.

intervjuerima, ingl. usutlema.

intervjuu, ingl. usutus, usutelu.

intiimne, lad. sisim || kodune, lähedane.

intiimsus, lähedus, lähim sõprus.

intolerantne, lad. sallimatu teistsimõtlejate, eriti muu-usuliste vastu.

intolerants, ka **intolerantsus**, sallimatus.

intonatsioon, muus. hääldeseade || helivõte.

intoneerima, lad. heli algatama, häält andma.

intramolekulaarne, lad. sisemolekulaarne (vt. molekulaarne).

intransitiiv, lad. keelet. sihitu pöörd sõna.

intressid, lad. kapitali protsendid, kasvikud.

intrigant, prants. võrgendaja, kaval sepitseja.

intrigantne, võrgendav.

intrigeerima, võrgendama.

intriig, prants. sõlmitus || võrgend || riuge || armastajate salaside.

introduktiivne, sissejuhatav.

introduktsioon, sissejuhatatus || ametiseseadmise jne. || muus. (helitöö) sissejuhatatus, uvertüür.

introdutseerima, lad. sisse juhatama.

intrusioon, lad. sissetungimine || geoloogias: survis.

intsept, lad. verepatt.

intsident, lad. vahejuht, -juhtum.

intuitiivne, lad. kaemuslik, vahenditult tunnetuslik.

intuitsioon, kaemus (sisemine vaatlus) || võime keerulisi suhteid hoobilt õieti taibata.

intussustseptsioon, bot. sisestumine.

inuliin, keem. korvõielistes taimedes leiduv tagavara-aine.

invadeerima, lad. sisse tungima.

invalents, lad. jõuetus, suutmatu.

invalidid, kavak, teenistuskõlbmatu.

invalidne, lad. jõuetu, nõrk || vigane, teenistuskõlbmatu.

invalidsus, jõuetus, nõrkus || teenistuskõlbmatu.

invariantne, lad. muutumatu.

invasioon, lad. vägivaldne sissetungimine võõrastele.

invasioonisõda, pealetungisõda äkilise sissetungiga võõrastele.

inventar, lad. tarbvara.

inventariseerima, vara kirjestama.

inventeerima, prants. lejutama, välja mõtlema.

inventor, lad. leiutaja.

inventatsioon, leiutis.

inventuur, kaub. varakirjestus.

inversioon, lad. ümberpööre, ümberpööramine || keelet. ümberpööratud sõnadejärjestus.

inversne, pöörd-, ümberpööratud.

inversor, füüs. ümberpööraja.

inverteerima, lad. ümber pöörama.

investeerima, lad. ametisse

seadma || kapitali paigutama.

invitatsioon, kutse, küllakutse.

inviteerima, lad. kutsuma || külla kutsuma.

ipekakuanna, teatud arstirohutaime.

ipsism, lad. isekus.

iraanlane, Iraani mägimaa elanik.

iriidium, teatud metall.

iriit, silma värvkile põletik vt. iiris.

irokees, rahva liige indiaanlaste suguharust.

ironiseerima, peenelt pilkama, tõgama, mõnitama.

ironia, lad. pilge, eriti pilkeline kiitus, mõnitus.

ironiline, pilkeline, mõnituslik.

irradiatsioon, lad. optiline nähtus, mis selles avaldub, et heledad asjad tumedal põhjal näivad suuremad ja tumedad asjad heledal põhjal vähemad kui nad tõepoolest on || arstit. laiali-kiirgumine || kiirjas levimine.

irratsionaalarv, mitte täpselt arvutatav arv.

irratsionaalne, lad. mõistusvastane, mõistmatu.

irratsionaalsus, mõistusvastatus || mitteamvatavus.

irreaalne, lad. mittetõene.

irregulaar, lad. väkke mittekuuluv sõdur.

irregulaarne, korrapäratu.

irregulaarsus, korrapäratus.

irreligiosne, lad. usunditu, usuvastane, usupõlgaja.

irrigaator, lad. loputuskann || haavadušš.

irritatsioon, ärritus.

irriteerima, lad. ärritama, vihastama.

isallobaar, rõhu samapõikejoon.

isalloterm, temperatuuri sama-põike-joon.

ishias, (loe: is-hias, mitte išias), krk. puusavalu, reieerguvalu.

iskariotism, Jeesuse äraandja Iskariot'i moeline teguviis, äraandlikkus.

islam, muhamediusk.

iso-, krk. sama-.

isobaar, krk. samarõhu-joon.

isobaas, samatõusu-joon.

isobaat, samasüva-joon.

isodünaam, samajõu-joon.

isogaamia, bot. samik-ühtimine.

isogameet, samasugune gameet.

isogeoterm, maakaardil olev joon, mis ühendab ühesuguse maapinnasoojusega kohti.

isogonaalne, geogr. samanurkne.

isogoon, samakäände-joon.

isogoonne, vt. **isogonaalne**.

isohüps, samakõrgus-joon.

isokatabaas, samavaje-joon.

isokliin, samakalde-joon.

isoklinaalkurd, samakaldene kurd.

isokool, vigade kõver.

isokronism, geogr. (viipumise) samaaegsus.

isokroon, samaaja-joon.

isolaator, eraldaja || elektrit mittejuhtiv, näit. klaas, vaikjne.

jaaguar, Ameerika tiiger.

jaht, ingl. kiirpurjek.

jahtlaev, era- ehk lõbusõidulaev.

Jahve, vt. Jehoova.

jako, hall papagoi.

jakobiinlane, revolutsionäärse poliitilise klubi liige Prantsuse revolutsiooni aegu || käremeelne poliitik.

jakobinism, vabadusmääratse-

isolatsioon, lad. eraldamine.

isoleerima, eraldama.

isomeeria, nähtus, et ühesuguse keemilise kokkuseadega kehad näitavad erinevaid omadusi.

isomeetiline, võrdmöödune.

isomorfa, (erineva keemilise koosseisuga kehade) samakujus.

isopleet, geogr. samakülla-joon.

isoteer, samasuve-joon.

isoterm, samasooja-joon.

isotermiline, ühesoojuslik.

isotermobaat, süvamere samasooja-joon.

isotroopne (keha), sama-murduv || keem. sama-pöörduv.

ispravnik, ven. maakonna politseiülem endisel Venemaal.

israeliit, „Iisraeli laps“, juut.

istmus, krk. maakitsus kahe mere vahel.

iteratiiv, lad. kordumis-pöördsõna.

iteratiivne, korduv.

iteratsioon, taastamine, taastus || kordamine.

itereerima, taastama, kordama.

itereeruma, taastuma, korduma.

itineraar, lad. teekonna-kava, teekonna-raamat || reisipalve.

J.

mine || jakobiinlaste erakond ja meelsus.

jakuut, rahva liige Ida-Siberis.

jamaikapuu, värvi- ning tarbepuuks tarvitatav kampešipuu.

jamb, vt. **iambus**.

jambograaf, jambiluuletaja.

jambus, vt. **iambus**.

janitsär, Türgi varema-aegne jalaväelane, sultani ihukaitsevaelane.

jard, inglise küünar = 3 ingl. jalga = 0,91439 m.

jasmiin, teatud põõsastaim.
jaspis, krk. väga tugev ja läbi-
 paistmatu ränitaoline mine-
 raal.
jaspisportselan, läbipaistev, vä-
 ga õrn portselan.
jazz-band, (loe džäz-bänd), vt.
jazz-orkester.
jazz-orkester, orkester, kus do-
 mineerivad pillid nagu sak-
 sofon jt., mis annavad erilisi
 dissoneerivaid heliefekte.
jatagan, türg. idamaine kõver
 mõök.
jeen, Jaapani raha.
Jehoova, (õigemini Jahve),
 hebr. ikka ja alati olev, iga-
 vene, muutumatu || Jumala
 hebr. nimi.
jenki, põhja-ameeriklase pilke-
 nimi (*yankee*).
jesuiit, katoliku-usulise vaimu-
 liku ordu liige || ka: silma-
 kirjalik, salakaval inimene.
jesuiitlik, jesuiitide õpetuse, põ-
 himõtete ja teguviisi kohane
 || silmakirjalik.
jodaat, keem. alajoodhapu me-
 tall.
jodeerima, joodiga liitma või
 katma, näit. fotoasjanduses.
jodiid, keem. joodmetall.
jodiin, krk. lihtne mittemetal-
 line keha, mis muutub keet-
 misel sinilillekarvaliseks au-
 ruks.
jodiit, teatud mineraal.
jodism, joodmürgistus.
jodiform, joodpreparaat, mida
 kasutatakse haavade ja pai-
 sete arstimisel.
jodüür, joodikas metall. (vt.
 jood).
joga, India askeetlik-filosoofi-
 line süsteem.
jogiin, jogaõpetuse pooldaja ||
 india nõid.
jogurt, bulgaaria hapu piim.
johanniitlane, teatava vaimuli-
 ku rüütliordu liige.

jokoosne, lad. naljakas, nalja-
 tav, ajaviiteline.
jood, lad. teatud keemiline ai-
 ne, mida tarvitatakse arsti-
 misvahendiks.
joodaseptool, mädanemisvasta-
 ne vahend.
joodkaalium, joodpreparaat
 puhtast joodist, mida tarvi-
 tavad eriti arstid ja valgus-
 piltnikud.
joodpreparaat, joodist valmis-
 tatud arstimisvahend.
joodtinktuur, joodi sulatis pii-
 rituses (arstirohi).
joonlane, Joonia elanik.
jorjen, bot. neitsisõlg.
jorkšir, teatud inglise tõusiga.
joviaalne, prants. rõõmsamee-
 leline.
joviaalsus, meelelahedus.
jubileerima, lad. juubeldama,
 hõiskama || hõiskepidu pü-
 hitsema.
jubileum, vt. juubel.
judaism, juudi usund || juudi
 kombed || juutlikkus.
juditseerima, lad. otsustama,
 kohut mõistma jne.
juhtnakk, holl. Venemaal val-
 mistatud, väga painduv, töö-
 katiga määratud ja seepärast
 väga tugevasti lõhnav elaja-
 või hobusenakk.
juliaani kalender, nn. vanaka-
 lender.
junior, (lühend. *jun.*) lad. noo-
 rem.
junkur, sak. vene sõjakooli
 kasvandik || saksa tagurlik
 aadlik || keskajal: noor rüü-
 tel.
junooniline, Juuno taoline, ma-
 jesteetlik, ülev (naine).
juriidiline, lad. vastavalt õigus-
 õpetusele || seaduslikult || sea-
 dusliku jõuga.
juriidiline isik, mitmest isikust
 koosnev ühing, kelle riik tun-
 nustanud ainuisikuks.

juriskonsult, lad. õigusteadlane || õigusteaduslik nõuandja.
jurisprudents, lad. õigusteadus.
jurist, õigusteadlane.
juristlik, õigusteaduslik.
jurt, kolija rahva telk.
jury, vt. žürii.
just, lad. õige täpselt || äsja, nimelt praegu.
justament, vt. just.
justeerima, õieti seadma, kor-da seadma.
justeerkruvi, tellimiskruvi.
justifikatsioon, lad. õigekstun-nustamine || koormast, süüst vabastamine.
justiits, lad. õigushooldus || õig-lus.
juubel, juubelipidu, rõõmupidu teataval mälestuspäeval.

juubilar, pühitsetu.
juunior, vt. junior.
juura, õigusteadus || teatud geoloogiline ladestu.
juveel, lihvitud kalliskivi || kalliskividest, pärlitest ja väärismetallidest ehe || vää-risasi.
juveliir, juveelide ja väärisasja-de kaupmees || väärisasjade valmistaja, kullasepp.
juveniilne, lad. nooruslik.
juventa, lad. vt. **juventus**.
juventus, lad. (ka juventa) noorus, noormehe-iga || roo-ma muinasloos: jumaldatud noorus.
jänki, vt. jenki.
jünger, sak. järglane, poole-hoidja.
jüütlane, Jüüti poolsaare elanik.

K.

kaaba, arb. Muhamedi neli-nurkne tempel Mekkas.
kaabel, holl. laevakõis, -tross || maasisene või merealune telegraafi-, telefoni- või elekt-rijuhe.
kaabelgat, kõiteplats, kõite-ruum (laevas).
kaabeltross, tugev kõis.
kaader, sõjaväe alaliselt koos-seisev osa.
kaadi, islamiusuline kohtunik.
kaalatlane, end. Väike-Aasia rahva liige.
kaali, arb. soolataim || kaa-liumhapend (keem).
kaalium, teatud metall.
kaaliumnitraat, salpeeter, läm-mastikhapu kaalium.
kaaliumoksiid, kaaliumha-pend, kaaliumi ja hapniku liide.
kaaliumsulfaat, väävelhapu kaalium.

kaaliumsulfiid, väävliskaalium.
kaaliumtsüaniid, tsüaankaa-lium.
kaamera, (valguspildistamise) pimekamber, pimekast, pi-mik || fotoaparaat.
kaanon, krk. juhe, juhtnõör || juhis, juhend || kirikuseadus || kiriklik juhe || katoliku ki-riku pühakute nimestik || muus. ahellaul || matem. üld-valem || õigust. maamaks, maa-andam.
kaaper, röövlaev || röövlaevnik.
kaaperdama, laeva röövima || kavalusega asja endale võit-ma.
kaaries, lad. sööbija (arstit.).
kaasuar, jaanalinnutaoline lind Ida-Indias.
kaasus, lad. keelet. kääne || juh-tumus, juht.
kaater, sak. jooma-, kassiahas-tus, pohmelus || saagide raam saeveskis.

kaava, Austraalias kasvavast pipraliigist saadav jook.

kaaviar, tatar. beluuga, sterleti või sammakala mari.

kabaal, prants. pahatahteline salanõu.

kabaan, prants. väike hütt || laevatoake.

kabalist, pahatahtelise salanõu sepitseja.

kabardiinlane, rahva liige Kaukaasias.

kabaree, prants. kõrts deklamatsioon- ja muusika-ettekannetega.

kab(b)ala, hebr. juudiusu salaõpetus.

kab(b)alist, juudi usu salaõpetuse pooldaja.

kabel, väike kõrvalkirik || surnuid, kalmistu.

kabelipüha, surnuaiapüha.

kabeljoo, holl. rahnkala.

kabestan, prants. ankru- või laevavint.

kabiin, prants. kajut || kamber.

kabinetikäsk, otsekohene mavalitsejaline (kuninglik) korraldus.

kabinetiküsimus, küsimus, mille otsustamisest oleneb ministrite ametissejäämine või vabastumine.

kabinet(t), prants. väike tuba || vürstlikkude isikute salatuba || vürstlik salanõupidamine || kogu loodus- või kunstiesemeid || riigivanem ühes ministritega, valitsus.

kabinettkaut, teatud formaat kirjapaberit.

kabotaaž, prants. rannalaevandus.

kaboteerima, rannalaevanduse alal teotsema.

kabriolett, prants. kerge sõiduriist (kahe rattaga).

kabun, kohikukk.

kabüül, Aafrika rahva liige.

kadaaver, lad. surnud keha, korjus, laip.

kadaster, vt. kataster.

kadentne, lad. langev, kukkuv.

kadents, ital. lõpplangus || lõppkäik helitões, kõnes.

kadetikorpus, Vene keisririigi sõjalise korraldusega keskkool, kus said haridust sõjaväelaste pojad.

kadett, prants. sõjakooli kasvandik || noor aadlik, junkur, keda valmistatakse ette sõjateenistuseks.

kadi, arb. vt. kaadi.

kadmium, teatud metall.

kadrill, prants. neljapaaritants.

kaduukne, lad. vanusnõrk, kõdunenud, kokkuvarisev.

kafee, prants. kõrts, meil tavalisest kohviku mõttes, milist viimast kutsutakse Prantsusmaal crémérie.

kaffer, neeger Lõuna-Aafrikast.

kaftan, türg. türgi aurietus, pealissärk || ven. rahvusriidena pikk meester. kuub.

kaheksia, med. kurtumus.

kahektiline, kurtunud.

kahvel, sak. söögiriist || põletatud savist vaabatud plaat || purjeraag masti taga.

kahvelkuunar, kahemastiline purjekas.

kai, prants. müür või kivitamm jõekaldal või mererannal.

kaiman, ameerika krokodill.

kaimüür, sadamamüür, kaldamüür.

kainiit, teatud mineraal || teatud usulahu liige.

kainogenees, lood. isesuguste muutusnähtuste ilmumine olevuse arenemiskäigus.

kajetaanlane, teatud usulahu liige.

kajut, holl. kastar, laevakamber.

kakaduu, valge papagoitaoline lind Ida-Indiast.

kakao, kakaopuu tuum ja oad Lääne-Indias, millest valmistatakse šokolaadi.

kakodüülhape, teatud keemil. aine.

kakoofoonia, krk. ebakõla.

kakoofooniline, halvasti kõlav.

kalaaberlane, Kalaabria elanik (Lõuna-Itaalias).

kalabrees, vt. **kalaaberlane** || laia veerega kübar, mis tarvitusel eriti Kalaabrias.

kalambuur, prants. sõnamäng, nali || paha nali.

kalamiit, kivistunud roogtaim.

kalamiteet, lad. kahju, õnnetus.

kalander, prants. riide- või paberi silendamise valts.

kalandreerima, prants. siledaks pressima (paberit, riidet).

kaldealane, Kaldea elanik.

kaledoonlane, Kaledoonia elanik.

kalefaktsioon, lad. kütmine, küte.

kaleidofon, krk. helivõnkumiste peegel.

kaleidoskoobiline, kirjult vahelduv.

kaleidoskoop, krk. seadis, mis näitab ühekordselt sisse mahutatud asju mitmuses ja suures vahelduvuses.

kalendaarium, aastapäevade nimestik.

kalender, lad. tähtraamat.

kalendri-aasta, aasta 1. jaan. 31. detsembrini.

kalendrimärk, astronoomiline märk.

kaless, prants. ratassõiduk.

kalfaktor, lad. (ahju-) kütja, teenija.

kalganirohi, bot. südamevalu-rohi.

kalibreerima, prants. vastava mõõdu järele looma ja sisse

seadma, kaliibrit kindlaks määrama.

kalidukt, lad. soojuse- ehk kütetoru keskkütte juures.

kalifaat, kaliifiriik, kaliifkond.

kaliiber, prants. kahuri seemine laius || kuuli läbimõõt || üldse: mõõt, läbimõõt || ka: väärtus.

kaliidne, lad. soe.

kaliidsus, soojus.

kaliif, arb. Muhamed'i asetäitja || end. türgi sultani tiitel || idamaine valitseja.

kaliko, ingl. puuvillriie.

kalikotrükk, rätikute ja muude riiete trükkimine.

kalilealane, Kalilea elanik.

kalingur, vt. **kaliko**.

kalkant, lad. orelitallaja.

kalkulaator, kalkuleerija, arvatileja.

kalkulatsioon, arvatlus.

kalkulatuur, arvatlusbüroo, -amet.

kalkulatuurat(t)est, arvateldud tõestus.

kalkuleerima, lad. arvatilema, välja arvama.

kalliesteetika, krk. õpetus ilutundest.

kalligraaf, ilukirjutaja.

kalligraafia, krk. ilukirjutus.

kalligraafiline, ilukirjutuslik || ilusasti kirjutatud.

kaliidne, lad. kaval.

kaliidsus, kavalus.

kallus, med. pahk, haavakude.

kalmükk, mongoli tõugu rahva liige sise-Aasias.

kalokagaatia, krk. kombeline ilu, hingeheadus.

kalomeetria, krk. ilumõõt || ilumõõtmine.

kaloorika, soojusõpetus.

kalor, füüs. soojus, soojusühik.

kalorifeer, keskkütteahi.

kaloriline, soojusühikusse puutuv, soojusühikuline.

kaloriline masin, palavõhuma-
sin, kus auru asemel masina
paneb käima kuumendatud
õhk.

kalorimeeter, soojushulkade
mõõtja.

kalorimeetria, soojushulkade
mõõtmine.

kaloss, prants. kattedeking.

kalott, prants. idamaalaste pu-
nane ümmargune mütsike ||
matem. keralõigu pind ||
arhit. lame kuppel.

kaltsium, lad. lubjamulla me-
talline põhialus || metall.

kaltsiumfluoriid, fluorkaltsium.

kaltsiumfosfaat, fosforhapu
kaltsium.

kaltsiumkarbonaat, süsihapu
lubi.

kaltsiumkloriid, kloorkaltsium.

kaltsiumlaktaat, piimhapu kalt-
sium.

kaltsiumnitraat, lämmastikha-
pu kaltsium.

kaltsiumsulfaat, väävelhapu
kaltsium, kips.

kaltsiumsulfiid, väävliskaltsium.

kalumnia, lad. laim.

kalumniant, laimaja.

kalumniierima, lad. laimama.

kalumnioosne, laimav.

kalvaaria-mägi, Kolgata, kol-
bamägi, kolbapaik, hukka-
miskoht väljaspool Jeruusa-
lemma || katol. mais: kunst-
lik kungas, kuhu korralda-
takse palverännakuid.

kalvinism, reformeeritud evan-
geli usk Kalvin'i põhimõtete
järgi.

kalvinist, kalvini usu poole-
hoidja.

kalümm, zool. hüüvekihn.

kamaarinskaja, vene tants.

kamala, värvpulber, arstirohi.

kamaraad, prants. seltsimees
kaaslane.

kamarilja, hisp. (õieti: kamb-

rike); salavalitsus, mõjukas
õuepartei (Hispaanias).

kamass, prants. nõöp- ehk pea-
lissukad || nõopsaapad talda-
deta.

kambium, bot. mähk.

kambrium, vt. kembrium.

kamee, prants. kumeralt välja
lõigatud vääriskivi || eriti
mitmekesiseid värvikihte te-
kitav vääriskivi.

kameeleon, krk. liik sisalikke
Ida-Indias, kelle heleroheline
nahk muutub vahel teisevär-
viliseks || piltlikult: püsima-
tu inimene.

kameelia, Jaapanist ja Indiast
põlvnev ilus pöösastaim; hii-
na ehk jaapani roos.

kameeliadaam, noorema *Dumas'*
näidendi järele: kurtisaan.

kamelott, prants. angooravilla-
dest kootud kerge lõuendi-
taoline riie.

kameralteadused, riigivalit-
seja majanduslikkude sisse-
tulekute valitsemise teadused.

kameralist, neid teadusi tun-
dev ja oskav inimene.

kameralistika, riigimajandus-
teadus, -õpetus.

kamfiin, joodi abil kampverist
saavutatud produkt || Põhja-
Ameerikas ka segu tärpenti-
nist ja piiritusest, mida põle-
tatakse lampides.

kamin, krk. korsten || toakolle.

kammgarn, sak. kammitud vil-
ladest kedratud lõng.

kammertoon, sak. orkestris va-
remini tarvitatud helikõrgus,
kooritoonist ühe heli võrra
madalam || helihark.

kamoonid, lad. muuside vana-
ladina nimi.

kamorra, ital. kuritegevuslik sa-
laliit Napolis; **kamorrist**, selle
liidu liige.

kampaniil, ital. kellatorn.

kampeadoor, hisp. tubli sõdi-
ja; kangelane.

kampeerima, prants. välileeris asuma, vaba taeva all seisma.

kampešipuu, sinipuu.

kampo, rohunurm Brasiilias.

kamong, malai küla bambus-roo-keppidest.

kamsun, prants. lühike alusriietus ülemise kehajao katmiseks.

kampver, valge süttiv ja haihtuv vaikollus, mida annab India kampveripuu.

kamtšatkalane, Kamtšatka poolsaare elanik.

kamuflett, prants. maa-alune plahvatus.

kanal, lad. kaevand, nõva.

kanalisatsioon, kanalite loomine.

kanaliseerima, (jõge) kanaliks muutma || (maad) kanalitega varustama.

kanapee, prants. puhkesohva toepolstritega, polsterdatud puhkepaik, virus.

kanaster, hisp. korvtubak, parim piibutubak.

kandeerima, prants. suhkruga katma.

kandelaaber, lad. suur lühter, küünalt või lampi kandev alus.

kandidaat, lad. ametiotsija, valimissoovija || veneaegne ülikooliaste || Saksas üliõpilasaste.

kandidatuur, kohanõudmine, kandidaadiks olemine.

kandideerima, kohale soovima, püüdma.

kaneel, prants. kaneelipuu koor, tarvitatakse maitseaineks.

kanjon, geogr. kuruorg.

kanker, lad. vähk.

kankroid, nahavähk.

kanneleerima, arh. rihvama.

kannelüür, arh. rihv.

kannibal, hisp. toores inimene || inimesööja.

kannibalism, inimesöömine || inimesvääritus.

kannibalne, metsik, toores, verejanuline.

kanonaad, prants. pommitamine, kahurituli.

kanoneerima, prants. kahuritest tuld andma, pommitama.

kanonisatsioon, pühakskuulutamine.

kanoniseerima, kedagi vastu võtma pühakute kaanoni, kedagi pühaks kuulutama.

kanoonik, koori-, toom- või klostrihärä || (ilmlik) vaimulik, kelle kirik kuulub klostriale.

kanooniline, ettekirjutuste kohane || kirikuseadustele vastav || usaldatav || eeskujulik.

kanooniline vanus, teatud kirikuameti vastuvõtmiseks ettenähtud vanuse alammäär.

kanooniline õigus, üldiste kirikukonsiiliumide ja paavstide korraldustest välja kasvanud katol. kirikuõigus.

kantaaberlane, vanaaegse ibeerirahva liige Põhja-Hispaanias.

kantaat, ital. suurem tõsiseline helitöö, kirikus laulmiseks määratud pikem helitöö.

kantariidiin, krk. hispaania kärbeste terav vaik.

kantariid, krk. villimardikas, hispaania kärbes.

kantariidiplaaster, hispaania kärbe plaaster, rakuplaaster, villiplaaster.

kantariidisalv, hispaania kärbesalv.

kantatiin, ital. väike kantaat.

kanter, lad. eeslaulja, köster.

kantianism, Kanti filosoofia.

kantiin, prants. õlle- ja veinikõrts || sõdurikõrts, tööliskõrts || sõduripood.

kantileen, laulutaoline viis.

kantill, kruvitaoliseks toruks keerutatud kuld- või hõbe- traat.

kanton, prants. maa-ringkond || osariik Šveitsis.

kantonaalne, kantonisse puutuv.

kantoneerima, prants. (sõjaväe kohta) linnades ja külades koos asuma.

kantonist, sõjaväekohuseline.

kantonisüsteem, üksikriikidesse jagunev valitsemissüsteem.

kantor, vt. kanter.

kantoraat, kantori amet ja elukorter.

kants, sak. kindlustus.

kantsel, lad. kõnetool.

kantselai, ametiruum, büroo.

kantsellariaat, kantsleriaut || kantsleiruum.

kantsellaarius, ülem, kantselai juhataja || ametnik, kes välja annab ametlikke dokumente.

kantsik, lühike nahkpiits.

kantsonett, ital. lauluke.

kantsoon, ital. lüüriline luuletis || ilmlik mitmehääleline laul.

kanuu, ingl. loodusrahvaste väike lootsik, süst.

kanvaa, prants. riie väljaõmblemiseks.

kaootiline, korratu, korraldamatu, segipaisatud.

kaos, krk. uhu, segadik, kujukutu ürgmass.

kap, prants. neem, esiletungiv maatipp.

kapatsiteet, lad. võimelisus, tublidus, osavus.

kapeadoor, hisp. härjavõitlustel mees, kes ärritab härga mantliga.

kapeerima, lad. aru saama, mõistma.

kapell, väike kirik, kabel.

kapiitel, kloostriisaal || vaimuliku ordu koosolek.

kapillaar, lad. juussoon.

kapillaarlaine, virvenduslaine.

kapillaarne, lad. juukseline, juuspeen.

kapillaarsus, füüs. jõhvsus.

kapitaal-, lad. peamine || põhjanev, tüse || raske.

kapitaalremont, põhjalik remont.

kapital, lad. põhivarandus || tüvi- ehk peamine raha.

kapitalikonto, pearaamatu arve, kuhu kantakse kahjud ja kasud.

kapitalimaks, varandusmaks.

kapitaliseerima, kapitaliks tegema.

kapitalism, rahavalitsus.

kapitalist, rahamees.

kapiteel, ital. arh. samba ülemine osa, samba pea.

kapitool, lad. üks Rooma linna seitsmest mäest, kus vanasti asus peakants ja Jupiteri tempel.

kapitulatsioon, allaandmine.

kapituleeruma, kokkulepitud tingimustel alla andma.

kaplan, kapelli vaimulik, kodupreester.

kaponiir, prants. jookskraavi kaetud käik.

kapott, prants. naisterahva vihmamantel ja pealiskleit || sügavale näkku tõmmatav naister. kübar.

kapral, prants. reamehele järgnev auaste sõjaväes.

kapriis, prants. veider tuju.

kapriisitsema, millestki jonnakalt kinni pidama.

kapriisne, prants. tujukas || jonnakas.

kapriool, ital. tantsija õhuhüpe, ka hobuse kõrgushüpe.

kapsel, sak. ümbrik, karbike, kihn.

kapselbakter, liik pisilasi.

kapstan, vt. kabestan || ingl. tubakasort.

kaptatsioon, lad. varitsemine, kinnipüüdmine.

- kapten**, prants. laevapealik, laevajuht || sõjaväeline aukraad majori ja leitnandi vahel.
- kaptiveerima**, lad. vangistama, aheldama.
- kaputsiiniahv** Lõuna-Ameerika ahv mungamütsi meeldetuletava peakarvastikuga.
- kaputsiinlane**, frantsisklaste mungaordu teatud osakonna liige.
- kapuuts**, teatud peakate, karbus.
- karaadiline**, (liidetes arvudega, näit. 18-karaadiline) niipalju osi puhast kulda 24 osa seast.
- karaat**, prants. Saksas vanasti väike kullamoot, marga 24. osa = 9,744 gr || teemandi ja pärlikaaluna = 0,206 gr || Inglismaal praegu veel kulla proovikaal = $\frac{1}{24}$ troy-naelast = 15,552 gr || Hommikumaal juveelikaal mitmesuguses raskuses || üldse: kaal kulla ja teemantide jaoks.
- karabiin**, prants. lühike ratsanikupüss.
- karaiim**, juudi lahkusuline, kes ei tunnusta talmudit, vaid ainult Moosese raamatuid.
- karakirgiis**, türgi tõugu rahva liige Kesk-Aasias.
- karakter**, krk. kirjatäht || omapära || iseloom.
- karakteriseerima**, prants. iseloomustama.
- karakteristik**, iseloomu-kujutaja.
- karakteristika**, iseloomustus.
- karakteristlik**, iseloomustav.
- karakull**, tuntud loomanahk.
- karambolaaž**, prants. piljardipallide puudutamine mängupalliga, ühtesattumine.
- karamboleerima**, piljardimängus mängupalliga enam kui üht palli kohtama || vastumeelselt kokku sattuma.
- karamboliin**, kollane pall piljardimängus || viie palliga mängitav piljardimäng.
- karambool**, punane pall piljardimängus.
- karamell**, prants. pruun, põletatud suhkrumass || köhainkompek.
- karanteen**, prants. haiguskahtlaste inimeste ning asjade kinnipidamine ja valve teatavaks ajaks || selleks loodud asutis.
- karanteensadam**, karanteeniks määratud sadam.
- karaul**, ven. vaht, vahtkond.
- karavan**, pärs. killavoor (ida- ja lõunamaal).
- karavansarai**, ka karavanserai, öömaja hommikumaa killavooridele || Taga-Kaukaasias ka kaubahoone Idamaa kaupade jaoks.
- karavin**, ven. (viina- või vee-) nõu klaasist.
- karbamiid**, kusiaine.
- karbamiinhape**, keem, kusihape.
- karbiid**, keem. süsinikus-element.
- karboliineum**, õli puuvõõpamiseks || antiseptiline vahend.
- karbon**, lad. teemandi eriliik || geol. söeladestu.
- karbonaad**, prants. praad looma seljalihast.
- karbonaat**, keem. süsihappu metall.
- karboniladestu**, geol. kivisöeladestu.
- karbonilubi**, söeajalubi.
- karboniseerima**, süsinikuga külastama.
- karbonoosne**, söetaoline, süsisaldav.
- karboolhape**, süsiõlihape, mädanemisevastane, desinfitseeriv vahend.
- karboon**, lad. süsinik.

karborundum, väga kõva, kunstlikult saadud lihvimiskivi.
karbunkel, lad. paise, veri-koe-ranael || kalliskivi.
karbureerima, õhku, vesinikku või valgustusgaasi bensooli, petrooleumi, eetri või muu ainega küllastama.
kardamom, teatud vürts.
kardiak, krk. südant karastav vahend.
kardialgia, südamevalu || maokramp.
kardiit, südamepõletik.
kardin, prants. eesriie, akna eesriie || voodiümbriisus.
kardinaalarv, põhiarv.
kardinaalhammas, keskhammas.
kardinaalne, lad. peamine, pea-tähtsaim.
kardinaalpunkt, peapunkt (eriti 4 pea-ilmakaart).
kardinaalsus, peamisuus.
kardinal, peapreester || rooma-katoliku vaimulikkude ja kirikuvürstide tiitel, arvult 70, kelle seast valitakse paavst || paavsti lähem abiline.
kardinaldekaan, kõige vanem kardinal.
kardinalikübar, kardinali väline tunnus, mille annetamisega rooma-katoliku kirikuvürst tõstetakse paavsti poolt kardinali seisusse.
kardinalkolleegium, kardinalide kogu.
kardioid, matem. südajoon.
kareerima, lad. paastuma, puudust tundma.
karess, prants. meelitus, paitus, kallistus.
karesseerima, prants. paitama, meelitama, kallistama.
karfunkel, lad. tulipunane ehitis granaat || tavalisest ka:rubiin.
kariib, rahva liige Ameerikas.
kariidid, krk. armujumalannad

kreeka muinasloos, Veenuse saatjannad.
karikaturist, pilkepiltide joonistaja.
karikatuur, ital. pilkepilt, irvukuju.
karikatuurne, pilkeline, pilkepiltlik.
karikeerima, liialdama || irvukujuliseks, pilkepildiks tegema || naeruvääristama.
karioosne, lad. sööbinud (hammas jne.).
karjäär, prants. (õnnelik) elukaik || tuhatnelja-sõit.
karjäär-ataak, sõj. tormiline ratsarünnak.
karmeliit, teatud mungaordu liige.
karmesiin, ital. erepunane, karminpunane.
karmiin, arb. väärtuslik erepunane värvaine.
karnatsioon, lad. lihavärv (maalides).
karneol, teatud mineraal, poolväärikivi.
karneval, ital. vastlapidu.
karnifikatsioon, med. lihastumine, lihastus.
karniis, simsiosa, servakaunistis.
karnits, teatud vene õõnesmoot ($\frac{1}{8}$ setverikku = 2,67 toopi).
karnivoor, lad. lihasööja loom.
karootis, zool. unetuiksoon.
kaross, prants. (tore) tõld.
karott, prants. väike porgand.
karpaal, zool. rusemeluu.
karra, geogr. kivisse süvenenud vagu või pragu.
karrageen, farm. iiri sammal (kuivatatud vetikas).
karree, prants. ruut || sõj. sõdureist kujundatud nelja rindegaga nelinurk.
karreeritud, nelinurkadega kaunistatud, nelinurkades joonistatud.
karriool, prants. kerge kahe-rattaline sõiduriist.

- karronaad**, ingl. (endine) laevakahur.
- karroo**, prants. punane ruut prantsuse mängukaartidel || kiviplaat.
- kartaagolane**, Kartaago linna kodanik.
- kartaun**, lad. suur kahur, lühike ja jäme suurtükk.
- kartauslane**, vaikiv munk.
- kartell**, prants. kokkulepe || väljakutse duellile.
- kartellant**, väljakutse edasiandja.
- karto-**, krk. kaardi.
- kartograaf**, maakaardi-joonestaja.
- kartograafia**, maakaardi-joonestamisõpetus || kaarditeadus.
- kartograafiline**, kaarditeaduslik.
- kartogramm**, statistiliste suhete graafiline kujutis maakaardil.
- kartomantia**, kaardipanemine.
- kartomeetria**, pikkuste, pindade, nurkade ja ruumalade mõõtmised plaanidel ja maakaartidel; **kartomeeter**, abinõu kartomeetria alal.
- kartoneerima**, raamatut kergesse pappi köitma.
- kartong**, prants. kerge papp || pappkarp.
- kartoteek**, maa- või märkmekaartide ning sedelite kogu.
- kartser**, lad. vangistuskoht sõjaväes, kuid ka koolis ja ülikoolis.
- kartsereerima**, vangistama.
- kartsinoloogia**, zool. vähiteadus.
- kartsinoom**, med. vähk (haigus, kasvaja).
- kartuuslane**, vt. kartauslane.
- karussell** prants. pöörkiik.
- Karübdis**, veekeeris Messiina läheduses.
- kariüatlid**, krk. ehitusk. koor-makandja, palgikandja || naisekujuline kandesammas.
- kariökinees**, lood. rakutuuma keeruline jagunemine, keerd-pooldumine.
- kariüoplasma**, tuumaplasma.
- kariüosoom**, tuumakehake.
- kasak**, ven. odaga relvastatud sõdur || vaba, lõivuvaba suguharu liige end. Venes.
- kasarm**, ital. sõdurite või tööliste ühiskorteriks ehitatud suurem maja.
- kaseiin**, lad. juust-aine.
- kasematt**, prants. pommikindel ruum, vallivõlv kindluses.
- kaserneerima**, prants. kasarmutesse mahutama; majutama.
- kasiino**, ital. maamaja, suvila || piiratud seltskond || seltskonnamaja, ühinguhoone.
- kaskaad**, geogr. joastik.
- kasko**, laevakere || laeva-meeskonna omand.
- kaskokindlustus**, laeva ja ta vara kindlustus.
- kassa**, ital. rahalaegas.
- kassaator**, tühistaja, vt. kaseerima.
- kassakonto**, kaub. kassarve.
- kassameister**, laekur.
- kassaraamat**, äriraaamat, kuhu kantakse kõik äri sularahas sissetulekud ja väljaminekud.
- kassasaldo**, ülejääk kassarvete kokkuvõtmisel.
- kassatsioon**, tühistamine, tühistus (alama kohtu otsuse tühjaks mõistmine).
- kassatsioonikaebus**, kaebus tühistuskohtusse.
- kassatsioonikohus**, tühistusko-hus.
- kassatsiooniprotsess**, tühistus-protsess.

kassaveksel, inkassoveksel.
kasseerima, tühistama || ametist tagandama || laegastama.
kassett, prants. laekake, kastike || ehitusk. sügav ruut laes.
Kassiopia, astr. Varda-, Vastlatähtkond.
kast, sak. seisus, seltskonnakiht.
kastanjett, muus. plagistamistriist.
kastell, lad. kindlus.
kastellaan, lad. lossivardja || kojavardja.
kastivaim, seisuseuhkus, vt. kast.
kastooreum, farm. kopranõre.
kastor, krk. kobras || jäme vilane riie || teatud mineraal.
kastorkübar, kopranahkne kübar.
kastorõli, riitsinusõli.
kastraat, lad. kohitsetu, kohimees.
kastratsioon, zool. kohitsemine, ruunamine.
kastreerima, kohitsema, ruunama.
kastrul, prants. keedunõu.
kasuaalne, lad. juhuslik, juhuskohane.
kasualism, arvamine, et juhus määrab asju ja sündmusi.
kasualist, sellise arvamise poolehoidja.
kasuist, keegi, kes kahtlevatel südametunnistusjuhtudel võib anda lahenduse || keerukate õigusjuhtude tundja.
kasuistika, õpetus või kunstisetunde-küsimusi lahendada.
kasuistlik, teravamõtteline.
katadioptriline, krk. vaatamiseseeme suurenemist või näilist lähendamist kujutav.
katafalk, prants. surnulaudis, surnulava.
Katal, Hiina.

katakomb, ital. maa-alune kaljusse raiutud matuskoht, koobas.
katalekt, vana kirjatöö katke.
katalektiline (värss), krk. lõpult ühe või kahe silbi võrra lühem värss.
katalepsia, arstit. kehakangesutus.
kataloog, krk. (raamatute) nimekiri, nimestik.
kataloogima, loetlusse kandma, loetlema.
katalüsaator, keem. lahestaja.
katapult, lad. viskemasin.
katarkt, krk. kärestik || arstit. hall kae.
katarr, krk. limanaha-põletik.
katarraalne palavik, nohupalavik, limanaha-palavik.
katars, arstit. toidukanali puhastus || vaimne puhastus.
katartiline, puhastav, pühitsev.
kataster, lad. maahindamine, maahinne.
katastreerima, maksu- või maa-raamatusse kandma.
katastroof, krk. otsustav pööre || hävitav õnnetus.
katastroofiline, hävitav, hukutav.
katedraal, piiskoplik peakirik, toomkirik.
kateeder, krk. õppe- ja kõnetool || piiskopitool.
kateedrisotsialist, isik kes õpetab sotsialismi, kuid ise ei ela sugugi oma õpetuse kohaselt; sotsialismijutlustaja.
kateet, krk. üks täisnurkse kolmnurga kahest lühemast küljest.
kateeter, krk. põietühjendamistoru (med.).
katgooria, krk. klass, liik.
katgooriline, kindlasti väitev, tingimata maksev.
katgooriline imperatiiv, fiols. tungiv mõistusekäsk, eriti kõlblas käsk.

- kategoriseerima**, klassitama, liigitama.
- katehees**, krk. õpetamine küsimiste ja kostmiste teel.
- kateheet**, krk. õpetuseandja, eriti usu alal, kus õpetamine koosneb küsimistest ja kostmistest.
- kateheetika**, suusõnalise õpetamise oskus.
- kateheetiline**, küsimisviisi, kõnelusviisi teotsev.
- katehiseerima**, õpetama küsimiste ja kostmiste teel.
- katehumeen**, krk. kateheedi õpilane, tänapäeva konfirmant.
- katekismus**, õpperaamat küsimiste ja kostmiste kujul, eriti kristl. usuõpetuse alal.
- katenoid**, mat. ahelpind.
- kateteriseerima**, põit põietühjendamistoru abil tühjendama.
- katoliiklane**, kristlane, kes (olles rooma-katoliku kiriku liige) peab paavsti kiriku üllmaks peaks.
- katoliku**, krk. üldine || üldise usu poolehoidja || Rooma kiriku poolehoidja, paavstlik.
- katoliseerima**, katoliku kiriku poole kallutama.
- katolitsism**, roomakatoliku usk || selle usu vaim.
- katolitsiteet**, kõiksus, katoliku kiriku õigeusk.
- katood**, krk. elektrivoolu väljaja, elektriallika negatiivne poolus.
- katoptrika**, krk. füüs. peegeldusõpetus.
- katoptriline**, peegelduslik.
- kattun**, puuvillriie || voodriõuend.
- kadaalne**, lad. sabamine, sabapoolne.
- kaukaaslane**, Kaukaasia elanik, kaukaasia rass, valge inimes-tõug, kelle hulka kuuluvad eelaasialased ja eurooplased.
- kausaalne**, lad. põhjuslik.
- kausaal-neksus**, lad. põhjuslik kokkukuuluvus.
- kausaalsus**, põhjuslikkus.
- kausaatiiv**, keelet. põhjustav pöördsona.
- kausaatiivne**, põhjustav.
- kaustiline**, krk. etsiv || põletav || satiiriline.
- kauteel**, lad. kindlustusabinõu, ettevaatus.
- kautsjon**, lad. edis, kindlustuseks sissemakstud summa.
- kautsjonivõimeline**, edisevõimeline.
- kautšuk**, tooreskummi, vetruv kummi.
- kavaler**, prants. õieti: ratsanik || rüütel, aadlik || peene ülalpidamisega mees.
- kavalerii**, prants. ratsavägi.
- kavalerist**, ratsaväelane.
- kavaljeer**, lad. kõrge kaitsevall kindluses.
- kavalkaad**, prants. ratsasalk.
- kavass**, Türgi politseinik.
- kavatiin**, ital. lüüriline helitöö, laul.
- kaveerima**, lad. vastutama, tagama, eriti vekslid tagama, vekslite eest vastutama.
- kaveetäht**, tagatissedel.
- kavent**, tagaja, kaveerija.
- kavern**, prants. koobas, grott || arstit. tühik.
- kavernoosne**, tühikuline.
- kediiv**, Egiptuse asekingas.
- keefir**, käärimisvahend ja jook lehmapiimast, piimvein.
- keegel**, sak. koonus.
- keeglimäng**, sak. veeremäng.
- keemia**, krk. lahutusteadus.
- keemik**, lahutusteadlane.
- keemiline**, lahutusteaduslik.
- keerub**, hebr. mõõgaingel.
- keiser**, sak. valitseja, imperaator.
- kelim**, väike türgi või pärsia vaip.

kembrium, geol. paleozoiline formatsioon.

kemotaksis, bot., zool. keemiline suundliikumine, keemiline tõmbavus.

kemotropism, keemiline suundus.

kenozoikum, geol. uus aegkond.

kenozoiline, uus.

kentaur, krk. muinasjutuline olevus, pool hobust, pool inimest, hobuinimene.

keramika, krk. savitöö-, pottsepa-kunst.

keramograafika, savimaalimine, savinõude maalimiskunst.

keramograafiline, savile maalitud ja sisse põletatud.

keratiin, sarvaine.

kerograafia, krk. vahamaalimine.

kerosiin, amer. toorpetrooleumist saavutatav lambiõli, petrooleum.

kerusk, germaani muistse rahvatõu liige.

ketser, üldiselt õigeaks tunnustatud kirikuõpetusest taganenud inimene.

khaan, idamaine vürst, eriti mongoli ja tatari tõugu rahvail.

khaki, pärs. kerge riie (tavaliesti kaitsevärvi).

khanaat, khaaniriik.

kibitka, kirk. koost võetav telk || kerge sõidutõld.

kikajon, hebr. riitsinuspuu.

kilo, = kilogramm.

kiloamper, 1000 amprit.

kiloerg, 1000 ergi.

kilogramm, 1000 grammi (lüh. kg).

kilogrammkalor, füüs. mõõt (suur soojusühik).

kilogramm-meeter, jõumõõt, tööühik.

kiloliiter, lüh. kl, 1000 liitrit.

kilomeeter, lüh. km, 1000 meetrit.

kilovatt, elektrimõõt, 1000 vatti.

kilovatt-tund, ühe kilovati töö ühe tunni jooksul, = 36 biljonit ergi.

kilt, šot. pükspõll, lühike seelik, mida kannavad šotlased pükste asemel.

kimäär, krk. muinaslooline metsaline: esipool lõvi, tagapool lendmađu, keskosa kits. || ka hallutsinatsioon, viirastus || bot. pookvärd.

kindral, prants. väepealik.

kindraladjutant, Venes: keiserliku isiku juurde atašeeritud kindral.

kindralarst, ülemarst, peaarst.

kindralkonsul, peakonsul.

kindralkuberner, sõjaväeline kuberner, ülemkuberner.

kindralleitnant, teine kindrali aukraad.

kindralmajor, esimene kindrali aukraad.

kindralstaap, väe kõrgem juhtiv koosseis.

kinees, krk. liigutus.

kineetika, jõudude varal sünnitatud liikumise õpetus.

kineetiline (energia), liikuv, liikumislik.

kinemaatika, liikumisõpetus.

kinematograaf, aparaat liikuvate piltide loomiseks.

kinematogramm, kinematograafiliste ülesvõtete rida.

kiniin, vt. **hiniin**.

kino, rahvapärane lühend sõnast „kinematograaf“.

kinoidiin, kiinajuur.

kiosk, türgi aiamaaja, aiatelk sammastel || müügiputka.

Kirke, krk. muinasloos tuntud nõid || hädaohtlik armuke.

kirmask ehk **kirmes**, sak. rahvapidustus, mis seisab ühenduses mõne kirikliku tähtpäevaga (= Kirchmesse).

kipper, holl. laevamees || tüü-
rimees, rannalaeva juht.
kirgiis, türgi tõugu stepirahva
liige.
kiroloog, krk. käekeeled, sõrme-
keele tundja.
kiroloogia, käekeel, sõrmekeel
(kunst enda mõtteid sõrmede
varal avaldada).
kiromant, ennustaja käe ja selle
joonte järgi.
kiromantia, ennustamine käe
ja tema joonte järgi.
kironoomia, krk. käeliigutami-
se õpetus, liigutusteõpetuse
(miimika) osa.
kirurg, krk. lõikearst, haava-
arst.
kirurgia, haava-arstiteadus.
kirurgiline, haava-arstlik.
kismet, türg. vääramatu, möö-
dapääsematu saatus.
kitiin, lämmastikurikas põhi-
ollus, millest koostuvad ussi-
de, vähkide, ämblikkude ja
putukate nahkkatted ja muud
kõvemad osad.
klade, sak. kaustik.
klaköör, prants. palgatud käte-
plaksutaja teatris.
klareerima, lad. laeva ja tema
koorma pealt tolli võtma ja
seega teda sisse- või väljasõi-
duks vabastama.
klariin, ital. heledakõlaline
trompet.
klarinetist, klarinetipuhuja.
klarinet, puust puhkpill.
klarinet, vt. klarinet.
klasis, krk. murdumine, murd-
klasma, krk. murdosa.
klass, lad. kord, jaoskond, lah-
ter.
klassifikatsioon, liigitus.
klassifitseerima, liigitama.
klassihuvi, kihihuvi.
klassik, eeskujukirjanik.
klassikaline, tunnustatud väärtusega, eeskujulik.
klassitama, liikidesse jagama.
klassitsism, teatud kunstistiil

ja kirjandusvool, mis jäljen-
dab antiikaja eeskujusid.
klassitsiteet, stiili klassiline
eeskujulikkus ja lugupeeta-
vus.
klastiline (vt. klasis), mõrav
(struktuur) || purdne, purd-
(kivi).
klaudeerima, lad. sulgema.
klaun, ingl. tola, veiderdaja,
eriti tsirkuses.
klausel, lad. kitsendus, tagatis
|| lisa.
klausuleerima, kitsenduste ja
tingimustega varustama ||
end ette millegi eest kaitsma.
klausuur, kinnipanek, viibimi-
ne kinnistes ruumides.
klausuurtöö, eksamitöö järe-
lvalve all.
klaviatuur, lad. klaveri klah-
vistik.
kleerik, lad. katoliku kiriku
vaimulik, preester.
kleerus, lad. katoliku kiriku
vaimulikud, preestriseisus,
preesterkond.
kleistogaamne (õis), bot. ise-
tolmuval.
kleptomaan, varastamishaige.
kleptomaaia, krk. varastamis-
haigus.
klerikaal, vaimulikkude poole-
hoidja.
klerikalism, kirikumeelsus,
paavstimeelsus.
klieent, lad. hoolealune || kaitse-
alune.
klieentel, lad. kaitsealuse vahe-
kord kaitsjaga || ostjaskond.
kliff, sak. järsak.
kliima, krk. ilmastu.
kliinik, krk. haigla.
kliiniline, krk. haiglasolemise-
ga seoses olev.
kliimaatiline, ilmastuline.
klimakteerium, zool. sigivuse
lõpe, eriti naiste juures 45—
55 a. vahel.
klimatoloog, ilmastuõpetlane.

klimatoloogia, ilmastuõpetus.
klimatoteraapia, õpetus, kuidas kliimaulude varal tervist hoida ja parandada.
klinomeeter, krk. (mäekihtide) langumootja (geogr.).
klisteerima, krk. sisse pritsima.
klistiir, sissepritsimine püra-soolikasse.
kliše, prants. valatud äratõmme pildist (trükitööstuses) || kulunud, paljutarvitatud väljendus.
klišeerima, prants. klišeid valmistama.
klistiirprits, sooleprits.
kloaagilised, lad. kõige alam selts imetajaid loomi.
kloaak, lad. äravoolukanal, roiskveetorustik.
kloasm, lad. med. pigmentlaik.
kloor, krk. keem. mittemetalline rohekaskollast värvi põhiline lämmastava lõhnaga.
kloorammoonium, salmiaak.
klooranhüdriid, kloorvesitu.
kloor-inglistina, „Liibavi suitsev piiritus“.
kloorkalk, kloorlubi, pleeklubi.
klooster, sak. munkade elukoht ja asupaik.
kloostriprior, kloostriesinik, kloostriülem.
klooraat, alakloorhapu metall.
kloriid, kloorielement.
kloriit, teatud mineraal.
kloroform, krk.-lad. kloorist ja formüülist koosnev neste eetritaalise lõhnaga.
kloroformeerima ehk **kloroformima**, kloroformiga uimastama.
kloroformnarkoos, uimastus kloroformi tagajärjel.
klorofüll, bot. leheroheline.
kloroos, arstit. kahvatustõbi.
klorootiline, kahvatustõbine.
kloriüür, klooriselement.

klosett, ingl. väike salatuba, kabinet || väljakäigukoht.
klubi, ingl. kinnine selts.
klärett, prants. kerge, poolpu-nane vein.
knakkvorst, sak. väike suitsu-vorst.
knockout ehk **knokaut**, lõplik, otsustav löök poksvõitluses.
koaagulum, (vere-) hüüve, (piima) kalgend.
koadaptatsioon, zool. kaasko-hastumine.
koajuutor, ajal. katoliku kiriku õpetaja ajutine kaasvaimulik || piiskopi abilise valitsuse asjus.
koafeerima, prants. juukseid korraldama, seadma.
koaföör, prants. juuksur.
koagulatsioon, hüübimine, hüübus || kalgendamine, kalgendamine, kalgendus.
koaguleeruma, hüübima (vere kohta) || kalgenduma (piima kohta).
koaleerima, lad. ühendama.
koaleeruma, ühinema.
koalitsioon, ühinemine.
koalitsiooniministeerium, rühmade ühinemisest tekkinud valitsus.
kodeiin, keem.-farm. rahustusvahend.
kodifikatsioon, lad. seaduste liitmine seaduste koguks.
kodifitseerima, seadusi liitma seadustikuks ehk seaduste koguks.
koditsill, testeavalduse lisand.
koef(f)itsient, matem. kordaja.
koetaan, lad. kaasvanune.
koetanne, samavanune.
kof(f)eiin, kohvaine mürgine ois.
kognaat, lad. veresugulane.
kognitsioon, lad. teadmus, teade || kohtuline uurimus.
kognoomen, lad. isiku lisanimi.

- koheerer**, füüs. elektriline ilmutaja.
- koheeruma**, lad. kokkukõlastatud olema, koos olema.
- koherentne**, kokkukõlas olev, koos olev.
- koherents**, koosolemine, kokkutõmbumisevõime.
- kohesiivne**, tõmbejõudu avaldav.
- kohesioon**, külgnemine || molekulaarne tõmbejõud kindla keha naabrusosakeste vahel.
- kohinoor**, ind. eriti suur teemant Inglise kroonis.
- kohort**, lad. leegioni $\frac{1}{10}$ osa || ihukaitsevägi.
- kohvisurrogaat**, kohvi odav aseaine.
- koinspektor**, kaasülevaataja.
- koinspektsioon**, kaasülevaatamine, ühise ülevaatamise ametkond.
- koinspitseerima**, ühes teistega üle vaatama.
- koinsideerima**, lad. kokku juhtuma, üksteist katma.
- koinsidents**, kooskõla.
- koitsioon**, lad. ühinemine.
- koka**, ameerika taim, mille lehti ta kibeduse pärast näritakse.
- kokaiin**, arstimisvahend ja mürkaine, mida saadakse koka lehtedest.
- kokainism**, kokaiini liigtarvitamine.
- kokainist**, kokaiini liigtarvitaja.
- kokard**, prants. mütsimärk.
- kokateerima**, kõiki meeldivusi kasutama, et mehi ligi meelitada.
- koketerii**, prants. meeldimispuue.
- kokett**, meeldida tahtev naine, alp.
- kokoliit**, geogr. terakivi.
- kokoon**, prants. siidiussi võrk.
- kokott**, loret, Pariisi lõbuneiu.
- koks**, ingl. kivisöest põletisaine.
- kolangiit**, med. sapitee põletik.
- koleemia**, sappveresus.
- koleerik**, äge, vihane, kuumavereline inimene.
- koleeriline**, kuumavereline.
- koleriin**, kergem liik koolerat.
- kolesteriin**, zool. sapprasv.
- koliambus**, jambiline värss mitte-jambilise lõpuga.
- kollaboraator**, lad. kaastööline, abi-kooliõpetaja.
- kollaboreerima**, kaasa töötama.
- kollageen**, zool. liimiandev olus.
- kollargool**, kolloidaalhõbe.
- kollateraalne**, külissugulane || zool. külgharu || külgmine, külis-, kaaskülgne.
- kollateraalpärijad**, pärijad külissugulased.
- kollatsioonierima**, võrdlema, võrdlemise teel selgusele jõudma, kas kõik on õieti || einestama.
- kollatsioon**, lad. kahe kirjatöö võrdlemine || eine.
- kolledž**, ingl. (kõrgem) õppeasutis || ülikool.
- kolleeg**, lad. ametivend.
- kolleegium**, mitme samaametilise isiku kogu.
- kollegiaalkohus**, kohus, kus enam kui üks kohtunik mõistmas.
- kollegiaalne**, ametivendlik.
- kollegialism**, süsteem, kus kõik tähtsamad küsimused otsustatakse kolleegiumides või komisjonides.
- kollegialiteet**, ametivendlus, kokkuhoid.
- kollekt**, lad. vabatahtlik annetamine heategevaks otstarbeks.
- kollekteerima**, koguma.
- kollektiiv**, keelet. kogunimi.
- kollektiivne**, ühine.

kollektivism, teatud sotsialistlik vool, mis nõuab tootmisvahendite ühiskondlikku kontrolli; **kollektivist**, selle voolu poolehoidja.

kollektor, jõukoguja || voolukoguja || peakanal.

kollektionäär, isik, kes kogub mingisuguseid esemeid suuremaks koguks.

kollektsioon, lad. kogu.

kollenhüüm, bot. liimkude.

kollideeruma, lad. kokku põrkama.

kollimaator, astr. abipikksilm || füs. koondav lääts.

kollinaar, (eriline) fotograafiline lääts.

kollisioon, lad. kahe jõu, sea-duse, kohuse kokkupõrge; kokkusattumine.

kolloid, taimeliim.

kolloid, liimjas aine.

kolloidaalne, liimjas.

kolloidiin, kolloodiumvill.

kolloidvähk, arstit. limavähk.

kollokveerima, arutama, läbi rääkima.

kolloodium, keem. „valge roosiõli”.

kollookvium, lad. jutuajamine || katsumine kõnelemise teel.

kolluuvium, geogr. uhet, uhtmaa.

kolofonium, krk. viulivaik.

kolokvint, krk. kibekurk (ars-tirohi).

kolonel, kõrgeim ohvitseri aukraad (järgmine aste kindral-major) || trükikirja liik.

kolonel-leitnant, kolonelist üks kraad madalam auaste sõjaväes.

koloniaalkaubad, kaubad võõrastest istandusmaadest, eriti, suhkur, kohv, võrtsid jne.

koloniaalne, asumaid, asundusi ja istandusmaid puudutav.

kolonii, asundus || zool. ühend, seltsing.

kolonisatsioon, asustamine.

koloniseerima, prants. asustama.

kolonist, asukas, asunik.

kolonn, prants. sammas || väeosa || trükiveerg.

kolonnaad, sammaskäik, sammaskoda.

koloratuur, lad. helilised viiskaunistised.

koloreerima, värvima, kaunistama.

koloriit, ital. värving (ka piltlikus mõttes).

kolorist, prants. värvikunstnik || kaunistaja.

koloss, krk. hiigel-mälestuskuju || hiigel || rait.

kolossaalne, hiigelsuur.

kolossaalsus, hiigelsuurus.

kolosseum, suur teater vanas Roomas.

kolportaaž, kaupade, eriti raamatute majast majasse müütamine.

kolporteerima, prants. kirjan-dust majast majasse müütama || kõmu levitama.

kolportöör, rändav kirjandusemüüja.

kolt, eriline revolver || kuulipilduja.

kolumblane, Lõuna-Ameerika vabariigi Kolumbia elanik.

kolumn, lad. sammas || trükiveerg.

kolumnitiitel, veerutiitel, veeru pealkiri.

komandama, prants. käskima, juhtima.

komandant, linnaülem, juht.

komandantuur, komandandi asupaik ja ametiruumid.

komando, käsklus || sõjaväeasutis.

komandostaap, väejuhi-staap.

komandör, juht, pealik, eriti laevadel.

komatoosne, med. oimetuslik, vt. kooma.

kombatant, prants. võitleja, sõjamees || kaasvõitleja (sõjalises tähenduses).

kombateerima, võitlema, sõdi-
ma.
kombinatorika, matem. ühen-
dusõpetus.
kombinatoriline, ühenduslik.
kombinatsioon, kahe asja sõl-
ming, võrdlus ja arvutus ||
oletus, eeldus || ühendlus.
kombineerima, lad. ühendlema.
kombüüs, holl. laevaköök.
komeet, krk. sabatäh.
kometoloogia, õpetus sabatäh-
tedest.
komfort, ingl. mugavus, mõnu.
komfortne, mugav, mõnus.
komii, poesell.
komisjon, kogumik isikuid tea-
tava ülesande teostamiseks ||
ülesanne, eriti äritehing teis-
te ülesandel || vahendlustasu.
komisjonär, prants. vahendleja,
vahetalitaja.
komissar, prants. volinik || po-
litsei-ülem.
komissariaat, komissari ameti-
koht.
komissuur, zool. nide, ühendav
närvikiudude kimp.
komitaat, saade, saatkond, eri-
ti üliõpilaskonnas || krahv-
kond (Ungaris).
komitatiiv, keelet. kaasaütlev
kääne.
komitee, prants. teostuskese, s.
o. suurema kogu liikmete
keskühing, kellele on antud
teatud ülesanded täita.
komiteerima, lad. saatma, vo-
litama || ülesandeks tegema.
komitent, kaub. see, kes teise-
le, vahendlejale, ülesandeks
teeb kaupu omal nimel va-
hendlusele võtta.
kommandiit, prants. kaubandus-
seltsing || abitalitus.
kommendatsioon, soovitus, kii-
tus || hingepalve.
kommendeerima, lad. soovita-
ma.

kommensalism, bot. ja zool.
ühislaudsus, s. o. ühiselu, kus-
juures kumbki organism ei
ela teise kulul.
kommensalist, ühislaudne.
kommensuraabel, lad. sama
mööduga möödeta-; mat. ar-
vud, mis on jaotatavad sama
arvuga, näit. 20 ja 15 on mö-
lemad jaotatavad 5-ga.
kommensurabiliteet, möödeta-
vus sama mööduga.
kommentaar, lad. (kirjatöö)
seletus.
kommentaator, seletaja, tõlgen-
daja.
kommenteerima, seletama.
kommersant, prants. suurkaup-
mees.
kommerseerima, joomapidu pü-
hitsema.
kommerss, (üliõpilaste) jooma-
pidu.
kommerts, lad. kaubandus,
kaubandusliiklemine.
kommertsiaal-nõunik, kauban-
dusnõunik.
kommilitoon, kaasvõitleja, rel-
vakaaslane || kaasõpilane, eri-
ti ülikoolides.
kommiseratsioon, lad. kaastun-
ne.
kommisereerima, lad. kaastun-
net avaldama, kaasa tund-
ma.
kommunaal-, prants. kogukond-
lik.
kommunaalmajapidamine, ko-
gukondlik majapidamine.
kommunaar, prants. a. 1871
Pariisi sotsialist-kommunist.
kommunikaat, lad. valitsusasu-
tise teade teisele.
kommunikant, osavõtja armu-
lauast.
kommunikatsioon, lad. liiklemi-
ne || lood. ühestumine, ühes-
tus || teadaanne.
kommunioon, ühisus || pühaõh-
tusöömaeag, armulaud.

kommunism, õpetus täielikust varauhisusest || sotsialismi äärmine vool || enamlus (Venes).

kommunist, kommunismi poolehoidja, kommunistliku erakonna liige, enamlane.

kommunistlik, kommunismi õpetuse kohane.

kommutaator, lad. elektrivoolu vaheldaja.

kommutatiivne, mat. vahetuv.

kommuteerima, lad. muutma.

kommun, prants. ühisus || kogukond.

kommunne, ühine || ühisomanduses seisev.

kompaktne, lad. tihke, paatunud, kokkusurutud.

kompanii, prants. jõuk (sõjaväe-ühik) || selts, seltsing, (eriti kaubanduses).

kompanjon, prants. (äri-) kaaslane, seltsiline.

komparatiiv, keelet. keskvõrre.

komparatiivne, võrdlev, võrdeldud, võrreldav.

komparatsioon, lad. võrdlemine.

kompareerima, lad. võrdlema.

komparteerima, osadeks jagama.

kompartiment, ital. ühtlaselt osadeks jagatud ruum || raudteekupee.

kompartitsioon, osadeks jagamine.

kompass, magnetinõel aluse ja raamiga, mis määrab põhjakaare asukohta.

kompatrioot, kaasmaalane, suguvend.

kompatriootlik, kaasmaaline.

kompedium, lad. lühike õppe-raamat || teaduse peasisu kokkuvõte.

kompensaator, füüs. lihtija.

kompensatsioon, jur. lihing, tasumus.

kompenseerima, lad. lihtima, tasuma.

kompeteerima, lad. seaduspäraselt omama || võistlema, ühiselt kandideerima.

kompetent, kaasvõistleja.

kompetentne, pädev, asjatundlik.

kompetents, võimkond, asjatundlikkus.

kompetentsus, vt. kompetents.

kompilaator, koostaja, kokkukandja.

kompilatsioon, koostamine.

kompileerima, lad. (kirjatöö) teisalt kokku kandma, ühte põimima.

kompleetne, lad. täielik.

kompleks, lad. kogum.

kompleksne, kogumlik.

komplekt, vt. kompleks.

komplekteerima, enesesse ühendama.

komplement, lad. täiendus.

komplementaarne, täiendav.

kompleteerima, prants. täiendama.

komplikatsioon, lad. keerustus, tüsitus, kaase.

kompliment, prants. kummardus, tervitus || viisakusavaladus, meelitussõna.

komplimenteerima, tervitama, teretulemast soovima.

komplitseerima, lad. keerustama, tüsitama.

komplitseeritud, keeruline, tüsitatud, tüsilik.

komplitseeritus, keerukus.

komplitseeruma, keeruliseks muutuma, keerustuma, tüsituma.

komplott, prants. salanõu || salaühing, lõimkond.

komponeerima, lad. kokku seadma || muus. helitööd looma.

komponent, osis || füüs. külisjõud.

komponist, helilooja.

kompositsioon, lad. kokkuseade, kirjalik töötlus || helitöö || kunstiline loomine.

- kompost**, lad. segaväetis mul-
last ja mädanevatest orgaa-
nolistest ainetest.
- kompott**, prants. segatud puu-
vili || segatud puuviljast val-
mistatud magustoit.
- kompress**, arstit. niiske mähis.
- kompressioon**, lad. kokkusuru-
mine || õhu-tihendamine.
- kompressor**, aparaat õhu või
gaaside tihendamiseks.
- komprimeerima**, lad. kokku su-
ruma.
- kompromiss**, lad. kokkulepe.
- kompromiteerima**, lad. häbisse
saatma, paljastama.
- kompromiteeruma**, end kom-
promiteerima || kokku leppi-
ma.
- komteess**, krahvipreili.
- komtuur**, ordurüütel, kelle va-
litsusel oli teatav maa-ala.
- komödiant**, näitleja, jantleja.
- komöödia**, krk. lustmäng.
- konaaria**, zool. kuhikvastne.
- kondensaator**, pahuti, tihenda-
ja || elektri koguja.
- kondensatsioon**, pahutamine,
pahutus, tihenemine, tihen-
dus.
- kondenseerima**, lad. pahutama,
tihendama.
- kondenseeruma**, pahtuma, ti-
henduma.
- kondensor**, (mikroskoobi) val-
gusekoondaja.
- kondiiter**, lad. suhkrupagar,
maiusküpsiste valmistaja.
- konditsionaal**, keelet. tingiv kõ-
neviis.
- konditsionaalne**, tingiv.
- konditsioneerima**, tingimuseks
tegema, tingima.
- konditsioon**, lad. tingimus.
- kondoleerima**, lad. kaastund-
must avaldama.
- kondolents**, kaastundeavaldus.
- kondor**, suurim röövlind.
- konduktor**, prants. ülevaataja,
juht mõõtmistel ja ehitami-
sel || rongijuht (raudteel), va-
- gunijuht (omnibusel) || füüs.
(elektriseerimismasina) ko-
guja.
- konfektsioon**, lad. täielik riide-
varustus, riietus.
- konfektsiooniladu**, valmisriiete
ladu.
- konferansjee**, prants. koosole-
ku-juhataja, kõneleja || ette-
kandja.
- konfereerima**, lad. võrdlema ||
nõu pidama.
- konfessioon**, lad. usutunnistus,
usk.
- konfeti**, ital. kirjud paberilib-
led, mida pillutakse pidus-
tustel.
- konfirmand**, leerilaps.
- konfirmatsioon**, lad. ristimise
kinnitus, leeritus.
- konfirmeerima**, lad. kinnitama,
leeritama.
- konfirmeeruma**, leerituma, lee-
ris käima, leerima.
- konfiskatsioon**, lad. varanduse
laegastamine, äravõtmine.
- konfiskeerima**, lad. kohtuliselt
laegastama, seaduslikult mi-
dagi riigile võtma.
- konfitüür**, prants. keedis, moos
|| suhkrufrukt.
- konflatsioon**, keelet. ühtesula-
mine.
- konflikt**, lad. riid, kokkupõrge.
- konflueerima**, lad. kokku voo-
lama.
- konfluents**, lad. rahva kokku-
voolamine, kokkujooks.
- konfokaalne**, mat. ühise tuli-
punktiga.
- konformeerima**, lad. sobima,
kokkukõlas olema.
- konformiteet**, kokkukõlas ole-
mine.
- konformne**, lad. samakujune,
kokkukõlas olev.
- konfrontatsioon**, jur. vastanda-
mine, vastandus.
- konfronteerima**, suud suu vas-
tu seadma.

- konfundeerima**, lad. segama, segi ajama.
- konfusioon**, segadus || jur. õiguse ja võla ühinemine samas isikus.
- konfuusne**, lad. segamini, segi.
- konföderatsioon**, lad. liitkond.
- konfödereeruma**, liitu astuma.
- kongeniaalne**, lad. vaimusugulane.
- kongeniaalsus**, vaimusugulus.
- kongenitaalne**, lood. kaasasündinud, loomuslik.
- kongereerima**, lad. kokku kandma, kuhjama.
- kongestiivne**, lad. kuhjumist tekitav või sellest tekkiv.
- kongestioon**, kuhjumine, eriti vere kuhjumine, näit. pähe.
- konglomeraat**, kuhjumine || mingi kerakujuliseks kam-paks kokkusurutu, segu || med. kägerik.
- konglomeratsioon**, kokkuvõtmine, kuhjumine.
- konglomereeruma**, lad. kägari-kuks kokku tõmbuma.
- konglutinaat**, midagi kokkulii-mitut.
- konglutineerima**, lad. kokku liimima.
- kongregaat**, mittekristalliline kivi.
- kongregatsioon**, lad. kogu, eriti vaimulik vennaskond.
- kongreerima**, lad. koguma, koondama.
- kongress**, lad. saadikute kokkutulek || Ameerikas seadusandlik kogu || uemal ajal: igasugu kutseomaste koosviibimine päevaküsimuste arutamiseks.
- kongrueeruma**, lad. geom. üh-tima; keelet. ühildama.
- kongruentne**, lad. ühtiv.
- kongruents**, lad. ühtivus.
- konifeer**, lad. puu koonuseku-julise viljaga, käbipuu, okas-puu.
- konjak**, prants. kange põleta-tud viin viinamarja jäänus-test.
- konjektuur**, lad. oletus, oma-volliline õiendus (tekstis).
- konjugatsioon**, lad. pöörsõna muutmine, pööramine.
- konjugeerima**, pöörama (pöörd-sõna muutma) || ühendama, paaritama.
- konjungeerima**, lad. ühenda-ma, siduma, niduma.
- konjunktiiv**, keelet. olenev kõ-neviis || arstit. silma sidekile.
- konjunktsioon**, ühendus || kee-letead. sidesõna.
- konjunktuur**, lad. nidekond || olude suhtlus || ärilised jt. väljavaated.
- konkaavklaas**, nõgus klaas.
- konkaavne**, lad. nõgus.
- konklaav**, lad. paavsti valimise koht ja valijatekogu.
- konkludeerima**, lad. järeldama.
- konklusiivne**, järeldav, iman-dav.
- konklusioon**, lad. järeldus.
- konkordaat**, lad. kokkulepe, iseäranis kiriku ja riigi vahel.
- konkordantne**, ühtesobiv || geol. rööpne (kihitus).
- konkordants**, ühtesobivus || rööpsus.
- konkoreerima**, lad. ühte sobi-ma.
- konkreetne**, lad. tõeline, mee-leline, haaratav.
- konkreetsus**, meelelisus.
- konkreetsioon**, kokkukasve, kokkukasvamine || kivistumine || geol. kivind.
- konkubiin**, lad. liig-, sohinaine.
- konkubinaat**, mitteseaduslik abielu.
- konkureerima**, lad. kaasa aita-ma || võistlema.
- konkurent**, võistleja.
- konkurents**, võistlus, võist.

- konkursiprotsess**, maksujõuetuse tekkimisel alustatud kohtuprotsess.
- konkursitomp**, konkursi alla sattunud varandus.
- konkurss**, lad. mitme võlausaldaja kokkuast või ühinemine, et nende kõigi nõudmiste rahuldamiseks mittejätkuvat võlgniku varandust kohtuliselt ja ühtlaselt omavahel ära jagada.
- konneks**, lad. ühendus, side, seos.
- konnekteerima**, lad. siduma.
- konnektiiv**, zool. erkniide || tugikude.
- konossament**, ital. laevalastikiri.
- konsekratsioon**, pühitus || leiva ja veini pühitsemine armulaul.
- konsekreerima**, lad. pühitsema.
- konsektiivlause**, keelet. järelaluslause.
- konsekutiivne**, järjestikune.
- konseksatsioon**, lad. järg, järelus.
- konsekventne**, lad. järjekindel geol. järgne, järg-.
- konsekvents**, järjekindlus || imanduv tagajärg.
- konsensus**, lad. nõusolek.
- konsenteeruma**, lad. nõus olema.
- konserv**, „sissetehtud” toit- või maitseaine, hoidis.
- konservaator**, lad. teaduslike kodule hooldaja.
- konservatiivne**, alalhoidlik, vanameelne.
- konservativism**, alalhoidlikkus, vanameelsus.
- konservatoorium**, muusika-ülikool.
- konserveerima**, lad. alal hoidma || „sissetehtult” alal hoidma, säilitama.
- konserveeruma**, säiluma, alal hoiduma.
- konsillium**, lad. nõudumine, nõudumus, nõupidamine.
- konsisteerima**, lad. seisma, püsima, olemas olema.
- konsistentne**, tihe, koostuv.
- konsistents**, koostuvus, tihedus.
- konsistorium**, lad. vaimulik ülemasutis.
- konskribeerima**, lad. sõjateenistusse võtma.
- konskriptsioon**, sõjateenistusse võtmine.
- konsolidatsioon**, lad. ühendamine, kindlustamine.
- konsoleerima**, lad. kindlustama, asutama || ühendama.
- konsonant**, keelet. kaashäälik.
- konsonantne**, kaaskõlav, koosheliline || kaashäälikuline.
- konsonants**, muus. kooshelilisus || luules: riim.
- konsool**, arh. tugiõla, kaeluskivi.
- konsortsium**, lad. ühisus, eriti kaubandus-tööstusseltsing.
- konspiratiivne**, salajane, „põrandaalune”.
- konspiratsioon**, salaliit, vandeselts.
- konspireeruma**, lad. salaliidus, lõimkonnas olema.
- konstaabel**, politseinik, kelle järelevalve alla kuulub teatud rajoon.
- konstant**, bot. püsiliik || matem. muutumatu suurus.
- konstantne**, lad. püsikestev, muutumatu.
- konstantsus**, püsikestvus.
- konstateerima**, prants. niitama (kinnitama, et see nii on), nentima.
- konstellatsioon**, lad. tähtede vastastik seis, tähtkuju || olude suhe.
- konsternatsioon**, lad. hämmastus, ehmatatus.
- konsterneerima**, hämmastama, ehmatama.
- konstiteerima**, lad. kindlaks määrama || (tervikut, ühikut) kujutama, moodustama.
- konstitutsionaalne**, põhiseadus-

- lik || arstit. kehaolustikul põhi-
nev.
- konstitutsionalism**, põhiseadus-
lik riigivorm || põhiseaduslik-
kus.
- konstitutsioon**, põhiseadus, põ-
hikord || arstit. kehaolustik.
- konstrueerima**, lad. kokku sead-
ma, ehitama.
- konstruktiivne**, korraldav, ehi-
tuslik.
- konstruktsioon**, lad. ehitus || lau-
seehitus, sõnadejärjestus.
- konstsients**, lad. teadvus, süda-
metunnistus.
- konsul**, lad. kõrgem riigiamet-
nik vanas Roomas || kauban-
duslike huvide kaitsja vä-
lismaal.
- konsulaat**, konsuli amet, kon-
suli ametikoht.
- konsulent**, (õiguse-) nõustaja,
nõuandja, advokaat.
- konsultatsioon**, med. jur. nõuda-
mine, nõudus.
- konsulteerima**, (kedagi) nõuda-
ma, (kellelki) nõu küsima.
- konsumeerima**, lad. ära kuluta-
ma, tarbima.
- konsument**, ostja, tarbija.
- konsum**, tarvitus, tarbus.
- kontagioon**, lad. nakatus, taud.
- kontagiosne**, med. nakatav.
- kontakt**, lad. (kokku-) puude.
- kontaminatsioon**, lad. mustami-
ne, roojastamine, laigutamine
|| keelet. kahe teineteisega
suguluses oleva väljendusvor-
mi ühtesulamine.
- kontamineeruma**, mustuma,
roojastuma, laigutuma.
- konterima**, ital. arvesse pane-
ma, kellegagi jätkuva arve
vahekorras olema.
- kontekst**, lad. mõtteseos, kaasas-
olev tekstlause.
- kontemplatiivne**, vaatlev, mõtlev.
- kontemplatsioon**, vaatlus || ju-
maliku vaatlemine sisemuses.
- kontempleerima**, lad. vaatlema.
- kontentne**, lad. rahulolev.
- konterbant**, prants. kaupade sa-
lavedu || salakaup.
- kontertants**, prants. vahelduv
tants, prantsuse ringtants.
- kontinent**, lad. mannermaa.
- kontinentaalne**, mandriline.
- kontingent**, määrosa, kohusosa.
- kontingenteerima**, kohusosa
kindlaks määrama.
- kontinuaatiivne**, jätkav.
- kontinueerima**, jätkama.
- kontinueeruma**, jätkuma, pide-
valt edasi kestma.
- kontinuiteet**, lad. pidevus.
- konto**, ital. arve.
- kontokorrent**, ital. jooksev arve.
- kontor**, ital. arveruum, ärituba.
- kontorist**, kontoriametnik.
- kontr-**, kontra, lad. vastu.
- kontraband**, vt. konterbant.
- kontrabass**, bassviul.
- kontradiktoorne**, lad. vasturää-
kiv.
- kontradiktsioon**, vasturääkimus.
- kontraditseerima**, vastu rääki-
ma.
- kontr-admiral**, esimene admira-
li aste, vastab kindralmajori
astmele maaväes.
- kontrafagott**, sügav fagott
(puhkpill).
- kontrafaktsioon**, järeletegemi-
ne, võltsimine.
- kontraheerima**, lad. kokku tõm-
bama, lepingut sõlmima.
- kontrahent**, lepinguosaline, le-
pinglane.
- kontraht**, lad. leping.
- kontraktilne**, zool. kokkutõm-
buv.
- kontraktsioon**, lad. kokkutõm-
me.
- kontramark**, vastumark, vastu-
täht.
- kontraprotest**, vastukaitse, koh-
tulik kaitsekiri protestitud
veksli omanikule.
- kontrapunkt**, mitmehäälelise he-
lilause ehitamise kunst, kus
hääled on meloodiliselt ise-
seisvad.

kontrapunkteerima, kontrapunkti reegleid käsitlema.
kontrasignaal, vastus märguandele.
kontrasignatuur, vastas-allkiri.
kontrasigneerima, alla kirjutama, allkirja tõestama.
kontrast, prants. vastuolu.
kontrasteerima, üksteisest eralduma, vastuolus olema.
kontraveneerima, lad. vastu tegema, üle astuma.
kontravenient, ülemuslike kude korralduste vastu talitaja.
kontraventsioon, seadusest ülestamine.
kontribueerima, makse ja lõive tasuma || (maksust) osa võtma.
kontribuent, lad. maksukohuselise; kaasaaitaja.
kontributsioon, lad. sunduslik maks || sõjamaks, sõjatasu.
kontroleerima, taatlema.
kontroll, prants. taatus || kõigi dokumentide kahekordne valmistamine, et eksitusi selgitada ja neist hoiduda || järelevalve-asutis.
kontroll-aparaat, järelevalve-, uurimis-aparaat.
kontroll-assistent, karja uurimiseks ja sel alal näpunäidete andmiseks kohale saadetud ametnik.
kontrollima, vt. kontroleerima.
kontrollkassa, kassa, mille siseseseade automaatselt registreerib kõik sissetulekud ja väljaminekud.
kontrolör, kontrollija, taatleja.
kontroverss, lad. õpetlik vaidlus || vaidlusküsimus.
kontr-revolutsioon, vasturevolutsioon.
kontsedeerima, lad. lubama, määrama.
kontsenter, lad. ühine kese || keskendis, keskme ümber koondatud ainek.

kontsentratsioon, keskustus || med. koondus || keem. füüs. koondis.
kontsentreerima, keskendama, keskustama.
kontsentriiline, ühiskeskene, keskühine.
kontsept, lad. kavastus || mustkiri, kirjatöö esialgne üleskirjutis.
kontseptpaber, jämedam kirja-paber esialgsete kirjanepite jaoks.
kontseptsioon, lad. eostumine, eostus || kavand.
kontsert, prants. muusika-ettekanne || suurem muusikapala, kus silma paistab peamiselt üks instrument.
kontsertant, kontserdiandja.
kontserteerima, kontsertima, kontserti andma.
kontsertiin, ital. vähem muusikapala.
kontsessiivlause, keelet. möönduslause.
kontsessiivne, möönev.
kontsessioon, lad. (ametlik) luba või eesõigus.
kontsessioonäär, teatava ametliku loa või eesõiguse omanik.
kontsiil ehk **kontsillium**, kirikukogu, sinod.
kontsiisne, lad. lühidane, lühidalt kokku võetud.
kontsipeerima, lad. (loomadel) rasedaks jääma || loometöö tarvis põhimõtet leidma || kavastama, kokku seadma.
kontsipeeruma, eostuma.
kontsisioon, lad. lühidus, asjalikkus || lahtilõikamine, jagamine.
kontureerima, väliseid piirjooni joonistama.
kontusioon, med. põrutus.
kontuur, prants. piirjoon.
kontuursulg, zool. pärissulg.
konveksiteet, lad. kumerus.

- konveksklaasid**, kumerad ehk läätsklaasid, mis evivad kas ühel või mõlemal küljel kumerat pinda.
- konveksne**, lad. kumer.
- konvektsioon**, füüs. edasikandumine.
- konveneerima**, lad. kokku leppima || sobima.
- konvients**, lad. kokkuleppimatus, sobimus.
- konvients-abieliu**, kokkuleppel (rahalisel jne.) põhinev abieliu.
- konvent**, lad. kokkutulek || üliõpilasorganisatsiooni nõupidamine, istung.
- konventsionaalne**, sobe || kokkuleppel põhinev, tavaline.
- konventsionaaltrahv**, tingimuskaristus, mida tuleb kanda siis, kui ei jaksata lubatud pidada.
- konventsionalism**, konventsionaalselt ettekirjutatu, „seltskondlik vale”.
- konventsioon**, kokkuleppimus, sobimus.
- konverents**, lad. nõupidamine.
- konvergeeruma**, lad. lähenema.
- konvergentne**, kokkujooksev (joon, kiir jne.).
- konvergents**, kalduvus || füüs. koondumus || zool., geol. kohustuslik sarnastumine, kohustuslik sarnastus.
- konversatsioon**, lad. kõnelemine, vestlemine, jutuvestmine.
- konversatsioonileksikon**, üldine teaduste sõnaraamat.
- konversatsioonitoon**, vestlemistoon.
- konverseerima**, lad. kellegagi läbi käima, juttu ajama.
- konversioon**, ümberpööramine (teise usku).
- konviivium**, lad. pidusöök.
- konvikt**, lad. ühiselumaja (eriti üliõpilaste).
- konvoeerima**, saatma, saates kaitsma.
- konvoi**, prants. saatjaskond, saatekomando.
- konvoluut**, lad. kimp, rull kirju, pabereid jne.
- konvulsiivne**, kramplik, tõmblev.
- konvulsioon**, lad. kramp, tuksatus, tõmblus.
- koobalt**, teatud metall.
- koodeks**, lad. raamat, eriti seadustik, seaduste kogu || vana käsikiri.
- kookon**, zool. tupp.
- koolera**, krk. Aasia oksendüsenteeria (raske nakkushaigus).
- koolibri**, väike linnutõug troopilises Ameerikas.
- koolik**, med. voolmed.
- koolon**, keelet. kaksikpunkt (:)
|| anat. jämesool.
- koolrabi**, nuikapsas.
- kooma**, med. oimetus.
- koomik**, krk. lustmängukirjutaja, -etendaja.
- koomika**, lustiline, naerutekitav (sisu) || võime, seda ette kanda.
- koomiline**, lustiline, naeruväärne, naljakas.
- kooniline**, krk. koonusekujuline.
- koonus**, krk. keegel, kuhik.
- kooperatiiv**, koostoiiv.
- kooperatiiv**, ühistegevuslik asutis.
- kooperatsioon**, lad. koostoiimine || ühistegevus.
- koopereerima**, koos toimima.
- koopia**, lad. ärakiri || (maali) järeletehtis, paljundis.
- koopatsioon**, lad. juurdevalimine.
- koopteerima**, lad. valima, juurde valima.
- koopula**, lad. keelet. (lause) side.
- koor**, krk. tantsijate kogu || mitmehääleline laul || sellest: lauluselts, lauljate kogu.
- koordinaat**, ühine nimetus abstsissile ja ta juurde kuuluva-

- tele ordinaatidele; üks sirgjoontest, mille abil määratakse ära punkti asukoht tasapinnal.
- koordinatsioon**, rinnastumine, rinnastus || zool., füsiol. koos-, ühistoimimine.
- koordineerima**, kõrvu, rinnu seadma, rinnastama.
- koordineeriv konjunktsioon**, rinnastav sidesõna.
- koorion**, zool. (loote) kõldnahk || munakõld.
- kopeerima**, ära kirjutama, järele tegema, paljundama (vt. **koopia**).
- kopepood**, zool. aerjalaline.
- kopik**, endise Vene rubla $\frac{1}{100}$ osa.
- kopist**, ära kirjade valmistaja.
- kopra**, kookospähklite katkilõigatud ja kuivatatud tuumad.
- kopragoogia**, arstit. väljaheidete eemaldamine kehast.
- koproliit**, krk. roojakivistis.
- kopt**, vanade egiptlaste ristisuline järeletulija.
- kopulatiiv**, ühendav sidesõna.
- kopulatiivne konjunktsioon**, ühendav sidesõna.
- kopulatsioon**, ühendus (eriti suguline) || zool. seigumine.
- kopulatsiooniorgan**, sugutamiselund.
- kopuleerima**, siduma, ühendama.
- koraal**, kirikulaul || kirikulaulu viis.
- koraan**, muhameedlaste pühakiri.
- korall**, krk. väikeste mereussikeste poolt ehitatud puutaolised kivindkoopad || sest kivimassist tehtud ehtekuulikesed.
- koralliin**, fenoolist saavutatud punane värvaine.
- korda**, zool. seljakeelik.
- kordiaalne**, lad. südamlük, sõbralik.
- kordon**, prants. piirikaitse, valvehelik salakauba sisseveo
- takistuseks, taudikohtade eraldamiseks jne. || (kõrgema autähe, kübara) lai pael || nõorpuuke, vanikpuu.
- kordonist**, kordoni teenistuses seisja.
- koreograafia**, krk. kunst ballette ja tantse märkide varal avaldada || tantsukunst.
- koreus**, krk. luules: trohheus, tantsija (värsimoot —).)
- koriambus**, värsimoot (— —).
- koridor**, prants. vahekoda, vahikäik.
- korist**, koorilaulja.
- kormiid**, zool. salk.
- kormogeenia**, zool. kännistumine, kännistus.
- kormus**, bot. zool. kännis.
- korneaalrefleks**, füsiol. sarvkilerefleks.
- kornet**, ingl. ratsaväelipnik || ital. puhkpill.
- kornetist**, kornetipuhuja, kornetimängija.
- korologioa**, zool. levimisõpetus.
- korporal**, kapral.
- korporatiivne**, lad. ühtehoidev.
- korporatsioon**, kehakond, teatavaks ühiseks otstarbeks liitunud isikute kogu, gild, tsunft || meil eriti: liik üliõpilasorganisatsioon, mille liikmed kannavad värvimütse.
- korpulentne**, kehakas, tugev, liisav.
- korpulent**, lad. kehakas.
- korpus**, lad. keha, kere || kogu, kogum || teatud liik trükikirja || sõjaväeüksus.
- korreaalvastutus**, koosvastutus.
- korreaalvõlg**, koosvõlg.
- korreferaat**, lad. kaasreferaat.
- korrefereerima**, kaasas aru andma, ühes aru andma.
- korreferent**, koosaruandja, kes on määratud referendile abiks aruande esitamisel.
- korrektiiv**, parandusvahend.
- korrektiivne**, parandav, parandusele viiv.

korrektne, lad. õige, veatu || reeglipärane.
korrektor, lad. trükivigade pa-
 pandaja, parandur.
korrektsioon, lad. õiendus || ka-
 ristus.
korrektsus, veatus || reeglipära-
 sus, korrallikkus.
korrektuur, parand, trükiparan-
 dus; **korrektuuripoogen**, raa-
 matu trükkimisel läbivaata-
 miseks saadetav poogen (16
 lk.).
korrelaat, lad. suhtum (mõiste,
 mis mingi teise mõistega ain-
 nuliku kokkukäiva paari sün-
 nitab).
korrelatiivne, vastastik.
korrelatsioon, seos, vahekord,
 osade vastastik mõju.
korrepeteerima, lad. korrata
 laskma, kellegi seltsis kordu-
 vaid harjutusi tegema.
korrespondeerima, lad. kirju
 vahetama || ka: vastama (mi-
 da, millele) suuruses jne.
korrespondent, kirjasaatja, kir-
 javahetaja || (ajalehe) sõnu-
 misaatja.
korrespondents, kirjavahetus.
korrigeerima, lad. parandama,
 õiendama.
korroboratsioon, lad. kinnistus,
 kinnistamine || kosutus.
korrodeerima, zool. söövitama.
korrosioon, söövitus, söövitami-
 ne.
korrumpeerima, lad. hukutama
 || halvale teele ahvatlema ||
 altkäemaksu andma.
korruptne, kõlvatu.
korruptsioon, lad. kõlberüüste
 || altkäemaksuvõtlikkus.
korsaar, ital. meriröövel || rööv-
 lilaev.
korsaaž, prants. pihik.
korsett, prants. nööripihik.
korsiklane, Korsika saare ela-
 nik.
korso, ital. ratsanikuta hobuste
 võidusõit karnevali aegu ||

sõit lille-ehtesse seatud vank-
 ritel läbi linna pea-tänavate.
korteež, prants. saatjaskond,
 ausaade.
kortik, lühike, noataoline mõök.
korvaat, kroaatlane.
korvetikapten, kapten-majoor,
 mereohvitser majoriastmel.
korvett, prants. kiirlaev, kiir-
 purjek, luureks määratud
 kerge sõjalaev.
korübantlik, krk. lärmitsevalt
 vaimustatud.
korüfee, koorijuht, eeslaulja va-
 nas Kreekas.
kosmeetika, krk. kunst keha ilu
 alal hoida ja kasvatada.
kosmiline, koguilmne.
kosmo-, krk. maailma-, koguilm-
 ma-.
kosmagoonia, maailma tekki-
 misõpetus.
kosmograaf, maailmakirjeldaja.
kosmograafia, maailmakirjel-
 dus.
kosmoloogia, maailma-korra
 õpetus.
kosmopoliit, maailmlane.
kosmopolitism, maailmakodan-
 lik meelsus.
kosmos, krk. kord, ehe || maa-
 ilm, koguilm.
kostümeerima, prants. riietuma
 teatud rõivastesse.
kostüüm, prants. rahvariitus ||
 riietus || naiste jakk-kleit.
košenill, košenillitüst saadav
 helepunane värv.
koteerima, kaub. turustama,
 noteerima.
kotiljon, prants. seltskonnatants.
kotlet(t), prants. ribitükk
 (praad), hakkliha kook.
koturn, krk. näitlejate kõrge ja-
 lanõu vanas kreeka tragöö-
 dias.
kraad, lad. aste, pügal.
kraadiklaas, (eriti) soojusmõõt-
 ja, termomeeter.

- kraadima**, kraadisid lugema, mõõtma.
- kraal**, hotentottide küla.
- kraater**, krk. tulemäe avaus.
- krakoviak**(k), poola tants.
- kraniaalne**, pealuupoolne.
- kraniooloog**, pealuu-uurija.
- kraniooloogia**, krk. pealuu-õpetus.
- kranioomeeter**, pealumõõtja.
- kranion**, krk. pealuu, kolp.
- krass**, lad. paks, tugev, jäme.
- kravall**, lad. lärm, müra, segadik.
- kravatt**, prants. kaelaside, lips.
- kratsioon**, lad. loomine.
- kreatuur**, olevus, inimene || põlglikult: olenev soosik; halb naisterahvas.
- kredentsima**, ital. ette kandma.
- kredibiliitet**, usaldusväärsus, usaldatavus.
- krediit**, võlausaldus.
- krediitasutis**, rahaasutis.
- krediteerima**, hüvistama.
- kreditiv**, krediitkiri.
- kreedit**, kaub. õigustu.
- kreditor**, võlausaldaja, võlataja.
- kreedo**, lad. usutunnistus, usk.
- kreeka-katoliku** (kirik), õigeusu-, apostliku-usu- (kirik).
- kreem**, prants. vahukoor, vahule löödud koor || peenem seltskonnaosa, koorekiht || helekollane värv || kosmeetiline (iluravi) vahend.
- kremaljeer**, prants. saehambuline, tipmeline serv || kindluse rinnalise kallaku serva tipmed.
- krematoorium**, surnukehade põletamishoone.
- krematsioon**, lad. surnukehade põletamine.
- kremomeeter**, piimakoore-mõõtja.
- kreoliin**, teatud desinfitseerimisvahend.
- kreool**, Ameerikasse sisserännanute, eriti romaani tõugu asukate Ameerikas sündinud järeletulija.
- kreosoot**, krk. (arstim, liha alalhoidmise abinõu) — suitsuõli.
- kreosotaal**, süsihapu kreosoot (arstirohi).
- krepeerima**, lad. lõhkema || lõpma (loomade suremise mõtetes).
- kreposteerima**, ven. kinnistama.
- krepp**, prants. leinaloor || ülikonnariie.
- krestomaatia**, krk. lugemik || valik lugemispalasisid.
- kretiin**, prants. kehaliselt ja vaimselt kängunud inimene || nõrgameelne.
- kretinism**, inimese kehalise arengu kängumine ja sellest olenev vaimuhaigus.
- kretong**, prants. tugev puuvillriie.
- kriis**, krk. pööre, pöördejark || arstit. järskvaib.
- kriitik**, arvustaja, kunstihindaja.
- kriitika**, krk. arvustus, hinne.
- kriitiline**, hädaohtlik, ähvardav || uuriv, hindav, arvustav.
- kriket**, ingl. löökpalli-mäng.
- kriminaalanthropoloogia**, kurjategijate kehaliste ja vaimsete omaduste õpetus.
- kriminaaljustiits**, nuhtlusõiguse kord, süüsteo-õigus.
- kriminaalne**, nuhtlusseaduslik, süüsteoseadusele alluv.
- kriminaalpolitsei**, süüsteo-politsei.
- kriminaalprotsess**, süüsteo-protsess.
- kriminaalseadus**, karistusseadus, nuhtlusseadus.
- kriminaalstatistika**, teaduslik ülevaade karistusõiguse arenemisest kuski maal või mingil ajajärgul.
- kriminalist**, karistusõiguse alal teotsev jurist || kriminaalsuseküsimusi käsitlev antropoloog või sotsioloog || rahva

- seas: kriminaalpolitsei ametnik.
- krimineerima**, lad. süüdistama, eriti, valekaebust tõstma.
- krinoliin**, jõhvriie || võruseelik.
- kristall**, krk. reeglipärase kujuga mineraal || selde || peen klaaskaup.
- kristallhüdraat**, keem. kristallvesik.
- kristalliit**, kristallikujuline arend, moodustis.
- kristalline**, seltene.
- kristallisatsioon**, seltimine; kristallumine.
- kristalliseerima**, kristallideks muutma.
- kristallklaas**, mägikristalliga raskuselt ja läbipaistvuselt sarnanev tinasisaldav klaas.
- kristallofüüsika**, õpetus kristallide füüsikalistest omadustest.
- kristallogeenia**, kristallumine.
- kristallograafia**, kristallide-õpetus.
- kristalloid**, kerasarnane moodustis ühise keskpunkti ümber.
- kristalokeemia**, õpetus kristallide keemilistest omadustest.
- kristallooptika**, õpetus kristallide optilistest omadustest.
- kristianisatsioon**, ristiusku pööramine.
- kristianiseerima**, ristiusku pöörama.
- kristianism**, ristiusk.
- kristoloogia**, õpetus Kristusest.
- kriteerium**, krk. tunnus || märk teatud asja hindamiseks ja arvustamiseks.
- kritiseerima**, arvustama, laitma.
- krititsism**, Kant'i poolt alustatud filosoofiline uurimisviis.
- kroaat**, slaavi tõugu rahva liige (= horvaat).
- krokeerima**, prants. ruttu paberile panema või joonistama.
- krocket**, inglise kuulimäng.
- krokii**, prants. esimene visand, kavand.
- krokodill**, suur sisalik krokodilllaste sugukonnast.
- kromaat**, kroomhapu metall.
- kromaatika**, krk. värviopetus.
- kromaatiline**, värviline || muus. pooltooni kaupa sammuv.
- kromatiin**, lood. rakutuuma värvistuv osa.
- kromatism**, värvilisus, värvus.
- kromatofoor**, zool. bot. värvrakk.
- kromofotograafia**, värviline valguspildistus.
- kromolitograafia**, värviline kivitrükk.
- kromosoom**, zool. bot. tuumalaju.
- kromotüüpia**, kirjutrükk.
- kronist**, krk. ajaraamatukirjutaja.
- krono-**, krk. aja-.
- kronograaf**, ajamomentide täpne registreerimisriist.
- kronoloogia**, ajaarvamine, ajauurimise teadus.
- kronoloogiline**, ajajärgeline.
- kronomeeter** ehk **kronoskoop**, ajamõõtja, täppis kell.
- kronotroopne**, ajasuunane.
- kroon**, lad. riigivalitseja pärjataoline peakate || raha || zool. hobusekabja osa || bot. võra (puul) || mineral. lihvitud kalliskivi pealmine osa.
- kroonik**, vt. **kronist**.
- kroonika**, ajaraamat.
- kroonikaline**, ajaraamatuline.
- krooniline**, pikaldane, kestev.
- krudeelne**, lad. julm.
- krudeelsus**, lad. julmus.
- krutsifiks**, lad. Jeesuse ristikuju.
- kröösus**, väga rikas mees.
- krüo-**, krk. jää-.
- krüoogenne**, jäätekituslik, jääsoetuslik.
- krüohüdraat**, keem. jää ja soola mehaaniline segu.

krüokoniit, jäätolm.
krüpt, krk. võlvhaud || maa-
 alune kirik.
krüptiline, varjatud.
krüpto-, krk. peit-
krüptogaam, eostaim.
krüptograafia, salakiri.
krüptograafika, salakirja-oskus.
krüptogramm, salamärkidega
 kirjutus.
krüptokokk, pärmirakk.
krüptoon, gaasitaoline element.
krüsoberüll, krk. roheline kal-
 liskivi.
krüsoliit, kuldkivi (roheline
 kalliskivi).
ksantipp, kuri naine.
ksantofiül, krk. lehekollane.
kseenia, luul, epigramm satii-
 rilise ootamatu lõpp-pöördega.
kseenoon, keem. väärisgaas, kee-
 miline põhiollus.
kserofiilne, bot. kuiva-armasta-
 ja.
kserofiüt, krk. kuivikutaim.
ksüleem, krk. taime puosa.
ksüloglüüf, puulõikaja.
ksüloglüüfika, puulõikekunst.
ksülograaf, puulõigete trükkija.
ksülograafia, puulõigete trükki-
 mine.
kteniid, zool. sulglõpus.
kubatsioon, matem. kuupimine,
 kuube || kehasisu-mõõtmine.
kubeerima, teatud keha ruumi-
 sisaldust välja arvama.
kubermang, suurem valitsemis-
 ring (administratiivüksus)
 endises Vene riigis.
kuberner, kubermangupea, keis-
 ri kohalik esindaja (vanas
 Venes).
kubism, moodus vool maali-
 kunstis, mis tegeleb kolme
 dimensiooniga ja üldiselt har-
 rastab puht-geomeetrilisi vor-
 me.
kukersiit, põlevkivi.
kukuruus, serb. mais.
kulaaž, prants. kaub. mahavoo-

lus, s. o. kaotus, mis tekib ve-
 delate kaupade mahavoolami-
 sest.
kulak, ven. jõukam talupoeg
 Nõuk. Venes, külakurnaja.
kulantne, voolav || vastutulelik.
kulants, järeleandlikkus ja lah-
 kus vaieldatavatel puhkudel.
kuli, india või hiina väljarän-
 daja, päevatööline.
kulinaarne, lad. kööki, söögival-
 mistamise puutuv.
kuliss, prants. näitesein.
kuller, prants. kiirkäskjalg.
kulminatsioonipunkt, lad. kõr-
 guspunkt.
kulmineeruma, kõige kõrgemal
 kohal olema.
kulong, füüs. ampersekund,
 elektri hulga ühik.
kulpeerima, lad. süüdistama,
 peale kaebama.
kultivaator, sörgader.
kultiveerima, lad. harima, vil-
 jama.
kultus, lad. jumalateenistus,
 austamine || vaimuharidus.
kultuur, lad. haridus, kasvatus.
kultuuriline, hariduslik.
kultuurinsener, põllumajanduse
 insener.
kuluaar, prants. koosolekuruu-
 mide vaheline koridorkäik.
kulöör, prants. värv, eriti kaar-
 dimängus ja üliõpilasorgani-
 satsioonidel.
kummeerima, leotatud kummi-
 ga üle võõpama või küllasta-
 ma.
kummi, krk. taimeliim, mida
 saavutatakse teatud liiki troo-
 pikataimedest.
kumulatsioon, kuhjumine, kuh-
 jamine.
kumuleerima, lad. kuhjama.
kumuleeruma, kuhjuma.
kumõss, joogina tarvitata-
 v kää-
 riv mārapiim.
kupee, prants. eraldatud osa
 (eriti vagunis).

kupeerima, prants. katkestama, eraldama || (nudiks, tõntsiks) lõikama, raiuma.
kuplee, prants. naljalaul.
kupletist, naljalaulude ettekandja.
kupong, prants. äralõige || intressisedel väärtpaberi küljes.
kupongimaks, intresside maksumamine, mida saadakse väärtpabereilt.
kuppel, prants. poolkuuli taoline võlvistik, kiiverkatus || lambivari.
kuprism, lad. vaskmürgistus.
kuprotsitrool, sidrunhapu vask.
kuraas, prants. julgus.
kuraasitama, oma julgusega hooplema.
kuraator, lad. hooldaja.
kuratoorium, hoolkond.
kurbel, vânt.
kurbett, prants. hobuse hüpe, lühike galopp.
kureerima, lad. ravima.
kurioosne, lad. kentsakas, veider, imelik.
kuriositeet, kentsakus || haruldus.
kurrentkiri, harilik, „jooksev“ kiri, kirjutusviis.
kurseerima, lad. liikvel, käimas olema.
kursidif(erents), kursivahe.
kursiivkiri, längus kiri.
kursist, kursuslane.
kursoorne (lugemine koolis), kiiresti edasiminev, peatumata jätkuv.
cursor, lad. jookaja, kiirkäskjalg.
kurss, lad. jooks, ringjooks, eriti rahal || rahaväärtus || koos, suund.
kursus, lad. õppekäik, õppekord || õpiaeg.
kurtaaz, prants. maakleritasu, kaubavahendaja tasu.
kurtiin, prants. eesriie (teatris) || sõj. keskvall (kahe bastio-

ni külgi ühendav peavalli osa kindluses).
kurtisaan, prants. hoovidaam || armuke || lõbunaine (paremast seltskonnast).
kurv, lad. kõverjoon.
kustos, lad. ülevaataja, eriti raamatukogus ja kirikus, kirikuaarete hoidja.
kušett, prants. lebamissohva.
kutiikula, lood. kamarnahk, koorkest (eriti taimerakul).
kutter, ingl. ühemastiline, kitsakereline kiire purjelaev.
kuubiline, täringukujuline, kandikujuline.
kuubus, krk. vt. kuup.
kuuguar, puuma, Ameerika lõvi.
kuup, täring, kant.
kuupkilomeeter, kantkilomeeter.
kuur, lad. tervistus, ravimine.
kuurhauss, sak. tervistushoone.
kuuria, lad. (vanade roomlaste) rahvaosakond || kõrgem ametiasutis || vürsti õukond || paavsti kabinet || hääleõiguseliste ringkond valimistel.
kuurort, sak. tervistuskohd.
kuurvürst, sak. valiv vürst, kel õigus oli Saksa keisrit valida.
kuvertüür, prants. vaip, kate, voodikate.
kuväär, prants. kirjaümbrik, ümbrik.
kvaader, geom. täisnurkne rööptahukas.
kvadraat, lad. ruut || matem. teine aste || muus. keelumärk || tähemetallist valatud täidismaterjal (trükitöös).
kvadraatne, teises astmes olev || nelinurkne.
kvadrant, lad. (ringi) neljandik.
kvadratuur, matem. ruutimine, ruude (ka: astron.).
kvadriljon, miljon neljandal astmel (üks 24 nulliga).
kvadrinoom, matem. neliliige (neljalikmeline suurus).

kvadrumaan, lad. neljakäeline loom (näit. ahv).

kvadrupleerima, lad. neljakordistama.

kvaga, zool. seebra moodi loom.

kvalifikatsioon, lad. mihustamine, mihustus || tarvitatus, kohasus || hinne.

kvalifitseerima, mihustama (mingi omaduse, võime laadi ära tähendama).

kvalifitseeruma, mihustuma || kohane olema (millekski).

kvalitatiivne, mihuslik, omaduseline, omadusene.

kvaliteet, mihus, omadus.

kvantitatiivne, lad. koguslik, hulgaline.

kvantiteet, kogus, hulk || luul. silpide ja häälikute vältus, ajamoot.

kvantum, (umbkaudne) määr.

kvart, lad. neljandik (moot) || neljaks murtud paberipogna suurus || neljas löök (vehklemisel) || muus. neljas toon (põhitoonist arvatud) || ehitusk. veerand- (ehitise, müüri-) kivi.

kvarta, (keskkooli) neljas klass (ülemisest klassist arvatud).

kvartaal, lad. veerandaasta, aastaneljandik || linnajagu.

kvartant, raamat neljaks murtud paberipogna kaustas.

kvarteerima, majutama, sõdureid korterisse mahutama.

kvartett, helik. helitöö neljale mänguriistale või neljale lauluhäälele || neli erihääle lauljat või mängijat.

kvarts, konna-, päevakivi.

kvartsektakord, muus. kolmkõla ümberpöörd, mis kvindi basstooniks muudab.

kvartäär, geol. diluuvium + aluuvium.

kvartäärne, geol. ja keem. neljandane.

kvatember, lad. veerandaasta esimene päev.

kvaternaarne, mat. neljast koosnev.

kveeker, „väriseja“ (inglise usulahu liige).

kverell, lad. kaebus || tüli.

kverulant, kaebustõbine, palju kohtuskäija.

kveruleerima, meeleldi kaebama, ilma suurema põhjusega kaebust tõstma.

kvestioneerima, küsima, küslema.

kvestioon, lad. küsimus || tüli-küsimus || ülesanne.

kvestor, vanas Roomas avaliku raha valitseja || arveametnik, arvetaja.

kvestuür, kvestori amet ja vastuõutukoht.

kviestseerima, puhkama, rahulik olema || rahustama.

kviestsent, lad. erusse lastu, puhkusele lastu.

kviestsents, rahu || eru.

kvietism, filos. kaemisolu kõrgeim aste, täielik loobumine tegevast osavõttest elus || teol. jumalusse süvenemine vaikse palvega.

kvietist, eelpooltoodud õpetuste poolehoidja.

kvilitung, prants. tähik, kirjalik tunnistus maksu õiendamise üle.

kvinkviljon, miljon korda kvadriljon, miljon viiendal astmel, üks 30 nulliga.

kvint, lad. muus. viies toon (põhitoonist arvatud).

kvinta, lad. keskkooli viies klass (ülemisest klassist arvatud).

kvintaal, ital. raskusmoot: 100 kilogrammi.

kvintessents, lad. üdi, tuum || olu.

kvintett, helik. viiehääleline helitöö || viis koosmängijat, viis kooslauljat.

kvintsektakord, akord, millest terts, kvint ja sekst põhitooniga kooskõlas esinevad.

kviriit, vana Rooma kodaniku aunimi.

kviteerima, tasaolemist tõendama || oma nõudmisest loobuma.

kvoorum, lad. tarbarv.

kvoot, lad. suhte osa, osamaks.

kvotatsioon, osa-arvutamine, osa-jagamine.

kvoteerima, suhteliselt jagama || protsessi kuuluvaid asitõendusid järjenumbritega varustama, koteerima.

kvotsient, lad. osa-arvutaja, osarv, mis saadakse jagamise teel.

küberneetika, krk. tüürimehekunst || kirikuvalitsemisõpetus.

küfoos, med. küürselg.

kümograaf, pulsinäitaja, pulsi-

löökide või teiste lainekujuliste võnkumiste registreerimisaparaat.

kümogramm, kümograafiline ülesvõte.

künism, krk. kommet ja siivust ei mikski panev esinemisviis, hääbematus.

küpress, lad. tuntud igihaljas puu, kurbuse sümbol.

kürass, prants. soomussärk.

kürassiir, soomustatud ratsaväelane, soomusratsanik.

küülus, zool. seedimismahl, piimikmahl.

küümus, toit-kört.

küünik, krk. hääbematu, toores inimene.

küüniline, hääbematu.

küürie eleison, krk. Issand, halasta!

L.

l = liiter.

L (rooma numbrina) — 50.

L ehk £, naelsterling.

laabarum, Rooma keisririigi sõjalipp.

laager, ladu || sõj. leer || tehn. masinaosa, mis võllide, telgede jne. tappisid nii toetab, et need oma geomeetrilise telje ümber võivad pöörelda.

laama, budha usu preester || lammas-kaamel || pehme flannelitaoline villane riie.

laapis, kivi, eriti põrgukivi.

laar, vanade roomlaste majakaitsevaim, majahaldjas.

laarüüks, krk. hingamiskõri.

laatsaret(t), haigemaja.

laava, ital. virn, sula mass, mis voolab vulkaanidest.

labiaal, keelet. huulhäälik.

labiaat, huulieline taim.

labiilne, lad. püsitu, kõikuv, vankuv; **labiilne tasakaal**, püsitu tasakaal.

laborant, keemiliste katsete tegija ja keemiliste saaduste valmistaja || apteekri-abiline.

laboratoorium, keemiku tööruum.

laboreerima, lad. töötama || keemiliselt lahutama; destilleerima.

laboreeruma, kannatama (haiguse käes).

labrador, mineraal põldpao rühmast.

labürint, krk. keerustik, keerdkäik || segu || kõrva osis.

labürintlik, segi, keerukas.

ladiini keel ehk retoromaani keel, mida kõneldakse ida Šveitsis ja Kirde-Itaalias.

ladina keel, vanade roomlaste keel.

lafett, prants. kahuri alus, vanker.

laguun, ital. mereäärne soomadalik, ranniksoo || vesi rõngassaare keskel.

laguunid, väikesed järved ja saared Aadria meres.

lakedeemonlane, vana Sparta orgtasandiku Lakedeemoni elanik.

lakeerima, lakiga katma, lak-kima.
lakei, prants. teener, toapoiss.
lak(k)oliit, geol. kividevaheline tardkivi-päts.
lakmus, sinine värvaine.
lakonism, väljenduse mõttekas lühidus.
lakooniline, krk. lühike ja tabav.
laksatiiv, lad. kõhupuhastusvahend.
laksiteet, lad. lodevus.
laktaat, keem. piimahapu sool.
laktaator, lüpsmismasin.
laktatsioon, zool. piima eristamine piimanäärmeist.
laktobutüromeeter, abinõu piima rasvasisaldavuse määramiseks.
laktomeeter, piima sisulise kokkuseade proovija.
laktoos, keem. piimasuhkur.
laktukaarium, farm. mürksalati mahl.
lakunaarne, med. laukaline.
lamaism, budhausulahk, eriti Tiibetis.
lamarkism, zool. loodusuurija Lamarck'i põlvnemisõpetus.
lamell, lad. õhuke liistak, õhik || bot. kile || õhuke metall-plaat elektrivoolu kaitseks.
lamentatsioon, lad. hädaldamine, kaebamine, kurtmine.
lamenteerima, hädaldama, kurtma, kaebama.
lamett, lad. metallkiud (jõulu-puu ehteks).
laminaar, bot. farm. lehtadru (pruunvetikas).
lampass, püksi-ae, püksiviir (eriti kindralitel).
landoo, teatud suurem sõiduriist, tõld.
langust, teatud vähk.
lanifeerne, lad. villakandev.
lanoliin, farm. lambavillarasvast valmistatud aine.
lansjee, prants. tants || piigirat-sanik, ulaan.

lansseerima, viskama || kuuli välja laskma || laeva dokist välja laskma || mingit teadet sihilikult avalikkuse ette tooma.
lants, prants. oda, piik.
lantsett, prants. peen nõel || haavanõel || aadriraud, kahe teraga nuga, rõugepanemisnuga.
lapidaarkiri, kivikiri.
lapidaarne, kivisse raiutud || lühike ning selge.
lapidaarsus, lühidus ja tüsedus.
lapsus, lad. vääratus, viga; **lapsus calami**, kirjaviga; **lapsus linguae**, kõnevigaga.
largo, muus. pikkamisi, pikaldaselt || pikaldase tempoga helitöö.
larv, lad. lõust || zool. vastne; putuka esimene moondejärk.
larüngaal, kõrihäälrik.
larüngiit, med. kõripõletik.
larüngoloogia, õpetus kõri tegevusest ja haigustest.
larüngoskoop, krk. kõripeegel.
laseerima, maalik. kuivanud tumedat pinda katma õhuke-se läbipaistva värvikorruga.
lasso, hisp. köisling (loomade püüdmiseks).
lasting, prunell (riie) || mööbli, kinga-, vestiriie.
lastsiivne, lad. lopsakas || nilbe.
lastsiivsus, nilbus, kõlvatus.
lasuur, prants. sinine kivi || sinine läbipaistev värv || taevasina.
lazzaroni, ital. ringikolavad vaesed-kerjused Napolis ja Sitsiilias.
latentne, lad. peit-, peidus olev, peituv, avaldamatu, seotud.
latentsus, peitus.
lateraalne, lad. külgmine, külis-
lateraalpärijad, külispärijad, kõrvalpärijad.
lateraalsugulane, külissugulane.
lateriit, geogr. troopika punane või pruun muld.

- latifundium**, lad. suur maaomand.
- latiiv**, keelet. sihtiv kääne.
- latiniseerima**, ladina keeleerivusi ja väljendusviise järele aimama || ladinastama.
- latinism**, ladina keele iseärasus, ladinapärasus.
- latinist**, ladina keele tundja.
- latriin**, lad. roojahaud || peldik, väljakäigukoht, käimla.
- latus**, lad: külg || lehekülg || leheküljearve (arveraamatuis) || külisarve.
- laureaat**, lad. loorberpärjaga kroonitud luuletaja || auhinasaaja.
- laus**, lad. kiitus, kiit; **cum laude**, lad. tunnistustel: kiitusega.
- lavatoorium**, lad. pesukauss.
- lavatsioon**, lad. pesemine.
- laveerima**, holl. vastu tuult siiasinna purjetama, loovima, ristlema || mitte otseteed eesmärgi poole tüürima || kõhklemine.
- lavendel**, bot. lõhnav pöösas-taim.
- laviin**, lumeveere.
- lee**, ingl. ja holl. merekeeles: tuulealune, s. o. allpool tuult seisev laevakülg.
- leedi**, ingl. kõrgest seisusest proua ja preili tiitel Inglismaal.
- leegion**, lad. vana-rooma väeosa, umbes 3000—6000 meest; suur hulk || **auleegion** — teatud Prantsuse ordu.
- leemurid**, lad. roomlaste öövaimud, surnute hinged.
- leemurilised**, rühm poolahve.
- leepra**, pidalitöbi.
- legaalne**, lad. seaduslik, seaduspärane.
- legaalsus**, seaduspärasus.
- legaat**, lad. vana Rooma alam väepealik || (paavsti) saadik, volinik || jur. annak.
- legaato**, muus. seotult.
- legaator**, pärandaja, summa määraja.
- legalisatsioon**, seadustus.
- legaliseerima**, seadustama.
- legaliseeruma**, seadustuma.
- legataar**, jur. annakusaaja.
- legatissimo**, ital. õige seotult (vt. legaato).
- legatsioon**, saatkond.
- legatuur**, metallisegu.
- legeerima**, lad. legaadiks, saadikuks läkitama || legaati, annakut tegema, testima.
- legeerima**, ital. metalli teisega kokku sulatama, segama (vt. ligeerima).
- legend**, lad. püha isiku elulugu ja selle üksikute sündmuste jutustus || vagajutt || kiriklik muinaslugu || kaartide, plaanide juures: seletus.
- legendaar**, püha isiku elulookirjeldaja või -jutustaja || vagajuttude raamat.
- legendaarium**, kiriklikkude vagajuttude kogu.
- legendaarne**, muinaslooline.
- legionäär**, leegioni sõdur || auleegioni liige (Prantsusmaal).
- legislaator**, lad. seaduseandja.
- legislatiiv**, lad. seaduseandlik võim.
- legislatiivne**, seaduseandlik.
- legislatoorne**, seaduseandlik.
- legislatsioon**, lad. seaduseandlus, seaduseandlik võim.
- legislatuur**, seaduseandlus.
- legism**, seadusetähest kinnipidamine, „tähenärimine“.
- legitiimne**, lad. seaduslik, seaduspärane || õiguspäraselt sündinud.
- legitimatsioon**, ausaks ja õiguspäraseks tunnustamine || seaduspärasus || tõestav tunnistus.
- legitimatsioonikaart**, isikutunnistus, õigustuskaart.
- legitimeerima**, seaduspärasta-

- ma, seaduslikuks tunnustama, õigeks tegema.
- legitimeeruma**, seaduspärastuma (oma isiku või õiguse kohta tõendeid tooma).
- legitimiteet**, seaduspärassus, ehtsus.
- legumiin**, kaunvilja munavalgeaine.
- leguminoosid**, lad. kaunviljatalimed || toitepreparaadid.
- leitnant**, prants. kaptenist alam aukraad sõjaväes.
- lekaal**, mat. viiruti, kurviliineal.
- lekaaž**, kaub. anumatest väljapihkunud kaupade pealt tehtav hinnaalandus.
- lekkima**, (anumatest) välja pihkuma || (laeva kohta) vett sisse laskma.
- leksikaalne**, sõnavaraline.
- leksikograaf**, krk. sõnaraamatu kokkuseadja.
- leksikograafia**, sõnaraamatu kokkuseadmine.
- leksikon**, krk. sõnaraamat.
- lektor**, lad. lugeja, ettelugeja || kõrvalõpetaja ülikoolides.
- lektoraat**, lektoriamet.
- lektsoon**, lad. õppetund, loeng || manitsus || õpituikk.
- lektüür**, prants. lugemine || lugemisaine.
- lemma**, mat. abilause.
- lemniskaat**, mat. kõver joon.
- lento**, muus. viivitelles, aeglasemaks muutudes.
- lento**, muus. aeglaselt, pikkamisi || aeglaselt tempos helitoode.
- lentsiin**, peen valge savi.
- leporiid**, jänese ja kodujänese värd.
- leproosne**, pidalitõbine.
- leproosorium**, pidalimaja, pidalitõbiste haigemaja.
- lesbiline armastus**, ebaloomulik naiste sugulik kirk naiste vastu.
- lesgiin**, Kaukaasias elava rahva liige.
- lestragoon**, Homeros'e järgi kaugele läänes elava inimessooja hiidrahva liige.
- letaalne**, lad. surmav.
- letargia**, krk. unitõbi, surmasarnane uni || varjusurm || vaimne lõtvus.
- letargiline**, unitõbine || laisk.
- letsitiin**, fosforit sisaldav teravistusvahend.
- leukeemia**, krk. valgeveresus.
- leukoom**, valge kae (valge tähn silma sarvkilel).
- leukopeenia**, med. valgete verelibledede vähesus.
- leukotsütoos**, valgete verelibledede ohtus.
- leukotsüüt**, (vere) valgelible.
- leutsiin**, loomaorganismis rikalikult esinev aine.
- leutsiit**, valge mineraal.
- levantiin**, prants. Hommiku-maa siidriie
- leviaatan**, teol. muinasjutuline veeloom, suur madu.
- leviit**, hebr. Jakobi ja Lea poja Leevi järeltulija || altari-teener katoliku kirikus.
- leviraadiabelu**, abielu kellegi naisterahva ja tema surnud mehe venna vahel.
- levuloos**, viljasuhkur.
- lex**, lad. seadus.
- liaan**, bot. ronitaim.
- libatsioon**, lad. vanade roomlaste joomahver || jooming.
- libell**, lad. füüs. vaaderpass, vesilood || zool. vesikiil || kaebekiri, laimu-, teotuskiri, paskvill.
- libelleerima**, vesiloodiga mõõtma.
- libellist**, laimukirjade autor, paskvillist.
- liberaal**, vabameelne, vabamõteline.
- liberaalne**, lad. vabameelne, vabamõteline || heldeanniline.
- liberaalsus**, vabameelsus.
- liberaliteet**, lad. vaba õilis meelsus || heldeannilisus.

liberatsioon, vabastus.
libertiin, prants. himur isik.
libertinne, prants. kergemeelne.
libertinaaž, prants. ohjendamat-
 tus.
libido, lad. himurus, (suguline)
 iha.
libidinist, himur, ihar inimene.
libretist, ooperiteksti autor.
libretto, ital. raamatuke || oope-
 ritekst.
libriform, bot. puukiud.
lic. litsentsiaat.
lido, ital. kallast, rand, rannik,
 eriti supelrannik Veneetsia
 laguunide vahel.
lieerima, prants. siduma, liit na.
liesong, keelet. sõna lõpul ole-
 va konsonandi sidumine järg-
 neva sõna algusvokaaliga.
lift, ingl. tõstetool.
ligatuur, muus. kahe ühekõr-
 guse noodi ühendamine üheks
 heliks || arstit. soone side.
ligeerima, lad. ühendama, liit-
 ma (metalle).
ligniin, puuvatt.
ligniit, pruunsüsi.
lignoos, taimeraku puuollus ||
 dünaamiit.
lignoosne, lad. puutaoline, puu-
 olluslik.
ligroin, petrooleumist saavuta-
 tud haihtuv õli.
lihhenoloogia, samblikuteadus.
liiga, hisp. liit.
liikvida, keelet. sulahäälik.
liineal, joonlaud.
liira, Itaalia rahaühik.
liiter (lüh. l) $\frac{1}{1000}$ kuupmeet-
 rit; **dekaliiter**, 10 liitrit, $\frac{1}{100}$
 kuupmeetrit; **detsiliiter**, $\frac{1}{10}$
 liitrit, $\frac{1}{10\ 000}$ kuupmeetrit;
hektoliiter, 100 liitrit, $\frac{1}{10}$
 kuupmeetrit; **kiloliiter**, 1000
 liitrit, 1 kuupmeeter; **senti-**
liiter, $\frac{1}{100}$ liitrit, $\frac{1}{100\ 000}$ kuup-
 meetrit.
liitium, keem. teatud kerge al-
 kaalimetall.

liktor, lad. valitsusülemate tee-
 nija vanas Roomas.
likvidaat, kohtukaevatud võlg-
 nik.
likvidaator, likvideerija, võla-
 asjade ajamisele volitatud
 isik.
likvidant, kohtuliselt oma õi-
 gusi nõudev võlausaldaja.
likvidatsioon, lõppamine, lõpe-
 tamine.
likvideerima, lõppama, lõpeta-
 ma.
likviidne, lad. sula || selge, õi-
 ge, tunnustatav.
likvöör, prants. peen magus viin.
liliputlane, õige väike inimene,
 kääbusinimene.
Liliput(t), luulejutuline maa,
 mille elanikud ainult kuue
 tolli pikkused.
limaan, geogr. lahetaoliseks
 launud jõesuude.
limiit, prants., kaub. kõrgem
 pakkumus, hind, kursi piir,
 krediidi kõrgeim määra.
limitatiivne, piirav.
limitatsioon, piiramine || kin-
 del ettemääratud aeg || pii-
 ristus.
limited (lüh. Ltd.) ingl. akt-
 siaseltside nime taga tähen-
 dab, et osanikud vastutavad
 ainult põhikapitali neile kuu-
 luva osaga.
limiteerima, lad. piirama, pii-
 ristama, piiridesse panema.
limnoloogia, krk. järveteadus.
limonaad, prants. sidrunivesi,
 jahutav jook sidrunimahlast,
 veest ja suhkrust.
lineaalne, lad. joonetaoline,
 joonekohane || joonjas, sirg-
 jooneline.
lineaalsus, sirgjoonelisus.
lineaalsüsteem, sirgjooneline
 pärimiskord (jur.).
lineaarne, joonetaoline || sirg-
 jooneline (piki-ulatuseline)
 geogr., geol. joon-, ühetelje-
 line (värin).

lineerima, liinima, joonima.
lingvaal, keelet. keelehäälik.
lingvaalne, keeleline.
lingvaalvile, keelvile (orelis).
lingvist, lad. keeleteadlane, keeleuurija.
lingvistika, keeleteadus.
lingvistiline, keeleteaduslik.
lingvopalataal, keelesuulae-häälik.
liniment, farm. vedel salv.
linoleum, lad. korkvaip (põrandate katmiseks) purjeriidest, mis on kaetud pulberkorgi ja keedetud linaõli seguga.
linoollõige, linoleumisse lõigatud pildi äratrükk.
lintšima, omakohut tarvitama.
litagoog, arstit. kivi välja loputav aine.
litaneia, krk. kiriklik palve || väsitav-pikk südametühjendus, igav kaebelaul.
literaarhistoorik, kirjandusajaloolane; kirjandusloo kirjutaja.
literaarne, kirjanduslik, kirjanduse-
literaat, elukutseline kirjanik, kirjandustegelane.
literalism, kirjatähesus, „tähenärimine”.
literatuur, lad. kirjandus.
lito-, kivi-
litofaania, krk. läbipaistev pilt.
litograaf, krk. kivitrükkija.
litograafia, krk. kivitrükk || kivitrüki-pilt.
litograafiline, kivitrükiline.
litografeerima, kivitrüki abil valmistama ja siis trükkima.
litokroomia, litograafiline värvitrükk.
litoloogia, kivimiteadus, -õpetus || med. põiekivinditesse puutuv õpetus.
litoot, krk. vähendus (kõnekunstis), eriti selline, mis võimas asja seda enam tõstma, näit. see pole *halb*, s. o. asi on suurepärane.

litoraal, ranniku-maa-ala, rannik.
litoraalne, lad. rannikuline.
litoraaltsoon, rannikuvöö.
litosfäär, geogr. kivikond (maakerakoor).
litse, sak. paljudest peentest traatidest koosnev elektrijuhe.
litsents, lad. luba, volitus || eesõigus, patent.
litsentsiaat, ülikooli poolt antavat auastet kandev isik.
litsitant, pakkuja, enampakkuja.
litsitatsioon, pakkumine, kauplemine || kohtulik oksjon.
litsiteerima, lad. millegi eest pakkuma || midagi oksjonil müüma || äris väljamüüki korraldama.
liturg, krk. preester, vaimulik, eriti eeslauljana.
liturgia, teol. preestriamet || avaliste jumalateenistus-tegevuste kogumõiste; teatav palvetest ja lauludest koosnev jumalateenistuse liik.
liturgika, kivitöötlus, ökonoomiline, tehniline mineraloogia || teadus jumalateenistuse pruukidest.
liturgiline jumalateenistus, laulu ja palvega, ilma jutluseta jumalateenistus.
livree, prants. teenri-ülikond, teenri-munder.
ljaano, geogr. määratu puudeta tasandik.
lloyd, ingl. merekaubanduse kindlustus-selts || laevasõidu selts.
log = **logaritm**.
logaritm, matem. suhtearv.
logaritmika, õpetus suhtearvudest.
logistika, täht-arvutus || arvutamiskunst.
logograaf, muistne kreeka ajaloo-kirjutaja.
logogriff, sõna- või tähtmõistatus.

- logos**, krk. sõna, mõte mõistus || teol. Kristuses lihakssaanud Jumala „Sõna“.
- lojaalne**, prants. seaduslik || truu, ustav, aus, aval.
- lojaalsus**, prants. seaduslikkus || ustavus, ausus, truudus.
- lokaal**, lad. koht, ruumik, eriti joomakoht, kõrts.
- lokaalkataloog**, raamatukogu nimistu, millesse on märgitud raamatute asupaik.
- lokaalkoloriit**, kohalik värving.
- lokaalne**, lad. kohaline, kohalik, paikne.
- lokaalpatrioot**, kolga-isamaalane.
- lokaalpatriotism**, kolga-isamaalus.
- lokalisatsioon**, paiknemine, paigustumine, paigustamine, paigustus.
- lokaliseerima**, paigustama, teatavale alale piirama.
- lokaliseeruma**, paiknema, paigustuma.
- lokaliteet**, koht, ruumik.
- lokatiiv**, keelet. kohakääne.
- lokaut**, ingl. tööliste korrapealne vallandamine.
- lokokaup**, lad. kohalolev kaup.
- lokomobiil**, jõumasin, sõidutav (mitte raudteerööbastel) aurumasin.
- lokomotiiv**, vedur (raudteel) || endajõul edasiliikuv aurumasin.
- lokopraht**, kohalik veokulu.
- lombard**, ital. pandimaja || Lombardia elanik.
- longimeetria**, geomeetria osa, mis vaatleb ainult punkte antud sirgjoonel.
- longitudinaal**, lad. piki-, pikuti.
- longitudinaalne**, geol. piki võnklev (laine).
- lood**, holl. loodimisvahend || raskusmõõt.
- loodima**, rõht- või püstseisangut leidma || meresügavust mõõtma.
- loogik**, mõtlemisõpetaja || mõtlemisteadlane.
- loogika**, krk. mõtlemisõpetus || järjekindlus, mõte.
- loogiline**, mõtlemisõpetuslik.
- loož**, prants. eraldatud istekoht, vaatekabinet (teatris) || (uksehoidja) tuba, kong || kinine selts, salauhing.
- lootos**, teatud taim.
- loots**, holl. laevajuht, kes näitab sisse- ja väljasõitvatele laevadele kindlat ja õiget teed.
- lootsima**, (laeva) kindlalt juhtima.
- lord**, ingl. kõrge aadliku tiitel Inglismaal.
- lordkantsler**, Inglismaa kõrgem riigiametnik.
- lordleitnant**, Iirimaa asekuninga tiitel.
- lordmajor**, ingl. esimese linna-pea (pormeisteri) tiitel peamiselt Londonis ja Yorgis; linna-pea.
- lorett**, Pariisi poolilmadaam, armuke.
- lornjeerima**, salaja silmitsema || eriti läbi lornjeti silmitsema.
- lornjett**, prants. varrega prill.
- ložerima**, korteris olema.
- loterii**, prants. õnnemäng, võiduloosimine.
- loto**, ital. teatud arvudega seltskonnamäng, õnnemäng.
- luetik**, lad. süfiliitik, kuritõbine.
- luffakäsn**, supluskäsn, mõsik, mida valmistatakse luffakõrvitsast.
- luidoor**, vana prantsuse kuld-münt.
- lukratiivne**, lad. kasutoov, tulu-toov.
- luksatsioon**, lad. nikastus.
- luksurioosne**, lopsakas, pillav, tore.
- luksus**, lad. hea elu, lopsakus, küllus, toredus.
- luksusartikkel**, toredusasi.

luksuslik, tore, pillav.
lukulliline, pillav, lopsakas.
luminescents, füüs. valgustus-
 teke, mida ei põhjusta keha
 kuumendus.
lunaarium, aparaat, mis näitab
 kuu liikumist ümber maake-
 ra.
lunaarne, lad. kuusse puutuv ||
 hõbedasse puutuv.
lunambulist, kuutõbine.
lunatism, kuutõbi.
lunch, ingl. (loe: lantš) eine.
lupiin, hundiuba.
lupuliin, farm. humalajahu.
lustraalvesi, pühitusvesi.
lustratsioon, lad. pidulik puhas-
 tus; pühitus.
lustreerima, lad. puhastama,
 pühitsema || valgustama.
lustriin, läikiv siidriie.
luteiin, zool. kollane värvaine
 rebus, vereplasmas jne.
Lutsifer, lad. valguse tooja ||
 kurat.
lädeerima, lad. vigastama.

lüdiit, lõhkeaine.
lümf, lad. (ihu-, koe-) mahl ||
 (rõuge) lima.
lümfaatiline, mahla- || lõdva te-
 gumoega, kahvatu, punsunud
 nahaga, aeglase veretuksumi-
 sega ja haigustele vähese
 vastupidavusega (näit. laps).
lümfotsüüt, (vere)mahlarakk.
lüsimeeter, maapinnasse valgu-
 va vihmahulga läbivuse mäa-
 raja.
lüsoform, farm. desinfitseerimis-
 vahend.
lüsool, krk. mädanemist takis-
 tav vedelik.
lütseum, lad. gümnaasium ||
 kõrgem õppeasutus.
lüüra, vanakreeka kannel || luu-
 lekunsti sümbol.
lüürik, luuletaja || tundelaulik.
lüürika, tundeluule.
lüüriline, krk. lauldav, laulutao-
 line || tundeline.
lüüs, sak. paisusilm.

M.

m = meeter; **m²** = ruutmeeter;
m³ = kuupmeeter.
m., maskuliinne, meessoost.
M, rooma numbrina: 1000.
maag, lad. vanapärsia tulekum-
 mardaja, eriti preester, kes
 oli ühtlasi täheteadlane ja
 unenäoseletaja || Hommiku-
 maa tark || nõiakunstnik.
maagia, nõiakunst, „must
 kunst”, nõidus.
maagik, nõid, nõiakunstnik.
maagiline, nõiduslik, nõialine.
maakler, sak. kaubavahendaja.
maakul, lad. med. (süüfilise-)
 tähn.
maania, krk. kirglik harrastus
 || hullus.
maanid, lad. Vana-Rooma mü-
 toloogias lahkunute vaimud
 || varjude-maailm.
maar, geogr. ovaalne või üm-
 margune, kraatritaoline avaus

vulkaanilisel maal || kustunud
 vulkaani kraater.
maat, holl. kaaslane, seltsi-
 mees, abiline laevadel, näit.
 pootsmanmaat jne.
maatjesheeringas, holl. noor,
 mitte veel suguküps heerin-
 gas.
madagaskarlane, Madagaskari
 saare elanik.
madapolaan, prants. peen puu-
 villane riie pesu ja tikkimis-
 tööde jaoks.
madeira, veinisort.
madjar, ung. ungarlane.
madonna, ital. püha neitsi, ju-
 malaema || Maarja pilt, kuju,
 maaling.
madrepor, urbkorall.
madrigaal, prants. karjaselaul
 || väike (4—16 realine) luule-
 tis, eriti idüllilist laadi ||

muus. mitmehääleline lauldav kunsthelitöö.

maestoso, muus. majesteetlikult, pühalikult.

maestro, ital. meister, õpetaja || helikunstniku, eriti helilooja tiitel.

mafia, ital. salaühing Sitsiilias.

magasiit, tagavaraait, ladu, eriti vilja tarvis.

magasin, prants. ladu, ait || suur kauplus.

mag(g)i, puljongi ekstrakt, mis kannab nime leutaja järele.

magister, lad. meister, eriti vabade kunstide õpetaja || õpetlase auaste || ordumeister, rüütliordu peamees.

magistraadiliige, raehärra.

magistraal, pealiin, peajoon ehituses.

magistraalne, magistrisse või magistraalisse puutuv || peamine, põhialusena esinev.

magistraat, lad. linnavalitsus, linnaamet, raekohus || kohtunik.

magistrand, magistriastmele kandideeriv isik.

magistratuur, ametiau.

magistreerima, magistriks ette valmistuma.

magma, tainassalv || sete || tulikuum ning vedel maakera-sisene ainemass.

magnabasalt, klaasjas basalt.

magnaalium, magneesiumi ja alumiiniumi ühend.

magnaat, kõrgem aadlisoost riigiametnik, eriti Ungaris ja Poolas.

Magna Charta, suur vabaduskiri Inglismaal 1215. aastast.

magneesia, krk. teatud keemiline aine, magneesiumi hapend.

magneesium, teatud metall.

magneesiit, teatud mineraal.

magnet, ligitõmbav raudkivi; raua- või terasetükk, millel on rauda ligitõmbav jõud.

magnetideklinatsioon, magneti-
käänang.

magnetienergia, magnetijõud.

magneti-inklinatsioon, geogr.
magnetikalle.

magnetiit, magnetraua-maak.

magnetiseerima, magnetiliseks tegema || magnetismi varal magama panema või arstima.

magnetism, magnetijõud || mingi oletatav salapärane jõud, mis olevat omane eriti mõnele isikule (loomaline magnetism, vrdl. mesmerism).

magnetist, magnetismi abil arstija.

magnetoelekter, magneti abil loodud elekter.

magnetograaf, maamagnetiliste võnkumiste registreerimisaparaat.

magnetomeeter, rõhtsa magnetnõela suuna määramise seadis.

magnetoteraapia, arstimine loomalise magnetismi abil.

magnifitsents, lad. suurepärassus.

magnoolia, soojamaine ilupuu.

mahagoni, ingl. troopikamaine tarbepuu.

maharadža, ind. india vürsti ning kõrgema riigiametniku tiitel.

mahdi, arb. õieti prohvet || muhamedlaste oodatav messias || egiptlase Mohamed Ahmed'i nimetus, kes a. 1881 prohvet Muhamedi nimel Suudanis mässule kutsus ja ühtlasi sotsiaalset õiglust katsus jalule seada.

mahhinatsioon, lad. kavaluste „konksude“ sepitsemine, riugete tarvitamine.

mahhineerima, kavalusi, „konksusid“ sepitsema, riukeid tarvitama.

mahoonia, aias kasvav põõsas-taim.

maia, Kesk-Ameerikas asuva

indiaanlaste tõugu rahva liige.
mais, Ameerikast päritolev teravili, nn. türgi nisu.
majesteet, lad. kõrgus, suurus, eriti kuningaaü || keisrite, kuningate ja nende naiste tiitel.
majesteetlik, suursugune, ülev, kõrge.
majonnees, prants. munakollasest valmistatud võrtsitud liha- või kalasoust.
majoolika, värvilise klaasitusega ja maalidega kaunistatud peensavi-tööd.
major, lad. suurem; vanem kahest vennast.
major, hisp. esimene staabiohvitseri-aste.
majoraadiomanik, sugukonnamõisa omanik.
majoraan, farm. meiram, vorsi-tirohi.
majoraat, kesklad. vanemaelise eesõigus sugukonnamõisat pärida.
majordoomus, perekonna esinik || kuningakoja ülem ametnik || auametlik majavalitseja.
majoriseerima, häälteenamusega sundima, üle hääletama.
majoriteet, (häälte-) enamus || enamik.
majuskel, lad. versaal, suur täht kirjas.
makaako, ahv Ida-Aasias.
makaam, arb. luul. jutustus riimitud ning valitud luuleridadega läbipõimitud proosas.
makabel, teol. vürstisugu preester vanal Juudamaal.
makadam, ingl. kunstlik tänavakate.
makadamiseerima, tänavat sellise kunstkattega katma.
makao, punane papagoi.
makaron, ital. liik torunuudleid.
makedoonlane, Makedoonia elanik.
makjavellism, püüd riigielu juh-

timisel oma tarkusele toetudes abinõusid mitte valida.
makrel, holl. teatud kala.
makro-, krk. suur-, hiid-, pikk-
makrobioos, med. pikk-igus, pika-easus.
makrobiotika, elupikendus-kunst.
makrodaktüülia, hiidsõrmsus.
makrodiagonaal, suurem nurk-joon rombis.
makrorefaalia, suurpeasus.
makrokosmos, suur-, kogu-, välist maailm.
makroon, ital. maiustis mandli-taignast.
makroseismiline (maapinna kõikumine), geol., geogr. suurvärialine (otseteed tunduv).
makroskoop, suurendusklaas.
makroskoopiline, palja silmaga nähtav.
makrospoor, bot. suur-eos.
maksiim, prants. põhimõte, juhtlause, elureegel.
maksill, lad. ülalõug selgroolistel || ala- või kesk lõug lüli-jalgseil.
maksimum, lad. ülemmäär.
makulatuur, lad. määrinud, tarvitamiskõlvutu trükipaber || pakkimispaber.
makuleerima, määrima || määritud või pakkimispaberiks tegema.
malaaria, ital. sooõhk ja sellest tekkiv soopalavik || halltõbi.
malahiit, teatud roheline mineraal.
malakoloogia, krk. limusteteadus, molluskide-õpetus.
malediktsioon, äraneedmine, vandumine.
maleditseerima, lad. needma, vanduma.
malevolentne, lad. halbasooviv.
malevolents, pahasoovlikkus.
malkontentne, prants. rahulole-matu || halvast tujus.
maltreeterima, prants. pahasti ümber käima, alandama.

- maltusianism**, ingl. majandus-teadlase Malthus'e õpetus.
- mamelukk**, arb. idamaise riigivalitseja ihukaitsevaelane.
- mammon**, kald. rikkus, raha, mille küljes ripub süda.
- mammonist**, mammonateener.
- mammut**, muistne elevant.
- manchester-teooria** (loe: mänšester-teooria), vabakaubandus-teooria.
- mandaat**, lad. käsk, käskkiri || käsund, edasivolitus || volitamine, volitus.
- mandaator**, käsuandja, volitaja, usaldaja.
- mandariin**, port. riigiametnik Hiinas || liik apelsine.
- mandataar**, volinik, volitatu.
- mandel**, sak. mandlipuu vili || anat. limanääre suukoopas.
- mandoliin**, prants. väike neljakeeleline pill.
- mandrill**, metstont, ahvitõug Aafrikas.
- mandžu**, teatud rahvas Mandžuurias ja Hiinas.
- maneer**, prants. viis || (hea) komme || halb komme, harjumus || edvistus (kunstis), kunstisus.
- maneerid**, (mitmus) ülalpidamine || helik. viisilised kaunistised, trillerid jne.
- maneež**, prants. ratsutamistee, ratsutamiskool.
- mangaan**, lad. teatud metall.
- mangaanioksiüd**, mangaani liide hapnikuga.
- mangaanisuperoksiüd**, mangaani ülihapend.
- manganaat**, mangaanishapu metall.
- manganiit**, teatud mineraal.
- mangroov**, bot. erilise kasvuladiga lõunamaine puu.
- manifest**, lad. avalik kuulutus, pidulik teadaanne.
- manifestant**, meelevaldaja.
- manifestatsioon**, meelevaldus || teadaandmine.
- manifesteerima**, kuulutama, teada andma || meelt avaldama.
- maniheism**, Manes'e poolt 3. sajandil asutatud pagankristlik usund.
- manipul**, lad. peotäis || Vana Rooma sõjaväe osa (100—120 meest).
- maniküür**, prants. käte, eriti küünte eest hoolitsemine.
- maniokk**, bot. teatud pöösas.
- manipulatsioon**, käsitsus || äri-line võte.
- manipuleerima**, käsitsema, puudutama, töösse asuma.
- manism**, loodusrahvaste arvamine, et surnud võivad mõjuda järelejäänute igapäevasesse ellu ja saatusse. Vt. **maanid**.
- mankeerima**, prants. puuduma || pankrotti jääma.
- manko**, puudus, puudujääk.
- manna**, lad. taevaand, õhumesi, iisraelilaste toiduaine kõrves || teatud sõre jahu.
- mannekeen**, prants. liigesnukk, proovimismudel.
- manobaromeeter**, manomeeter madalate rõhkude mõõtmiseks.
- manomeeter**, krk. kinnisesse ruumi surutud õhu või vedeliku tiheduse ehk rõhu mõõtja.
- mansard**, prants. katusekamber.
- mansardkatus**, murdkatus.
- manset**, kätis.
- mantelett**, tõlla vihmavari || kaitsekatus.
- manteliin**, prants. naister. vihmakuub.
- mantika**, krk. tuleviku ennustamise kunst.
- mantiss**, lad. logaritmi juurde kuuluv kümnendmurd.
- manuaal**, lad. käsiraamat, memoriaal || (oreli) käsiklahvistik.
- manuaalleksikon**, käsisõnaraamat.

manufakturiist, manufaktuuri-kaupade müüja || manufaktuuri juhataja.

manufaktuuri, lad. kudumistöösutus || kootud riided.

manufaktuurikaupad, riidekaupad, eriti naiste rõivaste jaoks.

manufaktuuri, kiutaim.

manuskript, lad. käsikiri.

manööveriima, prants. manööverdama, manöövreid tegema.

manööver, prants. käsitsus, toimimisviis, võte || laeva või väe kunstlik juhtimine || suur sõda järeleaimav väeharjutus.

maoori, Uus-Meremaa päriselanik.

marabu, prants. Aafrika ja India toonekurg.

marabut(t), muhamedi usu püha erak.

maraskiin, ital. peen naps, mida valmistatakse kirsikivide pulbrist.

marasm, med. närtsus, kehaline jõuetus, eriti vanas eas.

marastiline, närtsuse-, närtsuslik.

maremm, geogr. ranniksoo.

mareograaf, veeseisu-, veetõusumõõtja.

margariin, kunstvõi looma- või taimerasvast.

marginaal, lad. ääremärkus.

marginaalne, ääresse puutuv, äärelseisev.

margineeriima, äärega varustama.

mariinne, lad. mere.

marineeriima, prants. äädikaga ja võrtsainetega sisse tegema, eriti kalu.

marionetiteater, nukuteater.

marionett, prants. liiges-, näite-nukk || puine näitleja || (ainult) teise näpunäiteil toimiv isik.

maritaalne, lad. abieluline, abielumeheline.

maritiinne, lad. mere-, merine.

mark, rahaühik.

markantne, prants. silmapais-tev, rõhukas.

markeerima, prants. tähistama || tugevasti rõhutama, rõhuga esile tooma.

marketend, vt. markitant.

markii, prants. kõrge (krahvi ja hertsogi vaheline) aadlitiitel Inglismaal ja Prantsusmaal.

markiis, prants. markii naine või tütar || ukse- või aknakatus.

markitant, ital. isik, kes sõjaväe kaasas käib ja sellele oma vankrilt niisuguseid toidu- ja maitseaineid müütab, mida väevalitsus mitte ei hangi.

markomann, ajal. germaani tõugu rahva liige.

marksism, sotsialist Karl Marx'i õpetus.

marksist, selle õpetuse poolehoidja.

marköör, punktidelugeja piljardimängus, piljarditeener, kelner || agr. vaotõmbaja.

marli, teatud hõre riie.

marmelaad, prants. puuviljamoos.

marmor, lad. peen tugev lubjakivi.

marmoreeriima, marmordama, marmoritaoliste laikude ja joontega varustama.

marmorpuu, tarbepuu õlipuu perekonnast.

marodeeriima, prants. röövides ümber hulkuma.

marodöör, prants. väest maha jäänu || lahinguvälja röövel.

marokään, prants. maroko nahk, värvitud kitsenahk.

marokolane, Maroko elanik.

maroon, ital. suur kastan || söödav kastan, ehtsa kastanipuu vili.

marott, prants. veider tuju, lemmiklollus, -narrus.

Mars, lad. sõjajumal.

marseljees, prants. Marseille' marsi- ja sõjalaul prants. revolutsioonipäevilt. Prantsusmaa rahvuslik hümn.

marsiilla, sõnajaalataoline vee-eostaim.

marss, prants. inimesalkade korraldatud liikumine teatud eesmärgiga || seda liikumist korraldav muusika.

marssal, prants. tallmeister || kõrgem õue-ringkonna ametnik || väeülem || piduametnik.

marter, krk. märter, veretunnistaja.

martsipa(a)n, ital. mandlitest ja suhkrust küpsis.

martüroloogium, lad. martrite ja teiste pühade isikute nimestik, enamasti ühes nende elukäigu ja surma äratähendamisega.

martüürium, lad. ohvri-, märtrisurm || raske kannatus.

masculinum, lad. meessugu.

masin, prants. sisseseade, kunstlikult käiv tööriist.

masinaladuja, laduja, kes masinaga laob trükikirja.

masinist, masinameister.

mask, prants. näokate || näokattes isik.

maskeerima, maskima || teisiti rõivastama, peitma, nagu katma.

maskeraad, prants. näokattepidu.

maskuliin, keelet. meessugu nimisõna.

maslenitsa, ven. võinädal.

masohism, iharuslik ennast-piinata-laskmine.

masohist, sellise haiguse all kannatav isik.

mass, lad. aine, kogu, hulk || jur. tomp || füüs. ainehulk.

massaaž, prants. soonetasumine, voolmetriikimine.

massageet, vana-aegse, Kaspia mere ääres asunud sõjaka kolija rahva liige.

massakreerima, prants. (maha) nottima, (hoolimata, valimata) maha tapma.

masseerima, prants. keha, sooni tasuma.

massiiv, geol. mäerahk.

massiivne, prants. läbine (läbi ja läbi samast ainekst), suur, raske, kaalukas || jäme, raskepärane || kohmaka välimusega.

massiivsus, raskepärusus, kohmakus || läbisus.

massöör, soonetasuja (mees), voolmetriikija.

massöös, prants. soonetasuja, voolmetriikija (naine).

mast, ven. ühtevärvi kaardid, kaardimängus.

mastiit, med. nisapõletik.

matiks, farm. sitke ja kleepuv kahkjaskollane puuvaik.

mastodon, nisajate purihammastega muinasaegne elevand.

masturbatsioon, suguline iserahuldus, käsikiimlus.

masurka, pool. poola rahvustants $\frac{3}{8}$ taktis.

masuur, poola tõugu rahva liige.

masuut, keem. toore maaõli destilleerimisest järelejääv aine, põletisainena tarvitav.

matadoor, hisp. härjasurmaja (hisp. härjavõitlustes) || pea-, ninamees || suur trumpkaart mängus.

mateeria, lad. aine.

mateerialine, aineline.

mateerima, (metalli, klaasi) tuhmiks, läiketuks tegema.

matemaatik, suuruste-teadlane.

matemaatika, krk. suuruste-teadus.

matemaatiline, suuruste-õpetuse puutuv.

materiaalne, aineline.

materiaalsus, ainelisus.

materialism, filos. õpetus, mis eitab vaimu iseisvat olemasolu ja hindab vaimset elu vaid

- mateeria olemasolu tulemuse-
na.
- materialist**, materialismi poole-
hoidja || poodnik.
- materjal**, tooraine tööks, manus.
- maternne**, lad. emalik.
- matinaalne**, prants. varajane,
vara üles tõusev.
- matinee**, prants. hommikune lõ-
bustus, eriti muusikaline || ele-
gantne hommikukleit.
- matriits**, prants. süvendatud
vorm, millesse sobib vastava-
te kõrgendustega keha või
milles saab valmistada seesu-
gust keha (eriti trükivorm).
- matriikkel**, lad. isikute, eriti üli-
õpilaste nimistu ja tunnistuse
sesse nimistusse kandmise
kohta || koguduseliikmete ni-
mestik.
- matrikuleerima**, nimistusse
kandma.
- matrimonium**, lad. abielu.
- matroon**, lad. auvääriline naine
vanas Roomas.
- matsa**, juutide hapnemata paa-
sapüha-aegne leib.
- matsalka**, ven. niinmõsik, luffa-
mõsik, luffakäsn.
- matseraat**, med. ja farm. leos.
- matseratsioon**, farm. leostami-
ne, leostumine leostus || med.
ja jur. leosroiskumine || med.
kostumine.
- matsereerima**, leostama || med.
kostutama.
- matš**, ingl. võistlus, eriti spordi-
võistlus.
- matt**, tuhm, läiketu.
- maturideediksam**, küpsusek-
sam.
- maturiteet**, lad. (vaimne) küp-
sus.
- matutiin**, lad. varamissa kato-
liku kirikus.
- matutinaalne**, hommikune, va-
rajane.
- maur**, moorlane, araabia tõugu
segarahva liige.
- mauserpüss**, süütnõela-püss.
- mausoleum**, lad. tore hauaehi-
tis, hauasammas || vürstlik
matusekoht.
- meander**, arh. ilustis täisnurk-
selt murtud või spiraalselt
kulgeva joone näol || geogr.
(jõe) silmus.
- meandreeruma**, silmusklema,
linguma, looklema.
- meandriline**, krk. silmusklev,
linguv, looklev.
- medal**, prants. mälestusraha.
- medaljon(g)**, väike ümmargune
sile kapsel, tavaliselt pildiga.
- mediaal**, lad. kesk-.
- mediaaljoon**, (keha) keskjoon.
- mediaalne**, keskel asuv.
- mediaan**, keskmise.
- mediaanne**, mediaanisse puutuv,
keskpidine || keskmise suuru-
sega.
- mediant**, muus. kolmkõla kesk-
heli || vanemas harmoonia-
õpetuses: toonika tertis.
- medieerima**, keskpidi jagama ||
vahendama.
- medievaalkiri**, liik ladina trüki-
kirja.
- medievaalne**, lad. keskaegne.
- medikament**, lad. arstirohi, ars-
tim.
- medikaster**, ebaarst, soolapuhu-
ja.
- mediokriteet**, keskpärasus.
- medisantne**, laimav.
- mediseerima**, prants. selja taga
halba rääkima, laimama.
- mediteerima**, lad. järele mõtle-
ma || kaaluma || vagalt mõ-
tisklema.
- mediterraanne**, lad. vahemaali-
ne, maavaheline.
- meditsiin**, lad. arstiteadus || ars-
tirohi, arstim.
- meditsiiniline**, arstiteaduslik.
- meditsinaal-kollegium**, tervis-
hoiu-nõukogu.
- meditsinaalne**, arstiteaduse-
ne.
- meditsioon**, lad. sisemine vaat-
lemine, järelemõtlemine, mõ-
tiskelu || vaikne palve.
- mediumism**, uskumine, et on

võimalik vaimudega läbikäimises olla.

medress, idamaine muhamedi-usuliste ülikool.

medulla, lad. üdi, tuum.

medullaarne, ajujas, ajusarnane.

medullaarsubstants, anat. üdiolus || tuumkiht.

medullaarvähk, med. ajujas vähk.

meduus, zool. pehme ainuõõsne mereloom.

meedia, anat. sooneseina keskkiht || helitud „pehmed” g, b, d (nagu eesti keeles).

meedik, lad. arstiteadlane.

meedium, lad. kese, kesktee || vahend, vahelüli || vahendaja (spiritismis).

meedlane, ajal. Ees-Aasias, Meedia maaosas elanud rahva liige.

meer, linnapea Inglise, Iiri ja Põhja-Ameerika Ühendriikide ja Prantsusmaa linnades; vallavanem, külavanem || endise soome sugu rahva liige.

meeter, prants. (lüh. *m*) mõõt, mis on üks 40-miljondik maa-kera-meridiaanist.

meeterkilogramm, (lüh. *mkg*), tööühik, tööpingutus, mis tõstab kilogrammi meetri kõrgusele (75 meeterkilogrammi tunnis = hobusejõud = 736 vatti).

meetod, krk. (õppe, uurimis-)viis, plaanipärane toimetus.

meetodiline, korrapärane, plaanipärane || kooli või õpingute kohane || teaduslik.

meetrik, värsimõõdu tundja.

meetrika, krk. luul. värsiõpetus || luuletöö rütmilisus.

meetrum, lad. mõõt || värsimõõt || rütmiline ühik.

meeutika, ämmaemanda-kunst.

mefiidiline, hukutav, lämmatav.

mefiit, lad. hukutav lämbõhk.

mefisto, põrguvürst, kurat.

mega-, krk. suur- || miljonikordne (mööduühiku ees).

megadüün, füüs. 1 miljon düüni.

megafoon, abinõu eemalekõnlemiseks.

megaliit, suur kivi — muinasaegse mälestusmärgina.

megalomaania, suurusehullus.

megalopteer, suurtiiblane (võrktiivaline putukas).

megalosaurus, (muinasaegne) suursisalik.

megameeter, suurendusmõõtja.

megaskoop, suurenduspiltide esitamise abinõu.

megateerium, (muinasaegne) hiigel-laiskelajas.

megäär, krk. üks fuuriaist || õel, tige naine.

mehaanik, masinategija, eriti teaduslikkude abiriistade valmistaja ning parandaja.

mehaanika, krk. liikumis- ja tasakaaluõpetus || masinateadus.

mehaaniline, masinlik, ilma vaimse isetegevuseta.

mehaanoterapia, arstimine mediko-mehaaniliste aparaatide varal.

mehaanoterapeut, arstija mehaanoterapia abil.

mehhanism, masina seadis, masinavärk.

meier, sak. piimur.

meierei, piimatalitus.

meister, sak. õppinud ametimees.

melanhoolia, krk. kurvameelsus, raskemeelsus.

melanhoolik, raskemeelne inimene.

melanhoolne, raskemeelne.

melaniin, krk. must värvaine, mis leidub silmakattel.

melaniit, mineraal: must granaat.

melanotüüp, fotograafiline pilt mustaks tehtud vasel.

melanotüüpia, krk. kunst luua fotograafilisi pilte mustaks tehtud vasele.

- melanž**, prants. segu, näit. piimkohv, segu kahest sordist jätisest jne.
- mellass**, pruun siirup.
- melhior**, uushöbe.
- meliniit**, kollane värvuld || hiljuti leiutatud lõhkeaine pikriinhapest.
- melioratsioon**, (maa-) parandus.
- melioreerima**, lad. parandama, (eriti) maad.
- meliss**, krk. teatud arstirohutaime.
- melliit**, mesikivi (mesikollane mineraal).
- melodraama**, ital. näidend, ilulugemine muusika saatel || näidend liialdatult-romantiliste efektidega ja ülespuhutud tunnetega.
- melon**, lad. maitsev kurgitaoline vili.
- meloodia**, krk. (laulu-) viis.
- meloodika**, meloodia-õpetus.
- meloodiline**, kaunikõlaline || lauldav.
- membraan**, lad. kile.
- membreerima**, liigestama, liikmeid moodustama.
- memorandum**, märgukiri || mälestusraamat, üleskirjutiste raamat || märkus meelespidamiseks.
- memoreerima**, lad. pähe õppima.
- memoriaal**, kaub. märkusteraamat, üks pearaamatuist || meeldetuletus-kiri, alandlik palve || avalik kiri mingi asja peale tähelepanu juhtimiseks.
- memuaar**, prants. mälestus, kirjalik elamustekujutus.
- menaad**, krk. Bacchus'e preestrinna || määratsev naine.
- menaaz**, prants. kodukorraldamine, majapidamine || pealiskikku seatud ja ühendatud toiduanumad || vürtsitoas.
- menažeerima** prants. kokku-
- hoidlikult (teatud asjaga) ümber käima.
- meneteekel**, kald. lähedast hukatust ennustav tõsine hoiatushüüd.
- meningiit**, med. ajukelme-põletik.
- menisk**, nõguskumer lääts || anat. poolkuu-taoline ringilõik || poolkuu-taoline liigestevaheline kõhrekiht.
- mennik**, keem. punane seatinahapend (värvaine).
- mennoniit**, taasristija (protestantliku usulahu liige).
- menstruaalne**, kuuline || kuupuhastuslik.
- menstruatsioon**, kuupuhastus.
- menstrueerima**, kuupuhastust saama, kuupuhastusperioodis viibima.
- mensul**, mõõtelaud (maamõotmisel).
- mensuraabel**, mõõdetav.
- mensuraalmuusika**, enne noodikirja varem al ajal tarvitusel olnud ning eriliste helipikkuse märkide varal kirja pandud muusika.
- mensurabiliteet**, mõõdetavus.
- mensuur**, lad. mõõtklaas, mõõt || vehklejate vahemaa, nende kaugus teineteisest || kahevõitlus || orelivilede õone avaruse ja pikkuse suhe || vanas muusikas: noodi väärtuste mitmesuguse maksvuse määramine taktitähiste kohaselt.
- menševik**, ven. mõõdukama sotsiaal-demokraatia pooldaja, „vähemlane“, vastandiks bolševikule = enamlastele.
- mentaalne**, vaimne, sisemine, mõtteis.
- mentaliiteet**, lad. inimese või rahva vaimne olukord, meelus.
- mentool**, farm. piparmündi-õli peaois, arstimina tarvitatav.
- mentor**, krk. kasvataja, nõuandja.

menuett, prants. aeglane pidulik tants || selle tantsu muusika.

menüü, prants. roogade järjekord, || söögisedel, rookaart.

meridiaan, lad. geogr. pikkusring.

meridiaaniring, peamine uurimisvahend praktilise astronoomia alal.

meriino, hisp. peenevillaga lammas || peen kammitud meriinovilladest riie.

meristeem, taime kujundamiskude.

meriteerima, prants. ära teenima, väärima, pälvima || võitma, saavutama || muretsema, hankima || teeneid omandama.

merkantilne, lad. kaubanduse-, kaupmeheline-.

merkantilism, riigitulunduslik õpetus, mille järgi riigi ehk maa ainsaks või peaasjaliseks rikkuseks peetakse sularaha omamist, seega eelistades tööstust ja kaubandust põlluharimisele.

merkantilist, selle õpetuse ehk süsteemi poolehoidja.

merkuraalne, lad. Merkuurisse puutuv || elavhõbedasse puutuv, elavhõbedat sisaldav.

merkuralism, elavhõbe-mürgistus.

merogoonia, bot. zool. tuumata munaraku arenemine isase sugulise raku mõjul.

meroskoop, mikroskoop väikeste pikkuste mõõtmiseks.

meroving, vana Prantsuse riigi kuningasoo liige.

meseeta, hisp. tasane kiltmaa Kesk-Hispaanias.

mesenteer, anat. keskmed (siskonnas).

meskiit, hisp. Põhja-Ameerika praerias kasvav kõrreline söödataim.

mesmerism, õpetus loomamagnetismist.

meso-, krk. kesk-, vahe-.

mesoderm, arenemisloos: loote keskmine, ektodermi ja entodermi vaheline leht.

mesofiil, bot. taimelehe pealises ja aluspinna vaheline parenhüüm.

mesofiit, bot. kesktaim.

mesokefaalne, keskpeane.

mesoliitiline (ajastu), geol. vanaema ja noorema kiviaja vaheline.

mesotermne, geogr. vahelduvsoe.

mesozoikum, geol. keskaegkond.

mesozoiline (ladekond), loomade riismeid sisaldav.

mess, ohvitseride laudkond, lauaseltskond sõjalaeval || näitus, elutarvete müügihoone, suurlaat || katoliku-usuliste kirikliku püha õhtu-söömaaja talitus.

messaliin, kõlvatu ning julm naisterahvas.

messiaad, lugulaul Messiasist.

messianism, õpetus Messiasist, tulevast inimessoo päästjast.

Messias, hebr. Salvitu, Kristus.

messing, sak. valge vask.

mestiits, hisp. valget tõugu inimene ja indiaanlase segavaheline järeltulija.

mestoom, bot. taimekoestik, mis pole taimeosadele mehaaniliseks kindlustuseks.

mezzoforte, muus. keskmise tugevusega.

mezzosopraan, muus. sügav diskant, madal sopraan.

mezzotinto, maalik. keskvärv (mis tekib ühe värvi üleminekust teise) || poolvärv.

meta-, krk. (vokaalide ja *h* ees met-), koos, vahel, järel, juurde jne.

metaan, keem. kaevandus-, soogaas.

metabool, sünonüümide kuhjumus.

metaboolne, ka zool. moenduv.

metafaas, raku jagunemine.
metafoor, krk. ülekanne, piltlik kõneviis, nagu näit. „mu sõber on mulle paremaks käeks”.
metafoorne, piltlik, mitte-otsekohene.
metafraas, luuletise sõnasõnaline tõlkimine proosasse.
metafüüsika, krk. teadus olemise viimseist põhjustist, ontoloogia.
metafüüsiline, üliloomulik.
metafüüt, ehtis, päris taim.
metakriitika, krk. arvustuse arvustus, järelarvustus.
metakronism, sündmuse asetus liiga hilisesse aega.
metaleps, luul. eelneva vahetus järgnevaga.
metall, krk. põhiaine, mis on läbipaistmatu ja omab seetõttu erilist läiget (metalliläiget) ning juhib hästi soojust ja elektrit.
metalliseerima, metallistama, mittemetalseid asju metalliseks tegema, metalliga imistama.
metallmuaree, prants. soolhappega peitsitud valgeplekk.
metallograafia, krk. metallikirjeldus, metalliõpetus.
metallografeerima, jooniseid selleks ettevalmistatud metallplaatidele üle kandma, metallitrükki käsitlema.
metalloid, mittemetall, mittemetallne põhiollus.
metalloidne, metallitaoline, metalljas, metallisarnane.
metallokeemia, krk. maagi lahutuskunst.
metallokroomia, galvaaniline metallivärvimine || metallitrükk.
metalloteraapia, arstimine sel teel, et haige koha peale metallitükke pannakse.
metallspaatel, metall-lipits, metall-labidake.

metallurg, krk. kaevandustöölise, maakmulla lahutaja || kaevandus- ja maakmullateadlane.
metallurgia, õpetus, kuis mehhaaniliste ja keemiliste protsesside kaudu maakmuldadest eraldada metalle ja metalloide.
metameer, alama looma, näit. lai-ussi üksiküli, indiviidina esinev.
metameeria, zool. ridajärjestus || keem. isomeeria kitsamas mõttes.
metamorfiline, geogr. moond-, moondeline.
metamorfism, moondelisuus.
metamorfoos, krk. moondumine, moondus, moone, teisumine (lood. ja mütol.) || kõnekunstis: piltlik väljendus.
metamorfoseerima, moondama, teisama.
metaplaasia, zool. koeteisumine.
metastaas, med. (haiguse) siire || luul. kõne võte, millega kõneleja vastutuse mingi väite eest enese pealt teisale siirab.
metastaatiline, siirdeline.
metastaseerima, siirma, siirutama.
metasüüfilis, med. süüfilise järeltõbi.
metazoon, hulkrakne loom.
metatees, krk. häälikute ümberpaigutus.
metateetiline, (häälikuid) ümberpaigutav.
metempsühhoos, krk. hingederändamine (ühest kehast teise, peale surma).
meteeor, krk. tulekuul, lendtäht || kiiresti mööduv õhunähtus.
meteeoritolm, kosmiline vihm.
meteeoriit, meteeorkivi, meteeoriit = õhust kukkunud kivisarnane või metalline mass.
meteorism, med. (köhu-) tuulsus
meteorograaf, (ilmastiku-olude) isemärkija.
meteorogramm, joonis, mille on teinud meteorograaf.

meteoroloog, ilmastikuteadlane.
meteoroloogia, ilmastikuteadus.
meteoroskoop, ilmastiku nähtuste, omaduste ja muutuste mõõtmise aparaat || meteoorige ja tähesadude vaatlemise abinõu.
metodiseerima, meetodipäraselt toimima.
methodism, hästi korraldatud, kunstipärane õppeviis || eriti metodistide kiriklik ja väga tegev vagadus.
metodist, teatud protestantliku sekti liige.
metodoloogia, õppe- ja õppimistegevuse juhatus || meetoditeadus.
metodoloogiline, õppeteadlik.
metonüümia, luul. asjavahetus (näit. „hallid juuksed” pro „kõrge vanadus”, „viinamari” pro „vein”, „tulevik” pro „järeltulijad”).
metonüümiline, asju vahetav, neid teisiti nimetav.
metoodik, isik, kes käib kindlalt teatud meetodi järele.
metoodika, krk. (üksiku aine, ala) õppe-, õpetamisteadus || õpetamisõpetus.
metool, foto-ilmutajana tarvitatav kresoolist saadav aine, metüül-paraamino-fenool.
metoop, krk. otsmik, ehitise esikülg.
metress, prants. armuke, sohinaine.
metriit, med. emakapõletik.
metronoom, taktimõõtja; riist, mille abil liikumise mõõtu (helitööl) kindlaks saab teha.
metronüümikon, ema nime järgi moodustatud isikunimi.
metropol, krk. emalinn || (provintsi-, maa-) pealinn, suurlinn.
metropoliit, krk. kreeka-katoliku usu ülempiiskop.
metseen, lad. avakäeline kunstisõber.

mettvorst, sak. (sea) tailihavorst.
metöök, ajal. seaduste kaitsealune, kuid ilma kodanikuõigusteta võõras asunik vanas Ateenas, tegev peasjalikult kaubanduses ja tööstuses.
metüül, keem. puupiirituse põhiollus.
metüülalkohol, puupiiritus.
metüüleeter, puueeter.
metüülroheline, pariisiroheline (riidevärv).
miasm, krk. õhumürk, õhus leiduv nakatis ehk nakkusaine.
miasmaatiline, nakatuv, õhu kaudu nakkav.
miasmiline, nakatuv.
migratsioon, lad. ränne, rändamine.
migratsioonistruktuur, kivimkoend.
migratsiooniteooria, lood. rändeteooria.
migreen, prants. ühepoolne peavalu.
migreeruma, lad. rändama.
migreniin, arstim migreeni vastu.
miika, kassihõbe, kassikuld.
miilits, lad. maakaitse, kodanikuvägi.
miim, krk. järeleaimaja, naljahaitja, veiderdaja, näitleja || vanas Kreekas ja Roomas: igapäevase elu piltide ning isikute järeleaimamine || seda viimast kujutav luule.
miimik, järeleaimaja, näomoondaja.
miimika, näomäng.
miin, prants. maa-alune käik || maasse, kaljusse, müürisse või vette asetatud lõhkeainelaeng.
miinimum, lad. alammäär || mat. alamväärtus.
miinus, lad. vähem || arvuõpetuses: negatiivsete suuruste nimetus || soojusmõõtjatel:

- kraadid allpool nulli (märk: —) || puudus.
- miiting**, ingl. koosolek || võiduajamine, -kihutamine, -sõit, -lend.
- mikaado**, jap. Jaapani keiser.
- mikro-**, krk. pisi-, väikese- || (möötiühiku ees) miljon korda vähem.
- mikrobaromeeter**, abinõu, mis näitab baromeetri kõikumusi suurendatud mõõtkavas.
- mikrofarad**, füüs. 0,000001 faradit.
- mikrofon**, helivaljundaja, õige väikestege kahinate kuulmist võimaldav seadis, eriti telefoniparaadis.
- mikrofoniline**, nõrga-, peeneheliline.
- mikrofonograaf**, kuulmist hõlbustav abinõu kõva kuulmisega inimestele.
- mikrofotoграфия**, mikroskoobiliselt väikesest esemest mikroskoobi abil suurendatud pildi pildistamine.
- mikrofotoogramm**, selline valguspilt.
- mikroграфия**, pisikeste, mikroskoobi abil vaadeldavate esemete kirjeldus || pisitähine kirjutis.
- mikrokeemia**, mikroskoopiliste esemete keemiline uurimine.
- mikrokefaal**, krk. pisi-, väikepea.
- mikrokefaalia**, pisi-, väikepeasus.
- mikroklastiline**, geogr. pisimõrav.
- mikrokokk**, kerabakter, kerapisi, kerajas lahksen.
- mikrokosmiline**, mikrokosmosse puutuv.
- mikrokosmoloogia**, antropoloogia.
- mikrokosmos**, inimene miniatuurse maailmana.
- mikrokulong**, füüs. 0,000001 kulongi.
- mikroliiter**, 0,000001 liitrit, 0,001 milliliitrit.
- mikroloogia**, väiklusvaim „tähenärimine“.
- mikroloogiline**, väiklane.
- mikromeeter**, füüs. riist või seadis ülipisikeste suuruste mõõtmiseks.
- mikromeetria**, mõõtmise mikromeetri abil.
- mikromikron**, 0,000001 mikronit.
- mikron**, 0,001 millimeetrit.
- mikroorganism**, ka agr. pisiik.
- mikroseismiline liikumine**, geol., geogr. pisivärinaline (õige tundlikkude vahendite abil märgatavalt värisev) liikumine.
- mikroskoop**, suurendusklaas, suurendusaparaat.
- mikroskoopia**, suurendusklaasi tarvitamine ja õpetus sellest.
- mikroskoopiline**, häviv-väike palja silmaga mitte nähtav.
- mikroskooperima**, mikroskoobiga töötama, suurendama.
- mikrosoom**, lood. terake protoplasmas.
- mikrospoor**, pisike eos (krüptogaamid) || pisiseen
- mikrotelefon**, telefoni ja mikrofoni ühend.
- mikrotoom**, abinõu, mille varal valmistatakse õhukesi, läbi paistvaid lõigukesi mikroskoobilisteks preparaatideks.
- mikrotsüüt**, ülipisike vere punalible.
- mikstuur**, lad. segu, rohusegu, vedel segu-arstim.
- milaan**, taevahoidja (lind).
- miliaarne tuberkuloos**, arstit. hirsjas, hirsitaoline tiisikus (kiiresti surmav).
- militarakadeemia**, sõjaväeakadeemia, kõrgem sõjakool.
- militaarkodeks**, sõjaväe nuhtlusseadus.
- militaarne**, prants. sõjaväeline.
- militariseerima**, militaarselt korraldama.
- militarism**, sõduriseisuse ülem-

võim ja eelistamine, mõõga-võim.

militarist, sõjaväe sõber ja poolehoidja.

miljard, prants. 1000 miljonit.

miljardär, miljardiomanik.

miljon, 1000×1000.

miljöö, prants. keskkond, toimimisring, „õhkkond“.

millennium, aastatuhat || „tuhandeaastane riik“, õndsuse ja õigluse valitsus.

milli- (möötühiku) tuhandik.

milliamper, füüs. 0,001 amprit.

milligramm, (lüh. *mg*) 0,001 grammi.

millisteer, 0,001 steeri.

milreis, Portugali ja Brasiilia rahaühik, 1000 *reisi* ehk *real'i*.

mimees, krk. luul. oastus (pilkav, nõokav järeleääkimine).

mimeetiline, osatav.

mimeograaf, kirjutise paljundamisaparaat.

mimeograafima, mimeograafi abil paljundama.

mimikri, ingl. (loomade) kohastumine ümbrusele kuju ja värvi poolest.

mimodraama, miimika teel kujutatud tegevus.

mimograaf, miimideluuletaja.

mimoloogia, järeleahvimine, -aimamine, -tegemine.

mimoos, tundlik taim (mimosa).

minarett, arb. mošee torn.

mineerima, miinisisid panema, miinidega täitma ehk varustama.

mineraal, kivi, anorgaaniline aine, mis esineb maakamara; **mineraalkeemia**, mineraale käsitlev keemia; **mineraalnahk**, mineraallahustega pargitud nahk; **mineraalpiiritus**, kivisöest valmistatud piiritus; **mineraalvaha**, kunstvaha, tse-resiin; **mineraalviil**, mirglist ja šellakist koostuv viilitaoline metalli ja klaasi ihumise vahend.

mineraloog, kivisteadlane.

mineraloogia, krk. kivisteadus.

mineraloogiline, kivisteaduslik.

miniaturist, miniatuurmaali- ja pisimaali- ja peenmaali- ja miniatuur, ital. peen- ehk pisimaalimine, eriti vesi- või kummivärvidega || väike pilt.

miniatuurformaad, pisikaust.

miniatuurmaalimine, peenmaalimine.

miniatuurne, väike.

minimaalmööd, alampiiriks olev mööd.

minimaalne, üliväike, pisim, vähim.

ministeerium, lad. riigivalitsus, riigi keskameti nimetus.

minister, lad. kõrge riigiametnik, kes juhib mõnda riigi keskametit — ministeeriumi || välissaadik.

ministerpresident, peaminister, ministeerite-nõukogu esimees.

ministerresident, 2. järgu saadik välismaal (alam kui täisvoliline minister ja erakorraline saadik).

ministrant, lad. kirikuteener (katoliku kirikus).

minjong, prants. lemmik.

mink, sak. näovärv.

minoor, muus. moll-helitõug.

minoraat, noorema eesõigus vара pärida || selle õiguse põhjal omandatav mõis.

minorenn, alaealine.

minorenniteet, alaealisus.

minoriteet, vähemus || vähemik.

minotaur, krk. inimese kehaga ja härja peaga mütoloogiline olevus.

minstrel, ingl. (keskaegne) mängumees, laulja.

minueerima, lad. vähendama, vähemaks tegema.

minuend, vähendatav arv, millest teine maha arvatakse.

minuskel, lad. väike kirja- või trükitäht.

minut, lad. 60-nes osa tervikust,

eriti tunnist ja geograafia-
kraadist.
minöör, prants. mineerija || (ki-
vi- jne.) lõhkuja, kaevanduse
tegija || kaevandustööline.
miot, med. kestev silma-ava
ahenemine || luul. vähendus.
miotermiline, geogr. vähema-
soojane.
miotseen, geol. tertsiaarladestu
ladestik.
miraakel, lad. ime || imetegev
pühapilt || pühakute elu ku-
jutav vaimulik näidend.
miraaž, prants. (õhu-) kangas-
tus, terendus.
mirabell, prants. väike puna-
kaspruun või kollane ümma-
rik ploom.
mirakuloosne, imetaoline.
misandria, krk. meestepõlgus,
meestevihkamine.
misantroop, krk. inimestepõlga-
ja, -vihkaja.
misantroopia, inimestepõlgami-
ne.
misantroopiline, inimesi vih-
kav, põlgav.
miseraabel, lad. kahjatusväärt,
vilets, õnnetu.
misjon, lad. paganate pöörami-
ne ristiusku.
misjonär, prants. paganateristi-
ja, ristiusukuulutaja paga-
naile.
misogüün, krk. naistevihkaja.
missa, lad. katoliku kiriku püha
õhtu-söömaaaja talitus, peaju-
malateenistus || selle sisule
vastav kuuejaoline helitöö.
missiiv, läkitis.
missioon, lad. käsund || üles-
anne.
mistraal, geogr. kõva külm kir-
detuul Kreeka- ja Lõuna-
Prantsusmaal.
mistsellid, lad. segatud kirjuti-
sed, väikesed teated, mitme-
sugust.
mitkal, teatud puuvillane riie.
mitoos, krk. kaudne tuumaja-
gunemine.

mitra, krk. peaside, otsaesise-
pael, otsmikuside || piiskopi-
müts.
mitšman, ingl. mereväe noo-
rem-leitnant.
mnemoonik, meelepidamis-
kunstnik.
mnemoonika, krk. meelepida-
miskunst, meelepidamisõpe-
tus.
mnemooniline, meelepidamis-
kustisse puutuv.
mnemosüün, mälestus, mälu ||
muinasloos: mälujumalanna,
üheksa muusi ema.
mnemotehnika, vt. **mnemoonika**.
mob, ingl. pööbel, mass.
mobiline, lad. liikuv || vallas-
(vara) || liikuv (sõjavägi) ||
sõjavalmis.
mobiliaar, maja- ja toakraam,
vallastu, vallasvara.
mobilsatsioon, relvastumine,
eriti sõjaseisukorda asetumi-
ne.
mobiliseerima, sõjaväge kokku
kutsuma, relvastama.
modaallause, keelet. viisi, teo-
viisi-lause.
modaalne, oludest tingitud, olu-
dest sõltuv.
modaalsus, filos. ülalpidamise,
olemise viis, oludest tingita-
vus, sõltuvus.
modell, ital. mudel, eeskuju.
modelleerima, mudelit tegema,
vormima || voolima.
modellöör, modelleerija, mude-
litegija || voolija.
moderaatne, mõõdukas.
moderaator, tehn. aeglustaja,
mahendaja.
moderantism, (poliitiline) pa-
rajusmeelsus.
moderato, muus. parajalt, kesk-
pärases taktis.
moderatsioon, parajustamine,
mõõdukaks muutmine, ma-
hendamine, aeglustamine.
modereerima, lad. mahendama,
pehmendama, taldutama, aeg-
lustama.

modern, prants. moodne, moodus, ajakohane.
moderniseerima, moodsaks, uue-moeliseks tegema.
modernism, uuemoelisuus, uue-aegsus.
modernist, uuemoelisuse poolehoidja.
modernsus, moodsus.
modestne, lad. mõõtu pidav, mõõdukas, tagasihoidlik.
modifikant, bot. moend.
modifikatsioon, (ka lood.) moendus, moend, erikuju.
modifitseerima, lad. piirama || moendama, muutma.
modist, prants. ehtesjade valmistaja (naiste rõivaste) õmbleja.
modulatsioon, korrapärase vaheldus, hääle tõus ja langus, üleminek ühelt heliliigilt teisele.
moduleerima, lad. helisid või häält läbi mitme helitõu siirutama.
modus vivendi, lad. viis üks-teisega elada ja äri tehes läbi saada.
mofett, geogr. süsihapu gaasi allikas.
mohikaanlane, varemalt Põhja-Ameerikas elanud indiaanlaste suguharu liige || „viimne mohikaanlane” — F. Cooper'i romaani kaudu tuttav väljend.
mohäärplüüs, plüüs mööbli polsterdamiseks.
moira, krk. saatusjumalanna.
mokantne, prants. pilkav, pilkeline.
mokassiin, prants. indiaanlase nöörijalats.
mokeerima, prants. kedagi pilkama, naeruväärseks tegema.
mokett, kirju plüüs mööbli polsterdamiseks.
mokka, parim kohv.
molaarhammas, (tagumine) pürihammas.

molass, geol. kobe tertsiarlastu liivakivi.
molekul, lad. ülipisike kehaosake.
molekulaarjõud, neile kehaosakestele omased ligitõmbavad ja äratõukavad jõud.
molekulaarne kroos, med. luusööbija.
molesteerima, tülitama.
molestne, lad. tüütu, tülikas.
moll, muus. pehme helitõug väikesel tertsigal, minoor.
mollakord, kolmkõla selles helitõus.
mollheliredel, minoorne heliredel.
mollskaala, minoorne heliredel, mollheliredel.
mollusk, lad. limune.
molokaan, teatud vene usulahu liige.
molto, ital. palju, väga.
moment, lad. silmapilk, hetk || kaaluv, otsustav põhjus, kaal, rõhk, oluline punkt.
momentaanne, silmapilkne, hetkeline || kiiresti kaduv.
momentfotograafia, hetkpildistus.
monaad, ühik || zool. täpploomake || filos. liht-substants, millest kogu maailm üles ehitatud.
monadnökk, geogr. kõvik.
monadoloogia, filos. maailmakäsitlus, mille järgi kõige vaimse ja materiaalse olemise ainsaks ürgaluseks on rohkel määral esinevad lihtosised — monaadid.
monandria, krk. ühemehesus.
monarh, krk. ainuvalitseja.
monarhia, krk. ainuvalitsus.
monarhiline, ainuvalitsusel põhinev, kuninglik.
monarhist, ainuvalitsuse poolehoidja.
monarhistlik, ainuvalitsuslik.
moneerima, lad. meelde tuleta-ma || noomima.

moneet, lad. münt.
monism, filos. õpetus, mis ole-
 tab, et kõik maailmas on al-
 guse saanud ühestainsast läh-
 teprintsibist.
monist, selle õpetuse poolehoid-
 ja.
mono-, krk. üksik-, ühe-, ainu-
monodraama, ühe osalisega
 draama.
monogaamia, krk. üksikabielu.
monogamist, ühenaise pidaja.
monogeenne, bot. ühesuguline
 || geogr. ühetekkene.
monogenees, tekkimine ühest
 allikast, põlvnemine ühest ini-
 mespaarist.
monogoonia, ühesuguline ehk
 sugutu sigimine ehk paljune-
 mine.
monograafia, suurem kirjatöö
 üksiku aine kohta.
monogramm, krk. nimetähestik.
monogüünia, ühenaisesus.
monogüüniline, ühenaisene.
monohord, mollpill || füüs. ühe-
 keelne heliriist helivahemik-
 kude arvutamiseks.
monohüdraat, keem. ühelisvesik.
monokkel, ühesilmaprill, prill-
 klaas ühe silma jaoks.
monokliinne, bot. mõlemasugu-
 liste õitega (taim).
monoklinaalne, geogr. ühekal-
 dene.
monokromaatileine, füüs. ühevär-
 viline (kiir, valgus jne.).
monokroomne, ühevärviline.
monokulaarne, ühe silmaga toi-
 muv (nägemine).
monoliit, ühest kivitombust val-
 mistatud (mälestus-) sammak,
 obelisk.
monoloog, krk. üksikkõne.
monomaania, hullus, vaimuhai-
 gus, kus haige tähelepanu on
 pöördunud haiglaselt mingile
 üksikule esemele.
monoodia, muus. ühehääleline
 laul, soololaal.
monoom, mat. üksliige (üheliik-
 meline arvsuurus).

monoplaan, ühepinnaline len-
 nuk.
monopleegia, med. ühepoolne
 halvatus.
monopol, krk. (kauplemise) ai-
 nuõigus.
monopoliseerima, midagi ainu-
 kauplemiseks määrama, ainu-
 õiguslikuks kauplemiseks oma
 kätte võtma.
monopoodia, krk. luul. ühte lii-
 ki värsjalgade esinemine vär-
 sis.
monostihon, üherealine värss.
monosüllaabiline, ühesilbiline.
monoteism, krk. ühejumala-
 kummardus, ühejumalalus.
monoteist, isik, kes usub ühte
 jumalasse.
monoteistlik, ühejumalane.
monotoonia, ühetoonilisus.
monotoonne, ühetooniline, igav.
monostrants, katoliku kiriku lei-
 vaastja.
monstroosne, näotu, inetu, ko-
 letislik || med. soerdiline.
monstroosus, näotus, inetus,
 koletislikkus.
monstrum, lad. koletis || med.
 soerd.
monsuun, geogr. aasta-aegne
 rannikutuul.
montaanne, lad. mägine, mäes-
 tikuline || mäekaevanduslik.
montaantööstus, mäetööstus.
montaaz, prants. raketust, ra-
 kestamine.
monterima, prants. raketama,
 (masinaid) üles seadma.
montöör, prants. tehnik, kes
 masinaid üles seab, raketab.
monument, lad. mälestussam-
 mas.
monumentaalne, kestvaks mä-
 lestuseks määratud || suure-
 jooneline.
moodus, lad. teoviis || keelet.
 kõneviis || bot. sagedustipp.
moogul, a. 1525 Ida-Indias asu-
 tatud muhamediusulise riigi
 valitseja tiitel.

moolok, hebr. fõniiklaste väärumal, kellele toodi inimohvreid.

moora, lad. viivitus, paus || luul. lühikese silbi hääldamiseks ärakuluv ajakestus, ühikuna tarvitata.

mootor, liikumapanev jõumasin.

moraal, lad. kõlblus, kõlblusõpetus.

moraalfilosoof, kommeteuuriija.
moraalfilosoofia, teaduslik kõlblusõpetus, praktiline filosoofia — eetika.

moraalne, kõlblas, kõlbluslik.

moraalprintsip, kõlblusseadus.

moraliseerima, kõlblaks tegema || kombelisi vaatlusi korraldama, õpetusi jagama.

moralist, kõlblusõpetaja.

moraliteet, moraalsus, kõlblus.

moratorium, seaduslikult lubatud võlgade maksmise viivitus, (maksu) viitustamine, viitustus.

mordent, muus. teat. heliline ehe (märk).

moreen, prants. geogr. liustiku rusuvall.

moreenisadam, moreenvallide varjuline sadam.

morell, prants. murel (eriline kirsiliik).

moresk, arhit. (kaunistus-) lehestu, arabesk.

morfism, morfiomitõbi, morfiumi liigne tarvitamine.

morfinit, morfiomitõbine.

morfiium, krk. magunast saadav uimastusvahend.

morfo-, krk. vormi-.

morfogeneia, vormitekkeõpetus.

morfograafia, geogr. vormikirjeldus.

morfoloogia, lood., keelet. vormiõpetus || geogr. pinnavormi-kirjeldus.

morfoloogiline, vormiõpetuslik.

morfomeetria, geogr. oromeetria (pinnavormide mõõtmise ning arvutamise).

morganaatiline abielu, kõrge-

ma aadli liikme abielu alamast seisusest naisega, kusjuures lapsed pärivad ainult ema nime ja varanduse.

morisk, maur, maurlane.

mormonism, mormoonide usk Ameerika Ühendriiges, kus oli lubatud ka mitmenaisepidamine.

mormoon, selle usulahu liige.

moroõenoje, ven. suhkrujäätis.

morsell, vürtsiline suhkrutahvlike.

morss, marjamahl || sellest valmistatud jook.

mortadell, ital. tailihavorst, kus ühe osa sealiha peale tuleb 2 osa loomaliha.

mortaliteet, lad. surevus, surevusarv.

mortifikatsioon, suretus, hävitus.

mortifitseerima, surmama || jur. maksvusetuks tunnustama.

mosaiik, prants. väikestest erivärvilistest osistest kõrvutillidetud asi, eriti pilt; **mosaiikaken**, värvilistest klaastahvlikest koostatud aken; **mosaiiktrükk**, värviliste piltide valmistamine ühekordse trükimise teel.

mosaism, Moosese õpetus || juudi usund.

mosasaaurus, suur muinassisalik.

moskiit ehk **moskiito**, soojamaine sääsk.

moskovaad, prants. tooressuhkur, liivsuhkur.

moskoviit, Moskva linna elanik || vanasti: venelane üldse.

moslem, arb. islami- ehk muhamediusuline.

mošee, arb. muhamediusuliste jumalakoda, türgi tempel.

mošus, muskus.

motett, pikem mitmehääleline vaimulik laul.

motiiv, lad. aje, põhis, põhjend.

motiveerima, põhistama, põhjendama.

mot(t)o, ital. juhtsalm.

mootorne, liigutaja-, liigutamis-
mototsüklett, mootorjalgratas,
 mootorras.
motsioon, lad. (keha-) liikumi-
 ne.
muezzin, muhamediusuliste pal-
 veaja-kuulutaja.
mufti, islamiusuline seaduste-
 tundja.
muhv, sak. käesoojendaja || to-
 rude, kaablite jne. ühendus-
 lüli.
mukoosne, lad. limane.
mulatt, hisp. valget tõugu ini-
 mese ja neegri segavereline
 järeltulija.
muljeerima, prants. palatalisee-
 rima, peenendama (häälikut).
mulla, pärsia ja türgi vaimu-
 likkude ja õpetlaste tiitel.
multipleks, lad. mitmekordne.
multiplikaator, mat., füüs. kor-
 rutaja.
multiplikand, korrutatav arv.
multiplikatsioon, korrutamine,
 mitmekordistamine.
multiplitseerima, korrutama.
multitsentriline, mitmekeske-
 line.
multon, prants. paks, karvane
 ja pehme riie.
mumifikatsioon, muumiastus.
mumifitseerima, muumiastama,
 muumiaks tegema.
mumps, arstit. taudiline kõrva-
 süljenäärme-põletik, epidee-
 miline parotiit.
mundeerima, lad. puhastama ||
 puhtalt ümber kirjutama.
munifitsents, lad. heldus, lahke-
 annilisuus.
munitsioon, prants. sõjatagava-
 ra, laskemoon.
munitsipaalne, lad. linna-, linna-
 ülemuse-
munitsipaalõigus, linna-, kogu-
 konnaõigus.
munitsipaliseerima, kogukonda-
 ma.
munitsipaliteet, linnaülemus.
munstük(k), sak. suuline, huu-
 lik (puhkpillil).

muriaat, lad. soolhapu sool.
musageet, krk. õieti: muuside-
 juht, Apollo' ja Herkules'e li-
 sanimi || kunstide ja teaduste
 kaitsja.
musiivhõbe, ebaehtis hõbe ti-
 nast, bismutist ja elavhõbe-
 dast.
musiivkuld, ebaehtis maalija-
 kuld tinast, elavhõbedast,
 väävlist ja salmiaagist.
musitseerima, muusikat tegema.
muskaat, teatud võrts.
muskaathüatsint, kobarhüatsint.
muskaatvein, magus võrtsiline
 vein.
muskatell, muskaatvein.
muskel, lad. lihas.
musket, ital. suur raske vane-
 maaegne püss.
musketer, jalaväesõdur, püssi-
 sõdur.
muskulaarne, lihastikuline.
muskus, teravalõhnaline aine,
 mida eristavad teat. loomad
 (eriti muskuspõder, muskus-
 härg jt.).
musliin, prants. nõgesriie, peen
 hõre riie.
musliinklaas, lauaklaas läbi-
 paistva mustriiga tuhnil pin-
 nal.
musseeruma, prants. vahutama,
 kihisema.
musserong, teatud söögiseen.
mussoon, vt. **monsuun**.
mustang, poolmetsik preeriaho-
 bune (Ameerikas).
muster, sak. näidis || eeskuju.
mužikk, vene talupoeg.
mutatsioon, lood. teisumine,
 (hääle) murdumine, vahetus.
muteerima, lad. häält vahetama,
 häält „murdma”.
mutatsioon, med. kõntumine,
 kõntus.
mutsiin, zool. limaollus.
mutuaalne, lad. vastastik, vas-
 tastikune.
mutuaalsus, vastastikkus.
mutualism, zool. nugilisuus, pa-
 rasiitlikkus.

muul, hobueesel || kivist sadamatamm kaitseks ulgumere lainete vastu.

muumia, pärs. kuivunud koolnu || vanas Egiptuses balsameerimise teel alalhoitud laip.

muus, krk. üks kunsti kaitsejumaalannadest, keda üldse oli üheksa.

muuseum, lad. muusidetempel || raamatute või muude haruldaste esemete kogu || koguteos.

muusik, helikunstnik.

muusika, krk. helikunst || helitöö.

muusikainstrument, muusikariist.

möbleerima, prants. (liikuva) majakraamiga varustama, mööbeldama.

mööbel, toakraam.

müdriaas, arstit. silmaava laienemine.

müeliin, ergu-, närviüdi.

müeliintupp, arstit. üdistupp.

müeliit, seljaaju-põletik.

müelogeenne, üditekkene, üdistekkiv.

müelotsüüt, üdirakk.

mükoloog, seeneteadlane.

mükoloogia, seeneteadus.

mükoos, teatud suhkru liik.

müksoom, arstit. limakude-kasvaja.

müksödeem, limaturse.

müo-, krk. lihase-.

müodegeneratsioon, lihase väärastumine.

müogeen, lihasevalk.

müokard, südamelihase.

müokardiit, südamelihase-põletik.

müoloogia, lihase-, muskliõpetus.

müomeer, lihase-, muskliõik.

müomeeria, lihastiku lõigustamine.

müoom, lihaskasvaja.

müoop, krk. lühinägelik inimene või loom.

müoopia, lühinägelikkus.

müosiit, lihasepõletik.

müria-, krk. 10.000-kordne.

müriaad, krk. kümme tuhat || must-tuhat.

müriagramm, 10.000 grammi, 10 kilogrammi.

müriameeter, 10.000 meetrit, 10 kilomeetrit.

müriasteer, 10.000 steeri.

müriopood, zool. hulkjalgne.

mürr, healõhnaline puuvaik.

mürt, krk. mürdipuu, tuntud igihaljas taim.

müsett, prantsuse rahvatants.

müsteerium, lad. saladus || salaõpetus, salapärane usuteenistus || vaimulik näidend.

müsterioosne, saladuslik, salapärane, mõistatuslik.

müstifikatsioon, pettus, ninapiidi-vedamine.

müstifitseerima, petma, ninapiidi vedama.

müstik, salateadja.

müstika, salaõpetus, eriti usuasjus || süvenemine üliloomlikku maailma.

müstiline, krk. salajane, salapärane.

müstitsism, prants. saladusteusk, usk imedesse || usk vahendituisse liitumisse jumaliku olevusega.

mütograaf, müütide ehk muinaslugude kirjapanija.

mütoloog, krk. muistejuttude uurija, muinaslugude tundja.

mütoloogia, jumalateõpetus; saagadeteadus, muistejuttude uurimine; rahvausundi-teadus.

mütoloogiline, rahvausundlik.

mütseel, lad. bot. seeneliidistik.

müüser, sak. uhmer.

müüt, vt. müütos.

müütiline, muinaslooline.

müütos, krk. muinaslugu, eriti jumalustest.

N, põhi (ilmakaar, Nord, north).
naabel, sak. laevandus: paadi parda või masti külge kinnitatud puutükk, mille ümber seotakse köis, nöör || lad. vanade heebrealaste kannel.
naabob, kubernerite aunimi Indias || Ida-India kompanii rikas ametnik || väga rikas mees.
naama, Aafrikas asuva rahva liige.
naasir, kõrgem ametnik, minister Türgimaal.
naatrium, keemiline põhiaine, alkaalimetall.
naatriumbensoaat, bensoehapu naatron.
naatriumbiboraat, boorhapu naatriumisool.
naatriumbikarbonaat, kahelisüsihapu naatron, söögisooda.
naatriumbromiid, keem. broomnaatrium.
naatriumfosfaat, fosforhapu naatron.
naatriumhüdroksüüd, naatriumvesihapend, sööbenaatron.
naatriumhüpfosfiit, alafosforishapu naatron.
naatriumhüposulfiit, alaväävlis-
 hapu naatron || fotokinnitaja.
naatriumjodaat, joodhapu naatron.
naatriumjodiid, joodnaatrium.
naatriumkarbonaat, süsihapu naatron, pesusooda.
naatriumkloriid, kloornaatrium, keedusool.
naatriumnitrat, lämmastikhapu ehk salpeeterhapu naatron, tšiili salpeeter.
naatriumnitriit, lämmastikhapu ehk salpeetrishapu naatron.
naatriumperboraat, üliboorhapu naatron.
naatriumsalitsülaat, salitsüülhapu naatron.

naatriumsalpeeter, sööbenaatron.
naatriumsilikaat, ränihapu naatron.
naatriumsulfaat, väävelhapu naatron, glaubrisool.
naatriumsulfiit, väävlis-
 hapu naatron.
naatriumsuperoksüüd, naatriumi ülihapend.
naatriumtetraboraat, tetraborhapu naatron.
naatriumtsitrat, sidrunihapu naatron.
naatriumvesiklaas, ränihapu naatron.
naatron, prants. naatriumi-
 hapend.
naatrongraniit, naatronirikas raudkivi.
naatronkoks, naatronirikas koks.
naatronsalpeeter, agr. tšiili salpeeter, salpeeterhapu naatron.
nadiir, arb. geogr. jalgpunkt.
nafta, krk. kiviõli, maaõli.
naftaliin, kivisöetõrvas esinev $\frac{2}{5}$ -süivesinik.
naftoolmust, must villa- ja siidivärv.
naftorubiin, punane villavärv.
nagaan, liik belgia revolvreid.
nagaika, ven. (kasaka-) nuut, nahkpiits, kantsik.
naivne, prants. lihtne, kohtlane, lapsik, lihtsameelne.
naivsus, lapsikus.
najaad, krk. muinasloos: jõe-
 ehk vesinümf, vesineitsi.
nalivka, ven. puuviljaliköör, marjaliköör.
nanism, kääbuslikkus, kääbusus, kääbuskasv, kääbustumine.
nanking, sile hiina kootud puuvillriie, enamasti herneskol-
 last värv.
nano-, krk. kääbus-
nanokefaalia, kääbuspeasus.
nanoplankton, vähemad vee sügavkihtide organismid.

nanosaurus, väike, umbes kassi-suurune muistne roomaja.
napoleonist, Napoleon'i poolehoidja.
nard, krk. healõhnaline taim, India mägi-palderjan, millisest valmistatakse nardiõli.
narkoos, med. uimastus.
narkootik, uimasti, uimastusvahend || uimastusvahendite alaline tarvitaja.
narkootiline, uimastus-.
narkotiin, oopiumi alkaloid.
narkotiseerima, uimastama.
narodnik, ven. vene rahvuslane moodunud sajandil.
narratiivne, lad. jutustav, jutustuslik.
narta, Siberis tarvitusel olev sõidusaan, mille ette raken-datakse koerad või põhjapõd-rad.
nartsissliilia, bot. amarüll.
narval, zool. merisarvik.
nasaal, keelet. ninahäälik.
nasaalne, lad. nina-, ninasse puutuv.
nasaleerima, ninastama (hääli-kut).
nataalne, lad. sünnist rääkiv või sündimisse puutuv.
nativism, lad. niisugune inimese mõtlemis- ja teguviis, mida kasvatus ega haridus pole muutnud || filos. õpetus, et on olemas sünnipäraseid mõis-teid ning tõekspidamusi || poliit. vaade, mille järgi maa päriselanikke tuleb sisserän-dajatega võrreldes eelistada.
nativiteet, lad. sündimine, sün-nitund || tähtede seis inimese sünnisilmapilgul.
natroliit, naatronit sisaldav mi-neraal.
natsionaal-, rahvus-, rahvuse-
natsionaalbioloogia, rahvusbio-loogia.
natsionaalkarakter, rahvavaim, rahvaline iseloom.
natsionaalkonvent, prants. rah-

vuskogu, eriti prantsuse re-volutsiooni ajal.
natsionaalliberaal, rahvusvaba-meelne (isik).
natsionaalliteratuur, rahvuslik kirjandus.
natsionaalne, rahvuslik || teatud rahvale omane.
natsionaalökonoomia, rahvama-jandus, rahvamaajandusteadus.
natsionaliseerima, riigistama.
natsionalism, rahvuslus.
natsionalist, rahvuslane.
natsionaliteet, rahvus.
natsioon, lad. rahvas, rahvus.
naturaal-, loonus-.
naturaalajandus, tarbeainete vastastikku vahetamine.
naturaalpalk, palk tarbeaineis, loonuspalk.
naturalisatsioon, riikkondamine, kodundamine.
naturaliseerima, riikkondama; kodundama || ilmastama || (looma) välja toppima.
naturalism, loodususk, loomulik usund ja arvamus, et jumal on ilmunud inimestele otse-kohele ja loomulikult || kunstis: looduse loomulik jä-releaimamine.
naturalist, naturalismi poole-hoidja.
nature morte, prants. (loe: na-tüür mort), kunstis: elutute esemete kogu maalis, kaidis.
natuur, lad. loodus, loomus.
natuuraras, loonus, ainetes (mitte rahas).
natuurfilosoofia, loodusfilosoo-fia.
nauarh, krk. laeva- või laevas-tiku ülem || kapten, admiral.
nautik, laevastikuteadlane, me-remees.
nautika, krk. laevasõidu-teadus.
nautiline, laevasõiduteaduslik, laevanduslik.
navaal-, merenduse-.
navaalarhitektuur, laevaehitus-kunst.

navigatsioon, lad. laevasõit || laevasõidu- ehk laevamisteadus.

navigatsiooniaakt, laevandusseadus || merekaubandusseadus Inglismaal, mille välja kuulutas a. 1651 Cromwell, mille põhjal iga võõrriik tohtis vedada Inglismaale vaid omi kaupu, kuna Inglise kaupu pidid välja vedama ainult Inglise laevad.

navigatsioonikool, merekool.

NB = *nota bene!* — pane tähele!

nearktiline (loomavaldkond),

geogr. uus-põhjanabamaine.

neartroos, arstit. uusliigestus.

nebulist, pilvedemaalija.

nebulistlik, udune, pilvine.

nebuloosne, lad. udune, pilvitav, pilves.

nebulositeet, pilvitus || mureline, sünge loomus.

neeger, mustanahaline inimene, Aafrika pärismaalane.

neegus, Abessiinia kuninga tiitel.

neenia, luul. leina-, kaebelaul.

nefoskoop, meteor. pilvedemõõtja, abinõu rändpilvede liikumissuuna ja näiva kiiruse mõõtmiseks.

nefriit, krk. neerukivi || neerupõletik.

nefroloogia, neeruõpetus.

negatiiv, lad. eitav lause || eitus || eitav hääl või arvamus || valguspilditööstuses: plaat, film.

negatiivne, eitav, vastupidine.

negatsioon, eitus || eitussõna.

neegerima, lad. eitama || salgama.

negližee, hommikukleit, kodune rõivas || lohakus (Negligé).

negližeerima = **negligeerima**, lad. hooletusse jätma, juhtumit kasutamata jätma.

negližentne = **negligentne**, lohakas.

negližents = **negligents**, hooletus, lohakus.

negotsiant, lad. suurkaupmees, kaubahärra.

negotsatsioon, lad. äri, kaubandus || läbirääkimine, eriti riigiküsimustes.

negotsieerima, läbi rääkima, läbirääkimisi pidama || äri tegema.

negriito, Sunda saartel elava neegritaolise rahva liige.

negroid, neegritega suguluses oleva rahvatõu liige.

nekrobioos, krk. aeglane kärbumine.

nekroloog, krk. äsjasurnu elukirjeldus || koolnute nimistu.

nekroloogia, koolnute-lugu || koolnute loetelu (kloostrites).

nekroloogiline, koolnuid kirjeldav, koolnute aruandeisse puutuv.

nekromant, vaimude esilekutsuja.

nekromantia, krk. koolnute esilekutsumine ennustamise sihiga.

nekroos, med. kärbumine, kärbus.

nekrootiline, kärbuslik.

nekropol, surnute linn || matuskoht.

nekrut, prants. noorsõdur.

nektar, krk. jumalate jook || üldse: kosutav maitsev jook, meesimahl.

nektariin, liik virsikuid.

nektariiline, maitsev, karastav.

nektion, geogr. veepinnal ujuv pisielustik.

nematood, zool. ümmar-uss.

neo, krk. uus-, uudis-.

neodarvinism, uusdarwinism.

neofobia, uuendustekartus.

neofüüt, krk. uuik, (salaseltsi) äsja vastuvõetu || vast-usustatu, vastristitu.

neogea, geogr. Uue Ilma taimevõi looma-valdkond.

neogeen, tertsiaarajastu teine pool.

neoimpressionism, uusimpressionistlik vool maalikunstis.

neokoom, geogr. kriidiajastu alumine osa.

neoliitikum, noorem kiviaeg, kus inimene oskas juba kivi-riistu lihvida.

neologiseerima, uuendusi soetama, uuendama.

neologism, uudismoodustis uudissõna, uudisavaldis.

neoloog, krk. uuendaja, uue õpetuse kuulutaja || uusususstatu, uususklik || keeleuuendaja.

neoloogia, uuendamine || uute sõnade moodustamine.

neoloogiline, uuendustahteline, eriti keeles ja usus.

neoplasma, med. kasvaja, uus-teke.

neoromantiline, uusromantiline.

neosalvarsan, arstirohi süüfilise puhul, uussalvarsan.

neozoikum, geol. uus aegkond.

neovulkaaniline, noorvulkaaniline (tertsiaarne ja uuem).

nepotiseerima, onupoja-poliitikat ajama.

nepotism, lad. onupoja--poliitika, sugulaste eelistamine.

neptuniline, lad. vee toimel tekkinud (moodustis).

neptunism, vaade, mille järgi maakera koor olevat saanud oma kuju vee kaastegevusel.

neriid, üks merejumalannadest, keda oli krk. muinasloos arvult 50.

nerooniline, nagu keiser Nero'le omane.

nervositeet, närvinõrkus, närvilisus.

nesoloogia, geogr. saarteõpetus.

nessessäär, pratsn. kotike kaasaskantava näputöö, tualetiasjade jne. alalhoidmiseks.

nestor, auväärt ning tark rauk.

nestorianism, patriarh Nestorius'õpetus.

netsessiteet, lad. tarvidus vajadus.

net(t)o, kaub. puhtal kujul || pakis või kulud maha arvatud.

net(t)ohind, puht- ehk täpne hind, millest enam midagi ei või maha arvata.

net(t)okaal, pakitud kauba tõeline kaal, ilma pakkimismaterjalita.

net(t)okasu, puhaskasu.

net(t)otaara, puhas-taara.

neuralgia, krk. ergu-, närivalu.

neurasteenia, närvinõrkus.

neurasteenik, närvinõrkuse põdeja.

neuriin, liha mädanemisel tekkinud ollus.

neuriit, närvipõletik || närvi-kiud.

neurilemm, närvitupp.

neurofibrill, närvikiuke.

neuroloog, närvihaiguste eriteadlane.

neuroloogia, närviteadus.

neuroom, med. närvkasvaja.

neuroon, närvisüsteemi moodustav tervik.

neuroos, närvihaigus, ergukava funktsiooni-haigus.

neuropaatia, närvihaigus.

neuropatoloogia, närvihaiguste õpetus.

neuropter, võrktiivaline (putukas).

neuston, bot. (vee-) pinnakiht.

neutraalimisoojus, keem. kesendussoojus.

neutraalklaas, hall tasane briljantklaas.

neutraalne, lad. erapooletu, ei kummagi poole kalduv || mitteosavõtlik, mittetoimiv || keelet. sootu || keem. ei aluseselt ega happeselt toimiv.

neutraliseerima, erapooletuks, neutraalseks tegema || keem. kesendama.

neutraliteet, erapooletus, mitteosavõte.

nigrosiin, teatud must värvolus.

nihilism, lad. õpetus, mis eitab elamise ajaloolisi aluseid: perekonda, usundit, kõlblust jne.

nihilist, usunditu, riigipööraja
|| revolutsioonilise partei liige
vanas Venes.

nihiliteet, tühisus, väärtusetus.
nikkelteras, raua ja nikli sula-
tis.

nikotianism, tubakmürgistus.
nikotiin, tubakamürk (teatud
alkaloid).

nimb, lad. pühadussära ümber
näo, särapärg || üldse: hiil-
gus, mis ümbritseb silma-
paistvaid isikuid || meteor.
vihmapilv. Ka **nimbus**.

nimrod, hebr. suur jahimees.

nirvaana, budhismis: õnnis ene-
seunustamine laskumisega ei-
millessegi || inimliku püüdmi-
se ülim eesmärk: õnnis ja
ükskõikne rahu.

nissan, hebr. juutide usulise
aasta esimene, kodanliku aas-
ta 7. kuu — umbes meie ap-
rillikuu.

nitoon, raadiumi emanatsioon.

nitraat, keem. salpeeterhapu
sool.

nitreerima, salpeeterhappega
käitlema.

nitriifikatsioon, keem. salpeeter-
happe moodustumine loodu-
ses.

nitriid, keem. lämmastikus-ele-
ment.

nitriit, keem. salpeetris- ehk
lämmastikushapu sool.

nitrobensiin, bensiini või kiviõli
segamisel suitsevasse salpee-
terhappesse tekkiv õli kibe-
mandli lõhnaga.

nitrodünamiit, lõhkeaine.

nitrofosfaat, lämmastikust ja
fosforhapest segatud kunst-
lik väetis.

nitrogeen, krk. lämmastik.

nitroglütseriin, tugevajõuline
lõhkeõli.

nitroksüliin, lõhkeaine.

nitroos, lämmastikune hape.

nitroosne, lad. salpeetiline, sal-
peetrit sisaldav.

nitrotselluloos, lõhkev kestollus,
nitrokestollus || laske-puuvill.

nitrum, lad. salpeeter.

nivelleerima, prants. maad loo-
dima || tasendama.

nivelleerimine, loodimine.

nivelliitiline, kõrgusmõõtmislik.
nivellöör, prants. loodija || ta-
sakaalustaja.

nivoo, tase, tasapind || füüs. ve-
silood.

nivoojoon, geom. tasemejoon.

nivookanal, lüüsideta kanal.

nobilitatsioon, aadlikuks tõstmi-
ne.

nobiliteerima, lad. aadliseisusse
tõstma.

nobiliteet, lad. kuulsus || aadel,
rüütelkond.

nobless, prants. ülikus || aadli-
seisus, ülikad.

noetika, krk. tunnetusõpetus.

nogailane, Kaukaasias elava no-
gai rahva liige.

nokturn, lad. öine, hiljemini
puhteagne palveteenistus kat-
toliku kirikus || muus. öö-
muusika, serenaad.

nomaad, krk. ränd-inimene, ko-
lija.

nomaadlik, koliv, rändav.

nomarhia, valitsusringkond
Kreekas.

nomenklaator, lad. nimeдераа-
mat, nimestik, nimistu.

nomenklatuur, nimestik, nimistu
|| nimeteadus || oskussõ-
nastik, oskusunimistu.

nominaaldefiniitsioon, nime- või
sõnaseletus.

nominaalkataloog, raamatute
kataloog, kus autorid esine-
vad tähestiku järjekorras.

nominaalne, nimene, nimes-.

nominaalsumma, nimessumma.

nominalism, filos. vaade, mille
järgi üldmõisted on paljad ni-
med ilma tõesuseta.

nominalist, nominalismi poole-
hoidja.

nominatiiv, nimetav kääne.

nominatsioon, nimetus.
nomineerima, lad. nimetama || nime andma.
nomokaanon, kreeka usu kirikuseadustik.
nomoteet, uute seadusprojektide hindaja vanas Ateenas.
nonett, muus. helitöö üheksale mänguriistale.
nonkonformist, ingl. riigiusust erineva usu poolehoidja Inglismaal.
nonpareil, prants. liik väikest trükikirja.
nonsensikaalne, ingl. mõistusvastane, mõttetu, arusaamatu.
nonsenss, mõttetetus, mõttetu avaldis.
noobel, prants. suursugune, ülal, avakäeline.
noomen, lad. nimi, nimetus || käandsõna.
noon, lad. üheksas heli põhihelist arvatud, oktaavi sekund || kloostriis: üheksas päevatund, s. o. kell 3 p. l., ja selle tunniaja laul || vanas Roomas: kuu 5. päev, märtsis, mais, juulis ja oktoobris aga 7. päev.
noonius, suurema mõõteaparadi küljes olev liikuv väike abinõu osade mõõtmiseks.
noot, lad. mäрге || ääremärkus || diplomaatiline kirjutis || helimärk.
norm, lad. määr || juhe, juhised || trükitee tiitel, mis lühendatult igä trükipoogna esikülje alumisel serval pahemat kätt ära tähendatakse.
normaal, geom., füüs. ristjoon.
normaalaeg, mitmesuguseil mail maksev õige ametlik aeg.
normaalbaromeeter, kõigile teaduse nõudeile vastav baromeeter.
normaalkaal, kaalude tembeldamisel maksuma pandav õige kaal.
normaalkell, õige aja näitamise suhtes ikka reguleeritav kell.

normaalküünal, valgustugevuse ühik.
normaalne, harilik, normis, määras.
normaalnull, geogr. kõrguste mõõtmisel aluseks võetav merepind.
normaaltermomeeter, skaala suhtes hoolsasti proovitud termomeeter.
normaliseerima, sarnaseid masinaosaid ühesuguseks tege-ma, et seeläbi võimalduks nende seas tarvitamiseks kõlbmatuks muutunud asendada uutega.
normaliteet, määrsus, normaal-sus, normsus.
normann, keskaegse germaani rahva liige Skandinaavias.
normatiivmäärused, normina esinevad, mõõduandvad, juhislikud määrused.
normatiivne, normina esinev, juhisek, mõõduandev.
normeerima, kindlaks määrama, määrastama.
norn, üks kolmest saatusjumalannast skandinaavia müto-logias.
nosogenees, arstit. haiguseteke.
nosogeograafia, haiguste geo-graafilise ja kliimalise levimise kujutus.
nosograafia, haiguskirjeldus.
nosoloogia, krk. haigusõpetus, patoloogia.
notaablid, lad. silmapaistvaimad, suursuguseimad isikud lin-nas || kuulsused.
notaat, lad. mäрге, tähelepanek.
notar, lad. alul: kiirkirjutaja, kes kirjutab lühendite ja märkide abil, siis üldse: kir-jutaja || vannutatud ametnik, kes seab kokku akte tunnis-tajate juuresolekul ja annab selle kohta ustava tõendi.
notariaat, notariamet.
notatsioon, märkimine, ülestä-hendamine || ääremärkus.

noteerima, lad. märkima, üles tähendama || kaub. arvesse panema.

notifikatsioon, teadaanne, kuulutus.

notifitseerima, lad. teatavaks tegema.

notiits, mäрге.

notogea, lõuna-maakera looma-geograafiline valdkond.

notoorne, lad. avalik, üldtuttav (tihti halvast mõttes).

notturno = **nokturn**, ital. öömuusika, serenaad.

novaator, lad. uuendaja.

novell, ital. uudisjutt || jur. uuik, uus seadus.

novellet, väike uudisjutt.

novellist, uudisjutukirjanik, lühijutukirjanik.

novellistlik, novellikujuline.

noviits, lad. proovimunk, proovinunn.

noviteet, lad. uudus || uudis.

novitsiaat, prooviaasta, proovi-aeg (kloostrites).

nudatsioon, paljastus.

nuditeet, lad. alastiolek, paljas inimeskeha || nilbus, kõlvatus.

nukleiin, lad. rakutuumas sisalduv munavalgeaine.

nukleoproteiid, valgu ja nukleinhappe ühend rakutuumas.

nullifikatsioon, lad. tühistus, nullistus.

nullifitseerima, tühistama, nullistama.

nulliteet, mittemaksvus, tühi-sus, nulsus.

nullpunkt, termomeetri algpunkt.

numeeriline, number-, numbri-ne, arvuline.

numeraal, lad. arvsõna.

numereerima, nummerdama.

numismaatik, rahadeteadlane.

numismaatika, krk. rahadetea-dus, rahadeõpetus.

nummuliit, geol. läätskivi.

nunatak, geogr. põhjakiur (põhjamaal jääväljade vahel kõrguv kõva kaljupank).

nuntsius, lad. saadik, käskjalg || paavsti suursaadik.

nuptsiaalne, pulmalik.

nutatsioon, astr. maakera telje kõikumine taevapooluse suhtes || bot. kasvava organi kõverdumine selle tagajärjel, et kõik küljed mitte võrdselt pikisihis ei kasva.

nutreerima, lad. toitma.

nutriitor, toitja, ravitseja.

nutriment, lad. toit.

nutritsioon, toitmine.

nutroos, toitepreparaat: kaseiin-naatrium.

närv, lad. erk.

närveerima, närviline olema, närvlema.

närviline, kergesti ärrituv.

närvisüsteem, närvistik.

nüanss, prants. varjund.

nüansseerima, varjundama.

nümf, krk. looduselu jumalanna.

nümfomaan, mehehull naine.

nümfomaania, haiglaselt liialdatud sugutung naistel, mehehullus.

O.

O, sak. (*Osten*), ida.

oaas, krk. viljakas ja veega varustatud maastik keset Aafrika suuri kõrbeid; kõrve-saar.

obduktsioon, korjuse kohtuline lahkamine ja ülevaatamine.

obdutseerima, lad. surnuid lah-kama ja üle vaatama.

obedients, lad. sõnakuulelikkus || teenistuskord eriti kloostrites || kloostri kaaskiri reisivatele orduvaimulikudele (munkadele).

obelisk, krk. kõrge, ülespoole koonduv neljatahuline kivi-sammas.

objekt, lad. ese || jur. alis || keelet. sihitis.

objektiiv, valguspildi aparaadi või optilise instrumendi lääts või läätsedekogumik.

objektiivne, asjalik, erapooletu. **objektiivsus**, asjalikkus, erapooletus.

objektlause, sihitilause.

objitseerima, lad. vastu vaidlema, vastama.

oblaat, lad. pühitsetud armulaua-leib || õhuke liibuke kirjade kinnikleepimiseks || farm. tärkliskapsel arstimi ümber.

oblast, ven. maa, maakond.

obligaatne, lad. tingimatu, kohuslik || muus. tarbhäälne.

obligatoorne, sunnis-, sunnine.

obligatsioon, lad. kohustus || võlakiri, pantkiri.

obligeerima, lad. kohustama || sundima.

obligo, kaub. kaupmehe kohustused teise vastu.

oblong, rööpkülik (nelinurk), parallelogramm.

oblongne, lad. pikerik, pikerikult nelinurkne.

oboe, prants. puust puhkpill || oreliregister.

obrok, ven. talupoegade rendimaks, rent.

obsekventne, lad. sõnakuulelik, järeleandlik || geogr. vastasjärgne.

observaator, lad. vaatleja, eriti tähetornis.

observants, vaatlemine || aegade jooksul kombest tekkinud määrus, pruuk.

observatoorium, tähetorn, vaatlus-, meteoroloogia- ehk ilma-jaam.

observatsioon, vaatlemine.

observeerima, lad. vaatlema.

obsidaan, lad. klaaslaava, laavaklaas.

obskurant, haridusvastane, vai-

muvalguse vaenlane, pimedusjünger.

obskurantism, pimedusjüngrite mõtlemisviis.

obskuriiteet, pimedus.

obskuurne, lad. pime, sõge, tundmatu.

obsolete, lad. vananenud, mitte enam tarvitusel olev.

obstinaatne, kangekaelne, jonnakas.

obstinatsioon, kangekaelsus, jonnakus.

obstineerima, lad. kangekaelne olema, jonnima.

obstrueerima, lad. takistama, tõkendama || ummistama.

obstruktiivne, ummistav.

obstruktsioon, takistus, tõkestus || polit. vähemuse püüd parlamendis, koosolekul mittel viisil takistada talle mitte meeldiva ettepaneku läbi viimist || med. kõhukinnisus, kõhu-ummistus.

obstsöniteet, lad. nilbus.

obstsöönne, lad. must, nilbe, kõlvatu.

obturaator, med. kautšukist, puust, elevandiluust jne. valmistatud seadise haiguse läbi või operatsiooni tagajärjel tekkinud avauste sulgemiseks.

odalisk, türg. valget tõugu haareminaine; toaneitsi || teatud villane riie.

odioosne, lad. vihatud, vastu-meelne.

odontalgia, krk. med. hambavalu.

odontiit, hambapõletik.

odontika, vahendid hambavalu vastu.

odontoblast, hammast kasvatav rakk.

odontograafia, hambakirjeldus, hambaõpetus.

odontoliit, teatud mineraal || kivistunud hammas.

odontoloogia, hambaõpetus.

odool, hambaõli, hambaravi-vahend.
odöör, prants. hea lõhn, hea lõhnaline aine || lõhnaõli.
of(f)endeerima, lad. kallale tungima, haavama, solvama, vigastama.
of(f)ensiiv, prants. kallale, pealetungi-tegevus.
of(f)ensiiv-allianss, kallaletungiliit.
of(f)ensiivne, peale-, kallaletungiv.
of(f)eererima, lad. pakkuma.
of(f)ert, pakkumus.
of(f)ertoorium, katoliku messi esimene peaosa || ka selle juurde kuuluv laul || ohverdus.
of(f)itsiaal, ametnik || katoliku piiskopi juriidiline ametnik.
of(f)itsiaalne, lad. ametlik.
of(f)itsiant, alam ametnik || teener.
of(f)itsiin, lad. töökoda, eriti apteek ja raamatutrükkija tööstus.
of(f)itsiaalne, apteegis valmil kujul olemasolev || tervistusvõimeline || arstirohuks tarvitav.
of(f)itsiosne, lad. poolametlik.
ofiit, krk. „ussikivi”, rohekas kivim (diabaas).
ofort, prants. salpeeterhape || söövitatud vaskplaadi trükk.
ofsett, ingl. moodus mitmevärvitrüki seadis.
oftalmalgia, krk. silmavalu.
oftalmia, silmatõbi || silmapõletik.
oftalmiaatrika, silmaarstimis-teadus.
oftalmoloogia, silmaõpetus.
oftalmoskoop, silmapeegel.
oftalmoteraapia, silmatervistus-teadus.
ogdoeder, teatud kristallivorm.
ohlokraatia, krk. lihtrahva-, massi-, põõblivalitsus.
ohraana, ven. tsaariaegse Venemaa poliitiline salapolitsei.

ohvitser, prants. iga meeskonna ja allohvitseride üle seisev sõjaline ülem.
okariin, ital. savist mänguriist 10 heliavausega.
okeaniid, krk. merejumala tütar, merinümf.
okeanograafia, mereteadus, merekirjeldus.
okeanoloogia, mereteadus.
ok(k)asionaalne, juhuslik.
ok(k)asionalism, filos. vaade, mille järgi vastastikused hinged kujutelmad ja keha liigutused toimuvad vahendita alati Jumala mõjul, kes seks ainult paraja juhusega kasutab loomade instinkti ja inimeste tahet.
ok(k)asionalist, okasionalismi poolehoidja.
ok(k)asioon, lad. juhus, põhjus.
ok(k)ultism, lad. salaõpetus, õpetus salajasist, teadmatuist asjust, püües neid teaduslikult läbi uurida ning selgitada.
ok(k)ultist, okultismi poolehoidja, töötaja selle õpetuse alal.
oksaalhape, lad. oblikahape.
oksaam, varemaaegne joovastavate jookide ning veinide mõõt, enamasti 1½-aamine.
oksalaat, oblikahapu sool.
oksiim, keem. teatud orgaaniline ühend.
oksjon, lad. müük enampakkumisel.
oksoon, naatriumi ülihapend.
oksideaas, hapendamisprotsessi tekitav juuretis.
oksüdatsioon, hapendumine (keemiline protsess).
oksüdeeruma, hapnikuga liituma, hapenduma.
oksüduul, keem. alahapend.
oksügeen, krk. hapnik.
oksühüdraat, keem. teatud oksüüdi liide veega.
oksümooron, krk. luul. näiv vasturääkimus, näit. „helisev vaikus”.

oksüüd, krk. hapend.
oktaav, lad. kaheksandikkaust
 || kaheksapäevane kirikupidu-
 pühitsus, selle viimne päev ||
 kaheksas heli diatoonilisel he-
 liredelil.
oktaeder, geom. kaheksatahu-
 kas.
oktahord, krk. kaheksaheliline
 skaala || kaheksakeeleline pill.
oktant, lad. kera või ringi ka-
 heksandik.
oktett, helitöö kaheksale män-
 guriistale.
oktiljon, miljon kaheksandal
 astmel — 1 ühes 48 nulliga.
oktagoon, kaheksanurk.
oktonaarius, kaheksajalgne
 jambiline, trohheililine või ane-
 pestiline värss.
oktopood, kaheksahaarmeline,
 „kaheksajalgne“.
oktsident, lad. läänemaa, lääts
 || Euroopa maad.
oksidentaalne, läänemaine.
okspitaalne, lad. kukla-
okulaarklaas, silmaklaas, silma
 poole olev klaas pikksilmas.
okulaarlääts, silmalääts (pikk-
 silmas, mikroskoobis).
okulaarne, lad. silmanähtav,
 nähtav || silmapuutuv, silma-
okuleerima, aiand. silmistama.
okulist, silmaarst.
okulistika, silmahaiguste-tea-
 dus.
okupatsioon, lad. valdamine ||
 valdamisaeg.
okupeerima, vallutama, võtma.
oleaat, lad. õlihapu sool.
oleihinape, õlihape.
oleomargariin, kunstvõi.
oleomeeter, õlimõõtja, õli vää-
 ruse mõõtja.
olfaktomeeter, haistvusmõõtja
 (aparaat).
oligarhia, krk. üksikute-, mõ-
 ningatevalitsus.
oligeemia, med. väheveresus.
oliiv, lad. õlipuu || õlipuuvili.
oliiviõli, provanksõli, puuõli.
olivett, oliivjas korall.

oliivin, oliivroheline mineraal,
 krüsoliit.
olümpiaad, krk. vanade kreek-
 laste aastanelik, mille vahe-
 tusel olid olümpiamängud ||
 nüüd: ülemaailmik spordi-
 võistlus.
olümpiamängud, vanakreeka
 rahvamängud, mis koosnesid
 võitlusharjutusist, võidujook-
 sudest jne. || nüüd: spordi-
 võistlused.
olümpiane, krk. Olümpose ela-
 nik, eriti Zeus || vägev valit-
 seja omas riigis.
omaijaad, aj. Araabia valitseja-
 soost isik (keskajal).
ombrofiilne, krk. vihmariikast
 kliimat eelistav (taim).
ombrofoobne, vihmariikast klii-
 mas mitte sigiv, vihmakartev
 (taim).
ombrograaf, registreeriv vihma-
 mõõtja.
ombromeeter, vihmamõõtja,
 hüetomeeter.
om(e)lett, prants munakook.
omfaliit, med. nabapõletik.
omfalomantia, krk. ennustus
 naba omaduste järgi.
ominoosne, lad. ennustav, eriti
 halba ennustav, pahaendeline.
omnibus, lad. rohkeistmeline
 palgatav maismaasõiduriist.
omnigraaf, masin, mis hõlbus-
 tab kirja ühetasaselt ning
 korrektselt graveerida lito-
 graafiakivile või trükkimiseks
 määratud tsinkplaatidesse.
omnipotentne, lad. kõikvõimne.
omnipotents, kõikvõimsus.
omnivoor, loodusl. kõiksooja.
omofaag, krk. toore liha sööja.
onanism, käsikiimlus, mastur-
 batsioon.
ondograaf, aparaat veelainete
 liikumise ülesmärkimiseks.
onerosne, lad. rõhuv, raske.
onkoloogia, med. õpetus kasva-
 jaist.

- onomaatika**, krk. õpetus pärisnimele moodustamisest ja tähendusest.
- onomatopoeetikon**, krk. helisõna, looduse heli või eseme heli järele moodustatud sõna.
- onomatopoeetiline**, helisid, hääli järeleaimav.
- onomatopöa**, helide järeleaimamine sõnades.
- ontogeneia**, krk. isendi arenemislugu, isendilugu, isikulugu.
- ontogenees**, isendi arenemine.
- ontogeneetiline**, isikulooline.
- ontoloogia**, filos. olemisõpetus, metafüüsika.
- ontoloogiline**, olemisõpetuslik.
- oober**, sak. ülemkelner.
- ooberst**, sak. kolonel, polkovnik, rügemendiülem.
- oobolus**, krk. vanakreeka metallraha.
- ood**, krk. ülemlaul, liik ülevaid laule.
- oodeon**, krk. ümmarhoone, eriti muusikaliste ettekannete jaoks vanas Kreekas ja Roomas || suurem hoone seltskondlikkudeks meelelahutusteks.
- oodium**, lad. viha, vaen.
- ooforiit**, med. munasarja-põletik.
- oogaamia**, bot. munaga ühtimine.
- oogonium**, emarakk.
- ookean**, lad. maailmameri.
- ooker**, kollane värvmuld.
- ooliit**, helmiskivi, ümmarteraline lubjakivi.
- oologio**, munateadus.
- oom**, füüs. elektirikustuse ühik.
- oomantia**, krk. ennustamine munadest, munakoortest.
- oonüks**, krk. teatud vöödiine mineraal.
- oonüksmarmor**, lubinõrg, orient-alabaster.
- ooper**, ital. laulumäng, muusikaline draama.
- ooperidiva**, silmapaistev, imesteldav ooperilauljanna.
- oopium**, lad. maguna piimmahl.
- ooplasma**, zool. muna rakukehha.
- oopus**, lad. töö, teos.
- oosfäär**, bot. muna (rohelistel vetikatel ja sõnajalgadel) || munarakk (õistaimedel).
- ouspoor**, bot. munaeos.
- opaakne**, lad. tuunjas (tume, läbipaistmatu).
- opaal**, sinihelgiline vääriskivi.
- opalograaf**, teatud paljundamismasin.
- operaator**, mingi tegevuse täideviija || lõikusitegev haavaarst.
- operatiivne**, tegelikult toimiv || haava-arstlik.
- operatsioon**, tegevus, toimen-dus, toimend || mat. tehe || med. lõikus.
- operatöör**, prants. toimija, eriti operatsioonitegija, päevapildistaja, filmija || filminäitaja.
- opereerima**, lad. ette võtma, toimendama || haavaarstlikult käsitlema, lõikama.
- operett**, ital. lauludega vahelduv lustmäng.
- operist**, ooperilaulja.
- operment**, väävelarseen, maalimisel kulla asemel tarvitata.
- operoosne**, lad. vaevane, vaevaga.
- opiaat**, med. unevahend, mis sisaldab oopiumi.
- opianiin**, oopiumi alkaloid, narkotiin.
- opineerima**, arvama, arvamust avaldama.
- opinionist**, isik, kes otsustab arvamuste ja oletuste järele.
- opinioon**, lad. arvamus, oletus.
- opiofaag**, oopiumisööja.
- opodeldok**, farm. kamprine seebiliniment (jooksva-haiguse vastu).
- oponeerima**, lad. vastlema, sõna või teoga vastu töötama.
- oponent**, vastleja.
- opopaanaks**, farm. teatud taimeliste juurtest saadav piimmahl.

opopalsam, krk. väärtuslik healõhnaline palsam.

oposiit, vastand, vastuolu.

opositsionaalne, vastasparteisse kuuluv.

opositsioon, vastasrind, vastasrindlus || astr. vastasseis.

opositsioonipartei, vastasera-kond.

opossum, zool. virgiinia kukkurrott || selle looma nahk.

opoteraapia, haiguste ravimine preparaatidega, mis mitte, nagu organoteraapias, teatavate organite kõigest ollusest, vaid ainult nende mahlast on valmistatud.

op(p)ortunism, paindlus.

op(p)ortunist, paindlane.

op(p)ortunistlik, paindlev, juhust kasutav.

op(p)ortuniteet, paras aeg ehk juhus || vastuvõtlikkus haigusele.

op(p)ortuunne, lad. paras, sobiv.

optant, taassiirduja, taassiirdunu.

optatiiv, keelet. sooviv kõneviis.

optatiivne, lad. sooviv, soovi sisaldav.

opteerima, soovikohaselt endale valima, valivalt enese heaks otsustama.

opteeruma, tagasi siirduma.

optik, vaatamisriistade (prillide, pikksilmade, mikroskoopide) tegija.

optika, krk. nägemisõpetus || valgusõpetus.

optiline, valguse-, silma-, nägemis-.

optimaat, lad. ülikas (isik) || paremlane (vanas Roomas).

●**optimism**, Leibniz'i õpetus parimast maailmast || kalduvus asju ja olusid headena ette näha.

optimist, Leibniz'i õpetuse poolehoidja ja kaitsja || inimene, kes kõike heana ette näeb.

optimistlik, optimismile vastav.

optogramm, füsiol. nägemispilt. **optomeeter**, nägemis-, kaugusmõõtja.

optotüüp, nägemisproov.

optsioon, lad. vaba valik, eriti isamaa ja kodakondsuse || taassiirdumine, taassiire || kaub. valikuaeg.

opulentne, lad. küllane, ohter, rikkalik.

opulents, küllus, ohtrus.

oraakel, lad. ennustus, kostak || ennustuskoht.

oraaklitaoline, mõistatuslik.

oraal-, lad. suu-.

oraalfideikomiss, suusõnaline teste.

oraalne, suusõnaline || zool. suuline.

oraalseadus, suusõnaline seadus.

oraator, lad. kõneleja, kõnepidaja.

oraatorlik, kõneosav.

orangutang, metsmees || väga tugev 1,35 m kõrge ja püsti käiv ahv Borneos ja mujal.

oranž, prants. ruuge, hele-kollakaspunane värv.

oranžaad, karastav jook apelsini mahlast ning koortest.

oranžist, ajal. Oranje printsi poole hoidva partei liige Ühendatud Madalmail.

oratoorika, kõnekunst.

oratoorium, lad. palveruum, -tuba, -saal || pikem helitöö koorile, orkestrile ja solistidele.

oratsioon, lad. kõne.

orbiit, astron. taevakehade liikumise tee || med. silmakoo-bas.

orbitaalne, taevakehade liikumine.

ordaal, lad. jumalakohus, jumalaotsus.

orden, lad. aumärk.

order, prants. käsk, käsund.

ordinaal, keeletead. järgvar.

ordinaarium, kaub. tavaline maksu- või kulusumma.

ordinaarius, lad. klassijuhataja

|| määraline professor || juhtiv arst || vaimulik valitseja.
ordinaarne, lad. harilik, tavaline, igapäevane.
ordinaat, kõrgusvahe, kõrguspunkt.
ordinaator, korraldav arst (hagemajas).
ordinatsioon, lad. ametisseõnustus, ametissepanek.
ordineerima, käskima, käsundama || arstirohtu kirjutama || ametisse õnnistama.
ordon(n)ants, eeskiri, valitsuse juhi korraldus || sõjas: teenistusvalvur, käskjalg.
ordon(n)eerima, prants. korraldama, käskima.
ordoviitsium, geol. alamsiluur.
ordrisadam, kaub. sihtsadam.
ordu, vaimulikkude või rüütlite ühiskond.
ordukapiitel, rüütliordu liikmete koosolek.
oreaad, krk. mäginümf.
oreljeef, prants. kõrgreljeef.
oreolu, prants. aupaiste, kiirtepärg.
orfeonist, prants. muusikasõber.
orfeum, meestelauluselts (Prantsusmaal) || kõlakoda || lõbuskoht.
orgaaniline, elunditega eluks, kasvuks ja elu edasiandmiseks varustatud || elavat tervikut moodustav || ühtlane || orgaanilistele kehadele omane, neisse puutuv.
organ, krk. elund, meeleriist || häälekandja.
organell, väike elund.
organiline, elundiline.
organisaator, korraldaja, korraldaja.
organisatsioon, korrastus, raking || korrastis.
organiseerima, korraldama, korraldama, rakkima.
organiseeruma, korralduma, korrastuma.
organism, elundik, elustik.
organist, orelimängija.

organogeen, keem. elundisünnitaja.
organogeenne, looma- või taime-tekkena.
organograafia, organikirjeldus || orgaaniliste kehade kirjeldus.
organoidne, organi-, elundisarnane.
organopaatia, organihaigus.
organsiin, parim siidniit, kangalõimeks tarvitataw.
orgasm, krk. suur (meeleline, suguline) ärritus, kihut.
orgia, krk. salajane usupruuk || metsik Bacchus'e teenimine, kirglik jooming || metsik hullustus.
orgialik, hullunud || märatsev.
orhidee, bot. käpaline (lill).
orhiit, med. munandipõletik.
orhis, krk. munand || bot. munanditaoline juurekäs.
orient, lad. idamaa, ida || vabamüürlaste koosolek, loož || ka nende meistri kõrgendatud iste.
orientaal, orientlane, idalane, idamaalane.
orientaalne, idamaine.
orientalist, idamaa keelte ning elu tundja.
orientatsioon, olukorraga tutvumine.
orienteerima, ilmakaarte kohaselt korraldama || seadma (mõõtelauda) || juhtima || olukorraga tutvustama || arh. (kirikut) idastama.
orienteeruma, olukorraga tutvuma.
orienteeruvus, orienteerumisevõime, kohameel.
oriflamm, prants. Prantsuse kuningate punane lipp.
originaal, algupärane.
originaalne, lad. algupärane.
originaalsus, algupära, algupärasus || omapärasus, omapära.
orkaan, ital. äge torm; raju.
orkester, krk. tantsu- ja mänguväli vanas Kreekas || nüüd

eraldatud ruum muusikakoorile teatris ja kontsertidel || muusikakoor ise.

orkestika, (teatraalne) tantsukunst.

orkestraalne, orkestripärane, orkestrimööduline.

orkestrant, orkestri liige.

orkestratsioon, orkestreerimine.

orkestreerima, instrumenteerima, orkestrile seadma (helitööd).

orkus, lad. allilm, varjudeerik.

orlean, orleanipuu seemne koordest valmistatud oranžkollane värv.

orleanilised, sugukond palavvöötaimi.

orleanist, ajal. Orleans'i suguvõsa poolehoidja Prantsusmaal.

orleanlakk, oranžpunane lakk.

ornaat, lad. ehe || (ehteis särav) ameti-, pidurõivas.

ornament, lad. ehe, kaunistis, ilustis.

ornamentatsioon, ilustistega kaunistamine.

ornamenteerima, ilustistega varustama.

ornamentika, (ehitiste, anumatete) kaunistamiskunst.

ornamentist, kirjaja, kaunistaja.

ornatsioon, kirjamine.

orneerima, lad. ehtima, kaunistama, ilustama, kirjama.

ornitofiil, bot. linnulembene taim (koolibrite ja teiste pilsilindude tolmutatav).

ornitoliit, lindkivi (muistsete lindude kivistunud jäänus).

ornitoloog, krk. linnuteadlane.

ornitoloogia, linnuteadus.

ornitoloogiline, linnuteaduslik.

ornitomantia, ennustus lindude lennu, toidu ja hääle põhjal.

ornitopood, geol. muinasaegne roomaja.

oro-, krk. mäe-, mägis-, mäestiku-.

orogeenia, maapinnavormide tekkimise õpetus.

orogeeniline (periood), geol. mäetekke-, mäetekkeline.

orogenees, geogr. mäestikuteke, tekkimine.

orogeneetiline, mäestikutekkene.

orognoosia, mäestikuõpetus.

orognost, mäestikutundja, mäestikuteadlane.

orognostiline, mäestikuõpetuslik.

orograaf, mäestikukirjeldaja.

orograafia, geogr. (mäestiku-) pinnakirjeldus.

orograafiline (kaart), mäestikukirjelduslik.

orohidrograafia, mäestiku- ja vooluvee-kirjeldus.

orokraatiline, geol. mäevaldne.

oroloogia, võrdlev mäestikuteadus.

oromeetria, geogr. mäemõõteteadus.

oroplastika, mäevormide kirjeldus.

orsseil, prants. punane värvaine, mitmesuguseist samblikest saadav.

orto-, krk. sirg-, õige-, püst-, rist-.

ortobiootika, krk. kunst või teadus õigesti elada.

ortodiagonaal, rõhtus risttelg (kristallidel).

ortodiagraaf, aparaat siseorganite seisundi, vormi ja suuruse äratähendamiseks röntgeni kiirte varal.

ortodoksia, õigeusklikkus, puhtausulisus.

ortodoksist, õigeusklik, valjult usklik (inimene).

ortodoksne, õigeusklik.

ortodroom, otsesuund.

ortoepia, sõnade õige hääldamise õpetus.

ortoepiline, õigehäälduslik.

ortofosforhape, harilik fosforhape.

ortogenees, lood. teatavate tunnuste aegapidine kindlasuunaline teisumine ühest taime-

või loomaliigi põlvkonnast teise.

ortogneiss, geogr. ühtlase koosseisuga varesekivi.

ortogonaalne, matem. täisnurkne, püstkülikuline || püst-, rist-.

ortogoon, püstkülik.

ortograaf, krk. õigekirjutaja.

ortograafia, õigekirjutus, õigekirjutusõpetus.

ortograafika, õigekirjutusõpetus.

ortograafiline, õigekirjutuslik.

ortokefaal, keskkõrge-pealine inimene.

ortokromaatileine, värvitundlik (fotograafias).

ortoloogia, õigekeelsus.

ortool, valguspildi ilmutamine.

ortopeed, kehakasvu puuduste eemaldaja.

ortopeedia, kunst kehakasvu puudusi eemaldada.

ortopteer, sihktiivaline putukas.

ortoskoop, aparaat silmast prügi otsimiseks || polarisatsiooniparaat.

ortostihh, bot. püstrida (lehti).

ortotoonia, sõnade õige rõhutamine.

ortotüüpia, trüki ja kivitrüki tarvis täis- ja pooltooniliste piltide valmistamine ilma rastrita.

ortstein, sak. leetekivi, leetmik.

oskulatsioon, lad. suudlus || geom. kooldumus.

oskuleerima, suudlema.

oskuleeruma, geom. koolduma.

osmiin, ven. 4 setverikku, 105 liitrit.

osmium, keem. sinikasvalge metall.

osmoloogia, krk. haistmisõpetus, haistmisainete-õpetus.

osmoos, füüs. kahe kokkupuutuva vedeliku vastastikune vahetumine.

osobroomitrükk, teatud valguspildi kopeerimise protsess.

osokeriit, mäevaha.

osoniseerima, (hapnikku) osooniks muutma.

osonomeeter, osoonimõõtja.

osoon, krk. elektri abil teisenatud hapnik, millel on palju suurem oksüdeerimisvõime kui harilikul hapnikul.

osoonine, osooni sisaldav.

ossaarium, lad. luukamber.

ossatuur, med. kondikava.

osseet, indo-euroopa tõugu rahva liige Kaukaasias.

osseiin, soolhappe varal lubjatustatud luuaine || tehn. luuliim.

ossifikatsioon, luustumine.

ossifitseeruma, luustuma, luuks muutuma.

osteit, med. luupõletik.

ostensiivne (tõendus, meetod), näitlik, näitav, silmanähtav || rõhutav, rõhutatud.

ostentatiivne, kiitlev, hooplev || näitlik.

ostentatsioon, hooplemine || uhkeldus.

ostenteerima, lad. näitlikult esitama || hooplema.

osteo-, krk. luu-.

osteoblast, luusünnitaja.

osteofüüt, med. luukasvis.

osteogenees, luuteke.

osteoklaasia, med. luumurdmine.

osteoklast, luumurdmis-pihid || luudhävitav rakk.

osteoloogia, anat. luuteadus.

osteomeetria, luude mõõtmise tõuliste erinevuste leidmiseks.

osteomüeliit, med. luuüdi-põletik.

osteonekroos, luu-roiskkärbus, luupõle.

osteopaatoloogia, luuhaiguste-õpetus.

osteoplastika, puuduva luu asendamine.

osteoporoos, luu-urnemine, luu-urbsus.

osteosarkoom, pahaloomune luukasvaja.

osteoskleroos, luukõvastus.
ostrakood, zool. karpvähiline.
ostsillaator, lad. seadis elektri-
võnkude tekitamiseks, et saa-
da elektrilaineid.
ostsillatsioon, mat., geogr. vôn-
kumine, kõikumine.
ostsilleeruma, ka teh. vônku-
ma, kõikuma.
ostsilograaf, füüs. aparaat va-
helduva elektrivoolu lainete
näitlikuks-tegemiseks.
ostsillomeeter, vôngumõõtja.
otalgia, kõrvavalu.
otiaatria, kõrvaarstimis-õpetus.
otiit, med. kõrvapõletik.
oto-, krk. kõrva-, kuulme-
otokoonia, füsiol. kuulmetolm.
otoliit, kuulmekivind.
otoloog, kõrva-eriteadlane, kõr-
va-eriarst.
otoloogia, õpetus kõrvast ja ta
haigustest.
otomükoos, med. seenhaigus vä-
lises kõrvatorus.

otoplastika, väliskõrva asendus
plastika varal.
otorinolarüngoloogiline (hai-
gus), med. kõrva-nina-kurgu-
(haigus).
otoskoop, med. kõrvapeegel.
ototsüst, kuulmepõieke.
otselott, zool. panterkass.
otsiosone, lad. kasutamata, näit.
rahaheidmine.
ot(t)omaan, osman, türklane ||
türgi sohva.
ovaal, munajas kõverjoon.
ovaalne, lad. pikerik-ümmargu-
ne.
ovaarium, munasari.
ovatsioon, lad. tormiline au-
avaldus.
ovidukt, munajuha.
ovoskoop, aparaat, mis võimal-
dab mune gaasleegi abil proo-
vida || aparaat muna looteli-
se arenemise vaatlemiseks.
ovulatsioon, füsiol. munanemi-
ne, munairdumine, munairre.

P.

paa, prants. tantsusamm.
paali, budhistide püha keel Ta-
ga-Indias.
paan, krk. muinasloos: metsa-
või karjamaa-jumal || kogu-
ilma sümbol.
paanika, meeletu hirm, tihti il-
ma selge põhjusega, kabu-
hirm.
paapul, med. pommike.
paaria, saatuse hooleks jäetud,
õigusega inimene, ühiskonna
heidik.
paaž, prants. rüütliõpilane, rüüt-
lisoost noormees || paažide-
kooli kasvandik.
paažidekorpus, sõjaväeline kesk-
kool endisel Venemaal.
paater, lad. isa, preester, kiriku-
isa, kristlik kirikuõpetaja.
paaternoster, meieisa-palve.

paatos, krk. kirk || tundeliigu-
tus || pidulikkus, hoogsus.
paatripuu, bot. hiina leedripuu.
paavst, püha isa, rooma-katoli-
ku kiriku pea.
padišaa ehk **padišahh**, pärs. ku-
ningate isand || islami maa-
vürsti, eriti Türgi sultani au-
nimi.
padrun, prants. vorm, muster
|| laengukest, laeng.
pagaaž ehk **pagas**, prants. rei-
sikraam.
paginatsioon, lehekülgede num-
merdamine.
pagineerima, lehekülgi num-
merdama.
pagood, pärs. Aasia rahvaste
tempel || hiina kunstis: 9—
15-kordne, ülespoole teravnev
torn.
pahhomeeter, krk. paksuse-

möötja || peegliklaasi paksuse möötja.
pahhüderm, krk. paksnahkne (loom).
pahhükefaalia, pakspeasus.
pahhümeeter, (keha) tugevusmööaja.
paiuk, väljateeninu puhkepalk, pension.
pajats, ital. veiderdaja, tola.
pajonett, prants. tääk.
pakt, lad. leping, sobimus.
pakteerima, kokku leppima.
paktsioon, kokkuleppimine, sobimus, leping.
palaaver, port. Lääne-Aafrika rahva-suguharude nõupidamiskoosolek || paljusõnalised läbirääkimised.
paladiin, palee isand, valitseja || vahva kangelane, rüütel, kaitsja.
palagan, ven. laadateater, turunäitemaja.
palankiin, kandetool Ida-Indias ja Hiinas.
palast, lad. suur uhke elamu, loss.
palat, kõrgem ametiasutis || haigeteruum.
palataal, lad. suulaehäälük.
palataliseerima, peenendama, suulaestama, muljeerima (häälikut).
palatiin, keskaegne kuninga õukonna ametnik Lääne-Euroopas, kellele anti täita näit. kohtuniku, saadiku, väepealiku ülesandeid.
palatoplastika, kunstlik suulaemoodustus.
palearktiline, krk. geogr. vana-põhjanabamaine (loomavaldkond).
palee, prants. loss, palast.
paleo-, krk. iidne, iidis-, ürg-, vana-.
paleoaktoloogia, iiderannikuluugu.
paleoantropoloogia, õpetus kivenenud inimesjäänustest ja ini-

mese tegevuse saadustest ürgajal.
paleobioloogia, geol. iidne-eluteadus.
paleobotaanika, iidne-taimeteadus.
paleogeen, geogr. tertsaar-ajastu esimene pool.
paleogeograafia, iidne-maateadus.
paleograaf, vana- ja keskaegsete kirjaliikide uurija.
paleograafia, ajal. käsikirjade uurimine || vana- ja keskaegsete kirjaliikide tundmine.
paleoklimatoloogia, iidne-ilmastuõpetus.
paleoliitik, inimene vanemast kiviajast || vanema kiviaja uurija.
paleoliitikum, vanem kiviaeg, kus inimene ei tundnud veel kivilihvimist.
paleontoloogia, iidne-olemisõpetus, õpetus ürgmaailma loomadest ja nende kivistunud jäänustest.
paleontoloogiline, ürgmaailma puutuv.
paleozoikum, vana, iidne aegkond, iidis-aegkond.
paleozoiline, vanade, iidsete, ammu surnud olevuste jäänuseid sisaldav.
paleozoologia, iidloomateadus.
paleozoon, iidis-loom, ürgaegne loom.
paleoteerium, geol. muistne imetaja loom.
paleovulkaaniline, iiddevulkaaniline.
palestra, krk. poiste füüsiliseks arendamiseks korraldatud maadlemisasutis vana Kreekas.
palestrika, kehaharjutuskunst, võimlemine.
palett, prants. (maalija-) värvilaud.
palimpsest, krk. pärgament, millelt eemaldati kiri, nii et sinna uuesti võidi midagi kirjutada.

- palindroom**, krk. sõna või vär-
sirida, mis päri- kui ka ta-
gurpidi loetult annab kas sa-
ma sõna või ka muidu min-
gisuguse keeles tarvitatava
sõna või sõnastuse.
- palingeneesia**, krk. taassünd,
uuestisünd, taasteke vanast
ning möödunust || vananenu
(näit. inimessoo, riigi) uue-
nemine.
- palinoodia**, krk. laulu kordami-
ne || vastaslaul.
- palisaad**, prants. püst-teivastest
plank, piht, pihtpuu || piht-
aed.
- palisander**, palisandripuu, mis
kasvab Brasiilias ja mida tar-
vitatakse mööblitööstuses.
- pallaadium**, krk. jumalanna
Pallase muinasjutuline pilt,
mis pidi kaitsma Trooja lin-
na, niikaua kui troojalased
seda pilti hoolega kaitsevad
|| kaitsepilt, kaitsev pühadus
|| kaitse, vabaduskaitse || pü-
haks peetav asi || metall ja
keemiline element.
- palliatiiiv**, lad. varjav vahend ||
arstit. kergendav, leevendav,
hõlbutav vahend, hõlbuti.
- pallium**, lad. (vanade roomlas-
te) mantel || kroonimisman-
tel || paavsti- või piiskopi-
mantel.
- palm**, lad. palmipuu || palmi-
oks võidu- ja rahu-märgina.
- palmett**, arhit. palmilehe-taoli-
ne kaunistis, eriti kreeka ehi-
tuskunstis.
- palmiin**, kookosõlist valmista-
tud taimevõi.
- palmitiin**, keem. rasvades, ise-
ärans rikkalikult aga palmi-
õlis leiduv glütseriini ja pal-
mitiinhappe ühend.
- palmoskoopia**, med. veresoonte
kahinate kuulatlemine.
- palmüüra-palm**, lehvikpalm.
- palpatsioon**, lad. komplemine,
komplus.
- palpebraalne**, lad. silmalaugu-
desse puutuv.
- palpebratsioon**, silmapilgutami-
ne.
- palpeerima**, med. komplema,
õrnalt puudutama.
- palpitatsioon**, südamekloppimi-
ne.
- palpiteeruma**, lad. kloppima, tu-
gevasti peksma (südame kon-
ta).
- pamfleet** = **pamflett**, pahataht-
lik pilkekõne, -kirjutis || (lai-
mav) lendleht, laimukiri,
paskvill.
- pamfletist**, pahatahtlike pilt-
kekirjutiste kirjutaja.
- pampa**, rohunurm Lõuna-Amee-
rikas.
- pampeero**, Lõuna-Ameerika
pampa-alal järsku ilmuv tu-
gev vihma- ja piksepuugi, mis
toob loodest jahedust kaasa.
- pan**, vt. **pann**.
- pan-**, krk. kõik-, kogu-, üld-.
- panama**, prants. pettus, kokku-
varisemine || panamakübar.
- panamakübar**, troopilises Ameer-
ikas kasvava taime noortest
lehtedest valmistatud kübar.
- panariitsium**, med. küünesööbi-
ja || sörgloomadel: sõrasöö-
bija.
- panartriit**, med. üldine liigese-
põletik.
- panašee**, prants. kirju marmo-
reeritud söögijäätis.
- panašš**, prants. suletutt (eriti
kiivreil).
- pandeemia**, med. üldine rahva-
haigus, laustaud.
- pandeemiline**, krk. kogu rah-
vast puudutav; laustaudlik.
- panderoll**, prants. aktsiisisedel.
- panduur**, ung. ungari mõisniku
teener || kohtuteener, politsei-
nik || ungari jalaväeline sõ-
dur.
- paneel**, prants. (alumine) toa
seina tahveldis || raamistiku-
tahveldis.
- paneerima**, (kokakunstis) kúp-

- setatavaid või praetavaid ning munarebusse kastetud toituisid riputama saiapuruga, jahuga, parmesaanjuustu puruga jne.
- panegürism**, kiidukõnelemine, liialdav ülistamine.
- panegürist**, kiidukõneleja.
- panegüürik**, kiidu- ja ülistuskõnede kokkuseadja.
- panegüürika**, krk. pidulik kiidukõne, kiidulaul, liialdav ülistus.
- paneelerima**, seinu puutahveldisega katma.
- pangafoolio**, igale pangaosani-kule avatud arve.
- pangaoperatsioon**, pangatoidmend.
- pangavaluut**, pangavääring.
- pangermanism**, kõiksakslus.
- panhellenism**, kõikkreeklus.
- pank**, rahaasutis.
- pankreas**, med. kõhunääre.
- pankreatiin**, med. sea või veise kõhunäärdest valmistatud arstim-preparaat, millel on kõhunäärmele omane toimivus.
- pankreatiit**, kõhunäärme põletik.
- pankromaatileine**, kõikide värvide vastu tundlik plaat või film valguspildistuses.
- pankroteeruma**, maksuvõimetuaks jääma.
- pankrot(t)**, ital. maksuvõimetus.
- panlogism**, filos. õpetus, et loogilised seadused ei esine mitte üksnes meie mõtlemise seadustena, vaid ühtlasi ka tõese põhiseadustena.
- pann**, poola härra, isand.
- panna**, poola proua, emand.
- pan(n)oo**, prants. seinaga ühel tasapinnal olev suur seinamaal; paneel.
- pannotiüüp**, valguspilt mustal vahariidel.
- pannotiüüpia**, valguspildistus mustal vahariidel.
- pannühiid**, krk. mälestuspalvus, hingepalve, surnupalve.
- panoftalmiit**, med. silma üldpõletik.
- panoplia**, krk. täielik relvastus.
- panoptikum**, vaateruum ühes seal väljapandud esemetega näitlikuks õpetamiseks.
- panoptiline**, ülevaadatav, ülevaatlik.
- panoraam**, krk. ringmaal, üldvaatepilt.
- panoraamiaparaat**, valguspildi-aparaat, mis fotografeerib maastikupilte õige suure vaatenurga piirkonnast.
- panoraami pikksilm**, ümberringi olevate maastikuosade vaatlemiseks ilma oma seisukohta või kehaseisangut muutmata.
- panostiit**, med. luuüldpõletik.
- panpsühhism**, filos. õpetus, et kõik on maailmas hingestatud.
- pansion**, korter ühes ülalpidamisega.
- pansionär**, kostiline, kostilaps.
- panslavism**, kõikslavlus.
- pantalon**, koomiline karakter-mask itaalia rahvalustmängus || (laiad, pikad) püksid || sukkpüksid.
- panteism**, krk. vaade, mille järel koguum ja jumalus on samased.
- panteistlik**, kõikjumalust uskuv.
- pantelegraaf**, aparaat, millega vormitruult telegrafeeritakse kirjutisi, jooniseid jne. kauge maa taha.
- panteon**, kõigi jumalate auks ehitatud tempel || surematute, kuulsate meeste auks ja mälestusele pühendatud hoone.
- panto-**, krk. kõik-.
- pantofaag**, kõiksööja loom, omnivoor.
- pantograaf**, krk. plaanide, piltide, jooniste siirutaja, vähendaja või suurendaja aparaat.
- pantograafia**, pantograafiga valmistatud vähendatud või suurendatud koopia.
- pantomiim**, tummnäidend.
- pantomiimika**, näomängu-kunst.
- pantoplastika**, kunst kehasid

suurendatult või vähendatult kujundada.

pantopood, hiidjalgne (loom).

pantser, sak. raudriie, raudrüü, soomuskate, soomus || zool. rüü, kilprüü.

papa, isa || paavst.

papaalne, paavstlik.

papaalsüsteem, paavstlussüsteem.

papaat, ital. paavstiaue.

papaiotiin, farm. käärollus melonipuu piimmahlas.

papaveriin, opiumi alkaloid.

papeterii, prants. paberkaup || kirjamaapp.

papill, zool., bot. näsa, kühm, muhk, nibu.

papillaarkeha, zool. näsakeha.

papillaarne, näsakujuuline.

papilloom, med. näsakasvaja.

papilloosne, näseline, näsane.

papism, rooma-katoliku kiriku õpetus paavstist kui Jeesuse maapealsest asemikust || paavstiaustus.

papist, paavstimeelne, paavstlane.

papjemašee, prants. taigenpaber.

paprika, bot. türgi pipar.

papüriin, pärgamentpaber.

papürograaf. aparaat jooniste ja kirjutiste kiireks kopeerimiseks.

papüroliin, tehis, millel on kahe paberikorra vahel riie.

papüroliit, tihe, läbilaskmattu mass, põranda või seina katteks.

papüürus, krk. papüürusepõõsa vartest valmistatud paber vanas Egiptuses.

paraabel, krk. mõistujutt, „tähendamisõna”.

paraad, prants. nähtavaletoomine, toredus, ilupidu || sõjaväe ülevaatus.

paraalne (kivisüsi), geol. mererandne.

paraadne, lad. valmis, otevalmis.

parabioos, füsiol. ühend-elu.

parablast, zool. kõrval-idu.

paraboliseerima, mõistujutuliselt kõnelema.

parabool, geom. teatud keegli-
lõik || mõistujutt.

parabooliide, geogr. mõrdluide.

paraboolne, mõistujutuline || keegililõigu joone kuju omav.

paradeerima, nähtavale tooma, toredust ajama, ennast näitama.

paradigma, krk. näide, näidis || keelet. eeskuju-sõna, eeskujunäide.

paradigmaatiline, eeskujulik || näidetega õpetav.

paradigmatiseerima, ülesseatud näidete varal õpetama.

paradiis, krk. lille- ja loomaaed || iluaed, esimese inimespaari asupaik enne patulangemist.

paradoks, krk. (näiv mõtteline) vasturääkimus.

paradoksaalne = **paradoksne**, (näivalt) vasturääkiv, kummaline.

parafaasia, füsiol. väärkõnelemine.

parafeerima, prants. (lepingut jne.) seaduspäraselt allkirjaga varustama.

parafiin, prants. vahataoline olus (küünalde valmistamiseks).

parafraas, krk. mingi kirjakoha laiendav või selgitav esitus teiste sõnadega või teise keele varal || muus. laulude või ooperiiviiside fantaasialik väljatöötis.

parafaseerima, kaudselt välja ütleva, kirjeldama.

parafraastiline, ringav, seletav.

parafüüs, bot. kiutaoline organ sõnajalgadel, sammaldel, samblikel ja seentel.

paragenees, miner. koosteke.

paragraaf, krk. kirjatöö omadus terviklik osa, kärbe ja selle märk.

paragrafeerima, kärbetesse jagama.

paragramm, krk. muudetud, ebastatud kirjutis või sõna.

paraklaas, geogr. murrustumislõhe.

parakleet, teol. avitaja || Püha Vaim.

parakleetiline, lohutav, troostiv.

parakoliit, jämesoole kõrvalkoe põletik.

parakolpiit, ematupe kõrvalkoe põletik.

paraksoon, zool. (näarvi) külgharu.

parallaag, krk. vaheldus || vahetus.

parallaks, astr. nurk, mille moodustavad kaks mitmesugust vaatlemisjoont vahekorras ühe ja sellesama asjaga.

parallaktiline, sihivaheline.

paralleel, krk. võrdlus || geom. rööpjoon, rööbik || muus. paralleelne oktaav ja kvint.

paralleelpipeed, geom. rööptahukas.

paralleelne, rööbik-, rööbitine.

paralleelselt, rööbiti.

paralleliseerima, (võrdlevalt) kõrvutama.

parallelism, joonte ja pindade rööpasend || kooskõla, ühtlus.

parallelogramm, geom. rööpkülik (nelinurk).

paralogiseerima, vigaselt järeldama.

paralogism, vigane järeldus.

paraloogia, mõistusvastasus.

paralüseeerima, med. halvama.

paralüüs, krk. halvatus.

paralüütik, halvatu.

paralüütiline, halvatud, halvatuslik.

paramagnetne (keha), füüs. niisugune keha, mida magnet külge tõmbab.

parameer, zool. kõrval-lõik.

paramorfoos, miner. kõrvukujus.

paramüütia, luul. õpetlik luule liik, müütilise põhiheliga.

paramüütiline, ergutav, lohutav.

paranoia, meelesegadus, hullumeelsus.

parapee, prants. rinnatis.

paraplasma, krk. kindlamad osad protoplasmalises rakusisus.

parapluü, prants. vihmavari.

parasiit, krk. nugiline || laaukaaslane || olevus, kes toidab ennast teise kulul.

parasiitlik, nugine.

parasiteeruma, nugima.

parasitism, nugisus.

parasitoloogia, parasiiditeadus.

parasündees, füsiol. kromosoomide (tuumalajude) paaristiku asumine, kahanemispool-dumine ehk raku jagunemine.

parasiüüfilis, süüfilis järeltõbi.

parataks, krk. kõrvaleseadmine, kõrvutamine.

parataktiline, kõrvale seatud.

paratsentees, med. mingi kehaõone kunstlik avamine, et sealt haiguslikku vedeliku või gaasikogumist eemaldada.

paratsentriline, keskelähine, keskpunkti ümber asuv või liikuv.

pardon(g)!, prants. palun andeks!

pardon(n)eerima, andeks andma || armu andma.

pareerima, lad. vehklemises: lööki pareerima — end vastase löögi vastu kaitsma || võrdset võrdse vastu seadma, nii siis ka: kihla vedama.

pareeruma, lad. sõna kuulma, kuuletuma.

parees, med. kerge halvatus.

paregoorik, farm. rahustav arstim, rahusti.

parenees, krk. manitsus.

pareneetiline, manitsev.

parenhüüm, bot. tülbkude (koostuv õhukeseseinalisist ümmarikest, mitmetahalisist või tähekujulisist rakest) || zool., med. pehme mahlarikka elun-

- di, nagu maksa, neeru või põrna sisi.
- parentaalid**, lad. Rooma pidulikud suriohvrid, eriti vanemate auks.
- parenteel**, ajal. ühise suguisa kaudu ühenduses olevate isikute kogu.
- parentees**, krk. vahelepõime (vahelepõimitud lause, märkus || kirja või trüki vahelepõimitud märk, näit. sulgmärgid, mõttekriips).
- parerga**, krk. lisateos.
- parfümeeria**, tööstusharu, mis valmistab healõhnalisi preparaate.
- parfümeerima**, healõhnaliseks tegema.
- parfüüm**, prants. hea lõhn.
- pari**, kaub. võrdne || sama väärtuse või sisaldusega, nominaalhinnaga, ilma juurdelisamise ja kaotusega.
- parisüllaabiline**, sama palju silpe sisaldav.
- pariteet**, lad. üheõiguslikkus || üheväärtuslikkus.
- pariteetlik**, üheõiguslik, samal määral õigustatud, erapooletu || üheväärtuslik.
- park**, ingl. looma-aed, maastik-aed || puiestik || koht kahurite ja laskemoona jaoks || autode seisukoht.
- parkett**, prants. teatris all vaatajate ruumis ehk parterris olevad esimesed nummerdatud istekohad || tahvelpõrand.
- parketeerima**, parkettima, (põrandat) parketiga katma.
- parlament**, prants. rahvaesindajate kogu, riigipäev, maapäev, seadusandlik kogu || meil: Riigikogu.
- parlamentaarne**, parlamentlik, parlamendi nõuete pärane || viisakas.
- parlamentarism**, parlamentaarsete sisseseadude kogu, mingi riigi parlamentaarne elu ja
- olu || parlamendivalitsus, parlamentaarne süsteem.
- parlamenteerima**, rahusobituks läbirääkimisi pidama.
- parlamentöör**, lepitussobitaja, sõjasaadik.
- parlando**, helik. rääkides, enam kõneldes (kui lauldes).
- parlograaf**, dikteerimismasin, kõnemasin.
- parmesaanjuust**, prants. parma-juust, maitsev Itaalia juust Parma ümbrusest.
- parnaslane**, parnassi elanik || teatud prantsuse luulevoolu liige.
- parnass**, krk. muusidemägi || luulekodu, luulekunsti asupaik.
- parodeerima**, naeruväärseks moonutama.
- parodist**, paroodiate tegija.
- parohhia**, lad. kirikukogudus, kihelkond.
- parohhiaalkirik**, kihelkonnakirik ehk peakirik.
- paroksiism**, med. äge haigus-hoog, sööst, pagin || geogr. vahk.
- paroksiüstiline**, sööstiline.
- paronomaasia**, krk. luul. sarnaselt kõlavate sõnade kokkusead.
- paronüüm**, samatüvene sõna.
- paronüümia**, põhisõnast tuletamine.
- paronüümika**, sõnatuletus-õpetus.
- paroodia**, krk. mingi kõne või luuletise ümbermoonutis, mille sõnastus suurelt jaolt alale jäetakse, mõte aga koomiliseks muudetakse.
- parool**, prants. päevasõna, tunnussõna, märgusõna.
- parotiit**, med. kõrva-süljenäärme-põletik.
- pars**, tulekummardaja Indias.
- parsism**, parside usuõpetus.
- partaaz**, prants. jagamine || jagu.
- partažeerima**, jagama.

partei, prants. erakond.
partenogenees, lood. neitsis-sünd, neitsis-paljunemine, neitsis-siginemine, neitsiline sigimine.
partenokarpne (vili), bot. ilma tolmumiseta arenenud.
parterr, prants. maja alumine kord || rikkalikult kaunistatud lilleala mingi suure hoone ees || istekohad all teatris || neil kohtadel olev publik.
partii, prants. osa, jagu || kogu, salk || (kaardi-, piljardi-) mängu ühik || (tulus) kosjakaup.
partikkel, lad. osake || keelet. abisõna.
partikulaarne, lad. ühesse osasse puutuv, omaette esinev, era-.
partikulaarõigus, eraõigus || osariigi kodune õigus.
partikularism, poliitiline püüe, mis üksikuile liitriiki moodustavale osariikidele tahab anda võimalikult palju iseseisvust || teol. õpetus, et Kristus on surnud üksnes teatava osa inimkonna õndsakssaamise heaks.
partikularist, partikularismi poolehoidja.
partisan, prants. poolehoidja || lentsalga sõdur, siss.
partitiiv, osastav kääne.
partitiivne, lad. jagav, osamõistet väljendav, jagamist mõjustav || osastava käändeline.
partitsiip, keelet. kesksõna.
partitsioon, lad. jagamine.
partitsipant, osavõtja || osanik.
partitsipatsioon, osavõtt, osavõtmine.
partitsipatsioonikonto, kaub. osavõtuarve.
partitsipeeruma, lad. osa võtma.
partituur, häälkond, hulgale tegelastele komponeeritud helitöö || kõiki hääli ühendatult sisaldav noodiraamat.
partner, ingl. asjaosaline ||

kaasmängija, kaasvestleja, kaastantsija || kaasosanik.
partsell, lad. (põllu-, metsa-) maatükk || kaub. obligatsioon, osakohustus || laevanduses: osaleping.
partseleerima, maad tükeldama, maad tükkideks jagama.
partsiaal, lad. osa-, osaline.
partsiaalobjekt, keelet. osasihtis.
partsiaalpredikatiiv, osaõeldistäide.
partsiaalsubjekt, keelet. osalus.
parvenüü, prants. tõusik.
parviteet, lad. väikus, madalasse seisusse kuulumine.
parõomia, krk. mõistusõna, vanasõna, tarkõna.
pasha (loe: pas-ha), vt. **passa**.
pasjanss, prants. üksimäng, eriti kaardimäng, mida igavuse peletamiseks üksi mängitakse.
paskvill, ital. teotus-, laimukiri.
paskvillant, paskvilli valmistaja ning levitaja.
paskvilleerima, teotama, laimama.
paskvinaad, ital. narrijant, laimukõne.
paspartuu, prants. kestvalt maksev pääsetäht.
pass, lad. vaba läbikäigu tunnistus || isikutunnistus.
passa, vene toit kohupiimast j. m., eriti lihavõtteks valmistatav || heebr. juudi lihavõttepüha, paasapüha.
passaaz, prants. vaba vahekäik läbi suurema hoone, klaaskatusega, poodidega || ratsahobuse kohapealne traavliigutus || muus. pikem ühepikkustest helidest koostuv kiirekäiguline heliderida.
passaat, geogr. kahel pool vaikveed põhja-poolkeral kirdest, lõuna-poolkeral kagust aasta otsa püsivalt puhuv troopikatuul.

passant, prants. möödamineja, läbisõitja.

passaser, prants. reisija, sõitja.

passeerima, prants. mööda või läbi reisima, minema, sõitma || juhtuma || kokak. nõristama, läbi kloppima.

passiiv, keelet. tehtavik, umbisikuline tegumood.

passiivne, lad. mittetegev, sinkuv, teise tegevusest tingitud || arstit. nõrgendatud elujõudu osutav || kaub. teistele võlgu olev || keelet. umbisikuline.

passionaal, kogu kristlikke legende keskajast, eriti Kristuse, Maria ja apostlite kohta.

passionato, muus. kirglikult, tundlikult.

passioon, lad. kannatamine, kannatus, eriti Kristuse viimne kannatus || prants. kirg, kirglik kalduvus || luul. draamatiline kantaat Jeesuse kannatamisest ja surmast.

passioonimäng, kannatusnäidend.

passiva, kaub. võlastu.

passivasaldo, võlgjääk.

passiviteet, osavõtmatu, tegevusetus, sinkus, passiivsus.

passomeeter, sammumõõtja.

passus, lad. samm || juhtum || avaldussõnastus, koht (mingis kirjatöös).

pasta, taigenmass || järeletehtud kalliskivi || (raha) jäljend.

pasteet, teatud liha- ja kalatoit, taigenroog, lihakook.

pastell, ital. värvipulk, värvtaigna-pulk kuivmaalimiseks.

pastellmaal, kuivmaal.

pastilaa, suhkrudatud ning kuivatatud puuvilja-marmelaad.

pastill, farm. rohukook.

pastoosne, tainjas || med. tur-sunud, pundunud || maalikunstis värvi kohta: paksult peale kantud.

pastor, lad. karjane || hingekar-

jane, kirikuõpetaja || evangeeliumiusuline vaimulik.

pastoraal, luul. karjase-, lam-burluule || muus. idüllilist maaelu kujutav helitöö.

pastoraalne, karjase- või maa-elu kujutav, idülliline.

pastoraalteoloogia, teaduslik käsitlus neist põhimõttest, mida tuleb kirikuõpetajal hingekarjase-ametis niihästi kõige koguduse kui ka üksiku liikme suhtes silmas pidada.

pastoraat, kirikumõis, pastori-elamu, kirikla.

pastorell, karjaselauluke.

pastöriseerima, käärimisele kalduvaid vedelikke, nimelt piima, veini, õlut 55—60 kraadini C järele soojutamise teel käärimisele vastupidavamaks tegema.

paša, kõrgema tsiviilametniku ja ka väeülemä aunimi Türgis.

pataljon, sõj. 600—1000-meheline kogu jalaväelisi sõdureid.

pataljonikomandör, pataljoni-ülem.

patarei, prants. kahurväe osa 6—8 kahuriga ja nende kahurite lahinguseisukoht || loodsl. nn. Leydeni pudelite ühendus || elektri elementide või akumulaatorite ühendus.

pateen, leivik (kiriklik leivataldrik).

pateetiline, paatoslik || kirglik || tundeline || vapustav.

patent, lad. lahtine kiri, ülemuslik käsk || kaitsekiri || kauplemise lubatäht, tööndus-, äritunnistus || leiutiste alal: kellegi eesõigusi kaitsev kiri || ajal. käsk-kiri.

patenteerima, eesõigust andma, patendiga kaitsma.

patentkaup, patendiga järeletegemise eest kaitstud kaup.

paternell, prants. isalik.

paterniteediküsimus, küsimus, kes on lapse isa.

paterniteet, lad. isaau, isavõim.
paternoster, lad. meieisa-palve.
patina, lad. kauss || rooste, pruun ja roheline roostekate vanadel vask- ja raudmüntidel, kunstiteostel jne.
patineeruma, niiskuse ja õhu toimel kattuma tiheda rohelise, pisut läikiva roostekorraga.
pato-, krk. haiguse-, tõve-
patofoobia, liialine haigustekartmine.
patogeenia, tõvetekke- õpetus.
patogeenne (bakter), tõvetekitaja, tõvestav.
patogenees, tõveteke.
patognoomika, kunst keha muutustest, eriti näojoontest, meeleliigutusi välja lugeda || tõvettunnuste õpetus.
patoloog, haigusõpetuse käsitleja.
patoloogia, haigusõpetus (nosoloogia).
patoloogiline, haiguslik || patoloogiat käsitlev.
patriarh, krk. esiisa, suguisa, esivanem, suguvõsa-vanem || kreeka-katoliku usu ülim piiskop || auvääriline rauk.
patriarhaalkirik, peakirik.
patriarhaalne, esivanemlik, esisade-viisiline, lihtne.
patriarhaat, vaade, mille järele perekonnapeaks tunnustatakse isa, mitte aga ema, nagu paljud loodusrahvad seda tunnustavad || patriarhiau, ülima piiskopi au ja valitsuskond.
patriitslane, lad. põline kodanik (vanas Roomas) || (hiljemini) eesõigustega kodanik || linna-aadlik || ülikas.
patriitslik, linna-aadlisse, rae-aadlisse kuuluv, õiliskodanlik.
patrimoniaaljuriisdiktsioon, mõisaisanda kohtupidamisõigus kõigi mõisas elavate üle.
patrimoniaalne, sugukondlik, pärilik.

patrimoonium, lad. isalt päritud vara, pärus.
patrioot, isamaalane, isamaa sõber.
patriotism, isamaa-armastus, isamaalsus.
patriistik, kirikuisade uurija, patriistikatundja.
patristika, teol. usuteaduse osa, mis teotseb kirikuisade kui ka kirikukirjanikkude elu, kirjade ning õpetusega.
patritsiaat, linna- ehk kodanikuaadel.
patroloog, kirikuisade uurija.
patrogenees, bot. ainult tolmu-raku arenemine õiel, ilma munarakuta.
patronaadi-õigus, ajal. ametikandja, eriti kirikuõpetaja valimise õigus.
patronaat, lad. kaitsevanema õigus ja au.
patroness, naispatroon.
patronüümikon, krk. isanimi.
patronüümiline, isa nime järele kutsutud, hüütav.
patroon, lad. kaitsevanem, kaitsja, eestseisja || kiriku hooldaja || omanik, printsipaal, ettevõtte juhataja, peremees.
patrull, prants. kulgsalk || ringi jalutav sõdurite vahtkond.
patrullima, kulgsalgu käima.
patsient, lad. haige, põdeja.
patsifikaator, lad. rahulooja.
patsifikatsioon, rahu loomine, rahustamine.
patsifism, ajal. rahuliikumine, rahupüüdlus.
patsifist, rahupüüdleja.
patsifistlik, rahupüüdlik.
patsifitseerima, rahu looma, rahustama.
patsifitseeruma, rahunema, rahustuma.
patsiifiline, geogr. Vaikse ookeani-
paulinism, teol. apostel Pauluse õpetus.

pauperism, prants. rahvamassi vaesus, üldine vaesumine.

paus, vaheaeg || läbijoonistis läbipaistvale paberile.

pauseerima, vahet pidama.

pausima, läbi joonistama.

pauspaber, kalkeerimispaber, läbipaistev paber joonistamiseks.

pausaalkvantum, keskmine kvantum.

pausaalsumma, keskmine summa.

pausaaltasu, keskmine tasu, tasu ümmarguselt.

paviljon, prants. plagu, lipp || lusthoone, pargi-, aiamaja || telk, telkmaja || suurema hoonete poole ning kõrgusse ulatuv kesk- või nurkosa iseseisva katusega, telkhoone || näitushoone väljapandud esemetega.

peaan, krk. kiidulaul Apollo'le || pidulik (palve-, lahingu-, kiidu-, võidu-) laul.

peeriin, zool. siidussi-katk.

pedaal, lad. jala-tallalaud || jalaga mängitavad oreliklihvivid || klaverihelide tumendaja ja valjendaja || tallalaud (jalgrattal).

pedagoog, krk. kasvatusteadlane || kooliõpetaja.

pedagoogika, kasvatusteadus.

pedagoogium, kasvatusasutis.

pedant, prants. koolmeisterlik inimene, väiklane, piinlikku täpsust armastav inimene.

pedantne, piinlik-väiklane.

pedantsus, piinlik väiklus.

pedatroofia, med. laste kõhnus-tõbi.

pedell, teener, kohtukäskjalg || ülikooliteener, ülikoolipolitseinik.

pederast, krk. poisipilastaja.

pederastia, poisipilastus, ebaloomulik suguline ühendus mehel mehega või poisiga.

pedestriiline, lad. jalul käiv või seisev, jalgsi.

pedentika, kasvatus, kasvatuskunst, kasvatusteadus.

pediaater, lastearst.

pediaatria, krk. lastehaiguste arstimine.

pediaatrika, lastehaiguste-teadus.

pediküür, prants. jälgade eest hoolitsemine || konnasilmalõikamine.

pediokraatiline, geol. tasandi-valdne.

peditsellaar, zool. haarel, meritäheliste ja merisilikuliste haaramisorgan.

pedogenees, zool. vastsesigimine.

pedoloog, mullateadlane.

pedologia, krk. mullateadus.

pedonoom, noorsoo kasvatus ülem vanas Spartas.

pedotriib, võimlemisõpetaja vana Kreeka palestras.

Peegasus, krk. astr. tähtkuju põhjataevas.

peegasus, krk. tiivastatud luulehobu.

peekon, ingl. sea külje- ja seljaliha, tavaliselt soolatud ning suitsutatud.

peeri, pärs. parside hilisema usuvaate järele heatahtlik kaitsevaim, kes pimedusest püüab valguse poole.

peeruguaano, väetisaine (linnuseõnnik Peruu'st).

peerupalsam, arstirohi.

peso, hisp. Lõuna-Ameerika rahaühik.

pegmatiit, suuresõmerane graaniit.

pegoloogia, krk. tervistusallikate-õpetus, mineraalvetee-õpetus.

peisaaž, prants. maastik.

peisažist, maastikumaalija.

pejoratiivne, lad. halvastav.

pejoratsioon, halvastus.

pekaari, zool. nabasiga.

pekešš, nõõride ja nõõpidega

- ilustatud kasuk-kuub Poolas ja Ungaris.
- pektiin**, eriline taimelima, mida leidub puuviljas.
- pektodontne** (hammaskond), ni-duhambune.
- pektoraal**, med. rinna-arstim.
- pekulaator**, lad. raiskaja. riigivaras.
- pekuniaarne**, lad. rahaline, aineline, materjalne || rahasse puutuv, sularahas.
- pelaagiline**, geol. meretekkene (sete jne.) || geogr. ulgumere || zool. avavee-, avaveeline.
- pelagianism**, teol. õpetus, mis eitab pärispattu ja peab inimese õndsakssaamiseks küldaseks ta loomualgeid ning jõude, kui neid aga õieti tarvitatakse.
- pelagoskoop**, merevaatleja, aparaat meresügavuse vaatamiseks.
- pelargoonium**, krk. toalill, millest tuntakse enam kui 300 liiki.
- pelasg**, ajal. varem ajal Kreekas elanud rahva liige.
- peleriin**, prants. palverändaja || eriline krae || lühike varrukata naisterahvamantel.
- pelerinaaz**, prants. palverändamine.
- peeliit**, tustkivi.
- pelikaan**, zool. pughani.
- pellagra**, med. teatud nahahai-gus.
- pelott**, prants. pall, kera || med. kubemerihma-padi, songavöö-padi.
- peltast**, krk. kerge varustisega jalaväelane vanas Kreekas.
- pelvimeeter**, med. vaagnamootja.
- penaal** = **pinal**, sule- ja pliatsi-kast.
- penaat**, lad. perekonna kaitsejumal; jõukusejumalus vana Rooma majas || oma kodu, oma kolle.
- pendel**, lad. viipur.
- pendeldama**, viipuma.
- peneplaan**, lad. peaaegu tasan-dik, pigatasandik.
- penetrantne** (lõhn, mõistus), lä-bitungiv.
- penetrantsus**, läbitungivus, läbi-tungiv jõud || teravmeelsus.
- penetreeruma**, lad. läbi, sisse tungima.
- penger**, rannalähedasele mada-lale merele järgnev sügavam mereaste || geogr. astang.
- pengerdama**, astanguliselt tõus-ma või langema.
- peninsulaarne**, lad. poolsaare juurde kuuluv või poolsaare-se puutuv, poolsaareline.
- penniin**, teatud mineraal: klo-riidi muudend.
- pension**, prants. paiuk, puhke-palk.
- pensioneerima**, paiukit maksma, paiuki peale panema.
- pensionär**, paiukisaaja.
- pensnee**, prants. näpitsprill.
- pensum**, lad. osaksantu, ülesan-ne, õpilasele ülesantud töö.
- penta-**, krk. viis-, viie-.
- pentadaktüülia**, viiesõrmesus.
- pentadaktüülne**, viiesõrmne.
- pentaeeder**, geom. viistahukas.
- pentaeedriline**, viietahuline.
- pentagoon**, viisnurk.
- pentagoonidodekaeeder**, kaks-teist-viisnurk-tahukas (kris-tallograafias).
- pentagramm**, viislapp.
- pentahord**, viie keelega mängu-riist.
- pentaktea**, viiskiirik.
- pentaktula**, viiskiirikvastne.
- pentameeter**, luul. viiejalgne värss.
- pentameetiline**, viiejalgne, luu-letis viiejalgsetes värssides.
- pentateuh**, teol. viis Moosese raamatut.
- pentekost**, krk. 50. päev pärast lihavõtet, suvistepüha.
- pentoksiüd**, keem. viielishapend.
- pentoo**, teatud suhkruliik.
- peonia**, krk. teatud aialill (po-jeng).

peoonlane, Traakias ja Make-
doonias elanud rahva liige.

peping, teatud õunasort.

pepsiin, zool., füsiol. mao seede-
aine.

pepsis, med. seedimine.

peptika, seedeained.

peptiline, seedimist edendav.

peptoniseerima, peptooniks
muutma.

peptoon, seedimise tagajärjel
muudetud toitaine || muna-
valgeaineist kõhumahla mõ-
justusel tekkinud lämmastik-
liide; **lihapeptoon**, kunstlikult
lihast valmistatud peptoon,
mida antakse toiduks halva
seedimisega haigetele.

perboraat, boorhapu sool (ham-
bapulber).

perbromaat, broomhapu sool.

perditsioon, lad. hukkumine,
igavene surm.

perdureerima, lad. vastu pida-
ma.

pereant, lad. (nad) kadugu,
hukkugu!

pereat, lad. (ta) kadugu!

peregriin, lad. võõras.

peregrinatsioon, rändamine, rän-
nak, viibimine võõrsil.

peregrineeruma, võõrsil elama,
palverännakul käima, rändaa-
ma.

peremptooriline, otsustav || tin-
gimatu, lõplik.

peremptioon, lad. jur. kadu,
iganemine || lõplik otsus.

perenneeruma, lad. kogu aasta
kestma, ületalve elama (eriti
taimedest).

perfekt, keelet. täisminevik.

perfektibilism, usk, et inimes-
soole on omane võime alali-
selt täienesed edasi areneda
paremusele; **perfektibilist**, sel-
le usu poolehoidja.

perfektne, lad. täielik, täiuslik
|| maksev.

perfektsioneerima, täieliseks te-

gema, täiustama || välja õpe-
tama.

perfektsioon, täiuslikkus.

perfektsus, täielikkus, täiuslik-
kus.

perfiidne, prants. truudusetu,
ebaustav || salakaval, õel.

perfiidsus, truudusetus || sala-
kavalus.

perforaator, tehn., med. läbisti,
mulgusti.

perforatiiv, kondi- või kolba-
puur, mulgusti.

perforatsioon, läbistus, mulgus-
tus.

perforeerima, lad. läbistama,
mulgustama.

perfunktooriline, lad. pealis-
kaudne, lohakas.

pergament, vt. pärgament.

peri-, krk. eessilp, ümberolev,
ümbris-

periadeniit, med. näärmeümb-
ris-põletik.

perialgia, kange üldvalu.

periarteriit, tuiksoone väliskes-
ta põletik.

periblastula, periblastilistest
munadest arenenud põisloode.

peribleem, bot. kasvupunkti
tuuma (pleroomi) ümbrisev
kate.

peribronhiit, med. kopsutorude
ümbrise põletik.

periderm, zool. katis || bot. ka-
tekude.

peridoot, min. oliviinkivim.

perifeeria, krk. (ringi) piire ||
ringkond.

perifeeriline, piirdeline.

perifeerne, piirde-

perifraas, luul. ringav avaldus.

perifraseerima, ringama, ringa-
valt väljendama.

perigastrit, med. maokelme-põ-
letik.

perigee, krk. astr. maakera-lä-
his.

perigoonium, krk. seesmine õie-
kroon.

periheelium, krk. päikeselähis.

perikard, zool. südamepaun.
perikardiit, südamepauna-põletik.
perikliin, min. albiit, naatronpõldpagu || bot. rakksein.
periklinaalne (kihitus), geol. sõorkaldene.
perikoop, krk. teol. peatükk || jumalateenistuse puhul piiblist ette loetav jutlustekst.
perikuloosne, lad. hädaohtlik.
perikulositeet, hädaohtlikkus.
perilooogia, zool. õpetus loomade suhtumisest ümbrusse.
perilümf, med. sisekõrva välismahl.
perimeeter, mat. ümbermõõt || füsiol. vaatevälja-mõõtja.
perimorfoos, min. ümbrismoondu.
periodiseerima, perioodidesse jagama.
perioditsiteet, ringjooks, tagasitulek teatud vaheaegade järele || järkaegsus.
periodoloogia, õpetus perioodide ehitusest.
periodontiit, med. hambajuureümbrise põletik.
periood, krk. aja ringjooks || ajajärk || geol. ajastik || keelet. korduv lausestik.
perioodika, ajalehed, ajakirjad — üldse anneti ilmuvad teosed.
perioodiline, ringi jooksev, korrapäraselt tagasitulev || möödaminev.
peripateetik, Aristoteles'e kooli filosoof.
peripatetism, peripateetikute õpetus.
peripeetia, krk. äkiline murrang asjaoludes, pööre teisele poole (draama 4. akt).
periskoop, paraboolsete või prismaliste peegliatega vaatetoru, eriti allveelaeval.
periskoopiline (prilliklaas), kõike ümbruskonda nägev.
perisperm, bot. seemne rakukude.

peristaltika, zool., med., füsiol. rudivoole.
peristaltiline (liikumine), rudivooleline.
peristüül, krk. sammaskäik || vaba plats, mida ümbritsevad sambad.
peritooneum, anat. kõhukelme.
periöök, krk. ajal. vanas Kreekas sõltumusse langenud maaelanik || naaber || geogr. vastasrööplane.
perjodaat, keem. joodhapu sool.
perjuratsioon, lad. valevandumine.
perjureerima, valet vanduma.
perjuroosne, valevandeline.
perkloraat, keem. kloorhapu metall.
perkussioon, lad. löök, vapustus || med. koputus.
perkuteerima, lad. vapustama || med. koputlema.
perliit, min. pärlkivi.
permaneerima, lad. edasi kestma, jääma, püsima.
permanentne, kestev, jätkuv, lakkamatu, jääv, püsiv.
permanents, jäävus, püsivus.
permananaat, keem. mangaanhapu metall.
permissioon, lad. luba.
permutatsioon, mat. vahetus.
permuteerima, lad. vahetlema.
pernitsioosne, lad. kahjulik, hävitav || halvakujuuline.
pernokatsioon, uneta öö veetmine.
pernokteerima, lad. ööd uneta mööda saatma.
peroksüdaas, lood. teatud käärollus, juuretis.
peroksüüd, ülihapend.
peroratsioon, lad. lõppkõne, kõnelõpp || avalik kõne, eriti kooli- ja harjutuskõne.
peroreerima, lad. kõnet pidama || lõpetama.
perpendikkel, lad. viipur, tikats, tiks, maisel || loodimistina.
perpendikulaar, geom. ristjoon.

perpendikulaarne, rist-
 perpendikulaarselt, risti.
 perpendikulaarstiil, arhit. gooti
 ehitusstiili viimne arenemis-
 ajastu Inglismaal.
 perpendikulaarsus, ristseisang.
 perpetuaalne, lad. igavesti kes-
 tev.
 perpetueerima, lad. pikale ve-
 nitama.
 perpetueeruma, pidevalt kest-
 ma, jätkuma.
 perpetuiteet, lad. lakkamatu
 kestus.
 perpetuum mobile, lad. kõrvali-
 se abita igavesti liikuv seadis.
 perpleksne, lad. hämmastunud,
 segane.
 perraadius, zool. pearaadius.
 perroon, prants. tänava-terrass
 || jaamaesine.
 persekuteerima, taga ajama,
 jälgima || kohtuliselt nõudma.
 perspektiiv, lad. jälgimine,
 tagaajamine.
 persekuutor, jälgija, tagaajaja.
 perseverants, püsivus, kõikumata-
 tus.
 perseveratsioon, psüh. püsimine.
 persevereeruma, lad. püsima,
 oma asja juurde kindlaks
 jääma.
 persiflaaž, prants. (varjatud)
 pilge, nokkimine.
 persifleerima, pilkama, nokki-
 ma.
 persisteeruma, lad. püsima, säi-
 lima.
 persistentne, püsiv, säiliv.
 persistents, püsivus, säilivus.
 personaal, isikkond || keelet.
 isikuline, personaalne tegu-
 mood.
 personaal-, isiku-, isikuline.
 personaalne, lad. isikuline.
 personaalpronoomen, keelet. isi-
 kuline asesõna.
 personaalselektatsioon, zool. per-
 sonaalpõimendus, isendpõi-
 mendus.
 personaalservituut, jur. isikuor-
 jes.

personaalunioon, isikune uni-
 oon, mitme maa ajutine ühen-
 damine ühe riigivalitseja alla.
 persona grata, lad. ülemuse
 poolt meeleldi nähtud isik.
 personifikatsioon, (eriti luules)
 isikustamine, isikustus.
 personifitseerima, isikustama,
 isikuks tegema, elutuid asju
 kui ka loomi inimestena esi-
 neda laskma.
 persoon, lad. isik || keelet. pööre.
 perspektiiv, väike pikksilm ||
 kunst esemeid nii kujutada,
 kuis need näivad silmale tea-
 tavast punktist vaadatuina ||
 kauguspilt, -joonis || lootused,
 lootmed, väljavaated.
 perspektiivselt, kauguselt vaa-
 datult.
 perspiratsioon, füsiol. nahahin-
 gamine || higi.
 perspitseerima, lad. läbi vaata-
 ma, silmitsema.
 persuadeerima, lad. (nõuga)
 oma poole võitma, nõu anda,
 veenma.
 persuasioon, sundimine veendu-
 musele.
 pertinaks, lad. jonnakas (ini-
 mine).
 pertinatsiteet, jonnakus.
 pertineeruma, lad. millegi juur-
 de kuuluma.
 pertinentsid, manused, juurde-
 kuuluvad osad, juurdekuulu-
 vad maa-alad.
 pertseptiivne, tähelepanev; ta-
 juv.
 pertseptiivsus, tähelepanemis-
 võime; tajumisvõime.
 pertseptatsioon, psüh. tajumine ||
 zool., bot. ärritus-aisting ||
 sissetulek, tulude vastuvõtmi-
 ne.
 pertsipteerima, lad. (raha) sis-
 se võtma || kujutlema || psüh.
 tajuma || zool. aistima.
 perturbatsioon, lad. segadus,
 hämmeldus, häire.
 perturbatsioonid, astron. eksitu-
 sed, planeetide kõrvalekaldu-

- mised nende elliptilistelt teedelt ümber päikese, mida tekitab teiste planeetide mõju.
- perturbeerima**, lad. segama, eksitama, hämmastust tekitama.
- pertussiin**, farm. suhkrusiirupist ja kaetisrohu-ekstraktist valmistatud arstirohi — kopsutoru-katarri ja läkakõha vastu.
- perversioon**, lad. loomuvastatus, loomuvastane tegu.
- perversiteet**, loomuvastatus.
- perversne**, loomuvastane, rikutud.
- perverteerima**, lad. rikkuma, moonutama.
- pesante**, helik. raskelt, väga pikaldaselt.
- pesantne**, prants. raske, kaaluv, tähtis || tüütu.
- peseeta**, Hispaania raha.
- pessaar**, med. emakarõngas.
- pessimism**, lad. kalduvus asju ja olusid halbadeks eeldada.
- pessimist**, inimene, kes eeldab vaid halba, näeb kõike halvana.
- pessimistlik**, sünge, lootusetu meeleolu.
- pestilents**, lad. katk.
- pestilentsiaalne**, katkutaoline.
- petaloidne**, zool. lehtjas.
- petaloodium**, lehtväli.
- petard**, prants. lõhkeaparaat, lõhkepadrun.
- petardeerima**, prants. lõhkelaen-guid tarvitama.
- petii**, vt. **ptii**.
- petiitor**, lad. (koha-) paluja, soovija.
- petitsioneerima**, palvekirja esitama, (midagi) paluma.
- petitsioon**, lad. palve || palvekiri.
- petrefakt**, geol. kivistis.
- petrifikatsioon**, kivistumine, kivistis.
- petrifitseeruma**, kivistuma.
- petrograafia**, krk. kivimikirjeldus.
- petroloogia**, krk. kivimiteadus.
- petrooleum**, kiviõli, lambiõli.
- petšeneeg**, Lõuna-Venemaal asunud türgi tõugu rahva liige.
- petulantne**, lad. tujukas, pirtsakas, kergemeelne.
- petulants**, tujukus, pirtsakus, kergemeelsus.
- petuunia**, teatud aia- ja toalill.
- Ph. D.**, *philosophiae doctor*, lad. filosoofia doktor.
- Pi**, P-tähe kreekakeelne nimi || geom. lühend sõnast perifeeria, piire || ringi suhe oma diameetrisse: 3,1413926 : 1.
- pianiino**, väike klaver, tavaliselt püstklaver.
- pianissimo**, muus. õige tasa.
- pianist**, klaverikunstnik.
- piano**, muus. tasa.
- piarist**, teatud vaimuliku ordu liige.
- piassaava**, jalamattideks, köiteks ja muuks tarvitavad piassaavapalmi lehetuppede kiud.
- piaster**, ital. (endine) Itaalia, Türgi ja Hispaania raha.
- pidžaama**, hnd. magadisülikond (pikad püksid ja jakk), naise rannaülikond.
- piesoelekter**, kristallide peale avalduva rõhu mõjul tekkiv elekter.
- piesomeeter**, füsiol. vedelikkude kokkusurutavuse proovimise aparaat.
- pieteet**, lad. aukartuslikkus, kohustundlik armastus vanemate, omaste, heategijate, isamaa vastu.
- pietism**, vagatus, silmakirjaline vagadus || haiglast laadi vagadus, mis toimib oludele ja isikutele vastavalt eriaegadel erisuguselt, et oma õndsust saavutada.
- pietist**, vagatseja.
- pigmendikude**, värvisekude.
- pigment**, lad. värv, värvaine, värv; **pigmendikude**, värvisekude; **pigmenditus**, värvisepuudus, albinism.
- pigmentatsioon**, värvistus.

pigmenteeruma, värvistuma.
pigmentofaag, pigmendiõgija.
piiber, sak. kobras.
piinia, bot. okaspuu Vahemere-mail.
piiskop (p), krk. ülevaataja || kristliku koguduse esimees || kirikupea, kirikuvürst.
pikadoor, hisp. torkaja, piigiga varustatud ratsavõitleja härjavõitlustel.
pikantne, prants. maitset, tunded jne. teravalt ärritav.
piktee, prants. puuvillriie sissekootud mustritega.
pikeerima, prants. torkama || torkeid jagama, haavama || aiand. välja istutama.
pikett, sõj. vahisalk || kaardimäng kahele.
piknik (k), prants. ühisel kulkandel korraldatud pidu.
pikolo, ital. kelderipoiss.
pikoloflööt, väike ristflöö, heleda tooniga.
pikraat, keem. pikriinhapu sool.
pikriin, krk. „verevast sõrmkübarast“ valmistatud mõruaine.
pikriinhape, keem. süsilämmastikhape, mõruhape, kollane lehtkristalline, kergelt eksplodeeruv värvollus.
piktograafia, piltkiri.
pikoor, prants. eesratsutaja (jahil) || ratsakütt.
pilaster, prants. nelinurkne sammas, seinasammas || seinapiit.
pilet, prants. pääsetäht, sõidukaart.
piljard, prants. lauapall (mäng).
piloot, prants. loots, tüürimees || lennumeister || lood. väike kala, kes saadab alati haid kala.
pilootpall, meteor. väike õhupall.
pilotaaž, prants. tüürimeheoskus || lootsimaks.
piloteerima, juhtima (laeva).
piment, hisp. nelkpiipar, inglise pipar.

pimsskivi, sak. kobe-, viron-, vahtkivi.
pinaakel, prants. gooti samba otssambake.
pinakoid, min. prisma otspind.
pinakoteek, krk. maalide-, pildidekogugu, pildisaal.
pinass, prants. paat kuue aeruga || kiirpaat, kerge laev, luup || kahe mastiga laev.
pineetum, mitut liiki okaspuude kogumik, süstemaatiliselt või vabalt korraldatud.
pingpong, lauatenis.
pingviin, zool. rasvahani.
piini, männivaik.
piinool, piiniapäkel.
pinsol, sak. vahe-, kesktald.
pintseerima, aiand. näpistama.
pintsett, prants. näpits, haavarsti näpittangid.
pioneer, prants. enne: jalaväelane || teerajaja || sõj. tehnilise väeosa sõdur ja tegelane.
pioneerkorpus, sõjaväelis-tehniliste tööde väeosa.
piperiin, pipra alkaloid.
pipeteerima, imitõstliga tõstma (vedelikku).
pipett, füüs. imitõstel.
piraat, lad. meriröövel.
piruett, prants. tantsus: ringhüpe — ühel jalal.
piskatooriline, lad. kalanduse juurde kuuluv.
pissuaar, prants. kusemisruum, -koht.
pistaatsia, roheline mandel.
pisteoloogia, krk. õpetus usust.
pistill, lad. tamp || bot. sigitustoruke.
pistol = püstol, prants. lühike tulirelv.
piston, teatud puhkpill.
pistong, prants. tong, padruni sütik.
pizzicando, vt. pizzicato.
pizzicato, muus. näpitsi.
pitekoidne, krk. ahvitaoline.
pitomeeter, krk. vaadi ruumala mõõtja.
pitoresk, maaliline kirjeldis.

pitoreskne, ital. maaliline, pitoreske sisaldav.

più (loe: pjuu), ital. enam.

più adagio (loe: pjuu adadžo), muus. aeglasemalt.

più allegro, kiiremini.

più forte, tugevamini.

più lento, aeglasemini.

più mosso, kiiremini.

più moto, kiiremini.

più plano, tasemini.

più presto, kiiremini.

più stretto, kiiremini.

pjedestaal, prants. (kuju, vaasi jne.) alus.

plaan, lad. kava, kavand || kavatsus.

plaaster, farm. kate.

plaaž, prants. rand, supelrand.

plaatina, hisp. teatud terashall väärismetall.

plaatina-amalgaam, plaatina-elavhõbe, plaatina ja elavhõbeda liide.

plaatinametall, plaatinamaagis plaatina kõrval leiduv metall.

plaatinapronks, plaatina, nikli ja tina segu.

plafonneerima, toa lage katma, maalima.

plafoon, prants. toalagi, eriti maalitud.

plagaallõpp, subdominandilt toonikale liikuv muusikalise mõtte lõpp.

plagiaat, lad. kirjanduslik (või üldse kunstiline) vargus.

plagiaator, isik, kes teise kunstiloomingut laseb paista omanna.

plagieerima, maha kirjutama, teise teostest varastama.

plagioklass, min. põldpagu.

plagioklastiline (lõhkevus), min. teravnurkne.

plagiotroopne (organ), bot. küljepoolse kasvamis-suunaga.

plakat, lad. müürileht || lendleht.

planeerima, viidastama, plaanistama, tükeldama || agr., aiand. tasandama (maapinda).

planeet, astr. rändtäht, millel pole enesel valgust.

planetaarium, seadis, mille abil kujutatakse planeetide liikumist päikese ümber, sagedasti ka nende vastastikust kaugust ja suurusuhet.

planetaarne, planeetlik, planeedikujuline || rändav.

planetesimaalteooria, oletus, mille järgi taevakehad on tekkinud pisiplaneetidest.

planetoid, rändtäheke.

plani- või plano-, lame, (tasa-) pinna-.

planigloobus, geogr. lamekeras.

planimeeter, pinnamõõtja.

planimeetria, pinnamõõtmine, õpetus ühel pinnal asuvaist ruumisuurust.

planimeetiline, planimeetriasse puutuv, pinnamõõtmiseline.

planisfäär, geogr., astr. ellipskaart (kera kujutis tasapinnal).

plankton, krk. lood. hõljum, vee sügavkihtide pisiorganismid, ilma iseseisva liikumiseta.

planktont, planktoni-organism.

planograafia, tasapinnaline trükk.

planosiit, zool. juhutinugija.

plantaarrefleks, füsiol. tallarefleks.

plantaadž, prants. istandik.

plantaator, istandnik.

planteerima, lad. istutama.

plasma, krk. kujund || arstit. verelibledest vaba verevedelik || rakuollus, protoplasma.

plasmodesm, plasmasilake.

plasmodoom, plasmatootja.

plasmofaag, plasmatarbija.

plasmogaamia, plasmasegumine.

plasmood, eosloom, limaseente arenemisstaadium.

plasmopood, plasmajalake.

plasmosoom, väike tera rakukeha protoplasmas.
plasmotoomia, hulgisjagunemine.
plasmoom, zool. raku osis.
plasseerima, prants. paigutama, asetama, kohta kätte näitama (ka spordis).
plastiduul, elusa plasma vähim osake.
plastiid, (loov) rakk.
plastiin, zool. ollus rakus.
plastik, kujur, kunstnik.
plastika, krk. kujutav kunst.
plastiliin, teatud vahataoline voolimisaine.
plastiline, kehakujundav, ilmekas, kujukas || taignataoline.
plastosoom, zool. raku osis.
plastroon, prants. rinnasoomus || vehklejate rinnakate.
plataan, teatud laialehtedega puu.
plateerima, õhukese metallikorraga katma, pealistama, näit. hõbedat kullakorraga.
platereskne (stiil), hilisgootikas ja vararenessansis Hispaanias, segatud mauri, gooti ja antiikelementidest.
platineerima, plaatinaga pealt katma.
platiniid, plaatina ja nikli segu.
platinoid, nikli, tsingi, vase ja volframi segu.
platinotiüüpia, vaselõigete-taoliste päevapiltide valmistamine plaatinasoola mõjustusel.
platiitüüd, prants. lamedus, pinnapealsus (väljenduses).
platonism, filosoof Platoni õpetus ja poolehoid sellele.
platoos, prants. plaat, tasane alus, kandmik || geogr. lava, kiltmaa.
platoogletšer, platooliustik.
platookliima, kiltmaa-kliima, -ilmastu.
platoonik, filosoof Platoni õpetuse poolehoidja.
paltooniline, Platoni puutuv, temast tuletatud ning põlvnev

|| meelusest vaba, meeluseta, ideeline, vaimne (armastus).
platseerima, vt. plasseerima.
platt, plaat.
plattvorm, lame majakatus || kõrgendatud koht, lava (ka: viljaniitjal) || jaamaesine || põhi, alus || usutunnistus, parteiprogramm.
plausiibel, lad. tõenäoline, arusaadav, ustav.
plebaan, iseseisev katoliku linna kiriku preester.
plebei, vana Rooma lihtrahva liige || madala mõttekäiguga inimene.
plebistsiiit, rahvahäätetus.
pleebs, lad. ajal. lihtrahvas, mass, põöbel.
pleed, ingl. paks villane ümbervõetav reisutekk || mäestiku-šotlaste kirju ning villane mantel.
plenium, lad. (parlamendi, kohu) üld- ehk täiskogu.
pleiohaasium, bot. ebasarikas.
pleiotiüüpia, zool. järglaste eritaosus.
pleistoseist, geogr. suurvärinajoon.
pleistotseen, geol. teatud ladesutu.
pleiveiss, sak. süsihapu seatina || seatina-karbonaat, tinavalge (värv).
Plejaadid, astr. (uus) Sõel, tähekoogu seitsmest tähest.
plektenhüüm, bot. viltkude.
plektron, pulgake ehk lipits tsitriil, kandlel jne. mängimiseks.
plenaaristung, üldkoosolek, täiskogu-koosolek.
plenipotents, lad. täisvoli, täieõiguslikkus.
plenäär, prants. täisvalgus.
pleodontne, zool. umbhambune.
pleokroism, krk. mitmevärvisus.
pleokroistiline (kristall), mitmevärviline.
pleomorfia, bot. (lehtede, õite) mitmekujus.

pleomorfne (taim), mitmekuju-
ne.
pleonasm, krk. samatähendus-
likkude sõnade ohtrus.
pleonastiline, küllastatud sama-
tähenduslikkude väljenduste-
ga.
pleotsütoos, med. rohkerakusus.
pleroom, bot. kasvupunkti tuum.
plesiosaurus, krk. merilohe, kael-
sisalik (kivistunud roomaja).
plessimeter, med. koputus-
plaat.
pletüsmograaf, füsiol. aparaat
mingi jäseme verisisu kõiku-
miste registreerimiseks.
pleura, krk. anat. rinnakelme.
pleuralgia, külje- ehk roidevalu.
pleuriit, krk. med. rinnakelme-
põletik.
pleuriitiline, rinnakelme-põleti-
ku all kannatav.
pleurodontne, zool. külghambu-
ne.
pleurokohnne (mollusk), külili-
karpine.
plint, arh. samba alusplaat ||
tulekivi, räni.
pliotermiline, geol. enamasooja-
ne.
pliotseen, krk. tertsaarladestu
ülemine kiht.
plissee, prants. kurd, krooge.
plisseerima, krookima, kurruta-
ma.
plokk, plokiraamat || kamp ||
mest, liit, blokk || sõõr, vipp
(kanga niitel).
plokkima, sulustama (blokeeri-
ma) || (nahka ploki peale,
saabast, kinga liistu peale)
tõmbama.
plomb = **plomm**, prants. tina-
pitsat || med. hambatäidis.
plombaaž, prants. tinutus.
plombeerima, plombima (ham-
baid täitma) || tinapitsatit
külge panema.
plotnik, ven. puusepp.
plott, ven. palkparv.
plottpoi, puupakkudest ujuv me-
remärk.

plumbaat, keem. seatina-hapu
sool.
pluralism, oletus, et elu on maa-
ilmas alguse saanud mitmest
ürgolevusest — „monismi”
vastand || oletus, et elu asub
peale maakera ka teistel tae-
vakehadel.
plurivalentne, lad. mitmeväärne.
pluskvamperfekt, keelet. enne-
minevik.
pluss, lad. enam, enamsumma ||
liitmismärk.
plutokraat, rikas rahamees.
plutokraatia, krk. rahavalitsus,
rikaste valitsus.
plutonism, vaade, mille järele
kivimid ja kõik geoloogilised
nähtused pole tekkinud mitte
ainuüksi vee toimel, vaid üht-
lasi ka veel mitte jahtunud
maasisemuse mõjul.
plutonist, plutonismi poolehoidja.
plutooniline (kivim), purskeline,
purske-
pluundersäärikud, sak. laiad vol-
tidega püksid.
pluural, keelet. mitmus, paljus.
pluuteus, zool. varbvastne.
pluviaal, lad. vihma-, vihmaste
puutuv.
pluviaalne, vihma-, vihmane.
pluviograaf, meteor. isearvesta-
ja vihmamõõtja.
pluviomeeter, lad.-krk. vihma-
mõõtja.
plüüs, ingl. villamet, poolsamet.
pneuma, krk. hingus, hingeõhk
|| hing || pühavaim.
pneumaatik, vana-aegse arsti-
miskooli liige || jalgratta või
mootorsõiduki õhukummi ||
orelis: tuult korraldavad ko-
tid ja lõõtsad.
pneumaatika, aeromehaanika,
s. o. õpetus õhusarnaste ke-
hade või gaaside tasakaalust
ning liikumisest.
pneumaatiline, õhu-, hingamis-
|| gaase käsitlev (keemia),
õhuse puutuv, õhk- (padi),

õhkusisaldav || õhu või teiste gaaside rõhumise varal töötav.
pneumatism, vt. **spiritualism**.
pneumatofoor, zool. ujupõieke (ujupolüübilistel) || bot. hingamisjuur.
pneumatoloogia, õpetus vaimust || teol. õpetus inglitest ja demoonitest.
pneumatoliüis, geol. vulkaaniliste gaaside põhjustatud lagunemine ning moondumine.
pneumatoliüütiline, gaasimõjuline (moone).
pneumatomeeter, hingamis-mõõtja.
pneumatood, bot. hingamisjuure lõvetaoline avaus.
pneumatsiteet, õhusisaldavus.
pneumograaf, aparaat hingamisorganite füsioloogilise jõudluse uurimiseks.
pneumokokk, kopsupõletiku tekitaja bakter.
pneumoonia, med. kopsupõletik.
pneumooniline, kopsu käsitlev.
pneumotooraks, õhusrind.
poco, muus. pisut, natuke.
podagra, med. jalaluuvalu.
podagrist, jalaluuvalu põdeja.
podagroosne, jalaluuvalu käes kannatav; jalaluuvaluline.
podestaat, ital. võimumees || linnapea Itaalias.
podjaaga, farm. jõekäsn.
podrättsik, ven. hanketoimetaja.
podsol, ven. leetliiv.
podsoliline, leetliivane.
poem, krk. luuletöö, luuletis.
poees, luuletis.
poesia, lad. luulekunst.
poet, luuletaja.
poetika, luuleteadlane.
poetika, lad. luuleõpetus, luuleteadus, luulekunstiteooria.
poetiline, luuleline, ilus.
poetaster, salmispitseja, kahluuletaja.
poetess, luuletajanna.
poetiseerima, luuletama || luulelisele kujutamiseviisile lähendamata.

pogromm, ven. rüüstamine, rüüste, poostmine, pooste.
poi, paks karvane puuvill-riie || ujuv meremärk, kupp.
poikilotsütoos, med. punaliblede mitmekujus.
pointer, ingl. sileda karvaga inglise linnukoer.
pokaal, prants. karikas.
pokker, Ameerika kaardimäng.
poks, ingl. rusikavõitlus.
poksima, peksma, rusikavõitlust pidama.
polaar, geom. teatud sirgjoon.
polaar-, poolusel asuv, naba- || poolusesse puutuv || vastas-.
polaardistant, pooluse kaugus teatud kohalt.
polaarfauna, nabamaa-loomastik.
polaarflora, nabamaa-taimestik.
polaarjaam, vaatlusjaam nabamail.
polaarkliima, nabamaa-ilmastu.
polaarmeri, jäämeri.
polaarne, vastaspoolne || poolusel asuv, pooluslik.
polaarpäev, üle mitme kalendripäeva kestev päev nabamail.
polaarsus, vastaspooluste olemasolu, polaarne suhe || magnetnõela kalduvus osutada maakera vastavate pooluste suunas.
polaarvalgus, virmalised.
polarisaator, füüs. polarimeeter, polarisatsiooniparaat.
polarisatsioon, vastasvool, nõrgendus.
polariseerima, polaarsust omandama, polarseks muutuma.
polariskoop, med. polarisatsiooniparaat.
polariteet, polaarsus.
polder, holl. geogr. tammistatud madalik || laevand. paal, kinnituspost.
poleemik, vaidleja.
poleemika, krk. avalik vaidlus, sulesõda.
poleemiline, vaidlev, ründav.

poleerima, lad. häilima, läiki-
vaks tegema, puhastama || vii-
lima || peenustama.
polegraafia, krk. linnadekirjel-
dus.
polemarh, sõjaasju juhtiv isik
vanas Kreekas.
polemiseerima, vaidlema, eriti
teaduslikkude arvamuste alal.
polemograafia, sõjakirjandus.
polenta, ital. pudertoit, itaallas-
te lemmikroog.
polientsefaliit, med. aju hallol-
luse põletik.
poliis, prants. (elu-, tule-) kind-
lustustäht, -leping.
poliitik, riigitegelane.
poliitika, krk. riigiteadus, riigi-
kunst || maailmatarkus.
poliitikateadus, riigiteadus.
poliitiline ökonomia, rahvama-
jandus-õpetus, -teadus.
polikliinik, krk. linna-haigema-
ja, rahvatervistuse-asutis.
poliomüeliit, selja-aju hallolluse
põletik.
polioplasma, bot. teraplasma.
politess, prants. peen eluviis,
viisakus.
politikaster, kah-riigitegelane.
politiseerima, poliitikat kõne-
lema || poliitikat tegema.
politsei, krk. korrakaitse amet-
kond.
politsist, politseinik, politsei-
ametnik.
polituur, lad. hiilgus, läige || vä-
lispidine haridus || tehn. häl-
limisaine, poleerimisaine.
polk, ven. rügement.
polka, pool. tants $\frac{2}{4}$ taktis ||
selle tantsu muusika.
polkovnik, ven. kolonel.
pollutsioon, lad. med. tahtmatu
seemnevoolus.
polonees, prants. poola tants ||
naister. kasukmantel poola
moodu järele.
poloniseerima, poolastama.
polonism, poolapärase keele-
vorm.
polster, sak. padjand.

polsterdama, padjandama.
polsterdool, ümmargune, korju-
ta tool.
polü-, krk. hulk-, hulga-, mit-
me-, palju-, rohke-, ohtra-,
liig-, põim-.
polüandria, mitmemehepidami-
ne, mitmemehesus.
polüandriiline, mitmemehe-
ne.
polüarhia, mitmevalitsus.
polüartriit, med. mitmene liige-
sepõletik.
polüautograaf, kopeerimisma-
sin.
polüblast, teatud rakk.
polüdütsüülia, med. liigsõrme-
sus || liigvarbasus.
polüdütsüülne, liigsõrmene, liig-
varbane.
polüedipsia, med. alaline janu,
haiguslik liigjanu.
polüedromeetria, geom. hulka-
hümõõtmine.
polüeeder, mat. hulktahukas.
polüeederprojektsioon, geom.
hulktahkprojektsioon.
polüeedriiline, hulkkülgne, hulka-
tahuline.
polüemia, med. paljuveresus.
polüembrüoonia, bot. mitmeloo-
tesus.
polüesteesia, med. tunde mit-
mestumine.
polüfaagia, õgimus, õgimistöbi.
polüfaagne, zool. mitmetoidune.
polüfoonia, mitme-, rohkehää-
lus.
polüfüllia, bot. rohke-, ohtrale-
hisus.
polüfüodontne, zool. mitmetek-
ke-hambune.
polügaamia, mitmik-abielu.
polügeenne, mitmetekkene.
polügeneetiline, mitmetekkene.
polügenism, mitmetekkesus.
polüglottne, mitmekeelne.
polüglott, mitmekeelne raamat
|| isik, kes oskab palju keeli.
polügonaalne, geom. hulknurk-
ne.
polügonomeetria, geom. hulka-
nurga-mõõtmine.

polügoon, krk. hulknurk || sõj. koht kahurite proovimiseks ja laskeharjutusiks.

polügraaf, paljukirjutaja (isik) || paljundaja (kopeerimismasin).

polügraafia, paljukirjutamine.

polügüünia, mitmenaisesus.

polüheet, zool. hulgarhjaseline (lüliuss).

polühistoria, paljuteadmine.

polühistoriline, väga mitmekülsete teadmustega, paljulgunud.

polühistor, krk. haruldaselt rohete ja mitmele teadusalale kuuluvate teadmustega õpetlane || entsüklopedist.

polüinfektsioon, med. mitmene nakkus.

polükarüotsüüt, med. mitmetuuline hiidraak.

polükromeerima, mitmevärviseks, kirjuks muutma.

polükromograafia, mitme- ehk kirjuvärviline trükk.

polükroomia, arhit. mitmevärvisuus.

polükroomne, mitmevärvine, kirju.

polümastia, zool. liignisatus.

polümeer, keem., bot. mitmealgmesus.

polümeerima, keem. mingi keha mitmeid molekule aheldama mingi uue keha suuremaks molekuliks.

polümeerne, mitmealgmeline.

polümeeter, rohke-silbiarvune rida || meteor. riist, milleks on ühendatud niiskus- ja soojusmõõtja.

polümorfism, lood. mitmekujusus.

polümorfne, mitmekujune.

polüneuriit, med. mitmene ergupõletik.

polünoom, mat. hulkliige.

polüoopia, med. mitmene asjade nägemine.

polüpeptiid, füsiol. valgutaoline keha.

polüpoide, polüüpjas, polüübitaoline.

polürütmika, muus. mitmerütmisus.

polüspast, füüs. tali, liitplokk.

polüspermia, zool. hulgiseemendus.

polüsümmeetria, keem. heteromorfia, teisekujulisus.

polüsümmeetiline, mitmesümmeetiline.

polüsündetiline, mitmekordselt ühendatud.

polüsündeton, luul., keelet. sõnade või lausete ühendamine mitme sidesõna varal.

polüsünteesiline, keelet. põimitüvene || miner. põimkristalline.

polüsüntetism, keelet. põimtüvesus.

polüteelia, zool. liignibusus (nisadel).

polütehnika, mitmesuguste kunsti- ja tööndusalade käsitlemiseks tarvilikud teadmused ja abinõud.

polütehnikum, tehnika-, tööndusülikool.

polütehniline, polütehnikasse puutuv.

polüteism, mitmejumalakumardus, mitmejumalalus.

polüteist, mitmejumalusse uskuja.

polütioonhape, keem. mitmeväävlishape.

polütroofne (vesi, järv), zool. küllatoiteline.

polütroohne, mitmepärgne.

polütroopne (loom), hästikohastuvuslik.

polütsüstiline, med. mitmepõeline, mitmevilliline.

polütsüteemia, vere punaliblede ohtus.

polütüüp, mitmest trükitähest või ilustisest koostuv kliše.

polütüüpia, polütüüpidega trükk.

polüuuria, med. liigkusesus.

polüvalentne (seerum), mitmeväärtusene.

polüüp, krk. ainus- ehk ühisõõs-
ne loom || med. selle looma
taoline kasvaja.

polüüplased, sugukond õõsloomi.

pomerants, ital. kuldõun, pome-
rantsipuu kuldkollane villi.

pomoloog, puuviljatundja.

pomoloogia, krk. puuviljakasva-
tus-teadus.

pomp, lad. hiilgus, pidulik üles-
astumine.

pompaduur, prants. naister. kä-
sitöökott.

pomposne, prants. suurepära-
ne, tore, hiilgav.

pomposo, muus. hiilgavalt.

pondereerima, lad. kaaluma.

poneerima, paigutama || üliõpi-
laskeeles: midagi oma poolt
ette kandma, pakkuma.

ponent, lad. tunnistaja. eriti
kohtu ees.

poneroloogia, teol. õpetus pa-
tust.

poni, ingl. väikest tõugu vank-
ri- või ratsahobune.

pontifeks, lad. preester vanas
Roomas || ülempreester, piis-
kop.

pontifikaat, paavsti või piisko-
pi ametiaeg ja tegevus.

pontoon, sillapaat, ujuk || sulg-
paat.

pontoonsild, paatsild, ujuv sild,
„nahksild”.

poodium, lad. (kontserdi-) lava,
kõrgendatud alus ehk põrand.

pookstav, sak. kirja-, trükitäht.

poolplagaalne (kadents), muus.
subdominandil peatuv.

poolus, lad. sagarpunkt (punkt,
mille ümber keerleb mingi
asi või olevus || geogr., mat.
naba || füüs. elektriaheliku ots.

poor, krk. urve, „higi-auk”.

pooraks, booraks, boorhapu
naatron, naatrium-biboraat.

pooriline, urbne.

poorne, urbne.

poos, prants. (keha) seisang.

popeliin, prants. teatud õhuke
riie.

populaarne, lad. üldarusaadav,
rahvale arusaadav, rahvalik ||
rahva seas laialt tuttav.

populariseerima, rahvalikusta-
ma.

populriteet, rahvalikkus.

populatsioon, rahvastamine, rah-
vastus || zool., bot. liigipere.

populiin, keem. haavalehtedest
ning -koorest saadav ollus.

popurrii, muus. kokkuliidetud
helitöö.

poriding, laevade tühjendamisel
ning täitmisel töötav lamedad
põhjaga sadama-veesõiduk.

porfüriit, min. purpuriviiruline
marmor.

porfüriseerima, purpuriliseks te-
gema, purpurdama.

porfüroid, porfüürjas kivim.

porfüür, krk. min. purpurkivim
(purskekivim).

pormeister, pürjermeister, lin-
napea.

pornia, krk. ulaelu, suguline
kõlvatus.

pornograaf, kõlvatu ala kirja-
nik.

pornograafia, nilbe sisuga kir-
jandus või piltkujutus, sapa-
kirjandus.

pornokraatia, ajal. kõlvatute
naiste valitsus.

poromeeter, aparaat taimeõhu-
lõhede avamismäära mõõtmi-
seks.

poroosne, urbne, pooriline.

poroosus, urbsus, poorilisus.

port, lad. (mere) sadam.

portaal, peavärv, peasissekäik
|| väätkasvudega kaetud latt-
kaar.

portatiivne, lad. kantav.

porter, ingl. kange must inglise
õlu.

portfell, prants. kirjatasku, kir-
jamapp || ministrimapp,
-amet, -koht || kaub. väärtpa-
berite, vekslite jne. alalhoid-
mise koht, nende tagavara
pangaasutises.

portikus, lad. sammaskäik.

portjee, prants. uksehoidja, vä-ravavaht.
portjäär, prants. tõllauks || uk-sekardin.
portmonee, prants. rahakott.
porto, ital. saatekulu.
portolaan, laev., geogr. ranni-kuid, meresadamaid jne. ük-sikasjaliselt äratähendav raa-mat.
portovabadus, portost, postira-hast vabastamine, postivaba-dus.
portree, prants. näopilt.
portreeterima, näopilti tegema, maalima.
portselan, lad. valge õilissavi.
portselanmuld, kaoliin, portse-lansavi.
portsigar, prants. sigaritoos.
portsjon, prants. ose, annus.
portupee, prants. mõõgarihm.
portvein, portugali punavein.
posamenteertöö, prants. poorti-de, palististe, tresside valmis-tamine.
posaan, muus. tromboon, vask-puhkpill || orel'i register.
poseeruma, poosi võtma, keha-liselt ja vaimselt, end täht-saks teesklema.
positiiv, väike orel, toaorel || keelet. algvõrre || fotogr. ne-gatiivist saadud pilt, valgus-pilt.
positiivlääts, kaksikkumer lääts.
positiivne, lad. jaatav || kahtle-mata kindel, tõelik.
positiivsus, jaatusvahekord.
positivism, filosoofiline vool, milline eitab igasugust meta-füüsikat ja tunnustab ainult meelelist maailma.
positsioon, lad. asupaik, seis, olek || jalaseang (tantsul) || põhiseis (vehklemisel) || luul. kahe või mitme konsonandi või ühe kaksikkonsonandi järgnemine lühikesele vokaa-lile || loog. teem, õpetus, õp-pelause || sõj. (kaitse) seis-koht || med. asetus.

positsioonikahur, raskekahur (alusel).
positsioonisõda, sõj. kaitsesõda.
posituur, seis, olek, (keha-) seang.
possessiiv, keelet. omastav ase-sõna.
possessiivne, lad. omandust, omastust näitav.
possessiivsuf(f)iks, omastuslii-de.
possession, omandus.
possessor, lad. omanik.
possibilism, sotsialistide vaade rahulduda võimalikugagi.
possibiliteet, lad. võimalus, või-malikkus.
possideerima, lad. omama, evi-ma.
post, lad. taga, järel, pärast, hil-jem kui...
post, ital. tulp, samm, paal || prants. liiklemisasutis: kirja-de, kaupade ja (vanasti) ka reisijate saatmiseks.
poste restante, prants. (1. post-restaant), (postiasutises) nõudmiseni.
postament, alus, piitjalg.
posteerima, (kedagi) kohale ase-tama || (kellelegi) kohta, amet-it usaldama.
posterioriteet, lad. nooremolek || järgnemine ameti-kõrguselt, -vanuselt.
postiljon, prants. postikutsar || postikandja, kirjakandja, pos-tivedaja.
postill, lad. jutlusraamat püha-päeva- ja pühade-evangeeliu-mide jne. kohta.
postluudium, lad. järelmäng ore-lil pärast kirikuteenistuse lõp-pu.
postnumerando, lad. järelmaks-tavalt, tagantjärgi.
postnumereerima, tagantjärel maksma.
postskribeerima, lad. kirjale veel midagi juurde lisama.
postskriptum, järelkiri, (juur-

- de)lisang (kirjas); lühend: P. S.
- poststseenium**, lad. ruum (näite-) lava taga.
- postulaat**, lad. nõue, nõudelause.
- postuleerima**, nõudma, pärima, tingimusena eeldama.
- postuumne**, lad. järelejäänud || pärast isa surma sündinud (laps).
- potaat**, lad. joodik, joomar.
- potamoplankton**, zool. jõehõljum.
- potas**, süsihapu kaali, tuhasool.
- potatsioon**, joomine (kirena).
- potentaat**, lad. võimukandja, suverään.
- potentne**, lad. võimeline || suguvõimeline.
- potents**, lad. toimimis-, jõudlemisvõime || suguvõime || mat. aste.
- potentseerima**, võimu suurendama, voli andma, volitama || ühendama || mat. astendama.
- potentsiaal**, füüs. toimimisvõime, potentsiaalne energia, pünevus || keelet. võimalikkuse kõneviis.
- potentsiaalne**, võibuv || med. pärastpoole toimiv.
- potentsiaalsus**, võibuvus.
- potentsiomeeter**, võime-, võimalikkuse mõõtja || (raadioaparadi) potentsi reguleerija.
- potsoolaan**, ital. pehme habras vulkaaniline nõrg.
- P. P.** (= praemissis praemittendis), kirjades pealkirja, kõnetluse või tiitli asemel, tähendab: „ette saates, mida tuleb ette saata”
- pp**, muus. *pianissimo*.
- ppp**, muus. *piano pianissimo*.
- praakritt**, vanem rahvakeel Indias.
- praam**, sak. transpordi-alus, lame töövene.
- praampuri**, laevand. masti kolmas raapuri.
- praamprass**, raa köis.
- praamsteng**, teine masti pikend.
- praasem**, laukroheline kvarts.
- pragma**, krk. tehtud töö.
- pragmaatika**, äriteadus || üldkasulikkus.
- pragmaatiline**, arukas, teadunud, elutark, osav, asjalik, tegelik || sündmusi põhjuslikus seoses kujutav (ajalugu).
- pragmatism**, filos. õpetus, mis teadmist, mõtlemist ja teotsemist hindab vaid kasulikkuse vaatepunktist.
- praht**, veos, veetav kaup, koorem, last.
- praksis**, krk. tegelus || kogemused || (arsti, advokaadi) abitarvitajad.
- praktik**, praktikamees, tegeleja.
- praktika**, tegelus.
- praktikant**, harjutleja || ilma palgata oma oskust prooviks toimiv (inimene).
- praktikum**, teaduse rakendamise harjutus, praktiline harjutus.
- praktiseerima**, tegelema || osavalt midagi kuhugi toimetama.
- prau**, geogr. malailaste ja paaquate paat.
- pre**, lad. eessõna, enne, ette, esi-, eel-, ennak-.
- preadamiit**, inimene, kes enne Aadamat elanud.
- preambuleerima**, sisse juhutama, ette valmistama.
- preambulum**, lad. sissekäik || sissejuhatus (kõnele) || eel-mäng.
- prebend**, lad. teatud aastatulu mõnest vaimulikust sihtkapitalist.
- prebendaar**, sihtkapitali tulude kasutaja || toomhärja.
- prebendeerima**, (kellelegi) tulu-kapitali (maad jne.) andma.
- predestinatsioon**, teol. ettemääramine.
- predikaat**, keelet. öeldis.

predikant, jutlustaja, abiõpetaja.

predikantide-ordu, jutlustajate-ordu, dominiiklaste-ordu.

predikatiiv, keelet. öeldistäide.

predikatiivadverbiaal, öeldistäidemäärus.

predisponeerima, med. eelsoodustama.

predispositsioon, eelsoodumus.

preditseerima, lad. avalikult (midagi) kuulutama || jutlustama.

predominatsioon, esirinnas valitsemine, esirinnas olemine.

predomineerima, lad. esirinnas olema, ülekaalus olema, ülekaaluma.

preemia, lad. auhind || autasu || loteriiõit || (väärtpaberite) kursitõus || lisatasu || kindlustusmaks || jur. lahtiostumaks, tagatis.

preemialaen, laen eriliste soodustuste ja kasulubadustega.

preemiareserv, kindlustussummad.

preeria, prants. suur puudeta rohutasandik P.-Ameerikas.

preesens, keelet. olevik.

preetor, ajal. kõrge ametnik vanas Roomas: algul väepealik, siis peakohtunik.

prefekt, politseiülem || departemanguülem (Prantsusmaal) || provintsiülem (Itaalias).

prefektuur, lad. prefekti ametikoht.

preferanss, prants. teatud kaardimäng.

prefigeerima, lad. ette juurde lisama, näit. silpi.

prefiks, keelet. eesliide.

prefitseerima, lad. ülemuseks tegema.

preformatsioon, lood., med. ennakmoodustis.

preformeerunud, ennakult moodustunud.

preglatsiaalaeg, geol. eeljääaeg.

pregnantne, lad. tiine || paljusi-

saldav, sisukas, mõttekas, kaalukas.

pregnantsus, tiinus, viljakus || sisukus, kaalukus.

prehistoria, eelajalugu, muinaslugu.

preiskurant, hinnakiri.

prejudiits, lad. eelmine otsus, eelotsus || eelarvamus || ette omaksvõetud arvamus.

prejuditseerima, esialgu mõistma või ette otsustama || eelarvamustega esinema || oma nõudega teisi nõudeid kõrvalle tõrjuma.

prejuditsiaalküsimus, jur. eelmõistu-küsimus.

prejuditsiaalne, enne peasja uurida ja otsustada olev.

prekaarne, prants. kõikuv, ebakindel.

prekembrium, geol. eelkembrium.

prekordaal, zool. keeliku-eelne kõhr.

prelaat, lad. ajal. kõrgem vaimulik, eriti katoliku kirikus, näit. piiskop, abt jne.

prelaatur, prelaadi-amet, prelaadi-elamu.

preliminaar, eelleping, eelkaup.

preliminaarartikkel, esialgne kokkulepe.

preliminaarne, lad. sissejuhatav, esialgne.

preludeerima, lad. ette valmistades ehk sissejuhatuseks mängima.

preludium, muus. eesmäng.

premaksillaar, zool. ülalõua-esiluu, esi-ülalõualuu.

prematriteet, varaküpsus.

premeerima, auhindama, autasuma.

premiss, midagi eeldatut || järelduse sissejuhatus.

premiteerima, lad. ette saatma.

premjee, prants. esimene, pärim.

premjäär, prants. (näidendi) esietendus.

premolaar, zool. põskhammas.

prenasaal, zool. esi-ninaluu.
prenotatsioon, kohtulik eelhoiat-
 tus kuritahtlikkude pankrottide
 puhul.
prenoteerima, lad. ette tähen-
 dama, teatama.
prenumerando, ette makstes.
preokupatsioon, koha eest ära-
 võtmise || eelarvamus, liig-
 iseteadvus.
preokupeerima, lad. ette jõud-
 ma || eelarvamusi tekitama.
preoraalne, zool. suueelne.
preparaat, valmistis.
preparand, ettevalmistus-õppur.
preparatoorne, ettevalmistatav.
preparatsioon, lad. ettevalmis-
 tus.
prepeareerima, lad. ette valmis-
 tama || (arstirohtu) koosta-
 ma, (nahka) töötlemine.
preponderants, ülekaal.
prepondereerima, lad. üle kaa-
 lumina.
preponeerima, lad. ette aseta-
 ma, eelistama.
prepositsioon, keelet. eessõna.
preraffaellit, Raffael'i elikäijate
 järeleaimaja maalikunstnik
 (Inglismaal).
prerogatiiv, lad. paremus-, eelis-
 (õigus).
prerogeerima, lad. enne küsima
 || eesõigust nõudma.
presbüopia, füsiol. vanaeane
 kaugelenägevus.
presbüter, ajal. ristikoguduse
 vanem.
presbüterianism, kalvinistlik
 usulähk Inglismaal, kus ei
 tunnustata piiskoppe.
presbüterlane, presbüterianismi
 pooldaja, selle usulahu liige.
present, tõrvatud purjeriie, vih-
 mariie.
presentant, vekslit omanik ehk
 ettenäitaja || soovitaja (tea-
 tud kohale saamiseks).
presentatsioon, esitamise, ette-
 näitamise, näit. vekslit.
presentatsiooniõigus, soovita-

mis-õigus (teatud ametile
 jne.).
presenteerima, lad. pakkuma,
 ette seadma, ette panema, esi-
 tama, näitama, sisse, üle and-
 ma.
presenteeruma, esituma.
presents, lad. juures-, kohalvi-
 bimine.
preservatiiv, takistusvahend.
preservatiivne, takistav.
preserveerima, prants. hoidma,
 kaitsma, takistama.
presideerima, juhatama, juhti-
 ma, eesotsas olema.
president, esimees, esistuja ||
 riigijuht (vabariigis).
presiidium, eestseisus, juhatus.
pressantne, rutuline, kiire, tun-
 giv.
presseerima, prants. sundima ||
 tungiv olema, viivitust mitte
 lubama.
pressioon, surve || sundus.
prestiiz, prants. lugupeetavus,
 mõjukus, ausära.
presto, muus. kiiresti.
presumeerima, lad. eeldama ||
 oletama.
presumtiivne, eeldatav, arvatav.
presumtsioon, lad. eeldus; eeldis.
presumtuosne, kõrkk, ennast-
 täis.
preteeritum, keelet. minevik.
pretendeerima, lad. nõudlema.
pretendent, nõudleja.
pretensioon, nõudlus.
pretoriaanlane, ajal. keiserliku
 ihukaitseväge liige vanas Roo-
 mas.
pretsedeerima, lad. ees olema,
 ületama.
pretsedents, eelik.
pretsept, lad. õpetus, eeskiri.
pretseptiivne, õpetav, manitsev.
pretseptor, õpetaja.
pretsiisne, lad. täpne, täpisepea-
 ne.
pretsiiosne, lad. väärtuslik.
pretsipeerima, lad. ette kirjuta-
 ma, ettekirjutusi andma.

pretsipitaat, keem. sade, sadestis.

pretsipitantne, lad. liiga kiire.

pretsipiteerima, lad. sadestama

|| liiga kiirelt otsustama.

pretsipitiin, lood. sadestaja-olus.

pretsiseerima, täpsustama, täpselt määrama, näit. vaadet, ettepanekut.

pretsisioon, täpsus.

pretuur, preetori amet.

prevaleerima, lad. enanema, ülekaalul olema, valitsema.

prevaleeruv, enanev.

prevalentne, enanev, ülekaalul olev.

prevalentsus, valitsevus, ülekaalul-olek, enanevus.

prevenerima, lad. ette jõudma, takistama || ette teatama.

preventiivne, ärahoidev.

preventsioon, ärahoie, takistus.

priaapiline, rõve, kõlvatu.

priapism, med. haiguslik sugutijäikus.

priim, muus. esimene heli oktaavis või akordis.

priima, ülim liik || kõrgeim klass || esimene hääl või manguriist.

priimadonna, ital. esimene soolauljanna ooperis.

priim-arvud, arvud, mis pole jagatavad ühegi teise arvuga peale iseenda, näit. 7, 11, 13, 17 jne.

priimas, ajal. riigi esimene piiskop.

priimaveksel, kaub. esiveksel, trati esimene eksemplar.

priimula, (lill) nurmenukk.

priimus, esimene õpillane klassis || keeduaparaat.

priis, prants. meresõja-saak || ninatäis nuuskubakat.

priisikohus, prants. sõjasaagikohus.

priit, laev. purjeritv.

primaar-, lad. esmane.

primaarkool, rahvakool, algkool

(Belgias, Šveitsis ja Prantsusmaal).

primaarmähis, (elektri) peavoolu mähis.

primaarne, esmane.

primaat, ajal. ülem (kiriklik) võim.

primitiiv-, ürg-, lihtne-, algeline.

primitiiv-aort, zool. ürg-tuiksoon.

primitiivne, lihtne, algeline.

primogenituur, lad. esisünd || esisünni-õigus.

primordiaal-, haku-.

primordiaalfauna, geol. kembriumi-ladestus leiduv kivistunud loomastik.

primordiaalkraanium, zool. primordiaalkolu, hakuksolu.

primordiaaltsoon, geol. kihistik kembriumiladestus.

primuliin, kollane puuvillavärv.

prints, prants. kuningapoeg, noor vürst.

prints-regent, riigi asetäitja-valitseja valitsejasoo-liikmena.

printsess, prants. kuningatütar || noor vürstinna.

printsiiip, lad. põhimõte.

printsipaal, ettevõtte juhataja, peremees, leivavanem, äriomanik, ülem, patroon || oreli peamine lahtine labiaalvilestik.

printsipaalne, lad. peamine, põhimõtteline.

printsipiaalne, põhimõtteline, peamine.

prior, lad. kloostriülem, kloostriestseisja, kloostriivanem; a

priori, filos. endastmõistetavalt, ettetõendunult (vt. A.).

prioriteedivõlad, maksujõuetusel kõigepealt arvesse võetavad võlad.

prioriteet, eesõigus || eelistamine kõrgema astme või varem ilmumise pärast.

priorkond, kõik ühe prioriga alla käivad kloostrid.

prisma, geom., miner., füüs. tahksamm.

prismaatilised värvid, vikerkaarevärvid.

prismapeegel, nurgamõõtja.

prismatoid, geom. hulktahukas.

prismatoidiline, prismatoline.

prismoid, hulktahukas.

pristav, ven. kohtuäitur || vene ajal: politseikomissar.

privaat, lad. era-.

privaataudients, eriline salajane läbirääkimine, näit. kuningaga või mõne teise kõrge aukandjaga.

privaatdoksent, lad. ülikooli õpejõud, kes veel pole avalikult tööle kutsutud; eradoksent.

privaatlektiür, õpilaste kodune lugemine õpetaja kontrollimisel.

privatiivne, lad. käest võttev, eraldav, eemaldav.

privatim, lad. isiklikult, eraviisil, erasisuliselt.

privileeg, lad. eesõigus.

privilegeerima, eesõigustama.

pro, lad. kohta, eest, asemel, „peab olema“.

proatlas, zool. ees-kandelüli.

probatne, lad. hea, heaks osutunud.

probabilism, filos. tõenäosus-õpetus.

probabiliteet, tõenäosus || usutavus.

probatsioon, katse, uurimus.

probeerima, lad. proovima, katsetama.

probiot, ürgoles (siduv lüli elusa ja eluta materia vahel), ürgorganism.

probiteet, lad. õigus, ausus.

probleem, krk. raske, keeruline küsimus või ülesanne.

problemaatiline, küsitav, kahtlane, mõistatuslik.

prodekaan, abidekaan.

produkt, lad. toode, saadus, tulemus || mat. korrutis.

produktibörs, saadustebörs.

produktiivne, tootus, loov, viljakas.

produktiivsus, tootsus, viljakus.

produktsoon, tootmine, toodang.

produktseerima lad. tootma, valmistama.

produtsent, tootja, valmistaja.

profaan, labane vähik inimene.

profaan-, lad. pühendamatu, pühatu, mittevaimulik, mittekiriklik || paganlik, ilmlik || madal, labane.

profaanarhitektuur, ilmlik ehituskunst.

profaan-autor, ilmlik, mittekiriklik kirjanik.

profaas, lood. eel-aste.

profanaator, pühimusetootaja.

profanatsioon, pühimusetootus.

profaneerima, pühatustama, teutama.

professionaal, spordis: elukutseline sportlane || võidusõidu alal: treener, ratsasõitja, sõitja, tallimees.

professionaalne, elukutseline.

professionist, käsitöeline.

profession, lad. amet, elukutse.

professor, lad. ülikooli-õpetaja || õpetaja-tiitel välismaa keskkooles.

professor extraordinarius, lad. erakorraline professor.

professor ordinarius, korraline professor.

professuur, õppetool, õppekoht.

profiil, prants. küljevaade, külglõikjoonis || geol. püstlõikjoonis, risti-läbilõik.

profiilportree, küljepilt.

profiit, prants. kasu, tulu.

profileerima, (maja) läbilõiget avaldama, (maja) läbilõikes joonistama.

profiteerima, kasu õngitsema, kasu saama.

pro forma, lad. moe, vormi pärast.

profundaal, zool. süvajarve-eluslik.

profundne, lad. sügav, sügava-mõtteline, põhjalik.
profülaks, med. (haiguse) ärahoie.
profülaktikum, ärahoide-abinõu.
profülaktiline, med. (haigust) ärahoidev.
progaamiline (põlvkond), zool. sugumiseelne.
proglotiid, zool. paelussi-lüli.
progrnaat, zool. rihvalõugne (etteulatava lõua-osaga inime-ne).
proгнаatia, rihvalõugsus.
proгноos, med., meteor. (haiguse, ilma) ennustus.
proгност, ennustaja.
proгностика, med. haiguste ennustamise teadus.
proгностикон, ennustav (astroloogiline) tunnus; ennustis.
proгностiline, ennustuslik.
proгностitseerima, ennustama.
programm, krk. eeskava || pidukutse || (erakonna, ajalehe, valitsuse, seltsi) juhtivate põhimõtete kava, juhtkava.
programm-muusika, tõlgendatav muusika, mis peab kirjel-dama sõnadega antud eset.
progredeerima, lad. edasi astu-ma, edusamme tegema.
progress, edu.
progrsseerima, edenema.
progressiivne, astmeti edenev || kerkiv (panis ehk maks).
proгрессилvpanis, kerkiv maks, panis.
progressioon, edenemine || mat. rida; aritmeetiline progressi-oon, näit. 1, 3, 5, 7, 9, 11 jne.; geomeetrliline progressioon, näit. 1, 2, 4, 8, 16, 32 jne.
proгümnaasium, krk. eelgüm-naasium.
prohibeerima, lad. ära hoidma, takistama.
prohibitiivne, takistav, keelav.
prohibitiivsüsteem, poliit. kauba sisse- või väljaveo piiramine.

prohibitiivtoll, keelutoll, kaitse-toll.
prohibitoorium, kauba sisse- või väljaveo keeld.
prohibitsioon, keeld.
prohvēt, krk. ennustaja, ettekuulutaja, nägija.
projekt, lad. eenis, eelnõu, plaan, kavatsus.
projekteerima, projektima, eendama, kavatsema, kavasis valmistama.
projektiil, laeng.
projektsioon, vaadejoonis || geom. asja kujutamine või kujutis tasasel pinnal || piirjoonis.
projektsiooni-aparaat, udupildi-aparaat.
projektuur, lad. ehitusk. etteulatis, (simsi) esiletung.
projitseerima, lad. pinnale kand-ma || pinnas kujutama, põhi-plaaniliselt joonestama.
proklaam, kuulutus, üllitus || avalik väljakuulutus || avalik kutse.
proklamatsioon, lad. üleskutse, lendleht.
proklameerima, lad. kuulutama, välja kuulutama.
prokliitiline, krk. rõhku järgne-vale sõnale paiskav.
prokonsul, lad., ajal. asevalitse-ja, asehaldur provintsis (vanas Roomas).
prokonsulaat, prokonsuli-amet.
prokrustesesäng, vägivaldne vorm, millesse tahetakse su-ruda mingit asja.
proksimaalne, zool., med. lähimine.
prokuraator, ärijuht || volinik, asemik.
prokuratsioon, täitavõtmine, asemikuna toimimine, valitse-mine ehk õiendamine.
prokuratuur, prokuröriamet, prokurörkond.
prokureerima, lad. muretsema, toimima, valitsema.

prokurist, kaub. kaupluse-, äri-
volinik, äri täisvolinik, täisvo-
liline ärijuht.

prokurör, süüdistaja (kohtus).

prokurörivalve, jur. õigusvalve.

prokuura, kauplusvolitus || ko-
misjoni-, vahendusmaks.

prolegomena, krk. eelmärkused,
eeskõne pikemale teosele.

proletaarlane, lad. varatu in-
mene, varakehv kodanik, keh-
vik.

proletaarlik, varatu rahvaklassi
hulka kuuluv.

proletariaat, varatu rahvastik.

proliferatiivne (põletik), med.
võrsumis-, vohamis-.

proliferatsioon, võrsumine, vo-
hamine.

prolifereeruma, ka bot. iseko-
hast võrseid ajama.

prolifereeruv, (taime osa), võr-
suv, vohav.

prolongatsioon, pikendus.

prolongeerima, lad. pikendama,
uendama (vekslit).

proloobiline (putuka pea), zool.
eraldsagaraline.

proloog, krk. sissejuhatus, ava-
misluuletis, avakõne.

promenaad, prants. jalutuskäik,
-sõit || jalutustee.

promenaaditekk, laeval: jalu-
tustekk.

promeneeruma, kõndima, jalu-
tama.

promess, prants. kaub. esialgne
aktsia-, obligatsioonikviitung
|| lootmekiri (börsil).

promessiäri, lootmeäri.

prometeuslik, Prometheus't meel-
de tuletav, üliinimlikult kang-
gelaslik.

promill, lad. tuhande eest, tu-
hande pealt (lüh. ‰).

prominentne, lad. etteulatuv,
väljaulatuv, väljapaistev.

prominents, med. välje.

promiskuiteet, lad. naiste ühi-
sus, ühine omamine.

promissooriline, lad. lubav, töö-
tav.

promissooriline vanne, vanne en-
ne tunnistuse andmist, töö-
tusvanne.

promiteerima, lad. lubama, töö-
tama.

promotatsioon, ülendus õpetlas-
astmesse.

promoveerima, lad. doktori-
õpetlasastet omandama, saa-
ma.

promoveeruma, doktori-, õpet-
lasastet saama.

promovend, promoveeruja, dok-
torand.

promptne, lad. täppis.

promptsus, täpsus.

promulgeerima, (seadusi) aval-
dama, avalikult tutvustama,
üllitama, välja andma.

pronks, metallisegu (peamiselt
vask ja tina).

pronkseerima, pronksiga kat-
ma.

pronksiaeg, eelajalooline aeg
(umbes 5100—500 e. Kr.), kus
relvad ja muud tähtsamad
tarbe-esemed valmistati
pronksist.

pronominaalne, keelet. asesõna-
line.

pronomnen, lad. asesõna.

pronuntseerima, lad. väljenda-
ma, otsustama.

proosa, lad. lihtne, riimimata,
rütmita kõne || muus. sek-
vents.

proosaline, proosas kirjutatud
|| kaine || igapäevane.

proosit! lad. terviseks!

prooteus, zool. teatud roomaja.

proov, kats || katse || näidis ||
lauljail, näitlejail: harjutus.

propaan, keem. maaõlis leiduv
ollus.

propagaator, propageerija.

propaganda, lad. ühing usuliste
ja poliitiliste õpetuste levita-
miseks || kihutustöö.

propagandist, kihutaja, kihutus-
töö-tegija.

propagatoorium, zool. sigitid.
propageerima, levitama, kihutustööd tegema || sigitama.
propargüül, keemiline radikaal.
propedeutika, krk. eelkursus, eelõpetus.
propedeutiline, eelõpetuslik, ettevalmistav, sissejuhatav.
propeller, ingl. (laeva-, õhusõiduki-) kruvi.
properitoneaalne, anat. kõhukelme-eelne.
proponeerima, lad. ette panema, nõuks andma.
proponent, ettepaneku tegija.
proportsionaalne, mat. võrdeline.
proportsionaalsus, võrdelisus.
proportsioneerima, võrdeliseks tegema.
proportsioon, lad. võrre.
propositioon, lad. ettepanek.
propulsiivne, ära-ajav, -tõukav.
propulsioon, lad. äraajamine, tõukamine || med. tahtmatu ettepidi-jooks.
propülee, krk. eeshall, esik (suures hoones) || sissejuhatav kirjalik ülevaade (kunstimuuseumis jne.)
propüül, teatud keem. radikaal.
prorektor, aserektor.
prorektoraat, prorektoriamet || prorektori vastuvõtmiskoht.
prosaist, jutukirjanik.
prosektor, lad. anatoomia õpetaja || anatoomiliste preparaatide valmistaja.
proselütism, püüd inimesi oma usku võita.
proselüüt, krk. usuvahetaja, teise usku siirduja.
proseminar, eelseminar.
prosenhüüm, bot. talbkude (eriline taimeraku-koe kuju).
proforaa, teol. kirikuleib.
proskomiidia, teol. kreeka-katoliku usu liturgia esimene osa, mil leiba ja viina püha õhtusööma tarvis ette valmistatakse.

proskribeerima, lad. ulustama, lindpriiks kuulutama.
proskriptsioon, ulustus, maalt välja mõistmine, lindpriiks kuulutamine.
prosoodia, keelet. silbimõõt, silbimõõtmeline.
prosoodika, rõhuõpetus, silbimõõdu-õpetus.
prosoodiline, rõhuõpetuslik.
prospekt, lad. vaade, kujutis || lai, õige uulits || (kirja-) töö, teose plaan, lühike ülevaade || väljaannete reklaamnimestik || oreli esikülg.
prospektiivne, eelolevasse, tulevasse puutuv (tähendus, võime), zool. eeldatav.
prospereeruma, lad. (hästi, jõudsasti) edenema, õitsema.
prosperiteet, edenemine, õitseng.
prostaatik, med. eesnäärmehaige.
prostatektoomia, eesnäärme väljalõige.
prostatiit, eesnäärme-põletik.
prostitueerima, lad. pordikuelu elama.
prostitutsioon, pordikuelu, müüdav armastus || mingi väärtusliku labastamine või kõlvatu tarvitamine (raha eest).
prostratsioon, med. ülirammastus.
prostseenium, lad. eeslava (teatris).
prožektor, prants. helgiheitja.
protagonist, krk. esimene näitleja, pea-osa etendaja.
protagoon, lämmastikku ja fosforit sisaldav aine peaaigus.
protalbumoos, füsiol. üks esimestest valgu seedimise produktidest.
protallium, bot. eelleht.
protargool, hõbesoola ja proteiini ühend — arstirohi.
protees, med. kunstliige.
proteiin, valk, munavalge.
protektor, lad. kaitsja, soodustaja.
protektoraat, polit. kaitsevalit-

- sus || kaitsja, soodustaja, protektoriamet.
- protektsionism**, polit. kaitsekau-bandus.
- protektsionist**, kaitsetolnik || kaitsetollide pooldaja.
- protektsioon**, soodustav kaitse.
- proteolüüs**, proteiini lammutus.
- proteolüütiline** (ferment), proteiini-lammutaja, valgulahustaja.
- proterandria**, zool., bot. eel-isasus, tolmukate varemvalmine.
- proterogüünia** = **protogüünia**, eelemasus, emaka varemvalmine.
- proterosaurus**, geol. muinasaegne roomaja.
- proterozooline**, geol. esieluline.
- protest**, lad. vastuvaidlus || notari poolt valmistatud dokument vekslit mittemaksmise kohta.
- protestant**, luteri usu või reformeeritud kiriku liige.
- protestantism**, protestantide õpetus ning usk.
- protestantlik**, protestandiusule vastav.
- protesteerima**, vastu vaidlema, tagasitõrjet, haavunud meelepaha avaldama || (veksli) mittemaksmise üle notaril dokumenti koostada laskma.
- protežee**, prants. kaitsealune, soosik.
- protežeerima**, soodustama, kaitsema (kedagi).
- protevangeliium**, teol. esimene ennustus Messia tulemisest.
- protist**, zool. raklane (lihtsaim oles).
- protistika**, raklaseteadus.
- proto-**, krk. esi-, alg-, eel-.
- protoderm**, bot. algkatekude.
- protodiakon**, esi-, ülemdiakon.
- profloem**, bot. esiniin, floem-esik (sõelosa-esik).
- profüüt**, algtaim.
- protogüünia**, bot., zool. eel-emasus.
- protophierei**, teol. ülempreester.
- protokoll**, lauakiri, istungi-aruanne, mingi toimingu üksikasjalik kirjeldus, uurimusaruanne || poliitikas: eelleping, lepingu kavand.
- protokolleerima**, protokollima, lauakirja pidama, istungi aruannet koostama, uurimuse või juurdluse aruannet koostama.
- protokollist**, kirjatoimetaja.
- protoküülem**, bot. esipuu, küülem-esik (soon-osa esik).
- protomeriit**, zool. karieseselite keha esijärk.
- proton**, füüs. positiivse elektri algaeng.
- protonotar**, esisekretär (kõrgemas kohtus) || ülemvaimulik.
- proton-pseudos**, krk. põhjalik eksitus || vale alglause järelduste seerias.
- protooraks**, zool. esirind.
- protoplasma**, zool., bot. alglima.
- protoplast**, bot., zool. rakukeha.
- protoplastiline**, alglimaline.
- protozoon**, zool. algloom, ainurakne.
- prototroofiline** (mikroob), mitte-organilist ainet toiduks tarvitav.
- prototüüp**, alg-, ürg-, põhikuju.
- prototüüpiline**, põhikujuuline.
- prototrahheaat**, zool. küüsikloom.
- protraktor**, laevand. nurganäitaja || med. haava puhastamisabinõu.
- protrusioon**, med. ettesurumine.
- protsedeerima**, lad. tööle asumata, toimima, asja lahendama.
- protseduur**, lad. toimimisviis, toimetatus, toiming.
- protsent**, lad. üks sajandik osa, saja eest, sajalt (lüh. $\frac{1}{100}$).
- protsentuaalne**, protsendiline, protsendi järele määratav.
- protsess**, jur. õigustüli, kohtuasi || ka lood. sugimus.

protsess(eer)ima, kohtuasja ajama, õigustüli lahendamata.

protsessioon, pidulik, pühalik rongkäik, palverong.

protsessuaalne, protsessisse kuuluv ehk puutuv, protsessipärane.

protsessualist, jur. kohtuprotsessi-küsimuse tundja.

protubereerima, lad. esile paistama, üles paistetama.

protuberants, astr. päikeselõke || zool. mügar.

provanksõli, puuõli, oliiviõli.

proverb, lad. vanasõna.

proverbiaalne, vanasõnaline.

proviant, ital. toitmoon, söögivara.

provianteerima, toitmoonaga varustama.

providentne, lad. ettevaatlik, ettehoollitsev.

providents, ettevaatus || Jumala hoolitsus || saatus, jumalus.

providentsiaalne, hoolitsev || saatuslik.

proviisor, lad. apteegi-valitseja, rohuteadlane.

provints, lad. roomlaste juures: vallutatud maa || riigi kesk-kohast kaugemalasuvad maaalad || min. valdkond.

provintsiaal, provintsielanik || kogu provintsi kloostrite ülem.

provintzialism, keelet. murrakuline väljend, mis pole omane üldkeelele, vaid ainult teatud maanurgale, murrakule.

provisioon, lad. toidu-tagavara, toitmoon || vahetalituskaks, vahendlus-, vaevatasu || maakleritasu.

provisioonikiri, dipl. kiri, millega ametnik välisriiki konsuuliks määratakse.

provisioonikonto, kaub. tasuarve.

provisoorne, lad. esialgne.

provisoorus, esialgsus.

provitsiaal, jesuiitideordu kõrgem ametnik.

provokaator, sihilik ässitaja.

provokatsioon, ärritav, sihilik esile- ehk väljakutse.

provotseerima, lad. välja, esile kutsuma, ärritama.

proöömion, krk. eeskõne, eesmärg.

pr. pa., kaub. *per procura* = volitusel.

prudents, lad. ettevaatlikkus, ettenägelikkus.

prunell, tihe atlassitaoline rille, lasting.

prütaan, krk. linna avalikke asju juhtiv raekomisjon vana Kreeka linnades, mis koosnes 50 raelikmest.

prütaania, prütaaniameti valitussuaeg, 35—36 päeva.

prütaneum, prütaanide kogunemishoone.

psalm, krk. vaimulik luuletis, salm || Taaveti laul.

psalmist, psalmidelooja, -luuletaja.

psalmodeerima, laulma || jorutama.

psalmoodia, ettekandeline psalmide laulmine || jutlustaja vastulaulmine.

psalterima, lad. psalme laulma või lugema.

psalter, krk. (kolmenurgaline) laulukannel || psalmide kogu; Taaveti lauluraamat.

psammiit, min. liivkivi.

psammofiilne (taim), bot. liiva-lembene.

psammoom, med. liivkasvaja.

psefiit, min. sõmerkivi.

psefiitiline, jämekonglomeraadiline.

pseudakoonne (silm), zool. ebaseltekühikuline.

pseudartroos, med. ebaliiges, ebaliigesus.

pseudo- ehk **pseud-**, krk. eba-, vale-.

pseudofluktuatsioon, ebavõbin.

pseudoglatsiaalne, geol. ebajääaegne.

- pseudograaf**, kirjavõltsija, -ebastaja.
- pseudohermafroditism**, zool. ebasugukaksikus.
- pseudokapsel**, mikrobioloogias: ebakihn.
- pseudoklassitsism**, ebaklassitsism (kirjandusvool).
- pseudokristlane**, näiline kristlane, ebakristlane.
- pseudomorfne**, geol. võorkujune.
- pseudomorfoos**, võorkujusus || võorkujund.
- pseudonüüm**, vale-, varjunimi.
- pseudoparalüüs**, med. ebahalvatus.
- pseudoparasiit**, zool., bot. ebanugiline.
- pseudopood**, zool. kulend, ebalalake.
- pseudoskoop**, füsiol. ebastaja peegel.
- psitatsism**, papagoiloba.
- psorosperm**, zool. eosloom.
- psühhiaater**, krk. vaimuhaigete-arst.
- psühhiaatria**, vaimuhaiguste-õpetus.
- psühhoanalüüs**, hingeelu elementide eritlus selleks, et selgitada hingeliste häirete varjatud põhjusi, mis on enamasti allasurutud ihad, eriti seksuaalse tungi avaldised || püüka kunsti- ja teistel kultuuri-loomingu aladel kõike seletada varjatud ihade (eriti seksuaalsete) sümboolikaga.
- psühhodünaamika**, õpetus samaaegsete või üksteisele järgnevate hingeseisundite vastastikusest mõjust.
- psühhofüüsika**, õpetus hingelistest ja ihulistest vastas-suhetest.
- psühhogeenne**, hingetekkene.
- psühhogenees**, hingeelu arenemislugu.
- psühhograaf**, kirjutusaparaat, mille kaudu vaimud spiritistidele oma ilmutusi avaldavat.
- psühholoog**, hingeteadlane.
- psühholoogia**, hingeteadus.
- psühhomeetria**, psühholoogiline mõõtmine.
- psühhoos**, hingehäire, vaimuhaigus.
- psühhopaatia**, vaimuhaire.
- psühhopatoloogia**, vaimuhaiguste-õpetus.
- psühhoteraapia**, inimese tervistamine hingelise mõjustuse kaudu.
- psührofiilne**, krk. (mikroob), niiskuselembene (kasvamiseks ning sigimiseks madalat temperatuuri armastav).
- psühromeeter**, füüs. (õhu) niiskusemõõtja.
- psüüh**, krk. hing.
- psüühiline**, hingeline.
- pteridofüüt**, bot. kõrgem eostaim, näit. sõnajalg, osi, võtmehein.
- pteridograafia**, sõnajalgade-kirjeldus.
- pterodaktüül**, lindsisalik (muistne sisalik).
- pteropood**, zool. lõpusjalgne (tigu).
- pterosaurus**, muistne sisalik.
- ptii**, prants. trükikirja suurusliik (tavalisest vähem).
- ptomaiin**, lood. roisumürk, roiskumisalkaloid.
- ptüaliin**, zool. sülgaine, suhkru-taja juuretis.
- puberteet**, lad. suguküpsus, täiseasus, naitumis-easus.
- publik**, lad. rahvas, üllik || kuulajaskond || lugejaskond.
- publikatsioon**, üllitus, kuulutus, kuulutamine, avaldamine || väljaanne, avaldis || avamine.
- publitseerima**, üllitama, avalikult kuulutama.
- publitsist**, riigi-õiguslikke küsimusi käsitleja kirjanik, ajakirjanik || publitsistikateadlane.
- publitsistika**, riigiõiguse-õpetus.
- publitsiteet**, avalikkus, avalikteatavus.
- puding**, ingl. teatud jahutoit.

puđrett, prants. kuivatatud roe-
sõnnik.
pueriilne, lad. lapsik.
pueriilsus, lapsikus.
puhver, tehnikas: põkats.
puhverriik, poliit. vaheriik.
puhvet, ital. toidukapp, söögi-
riistade-kapp, puhvetkapp,
puhvetlett || einelaud, puhvet-
ruumik.
pukseerima, holl. (laeva) kõisi-
pidi vedama, veokõide võtma,
varpima.
puksiir, laevanduses: vedurlaev.
pulber, lad. tolmutaoliseks hõõ-
rutud aine, eriti arstimiks.
pullman (-vagun), ameerika luk-
suslik magadis-, restoran- ja
salongvagun.
pulmonaarne, lad. kopsudesse
puutuv || kopsuhaigust arstiv.
pulmoonia, kopsutiisikus || kop-
supõletik.
pulsatsioon, lad. med. tuikami-
ne.
pulseeruma, tuikama, tuksuma,
pulssima.
pulsioon, löök, tõuge, hoog.
pulsomeeter, aururõhuline vee-
tõstel, aururõhu-pump, kan-
nuta aurupump.
pulss, med., füsiol. tuige, vere-
tuksumine, verelöök.
pulverisaator, (vedelikkude) pi-
serdaja, (kivi) pihusti.
pulverisatsioon, pihustamine, pi-
hustus, tolmpreeneks tegemi-
ne.
pulveriseerima, lad. pihustama,
tolmpreeneks tegema.
pulvärk, sak. kalda tugisein,
kaldaseinam, kaitsetamm.
pumata, prants. habeme-, juuk-
sevõie.
pumpnikkel, sak. teatud küp-
sis pärmita taignast.
punker, laev. sõeruum.
punkt, geom., mat., keelet., muus.
täpp || koht || adv. täpselt.
punktaat, med. punktsooni saa-
vutis.
punktatsioon, peapunkte sisal-

dav kirjaliku lepingu kava,
esialgne ehk eelleping.
punkteerima, punktidega ära
tähendama.
punktima, täpitama, punkte te-
gema, punktide abil väljenda-
ma || punktidega varustama
|| idamaa-keelte alal: punkte,
s. o. vokaalimärke panema,
vokaliseerima.
punktsioon, med. torge.
punktuur, med. punktsoon ||
torkeauk || paberihoidja (trü-
kimasinas).
punss, ingl. jook arakist (riisi-
viinast), suhkrust, teest, veest
ja sidrunist.
pupenett, kerge puuvillane riie.
pupill, lad. jur. eestkostev ||
anat. silma-ava.
pupillaarne, eestkostetavaisse
puutuv || silma-avasse puutuv.
pupillidif (f)erents, med. silma-
ava-diferents.
purgants, puhasti.
purgatiin, med. kõhtu lahtistav
pulber.
purgatiiv, med. puhasti.
purgatoorium, puhastustuli.
purgatsioon, puhastus.
purgeerima, lad. puhastama,
puhtaks tegema, eriti kõhtu,
keha.
purifikatsioon, lad. puhastus.
purifitseerima, puhastama, sel-
gemaks tegema.
purism, liialine keelepuhastus.
purist, keelepuhastaja.
puritaanlane, „puhtausuline”,
eriti teatud usulahu liige Ing-
lišmaal.
puritaanlik, usupuhas.
puritanism, puritaanlaste õpe-
tus.
puriteet, lad. puhtus, kõlblas
puhtus.
purpur, lad. violettpunane värv
|| tore purpurpunane rüü.
purulentne, med. mädaline.
puseerima, prants. tõukama,
ajama || toetama || flirtima,
amelema.

pusta, ung. avar rohumaa Ungaris.
pustul, med. mädavill.
pustuloosne, mädavilline.
putš, sak. ootamata kiiresti mööduv rahutushoog ehk mäsukatse.
puudel, sak. villakoer.
puuder, prants. naha- (ka juukse-) tust.
puuma, kuugar, ameerika lõvi.
puuna, külm kõrgtasandik Boliivias ja Peruus.
puunlane, kartaagolane.
puántillism, prants. uus-impressionistide viis värve segamatult, mosaiigina maalile kanda.
pärgament, nahkpaber || vanaaegne käsikiri nahkpaberil.
pärgamentnahk, nahataoline pärgamentpaber, mida tarvitatakse raamatuköitmisel.
pärgamentpaber, väga tugev läbipaistev liimita paber.
pönaalkoodeks, lad. karistuseseadustik.
pönitents, lad. patukahetsus-töö || heakstegu, patukaristus.
pönitentsiaal, pihiraamat.
pönitentsiaar, patukahetsus-, pihpreester, kes asendab piiskoppi tema pihitalitusel.
pönoloogia, õpetus karistusvahenditest.
pööbel, lad. lihtrahvas, toores, harimatu rahvamass.
püartroos, med. mädasliiges.
püeemia, med. mädaveresus.
püeliit, med. neeruvaagna-põletik.
püelotoomia, neeruvaagna-lõikus.
pügiidium, zool. õndrik.
pügme, krk. kääbus.
pügostüül, zool. õndranipp.
pükniid, bot. kottseente viljavorm.
pükniit, min. rööp-pulkne topaas.

püknomeeter, krk. (paberi) paksusmõõtja (paberivabrikus || füüs. erikaalumõõtja.
püleflebiit, med. värativeeni-põletik.
pületromboos, värativeeni-hüüvistus.
püloon, arhit. nurgatorn.
püloorus, anat. maolukuti.
pülorospasm, maolukuti-kramp.
püoftalmia, med. mädasilma-põletik.
püogeenne (membraan), mädatekkene.
püoktaniin, arstiteaduses tarvitatav aniliinvärvaine.
püonefroos, mädaneerutõbi.
püooforiit, munasarja-mädapõletik.
püoos, (ära) mädanemine.
püorröa, mädavool.
püramidaalne, torniku-, teravsambakujuline, püramiidikujuline.
püramidoon, farm. palavikuvahend.
püramiid, geom., arhit., võiml. tornik, teravsamm.
püramiidheksaeeder, püramiidkuustahukas.
püramiidoktaeeder, püramiidkaheksatahukas.
püramiidtetraeeder püramiidnelitahukas.
püree, prants. (kokak.) puder hernestest ja teistest kaunviljastidest, ka kartuleist.
püreetiline, krk. palavikuline, palavikku kõrvaldav.
pürenoid, bot., zool. ümmargune proteiinkehake.
pürheliomeeter, krk. seadis maapinnale kiirgunud päikese-energia hulga mõõtmiseks.
püriit, leeprikivi || min. väävel-rauamaak.
püritoeder, min. püriidi viisnurk-kaksteisttahukas.
püro-, krk. (keem.) kuumutuse teel teistest ühenditest tekkinud.

püroelekter, teatavate kristallide kuumutamise või jahutamise teel saadav elekter.
pürofoor, õhu käes iseenesest süttiv aine.
pürofosforhape, keem. kuumutuse varal fosforhapest tekkinud hape.
pürogeenne (kivim), hõõguv vedelast magmast tekkinud.
pürograafia, puidupõletusmaalmine ehk puidupõletustehnika.
püroksüülin, laske-puuvill, nitrotselluloos.
pürolusiit, pruunkivi.
püromaania, haiglane süütamiskirg, põletamiskirg.
püromeeter, füüs. kuumusmõõtja.
püromeetria, kuumamõõtmiskunst.
püromeriid, keraporfüür.
püroniin, keem., tehn. tõrv-värvaine.
püroop, min. böömi granaat (veripunane vääriskivi).
pürootikum, med. põletav arstimisvahend.

püroskulptuur, puidupõletustehnika.
pürosulfaat, keem. püro-väävelhappe sool.
pürotehnika, õpetus soojuste tarvitamisest tehnikas || ilutulestus, tulevärgi tegemine, tulevärgistus || pürograafia.
pürotehniline, pürotehnikasse puutuv.
pürriihius, luul. kahest rõhuta silbist koostuv värsijalg: ...
pürronism, krk. filos. kahtlemisõpetus.
pürroniline, kahtlev, kahtlustõbine.
pürrool, keem. punaõli.
pürruse-võit, krk. näiv võit, liiga kallilt ostetud võit.
püstol, vt. **pistol**.
pütaagorlane, Pythagoras'e õpilane ja pooldaja.
püuuria, med. mädakusesus.
püüria, med. higistusvann, palav liiva- või auruvann.
püütia, krk. vanaaegne ennustuspreestrinna Delfi linnas.
püütiline, tume, ennustuslik, kostaklik.

Q.

q. s., lad. (eriti arstimisedeleil: *quantum satis*) — niipalju kui just tarvis läheb.
quasi, lad. nagu, otsekui || muus. peaaegu.
quasidoktor, öeldavasti doktor, ebadoktor.
quattrocento, ital. (1. kuaatrot-

šento), vara-renessansiline kunstivool Itaalias 15. sajandil.
quinquennium, lad. viisaastak, viie-aastane ajajärk.
quintetto, ital. vt. **kvintett**.
Quirinal, endine paavstlik, nüüd kuninglik loss Roomas.

R.

R, füüs. takistus || raskus, kaal || risten (linasort).
R., *Réaumur* (1. reomüür), Réaumur'i termomeetri järele (temperatuuri).
r, geom. raadius.
Rs, füüs. sisetakistus.
Rv, füüs. välistakistus.

raa, sak. laevanduses: aasipuu, purjerõhtpuu.
raad, ajal. linnanõukogu.
raadio, traadita telegraaf, ringhääling.
raadioaktiivne, raadioaktiivset võimet omav.
raadioaktiivsus, raadiumikiirte

- võime läbida kindlaid läbi-
paistmatuid kehi || võime tea-
tavaid nägematuid kiiri enes-
est väljuda lasta.
- raadiomikromeeter**, soojuskiir-
gamise pinguse (intensiivsuse)
mõõtja.
- raadium**, keemiline element,
millest hoovab nägematuid
kiiri, mis tungivad läbi pal-
judest ainetest.
- raadius**, lad. kiir, kodar || geom.
pool ringi läbimõõtu (lüh. **r**).
- raaf**, bot. seemneõmblus.
- raaka**, teol. tainapea, tobu, loll-
pea.
- raarne**, lad. haruldane.
- rabarber**, teatud taim, tarvita-
tav toiduks ja arstirohuks
(Sise-Aasia rabarber).
- rabatt**, ital. (hinna) vähend ||
oodis, oodus.
- rabattkonto**, mahaarvamis-arve.
- rabdiit**, zool. pinnus (pinnuke
ehk kepike ripsussiliste nah-
as) || miner. läikraud (me-
teoorikivi osis).
- rabdomantia**, krk. kepp-ennus-
tus, ennustus visatud kepi jä-
rele.
- rabdomüoom**, med. vöötlihaskas-
vaja.
- rabdoom**, zool. nägemisvarb.
- rabi**, hebr. juudi õpetlane, vai-
mulik ehk kirjatundja.
- rabiaatne**, lad. metsik, pöörane,
hullumeelne, tulivihane.
- rabinaat**, rabi amet ja au.
- rabinism**, juudi kirja- või usu-
õpetus || talmudism.
- rabinist**, talmudist.
- rabulist**, lad. riukaline jurist,
riukamees, õigusvassija.
- rabulistlik**, riukaline, riukaju-
risti kommete kohane.
- radeerima**, lad. välja kaapima
(ekslikku kirjutisest ehk joo-
nistisest) || viretama (vasesse
uurendamisel).
- radeerimiskunst**, viretamis-
kunst.
- radiaalarter**, anat. kodar-tuik-
soon.
- radiaalkanal**, zool. kiirkanal.
- radiaalmurd**, geogr. kodarmurd.
- radiaalne**, zool. kiir-, kiirjas ||
geol. kodar-, kodarjas.
- radiaalpulss**, med. kodar-tuik-
soone tuige.
- radiaalsümmeetriline**, kiirjas-
sümmeetriline.
- radiaarne**, lood. kiirjas, kiireli-
ne.
- radiaator**, tehn. kütisaparaat
auru- ja vesiküttes || jahutus-
aparaat, näit. autol.
- radiant**, astr. sädeluspunkt.
- radiatsioon**, lad. (päikese) kiir-
gamine, sädelemine, sädelus
|| meteor. „pilvede pesa”.
- radiikul**, bot. idujuur.
- radikaal**, poliit. käremeelne isik
|| matem. juur.
- radikaalialune** (arv), mat. juu-
ritav.
- radikaalkuur**, põhjalik või täie-
lik tervistus.
- radikaalne**, juuriajanud, sisse-
juurdunud || juurteni tungiv,
põhjalik || äärmuseni minev,
äärmusse kalduv, käremeelne.
- radikaaloperatsioon**, med. põh-
jalik lõikus.
- radikaalsõna**, keelet. tüvisõna.
- radikaaläädikas**, farm. jää-ää-
dikas.
- radikalism**, käremeelsus.
- radikand**, mat. juuritav (arv,
avaldis).
- radiofoonia**, füüs. heli tekita-
mine valguskiirte järjekindla
katkestamise teel.
- radiolaar**, zool. kiireline loom.
- radiomeeter**, kiirtemõõtja.
- radioskoopia**, variuurimine raa-
dioaktiivsete või röntgeni-kiir-
te abil.
- raditseerima**, lad. juurima ||
juuri ajama || juurteni tungiv
|| (arvu) juurt otsima.
- radoteerima**, prants. luiskama,
rumalusi rääkima, alpivalt
rääkima.

radža, india: vürst Ida-Indias.
radžpuut, suure hindudekasti liige põhjapoolses Indias.
rafaania, med. tungaltera-mürgistus.
raffia, madal okaspalm hiigel-lehtedega.
raf(f)inaad, peasuhkur, puhastatud kõva valge suhkur.
raf(f)inaaž, suhkru puhastamine ehk peenustamine.
raf(f)ineerima, prants. puhastama (õli, suhkrut), välja selgitama (metalli), väärtuslikumaks tegema (klaasi, teda lihvides ja maalides) || peeni kavalusi sepitsema.
raf(f)inoos, keem. süsivesik.
rafiid, bot. nõelkristall.
raflaesia, raitlill (suurima õiega lill maailmas).
ragaad, med. nahapakatis.
raguu, prants. lihalõikudest ja muust valmistatud toit, vürtsitatud leeme varal maitsvaks tehtud lihatoit.
rahhiit, med. inglüstõbi, luupehmus.
rahhiitik, rahhiiditõbine, inglistöbine.
rajoolima, agr., aiand. kummutama, sügavalt ümber kaevama.
rajoon, prants. ringkond, piirkond, vakus, jaoskond.
rajoonima, ringkondadesse jaotama.
rakett, ital. tulivärgi-vahend, tõusev õhutuli, tulelaeng; **signaalrakett**, märgiksi õhku lastav tulelaeng.
rallentando, muus. aeglasemaks muutudes, aeglustudes.
rallieerima, prants. uuesti liitma, jälle ühendama.
ramadaan, arb. muhameedlaste paastumiskuu.
ramasseerima, prants. koguma, kokku korjama, kokku ajama.
ramifikatsioon, bot., zool. oksnemine, harunemine.

randaal, ital. skandaal, mürgel || agr. taldrikäke.
randaleerima, mürgeldama.
randevuu, prants. kohtus, kohtamine.
randia, välismaine põõsastaim madaraliste sugukonnast.
rankett, orelipõristi.
rantjee, prants. isik, kes elab ainult oma varade sissetulekuist.
rapatsiteet, röövimisiha.
rapeerima, vehklemismõõgaga (rapiiriga) vehklema.
rapiditeet, lad. kiirus.
rapiidne, lad. marukiire, ülikire.
rapiir, prants. vehklemismõök.
raport, prants. ametlik teadustus, esitis (ülemale), relde, || vastassuhe, seos || mustri kordus (näit. kangas, tikandis, tapetitrükis).
raporteerima, teadustama, esitama, rehtima.
rapsoodist, rapsoodide koostaja, rapsood.
rapsodomantia, värss-ennustus (vanas Kreekas).
rapsood, eepiliste luuletiste esitaja (vanas Kreekas).
rapsoodia, krk. rapsoodi esitatud eepiline luuletis või selle katkend || vormi ja plaanivaiba luuletis || muus. instrumentaalfantasia rahvaviisidest.
rapsoodiline, üksiklauludest koostuv, katkendiline || rapsoodiaga sarnanev.
rariteet, lad. haruldis, haruldane asi ehk ese.
rasantne (kuuli lennutee), sõjat. riivav.
raseerima, prants. habet ajama || med. kõõpima, kõõplema || sõj. (maastikku hooneist, muudast jm.) puhastama.
raseerimisnuga, kõõpel, kõõpenuga.
raskoll, teol. vene lahk-usk, vana-usk.

raskolnik, ven. usulõhe-liige, -pooldaja, vanausuline.
raspatoor, med. kaaperaud.
raspel, sak. puu-, sarveviil.
rass, liik, tõug.
rassolje, kok. vene segatoit munadest juurviljast jne. (viinaigrette).
rassurantne, prants. rahustav, uut julgust andev.
rasterplaat, rööpjoonine klaasplaat (autotüüpias).
rastraal, lad. noodijoonesti, noodireha.
rastreerima, noodijoonestikke tõmbama.
rasuur, lad. radeerimine, välja-kaapimine ehk -kõõpimine || kaabik || farm. raspeldis || teol. katoliku vaimulikude pidulik juustepügamine.
rasuuri koht, kaabik (kirjas).
razzia, arb. sõjaretk || haarang (hulguste püüdmiseks).
rataafia, ital. viljamahlast valmistatud liköör.
ratanniajuur, farm. Ameerika kaunvilja krameria juur.
ratifikatsioon, dipl. heakskiitmine, kinnitamine, täidesaadete.
ratifitseerima, kinnitama, heakskiitma, täide saatma.
ratiin, prants. topiline villane riie.
ratineerima, riide pinda topiliseks tegema, kähardama.
ratsemaat, keem. viinamarjahaapu sool.
ratsemoosne (õis), bot. kobara-taoline, kobarjas.
ratsionaalne, lad. mõistlik, korrapärane || mõistuspärane, aina mõtlemise teel saadud || mat. arvutatav (arv).
ratsionalism, mõistus-usk, mõteteaduslik vool, mis tunnetuse allikana tunnustab ainult üksi mõistust (mõtlemist).
rationalist, mõistus-usuline, mõistus-inimene.

ratsioon, prants. päevamoon.
rauvakk, geol. urbdolomiit, urbane rakkpaas (dolomiitne lahustusjääk).
ravelliin, sõj. väliskants eespool kindluse keskvalli (kurtiini).
reaal, liik trükikirja || raha || tõsi-ese, tõeline ese, väärtasi || reaalteadmus.
reaaldefiniitsioon, sisumäärang, asjaseletus.
reaalentsüklopeedia, sõnastiku-line teadusesisu ülevaadestik.
reaalgümnaasium, keskkool. kus võimalikult on ühendatud gümnaasiumide ja realkoolide otstarve ning haridusvahendid.
reaalindeks, raamatute esinevate asjade ehk esemete tähestikuline nimistu.
reaalkataloog, süstemaatiline raamatute ainetekataloog.
reaalkautsjon, edis varanduses või esemeis.
reaalkutse, jur. kohtu ette toomine.
reaalleksikon, ainesisu seletav sõnastik.
reaalne, lad. asjalik, esemlik, sisuline (vaidlus) || tõeline, tõeliselt olev, tõesti olemas olev, tõeoluline (väärtus) || kõlblalt ehe ehk soliidne, us-tav.
reaalorjes, jur. kinnikuorjes, maaorjes.
reaalpoliitika, olupoliitika.
reaalprentsents, teol. tõeline juuresolu.
reaalprintsiipt, tõeline põhimõte.
reaalsus, tõelisus || tõsi-ese.
reaalsüsteem, ajal. riigivalitsuse viis kõiki riigiks liidetud maid ning nende elanikke ühesuguselt kohelda.
reaalunioon, poliit. riikide ühteliitmine ühiste korralduste alusel.
reageerima, lad. tegevust avaldama mingi eeltegevuse mõjul, vastutoimet avaldama.

reagenss, proovimisvahend || vastutoimiv vahend || keem. tõendus-aine.

reaktants, füüs. näiv takistus vahelduva elektrivoolu juhtmeis.

reaktiivne, reageeriv, reagensina toimiv.

reaktiivsus, uuendatud tegevus || reageerivus, reageerimisvõime.

reaktiveerima, uuesti käima ehk tegevusse panema ehk joonde ajama.

reaktivateet, vastutoimiv jõud, vastupanu.

reaktsionäär, tagasikiskuja, tagurlane.

reaktsioon, (millesegi, millelegi) kostmine, kostang || vastutoime || keem. vastastikune toime || poliitikas: tagasikiskumine.

realgaar, tehn., farm. punane väävelarseen (mineraal).

realiseerima, täide saatma, teostama || rahastama, sularahaks muutma, ära müüma.

realism, tõelisus || kirjanduskunstiline tõsielu kujutav vool || teatud filosoofiline vaade, mis usub meelise maailma tõelisusse.

realistlik, tõsielu silmas pidav ainelisusele, kasulikkusele suunduv.

realiteet, vt. **reaalsus** || maaomand, kinnisvara.

rebell, lad. vastuhakkaja, mässuline.

rebelleeruma, vastu hakkama, kanda tõstma.

rebellioon, mäss, vastuhakk.

redaan, sõj. otsejoonelt ettepöörde küündiv nurk kindluses.

redaktor, lad. ajalehe, ajakirja, koguteose toimetaja.

redaktriss, prants. naistoimetaja, toimetajanna.

redaktsioon, (ajalehe, ajakirja, koguteose) toimetus, toime-

tusliikmed || toimetusruum || toimetamine || sõnastus.

redateerima, taandpäevama, möödunud kuupäeva andma.

redemptsiioon, lad. vabaksostmine, lunastamine.

redigeerima, lad. (ajalehte) toimetama || (kirjutist) trüki- valmis tegema || (seadust, kohtuotsust) kujustama.

redintegratsioon, uuendamine, uuesti kordaseadmine.

redintegreerima, lad. uuesti korda seadma, uuendama.

rediskonteerima, kaub. taasdiskonteerima (juba diskonteeritud vekslit veel kord müüma).

redresseerima, prants. jälle korda seadma, jälle heaks teema.

reduktor, kohendaja, murtud liikmete kohaleasetaja masin.

reduktsioon, lad. med. jälle kohaleasetamine || kahandamine, vähendamine || kahanemine, vähenemine || (raha, mõõdu, kaalu) ümberarvutamine || keem., füüs. taandamine, taandumine || mat. (muru) lühendumine || zool. jädendumine, rudimentaarseks ehk jädemeliseks muutumine || ajal. tagasivõtmine, tagastamine, tagastus.

reduktsiooniteras, otsekohe maakidest valmistatud teras.

reduktsioonjagunemine, lood. kahanduspooldumine (raku- jagunemine).

reduplikatsioon, keelet. (sõna, silbi, konsonandi) kordumine, kahendumine.

reduplitseerima, lad. kahendama.

reduplitseeruma, kahenduma.

redutseerija, keem. taandi, taandaja.

redutseerima, lad. kahandama, vähendama (näit. asja väärtust, hinda, ametnikkude arvu) || (ühelt mõoduühikult

- teisele) ümber arvutama (raha, mõotu, kaalu); keem., füüs. (näit. keha ruumala tühjale ruumile, hapnikuühendist hapnikku) || mat. lühendamata (murdu) || ajal. tagasi võtma, tagastama (mõisu).
- redutseerimisventiil**, tehnikas: rõhuvähendus-ventiil, rõhuregulaator.
- redutseeritav**, keem. taandatav.
- redutseeruma**, taanduma, tagasi tõmbuma || zool. jädenduma, rudimentaarseks ehk jädemeliseks muutuma.
- reduut**, prants. näokattepidu || sõj. kants lahtisel väljal.
- reebus**, lad. piltmõistatus.
- reeder**, sak. laevaomanik.
- reegel**, lad. juhis, juhtnõör.
- reegulanss**, med. reguleeriv vahend.
- reeksporteerima**, uuesti maalt välja vedama.
- reekvien**, katoliku hingepalve surnu eest || vastav helitöö.
- reeling**, ingl. käsipuu, balustiraad ehk rinnatis ümber laevalae serva.
- reenklood**, aiand. väärisploom.
- reetina**, anat. (silma) võrkkest || zool. nägel (selgrootuil).
- rektor**, krk. kõneleja, kõnemees || kõnekunsti-õpetaja.
- reetra**, ajal. seadus, senatiotsus (vanas Spartas).
- reevakueerima**, mingilt maaalalt äraviidud varasid tagasi tooma.
- refaktsioon**, kaub. lohaka pakkimise läbi teel rikki läinud kauba eest tehtav hinnavähend || lastise ehk veose vähend raudteel.
- refektoorium**, lad. söögisaal (eriti kloostris).
- referaat**, kõnend (kõne) || esitised (aruanne) || kokkuvõte.
- refereerima**, lad. kõnendama || esitama, aru andma.
- referendaar**, refereerija-ametnik || kohtuameti-kandidaat, õigusteaduse praktikant.
- referendariaat**, referendaari haridusaste ja ametiseisukoht.
- referendum**, lad. aruantav (asi) || rahvahääletus, rahvahääletus-korraldus.
- referent**, kõnendaja, kõneleja || esitaja, aruandja.
- referents**, kaub. sobitusuhe, soovitus.
- refleks**, (valguse) kuma, peegeldis || närvi-ärritusele järgnev liigutus ilma peaaegu kaastegevuseta.
- refleks-epilepsia**, refleks-lange-tõbi.
- refleksiiv**, keelet. tagasisuunduv verb.
- refleksiivne**, enesekohane (asesõna), tagasisuunduv (pöörd-sõna).
- refleksioon**, lad. peegeldamine || peegeldumine || mõtisklus, kaalutus, mõtteisse süvenemine.
- reflektant**, (osta-, üürida-, saada-) soovija ehk tahtja, ostuhimuline, (koha-, asja-) taotleja.
- reflekteerima**, lad. tagasi heitma (palli) || peegeldama (valgust).
- reflekteeruma**, (milleltki) tagasi pörkama (näit. palli kohta) || peegelduma, vastu kiirgama || mõtisklema, kaalutlema, kaalutlevalt mõtlema.
- reflekteeruv**, tagasipaisatav.
- reflekteeruvus**, kiirte omadus tagasi paiskuda.
- reflekteorne**, reflekteeruv, reflekteerunud (valguskiir) || refleksile, mitte tahtele alis-tuv.
- reflektor**, valguskiirgaja, valguskiirte suunaja (seadis näit. lambil), helgiheitja || füüs. katoptriline ehk peegel-pikksilm, peegelteleskoop || nurgamõõtja (maastikuülesvõtte jaoks).
- reform**, uude, taaskujundus,

- plaanikindel uuendus ehk muudatus.
- reformaator**, lad. uutja, uendaja, puhastaja.
- reformaatorlik**, uutev, uendav, taaskujundav, parandav || jur. kaadav, äramuutev (otsus).
- reformatsioon**, teol. kirikuelu uuendamise, usu-uude.
- reformeerima**, reformima, uutma, uuendama, ümber kujundama, taaskujundama, parandama.
- reformist**, uuenduste, eduliste püüete poolehoidja.
- refrakt**, med. murdannus, murdoos.
- refraktaar**, lad. tõrges, kangekaelne ehk tõrkuja isik.
- refraktaarne**, tõrges, kangekaelne || med. füsiol. vastupanuvõimeline.
- refraktiivne**, kiirimurdev.
- refraktomeeter**, füüs. vahend murdmiskoeffitsiendi määramiseks || geogr. soolsusemõõtja.
- refraktor**, füüs. kiirtemurdja, dioptriline ehk lääts-pikksilm, suur astronoomiline pikksilm.
- refraktsioon**, (valgus-, soojus-) kiirte murdumine.
- refraktsiooni-anomaalsus**, med. (silma) kiirte murdmise põikus.
- refraktsiooni-indeks**, murdumise näitaja.
- refraktsiooniinkrement**, refraktsioonikasv.
- refrigeraator**, tehn. jahuti, külmuti, jahutamise-, külmutamiseaparaat, -toru, -seadis.
- refrigeratsioon**, lad. jahutamine, külmutamine.
- refraään**, luul. kordusriim.
- refuugium**, lad. päästekoht, paigsiht.
- refuseerima**, prants. ära ütleva, keelduma.
- regaal**, riul || ladumispult trükikojas || väike toaorel ehk positiiv || oreli keelvilede register || ajal. kuninglik õigus, ülemvõimu ainu- ehk eelisõigus (näit. rahalöömist, postikorraldust riigis enda käes pidada) || kuninga-, keisri-, tsaariau ehk riigivõimu tunnusmärk || varema-aegne paberikaust.
- regaalne**, lad. kuninglik, vürstlik || regaalina esinev (õigus).
- regaalpaber**, õige suurekaustaline paber — maakaartideks, vaskuurendeiks.
- regaalsus**, riigivalitsuse õigus regaale omada.
- regatt**, ital. paadisõidu-, sõudevõistlus, võidusõidu-pidu.
- regeerima**, valitsema.
- regeneraator**, med. uendaja, taastekitaja || tehnikas gaasituli ja kuumõhu-masina osa.
- regeneratiivlamp**, petrooleumivõi gaasilamp.
- regeneratiivne**, uuendav || uuduv, taastekeline.
- regeneratsioon**, uudumine, uudung, uudumus, taastekimine, taasteke || teol. taassünd.
- regeneeerima**, lad. uuendama, taastekitama || tehnikas: jäämeist midagi kasutatavat soetama.
- regeneeeruma**, uuduma, uenduma || lood. taastekkima.
- regent**, (riigi-) valitseja, riigipea || riigi asevalitseja.
- regist**, lad. register, nimistu, kataloog || ajal. kronoloogiliselt järjestatud ürikute-nimistu.
- regionalamp**, füüs. kaarlamp.
- regionaalne**, piirkondne, valdkondne.
- regionaarne** (jaotus), jaotus piirkondadesse ehk valdkondadesse.
- regioon**, lad. ala, (keha-, maa-, õhu-) piirkond || geogr. valdkond.
- regiooniline**, piirkonnaline, valdkonnaline.
- register**, prants. (raamatu sisu, ainete) loend || loostik (ame-

- tiasutistes vastavasse raamatusse kantavad andmed) || oreli vilekond || inimese hääle kõlakarakter || tehn. korraldamisseadis || paberikaust.
- registertonn**, laevanduses: merelaeva kandevõime mõõt: 100 inglise kuupjalga.
- registraator**, loostaja, loostiku ehk registriraamatu pidaja (kantseleiametnik) || loostamiskaaned.
- registrand**, loostik, sissekanne- te-raamat || loostav ametiasutis.
- registratsioon**, loostamine, nimistusse kandmine.
- registratuur**, loostu (ametlik loostamiskoht, näit. loostiku- raamat, -kapp, -tuba, loostamisbüroo || toimikusse paigutatav lühike loostik.
- registreerima**, loostama, registreerise kandma, nimistama || oreliregistreid käsitsema.
- reglemang**, prants. (tegevus-) määrustik, (teenistus-) eeskiri.
- reglementatsioon**, tegevusmäärustiku koostamine, eeskirjade valmistamine.
- reglementeerima**, tegevusmäärustikku koostama, eeskirju valmistama.
- reglett**, reahõrendaja trükilaos.
- reglettima**, reglette trükilao ridade vahele paigutama.
- regredeerima**, jur. tagant ehk tagapoolselt nõudma (näit. vekslivõlga).
- regredeeruma**, taganema, taanduma, tagasi ehk tagurpidi minema.
- regredient**, jur. tagastaja, tagatasu-nõudja.
- regress**, lad. taganemine, taane || tagurpidi-minek || jur. tagas, tagatasu.
- regressiivne**, taanduv || tagurlik || analüütiline (meetod).
- regressioon**, taganemine, tagurpidi-minek, mahajäämine.
- regulaar**, teol. vaimuliku reegli järele elav vaimulik, näit. venastu või vaimuliku ordu liige.
- regulaarne**, lad. korrapärane.
- regulaarsus**, korrapärasus.
- regulaarsüsteem**, min. kuupsüsteem.
- regulaator**, korraldaja, korraldav seadis.
- regulatiiv**, korraldus, korraldav määrus, juhend || ajal. maksukoormisi korraldav määrus.
- regulatiivne**, juhteks olev.
- regulatsioon**, korraldamine || zool. korraldumus, arenemiskorraldus.
- reguleerima**, korraldama, korda ehk joonde seadma.
- rehabilitatsioon**, lad. (kaotatud au ja õiguste) ennistamine, jaluleseadmine, taastus.
- rehabiliteerima**, kaotatud au ja õigusi ennistama, taastama.
- rehabiliteeruma**, endale head nime tagasi võitma || ülikooli õppejõuna tegevusse asumata.
- reibaal**, sak. sooniline terasriist metalli puurakude puhastamiseks ja suurendamiseks.
- reid**, holl. sadamaeelne ankruplats ehk laevade seisukoht, välissadam.
- reinfektsioon**, med. taasnakkus, taasnakatamine.
- reinfusioon**, med. tagasiniristus.
- reinkarnatsioon**, teol. taaslihas- tamine.
- reinstalleerima**, uuesti ametisse seadma || äri uuesti sisse seadma.
- reinversioon**, med. tagasipööramine, -pööre.
- reis**, port. rahaühik.
- rekapitulatsioon**, taasumine || taasutamine, peasisu lühidalt kokku võtmine.
- rekapituleerima**, taasutama peasisu lühidalt kokku võtma, peajooni kordama.

rekapituleeruma, taasuma.
rekatoliseerima, (rahvast) uues-
 ti katoliiklikuks muutma.
reket, pallilöömisvahend.
reklaam, karjuv-kiitev kuulutus
 ehk tutvustus || laevandus:
 sammude astumine kaaperdat-
 tud laeva vabastamiseks.
reklamant, reklameerija, taga-
 sinõudja, nõudleja || vastu-
 vaidleja, vastulause avaldaja
 ehk esitaja.
reklamatsioon, tagasi-, kätte-
 väljanõudmine, nõudlus || vas-
 tulause || jur. kaebus, nõude-
 ehk hagi esitus || sõj. väeteen-
 istusest vabastamise palve.
reklameerima, lad. reklaamima
 || tagasi, kätte ehk välja nõud-
 ma, nõudlema || vastu vaidle-
 ma, vastulauset avaldama ehk
 esitama || jur. kaebust, nõuet
 ehk hagi esitama || sõj. tege-
 vast väeteenistusest vabasta-
 mist paluma.
rekognitsioon, (taas-) tunnus-
 tus.
rekognitsioonitunnistus, (esialg-
 ne) läänistamistunnistus || jur.
 tunnistus kohtutoimingu ette-
 võtmiseks.
rekognostseerima, jur. (isiku
 või asja ehtsust) tunnustama
 || sõj. liivitama, luurama.
rekomandeerima, prants. soov-
 vitama || tähtima (postisaade-
 tist).
rekomandatsioon, soovitus.
rekonstrueerima, uuesti ehitama
 ehk kokku seadma.
rekonstruktsioon, taastarind,
 taasehitus || taastarindus, taas-
 ehitus.
rekontsiliatsioon, taasühendus,
 lepitus.
rekonvalesitseeruma, haigusest
 paranema, toibuma.
rekonvalescent, tervistuja (hai-
 gusest paranev, toibuv isik).

rekonvalescentne, tervistuv, toi-
 buv.
rekonvalescents, haigusest pa-
 ranemine, toibumine, tervis-
 tumine.
rekonvertiit, teol. taasümberris-
 titu.
rekord, kõrgeim, parim saavu-
 tis || jur. kohtuotsust sisaldav
 arhiividokument.
rekordatsioon, mälestus.
rekordeerima, lad. mäletama,
 (endale) meelde tuletama.
rekreatiivne, kosutav, karastav,
 värskendav, meelt-lahutav.
rekreatsioon, lad. kosutus, ka-
 rastus, värskendus || puhkus,
 meelelahutus.
rekreatsiooni-aeg, vaheaeg (eriti
 koolis).
rekreditiiv, dipl. ärakutse-kiri ||
 lahkuva saadiku asukohaks
 oleva riigi juhi vastus saadi-
 ku ärakutse-kirjale.
rekruteerima, täiendama, täien-
 duseks juurde võtma || sõdu-
 riks võtma, värbama.
rekruteeruma, lisanduma, täien-
 duseks juurde tulema.
reksigeenne (raku-vaheruum),
 bot. rakkude katkikärisemise
 teel tekkinud.
rektaal, anat. pärasoole.
rektangulaarne, õigenurkne.
rektangulum, lad. õigenurkne
 nelinurk, ristkülik, pikk-kü-
 lik.
rektatsensioon, astr. püstüles-
 tõus tähe asupaiga kindlaks-
 määramiseks.
rektaveksel, kaub. otseteed esi-
 mesele vekslomanikule mak-
 setav veksel.
rektifikaator, keem., tehn. pu-
 hastamisvahend.
rektifikatsioon, parandus, õien-
 dus || manitsus || (näit. pii-
 rituse-) puhastus, aurendus-
 puhastus || geom. sirgestus,
 õgvendus || sirgestis, õgvend.
rektifitseerima, lad. parandama,
 õiendama, joonde seadma ||

- manitsema || keem. aurendades ehk destilleerides puhastama (näit. piiritust) || geom. (kõverjoont) sirgestama, õgvendama.
- rektifitseeruv**, geom. sirgestuv, õgvenduv.
- rektiiv**, med. pärasoole-põletik.
- rektiiv**, keelet. omastav kääne.
- rekto**, lad. lehe esikülg.
- rektor**, lad. kooli, eriti ülikooli või akadeemia juhataja || juhtiv vaimulik || ajal. asehaldur (vanas Roomas).
- rektoraat**, rektorielamu || rektoriamet (koht).
- rekoskoop**, pärasoole-peegel.
- rekoskoopia**, pärasoole-peegelvaatus.
- rektotoomia**, pärasoole-lõikus.
- rektsioon**, keelet. alistava ja alistuva sõna seos.
- rektum**, anat. pärasool.
- rekuperaator**, tehn. (gaasi, õhu) eelsoojendaja.
- rekuperatsioon**, lad. (kaotatu) tagasivõitmine, (haigusel) toibumine || eelsoojendus.
- rekurreerima**, lad. (kelleltki) abi ootama, abi lootma.
- rekurrent**, abiotsija || kes rekursi õigusvahendeid tarvitab.
- rekurss**, jur. regress || edastuskaebus.
- rekvireerima**, lad. poliit. (riigilt, teiselt asutiselt) kaastegevust, abiksolemist paluma (näit. põgenenud kurjategija tabamiseks) || sõj. (elu- ja väetarbeid) sunduslikult hankida laskma, võtustama.
- rekvisiit**, (näitelava) tarbeese, manus.
- rekvisitsioon**, sõj. sundvõtmise sõjaväeliseks otstarbeks, võtus.
- rekvisitsioonikiri**, poliit. ametlik palve abiks olla.
- rekvisitöör**, prants. tarvete-, manusevalitseja, -soetaja (teatrilaval).
- relaps**, med. (haiguse) tagasitulek, taastumine.
- relatiiv-lause**, keelet. kõrvallause.
- relatiivne** (mõiste, väärtus), suhteline, võrdluse tulemusena esinev || lihtne (enamik) || keelet. siduv (asesõna).
- relatiivsus**, suhtelisus.
- relativism**, teatud filosoofiline vaade, mis väidab, et meie ei või tunnetada asjade tõelist olu, vaid ainult nende vastastikuseid suhteid; ka on tõe ja vale, hea ja halb ainult suhtelised, mitte absoluutsed mõisted.
- relatsioon**, lad. aruanne esitis || suhe, vahekord || seos.
- relee**, prants. edasisõidu hobuste vahetus || hobuste jaam || puhkekoht || sõj. sidesalga-koht || tehn. eemalasuvat potentsiaaljõudu tegevusse panev seadis; üleandeparaat, automaatlülili.
- relee-asundus**, jaam merelaevade parandamiseks ja toidumoonaga varustamiseks.
- releehobune**, edasisõidu, edasiratsutuse ajal vahetamiseks valmis olev hobune.
- relegatsioon**, (isiku) eemaldamine, väljaheitmine.
- releeerima**, lad. (ülilõpilast ülikoolist süüteo pärast) eemaldama, välja heitma.
- relevantne**, tähtis, tähelepanu vääriv.
- relevatsioon**, vabastus, kergendus.
- releveerima**, lad. koormisest või kohustusest vabastama || ülendama, eraldavat austust avaldama.
- religioon**, lad. teol. usund || usk.
- religioosne**, usundlik || jumalakarlik, vaga.
- religioositeet**, usundlikkus || jumalakarlikkus, vagadus.

reliikvia, lad. jäänus, sälle; harilikult paljuses: **reliikviad**, pühakusäilmed, pühakujäanused.

relikt, lad. jäänus || lood. jäänukas, jäänusloom, jäänustaim.

reliktfauna, jäänusloomastik.

reliktfloora, jäänustaimestik.

relikviaarium, reliikviate kast, pühakusäilmete kast.

reljeef, prants. pinnast esilekõrguv kujutis ehk kaunistis; kõrgend || silmapaistvus, kuulsus.

relss, ven. raudteerööbas.

remark, prants. (ääre-) märkus.

remarkeerima, (ääre-) märkusi tegema, ära märkima, märkitsema.

remeduur, kohtulik abi, väärkombe kaotamine.

remedium, lad. vahend, arstim || jur. õigusvahend || müntide puhul: kulla ja hõbeda lubatud alammäär.

reministsents, mälu || mälulaen.

remiss, maksutähtaja edasilükkamine || maksusumma vähend || ostuhinna vähend.

remissioon, lad. tagasisaatmine || (karistuse) vähendamine, (rendimaksu) alandamine || med. (palaviku) rambimine.

remiteerima, lad. tagasi saatma || (nõudest) maha jätma, alandama, vähendama || kaub. (arve kattedeks) raha või vekslit saatma.

remiteeruma, ka med. ramblema, pooliti alanema (palaviku kohta).

remitent, kaub. vekslisaja (firma või isik, kellele või kelle käsul tuleb maksta).

remolaad, kokak. õlist, sinepist, munadest ja vürtsist valmistatud toidukaste.

remonstratsioon, vastuvaidlus, vastasselgitus.

remonstreerima, lad. vastasselgitusi andma, vastu vaidlema.

remont, prants. kohendus, kor-daseade, parandus, uuendus || kohend || sõj. ratsaväele noorte hobuste juurdeostmine, hobuskonna täiendus.

remontant, aiand. taasõieline lill || taasviljaline taim || taim, mis samal aastal uuesti õitseb või vilja kannab.

remontantne, (samal aastal) uuesti õitsev, taasõieline (roos) || (samal aastal) uuesti vilja kande, taasviljaline.

remonteerima ehk **remontima**, prants. kohendama, korda seadma, parandama, uuendama, (elamut, tööriista) || sõj. ratsaväele noori hobuseid juurde ostma, hobuskonda täiendama || aiand. taasõitsema.

remontuaar, prants. taskukella ülestõmbamis- ning seadmis-ratas.

remuneratsioon, lad. tasu (rahaline).

remunereerima, lad. tasuma, tassa tegema.

renaalne, lad. neerusse puutuv, neeru-.

rensiin, agr. huumuskarbonaat, huumuskarbonaatne maa.

renegaat, lad. usust taganeja, loobuja, apostaat.

renegeerima, maha salgama, mingist tõekspidamisest taganema.

renessanss, prants. (kunstide ja teaduste) uuestisünd, taas-sünd, taaselustumine || taas-sünni-aeg, valgustus-ajajärk.

renett, prants. teatud õunasort.

renomaaž, hooplemine, suurus-telu.

renomee, prants. kuulsus, hea ehk aus nimi.

renomeerima, prants. hooplema, suurstlema || kiitma, ülistama.

renonss, prants. kaardimängus: mastikaardi puudumisel teist värvi väljamängitav kaart.

renonsseerima, keelduma, end (millestki) lahti ütleva || renonssi mängima.

renovatsioon, uuendus || uuendumine, uuenemine.

renoveerima, lad. uuendama, korda seadma || (vekslit) pikendama.

rent, prants. (raha) kasvik, protsent, intress, kannang, tulu || (maa) tulemid || rendivahekord || rendiraha || ajal. hinnus, tsinss.

rentabiliteet, tulutoovus.

renteerima, tulu tooma.

renumereerima, lad. tagasi maksma, uuesti välja maksma.

renuntseerima, lad. (kellelegi) midagi üles ütleva, ärama.

renuntseeruma, end (millestki) lahti ütleva, keelduma, loobuma.

renuntsatsioon, lad. äramine, keeldumine, loobumine.

reobatomeeter, merealuste voolude suuna ning tugevuse mõõtja.

reograaf, vt. ostsillograaf.

reohord, füüs. takisti elektri alal.

reokupatsioon, taasvaldamine.

reokupeerima, uuesti okupeerima, uuesti oma võimusesse võtma (maad).

reomeeter, elektrivoolu tugevuse mõõtja || veevoolu kiiruse mõõtja.

reordineerima, (vaimulikku) uuesti ametisse pühitsema.

reorganiseerima, taaskorrastama, ümber korrastama ehk -rakkima.

reostaat, takisti (galvaani voolus).

reotaksis, lood. voolu-suundliikumine.

reotropism, lood. voolusuundus.

reparatsioon, parandamine || dipl. heastamine, heakstege mine.

reparatuur, parandus.

repareerima, lad. parandama || dipl. heastama.

reparteerima, lad. võrdeliselt jaotama (summasid, makse).

repartitsioon, (võrdeline) jaotus.

repetoorium, teatmik, register.

repertuaar = repertoorium || (teatri) etenduste kava || (näitleja) osastik || (laulja) ettekannete-vara, varukava.

repeteerima, lad. kordama, (õppijat) järele aitama, (näitemängu, laulu) harjutust ehk proovi tegema.

repetiitor, lad. kordaja, järeleaitaja (õpitöös) || kätteharrutaja (näitelaval).

repetiitoorium, kordusõpetus, -loeng || kordamisraamat.

repetitsioon, lad. kordamine || (näitemängu, laulu) proov, harjutus.

repliik, lad. vastamine, vastus || kordus || teisik (eksemplar), dublett (kunstis) || näitleja viimased kõnelemissõnad enne järgneva osalise kõnet || jur. taasvaie, vaidele vastamine.

replitseerima, jur. vastama.

reponeerima, lad. tagasi panema || kõrvale ehk seisma panema (näit. kohtuasja arutust) || med. (väljanihet, songa) kohaldama, kohale panema.

reportaaž, teadetehankija tegevus, (ajalehele, raadiotele jne.) teadete hankimine || sõnumite osa ajalehes.

reporteerima, lad. tagasi tooma || sisse kandma, heaks kirjutama.

reporter, ingl. sõnumisaatja, uudiste- ehk teadete-hankija.

repositatsioon, lad. tagasipanek || kõrvale-, seismapanek || med. kohalepanek, kohaldus.

reprehenderima, lad. laitmata.

reprehensioon, laitus.

representant, esindaja, asemik, volinik, saadik.
representatiivne, esiletoov, nähtavale seadev || esinduslik || parlamentlik (riigikorraldus).
representatsioon, esiletoomine, ettekanne, nähtavale seadmine || esindus, asendus, eestus.
representeerima, lad. esile tooma, nähtavale seadma || esindama, eestama.
representeeruma, esile tulema, nähtavale seaduma || esinduma, eestuma.
repressaal, prants. surve-abinõu, rõhum.
repressiivne (korraldusvõte), mahasuruv, summutav.
repressioon, mahasurumine, summutamine.
repriis, prants. kordus || kordusmärk (muusikas).
reprimeerima, maha suruma, summutama.
repristinatsioon, ennistus, endisse seisukorda seadmine.
repristineerima, ennistama, endisesse seisukorda seadma.
reprobatsioon, lad. tagasitõrjumine, -lükamine, mitteheakskiitmine || teol. hukkamõistmine, hukatusele määramine || jur. vastutõendus.
reproduktiivne, taastekitav.
reproduktsoon, taastus, (loometöö) järeleloomine, (kirja, pildi) paljundus || (looma, taim) sigimine, paljunemine || (kehaosa) taasteke, regeneratsioon || psüh. varemate kujutluste kordus teadvuses.
reproduktseerima, uuslad. taastama, taastekitama, järele looma (näit. klaveril, näitelaval) || (kirja, pilti) paljundama || lood. sigitama, regenerereerima || jur. vastutõendeid tooma, vastutunnistajaid esitama.
reproduktseerima, ka zool. sigima, paljunema.
reproduktsent, taastaja || jur. vas-

tutõendi(te), vastutunnistaja-(te) esitaja.
reptiil, zool. roomaja (loom).
reptiilne, roomav, lõmitav, alandlikult-sõnakuulelik.
republiik, prants. vabariik.
republikaan, vabariiklane.
republikaniseerima, vabariigiks muutama.
republikanism, vabariiklus.
repulsiivne, eemaletõukav, tagasilööv (jõud) || keelduv, eitav (vastus).
repulsiioon, vastu-, tagasilöökk || (palve) tagasilükkamine, keeldumine || ümberlükkamine, valekstunnustamine.
repulss, lad. keeldumine, tagasilükkav vastus.
reputatsioon, prants. (hea) kuulus, (aus) nimi, üldarvamus, lugupeetavus.
reseeda, bot. mesikell.
reseksioon, med. vaheltlõige, osaline väljalõige.
resekventne (vorm), geogr. taasjärgne.
reserv, tagavara, varu, tallelepandu || jur. tale.
reservaat, jur. tale (kellegi heaks väljatingitu).
reservatsioon, talemine, taleng.
reserveerima, ette valmis tellima ehk varuma (näit. piletit, istekohta) || jur. talema, talletama.
reservist, tagavaraväelane.
reservkapital, tagavara-, varukapital.
reservuaar, prants. (vedeliku, gaasi) mahuti, varula, hoiunõu.
resetseerima, med. (luu-, närvi-, liikmeosa) vahelt välja lõikama.
resideerima, lad. koduma, elama, asuma.
resideeriv (maanõunik), ajal. asjaajaja-, järjekorraline.
resident, volinik || valitsuseesindaja, riigivolinik.

- residents**, (riigipea, kubeneri, vaimuliku ülema) asukoht, asulinn || pealinn.
- residuaal**-, lad. jääk-.
- residuaalõhk**, sügavaima hingamise puhul kopsudesse jääv õhk.
- resignatsioon**, pitseri lahtimurdmine, (testamendi) avamine || keeldumine, „äraütlemine”, loobumine, ameti mahapanek || (saatusele, jumalikule tahetele) alistumine || enesesalgamine, eneseohverdus.
- resigneerima**, lad. pitserit lahti murdma, (testamenti) avama.
- resigneeruma** (saatusele) alistuma, alla heituma || keelduma, end lahti ütleva (õnnest, ametist), ametit maha panema, ennastalgavalt loobuma.
- resiid**, lad. jääk, sete.
- resinaat**, vaiguhappesool || vaikseep.
- resisteerima**, lad. vastu ajama, vastu panema.
- resisteeruma**, vastu pidama, püsimine.
- resistentne**, vastupanev.
- resistents**, vastupanu, takistus.
- resistentsus**, vastupanevus.
- reskontro**, kaub. isikute- ja asutiste-arve (võla ja nõude vastastikune lihing ehk ühetasastus) || reskontro-raamat.
- reskript**, lad. (riigivalitseja) käsk-kiri, vastuskiri, (ministri) määrus, otsus.
- resolutiivne** (tingimus), tühistav.
- resolutsioon**, lad. arvamuseavaldus, otsus.
- resoluut**, otsustus, otsus.
- resoluutne**, (meele-) kindel, teovalmis || südi, julge, mehine.
- resolveerima**, lad. lahendama, lahustama, lahutama || otsustama || arvamata avaldama || mat. redutseerima, (ühelt mõõduühikult teisele) ümber arvutama.
- resolvens**, med. kõha-arstim || ka: kõhulahtisti.
- resonaator**, kumutaja, kumuti, seadis helijõu suurendamiseks || füüs., füsiol. seadis osatoonide valjundamiseks.
- resonantne**, vastu-, kaasahelisev.
- resonants**, lad. vastuhelin, kumu || kõlavaljundus || kaasahelise mine.
- resoneerima**, prants. mõistusejäreldusi tegema, mõistustlikult kaalutleva ehk arutleva || (laitvalt) arvustama || asjatult vastu rääkima, targutleva.
- resoneeruma**, lad. vastu helisema, kumuma || kaasa helisema.
- resorbeerima**, med., füsiol. imendama, endasse ehk sisse ime-ma.
- resorbeeruma**, imendumine.
- resorbiin**, farm. hõlpsasti nahasse imenduv salvide kaasaine.
- resorptsioon**, lad. imendumine.
- resotsialiseerima**, uuesti ühiskonna varaks muutma.
- resp.** = **respective**, lad. vastavalt, asjaoludele või suhteile vastavalt.
- respekt**, lad. aupaklikkus, lugu-pidamine.
- respekteerima** (kedagi, midagi), lad. (kellestki, millestki) lugu pidama, (kellegi, millegi vastu) aukartust tundma || kaub. vekslit aktsepteerima, tähtajaliseks väljamaksmiseks vastu võtma.
- respektiivne**, igakordne, omakordne.
- respiraator**, tehn. hingamiskurn (õhutolmu või kahjulikkude gaaside eemalhoidmiseks hingamisteedelt) || med. hingamis-kaitse seadis (sissehingitava õhu soojendamiseks).
- respiratoorne** (liigutus), hingamis-

respiratsioon, füsiol. hingamine. **respireerima**, lad. (sisse) hingama, hinge tõmbama.

respitseerima, lad. tagasi vaatama || arvesse võtma || (midagi) tähele panema.

responsiivne, lad. vastav, vastust andev.

responsoorium, teol. vahelduslaul (vaimuliku ja koguduse vahel), vastulaul.

ressoor, prants. võimkond, talituskond, ametkond, tegevuskond, valitsuskond.

ressorteeruma, teatud tegevuskonda kuuluma.

ressurss, prants. abi- ehk pälvimisallikas, päästevahend, abi || seltskondlik ühing või selle maja.

rest, prants. jääk, jäänus.

restauratsioon, joonde- ehk kor-daseadmine || puhkus, kosu || poliit. (valitsejasoo) uuesti troonile seadmine || vägivaldselt kõrvaldatud riigirakkimi uuesti maksuma panek.

restaureerima, lad. taastama, uuesti korda ehk joonde seadma, (varemeist) uuesti valmis ehitama, ära parandama, kohendama || kosutama || poliit. (troonilt heidetud valitsejasu-gu) uuesti riigitüürile seadma || vägivaldselt kõrvaldatud riigirakkimit uuesti maksuma panema.

restitueerima, lad. uuesti korda seadma, taastama || tagasi andma ehk maksuma, tasuma, asemele andma, asendama.

restitutsioon, ka bot. taastumine, asemeletoekkimine.

restoran, prants. trahter, söögi-ning joogi-maja.

restriktiivne, piirav, kitsendav.

restriksioon, lad. kitsendus, piiramine.

restringeerima, lad. piirama, piiritsema, kitsendama.

resultaat, tulemus, saavutis || mat. saadus.

resultant, resulteeruv ehk digonaaltung (mehaanikas), liit-tulemus.

resulteeruma, lad. tulemuseks osutuma, järgnema, „välja tulema”.

resulteeruv (tung), samavõimeliselt toimiv.

resümeerima, kokku võtma, kokkuvõtlikku ülevaadet pak-kuma.

resümee, prants. kokkuvõte, kokkuvõtlik ülevaade.

rezii, prants. (riigitulemite) va-litsus, näitelava juhatus.

režiim, prants. riigivalitsus, va-litsemisvorm ehk -viis || med. elamiskord dieet.

rezissöör, prants. näitelavajuha-taja, näitejuht.

retardatsioon, hilistumine, hil-jaksjäämine || zool. hiljendu-mine || füüs. aeglustus, kiiruse vähendus || muus. ennak, ettevalmistatud dissonants.

retardeerima, lad. hilistama, hil-jendama, aeglustama, kiirust vähendama, pikale venitama, viivitama.

retardeerima, hilistuma, hiljen-duma, taha jääma, aeglaselt käima (kella kohta).

retentsioon, lad. (enda käes) kinnipidamine, mitte-kätte-andmine || med. (näit. kuse, kuupuhastuse) kinnisus, peetus.

retiinula, lad. nägelake (vrld. reetina).

retikulaarne (sidekude, kiht), võrkjas, võrguline.

retineerima, lad. (enda käes) hoidma, mitte kätte andma.

retiniit, med. võrkkesta-põletik.

retiraad, prants. (sõjaväe) ta-ganemine, põgenemine || re-du, puhkepaik || väljakäigu-koht.

retireeruma, prants. taganema, põgenema || taanduma, puh-kusele minema.

retoorik, kunstinõudeline kõneleja, kõnekunstnik.

retoorika, krk. kõnekunst.

retooriline, kõnekunstiliste kaunististega ehitud, ilukõneline.

retorsiivne (pärilikkus), zool. tagupärine.

retorsioon, poliit. riigivalitsuse reageerimine teise riigi tülitavatele korraldustele samataolistega || jur. kompensatsioon (saadud solvangu tasumine ehk kättemaksmine) || luul. kõnefiguur (vastase põhjendite pööramine ta enese vastu).

retort, prants. destilleerimisnõu.

retraheerima, lad. tagasi tõmbama || (oma sõna jne.) tagasi võtma.

retrahent, jur. lähemusõiguse kasustaja.

retrakt, lähemusõigus, ostueesõigus.

retraktiline (arm), med. kokkutõmbuv, kootuv.

retraktilsus, kootuvus.

retraktor, anat. taandur, taandajalihas.

retraktsioon, (armi) kootumine.

retro-, lad. tahapidi-, tagupärine.

retrograadne (liikumine), tagupärine.

retrogradatsioon, astr. näivalt tagupärine ehk äraspidine planeedi liikumine.

retrospektiivne, tagasivaatav, pilku tagasi heitev.

retroversioon, med. (emaka) tahapidi-käändumine.

retsenseerima, lad. (raamatut, teksti) hindavalt läbi töötama || (etendust, kontserti, raamatut) arvustama, hindama ehk kõne alla võtma.

retsensent, arvustaja, hindaja.

retsensioon, arvustamine || arvustis.

retsents, lad. uus, värske || geol. nüüdisaegne, nüüdne (vorm, moodustis).

retsept, lad. (roa, tarbevahendi) valmistamisjuhatus || med. rohu-, arstimisedel ehk -täht.

retseptaar, retseptiarstimate valmistamise eest hoolitseja apteegis.

retseptiivne, vastuvõtlik.

retseptoorne, füsiol. ärritusi vastu võttev, ärrituse vastuvõtte-.

retseptor, (maksude) vastuvõtja || tehn. jõudu vastu võttev masinaosa || lood. protoplasma äär-ahelik, haaraja, raku kaitsja.

retseptatsioon, lad. (seltskonda) vastuvõtmine, (seaduse) tarvituselevõtmine.

retseptsiiooniorgan, zool. ärritusevastuvõtte-elund.

retseptuur, maksude vastuvõtja elamu või amet || (maksude, tollide) vastuvõtmine || farm. retseptarstimate valmistus.

retsess, lad. asjaselgitus, läbiarutuste lõpptulemus, (nõudest loobumise) leping, selgustulemus || ajal. (motiveeritud) otsus või protokoll || kaub. maksmatic, võlasumma.

retsessiivne, taanduv, taganev, kahanev (vääratus) || lood. vaibuv, soikuv (tunnus).

retsessima, lõpptulemusele jõudma, lõpplepingut sõlmima.

retsessioon, taandumine, taganemine.

retsidiiv, lad. haiguse kordumine, taaslange (haigusse), (haiguse) taaspuhkemine || jur. taaslange (kuritööle).

retsidiveeruma, jur. taaslange (kuritööle) || med. taaspuhkema.

retsidivist, jur. taaslangeja.

retsipeerima, lad. (seltsi) vastu võtma || (teise riigi seadust) tarvitusele võtma.

retsipend, vastuvõtmisele kuuluv (isik).

retsipient, vastuvõtja || nõu, sea-dis haihtuvate, lenduvate kehade kogumiseks.

retsiprook, keelet. vastastikune pöördsona.

retsiprookne, lad. vastastikune.

retsitaator, ettelugeja || kunstimõõduline esitaja ehk ettekandja.

retsitatiiv, muus. kõnelev laulmine.

retsitatsioon, lad. (osa, luuletise) esitamine, ettekandmine.

returneerima, prants. tagasi saatma.

returneeruma, tagasi tulema ehk pöörduma.

retuš = retušeerimine.

retušeerima, prants. pleekinud maali värskendama || maali lõplikult valmistama ehk viimistlema || kulunud vaskuurendi-plaati ümber töötama || valguspildi-negatiivilt või positiivilt väikesi vigu käega järele aidates kõrvaldama.

retušeerimine, pleekinud maali värskendamine.

reuma = reumatism, jooksva.

reumaatik, jooksva-haige.

reumaatiline, jooksvahaigust põdev.

reumatoid, jooksvataoline haigus.

reunioon, prants. taasühinemine, lepitus || ka: selts, aja- viiteseltside nimetus.

revaktsinatsioon, med. uuesti rõugete panemine, taaspooge.

revaktsineerima, taaspookima, uuesti rõugeid panema.

revaloriseerima (raha), taasväärtustama.

revanš, prants. vastutasu (heas kui ka halvast mõttes).

revanšeerima, vastutasu andma, tasuma, kätte maksuma.

revelatsioon, avalikukstegemine, ilmutus, paljastus || geogr. katetustamine.

reveranss, prants. kummardus.
reverend, auväärne (anglikaani vaimuliku tiitel).

reverents, lad. aukartus.

reversaal, riiki valitsema asuva isiku kirjalik töötus tunnustada riigialamate õigusi ning vabadusi.

reversioon, lad. ümberpööre, (vara) tagasilange ehk tagasitulek.

reverss, (raha) tagakülg, vapi- külg, „kull” || kohustis, allkiri || (eitav, kohustest vabastav) kirjalik vastutunnistus || sõj. kindlustusvallist taamal olev kraavikalle.

revideerima, lad. järele vaatama (kooli, tehtud tööd), läbi vaatama, proovima, taatlema (arvet, trükiparandit), katsuma, visiteerima (kirikut), uuesti läbi vaatama, teistma (kohtuotsust).

revident, revideerija.

revindikatsioon, jur. omandi tagasinõudmine, omandihagemine.

revinditseerima, omandit hage- ma ehk tagasi nõudma.

revisjon, prants. järele-, läbi- vaatamine, taatlus || kontrol- liv trükitööparand || jur. teist- mine || ajal. hingekiri.

revokatsioon, lad. tagasikutsumine (ametniku) || tagasivõtmine (seletuse).

revolt, prants. mäss, vastuhak- kamine.

revolteerima, mässule õhuta- ma, üles kihutama ehk äs- sitama.

revolteeruma, vastu hakkama, mässama ehk mässu tõstma.

revolutsioneerima, üles kihuta- ma, riigipõrdele õhutama, riigipõrdelisi mõtteid levita- ma.

revolutsionäär, riigipõraja.

revolutsioon, lad. põhjalik muu- datus || poliit. riigipööre ||

- astr. taevakeha tiirlemine oma keskkoha ümber.
- revolveerima**, lad. tagasi pöörama (süüdistusi).
- revolver**, laskeriist || objektiiv- ehk esemehoidja (mikroskoobil) || tehn. tööriistu sisaldav ketas või trummel.
- revolver-ahi**, ahi pööratava koldega.
- revotseerima**, lad. tagasi kutsuma, ära kutsuma || (seletust) tagasi võtma.
- reväär**, prants. käänis, rabatt (rõival).
- revüü**, prants. läbivaatus || väeülevaatus, munserdus || ringvaade (ajakirja näol) || reastik kergesisulisel, eriti silmale nauditavaid, sisuliselt üksteisega lõdvalt ühendatud lavatettekandeid.
- ridiküll**, prants. naisterahva käekotike, võrkkotike.
- ridikiuline**, prants. naeruväärne.
- riff**, geogr. rahu, kari || Maroko rannaäärse mägismaa elanik.
- rigiidne**, lad. jäik, kange, paindumatu.
- rigoolima**, agr., aiand. (maad) kummutama, sügavalt ümber kaevama.
- rigorism**, (eetiline, moraalne) liigvaljus, ülikarmus, vali kõlblusnõudlikkus.
- rigorist**, ülivali kõlbluskohtunik.
- rigoroosne**, halastamata karm, ülikarm.
- rigoroosum**, põhjalik katsumine, vali eksam || doktorieksam.
- riisiko**, kahjuoht.
- riisikoline**, kahjuohuline.
- riitsinus**, riitsinusõli, kastorõli.
- riitus**, teol. kirikutavand, usundiline talitus.
- rikambio**, kaub. pöördveksel.
- rikošett**, prants. korduv tagasi- põrge, tagasipõrklus.
- rikošettima**, (veepinnal lapiku kiviga) lutsu viskama || rikošettlaskusid tegema.
- rikša**, veo- ja sõidukaarik idamaal.
- riness**, kaub. saadud veksel (arve õiendamiseks).
- rinalgia**, med. ninavalu.
- rinenkeefalon**, zool. haistmis- haistaju.
- rinforzandc**, muus. tugevnevalt, tugevamalt.
- riniit**, med. nina- (limanaha) põletik.
- rinofoor**, zool. haistekombits.
- rinogeenne**, ninatekkene, ninas tekkinud.
- rinokartsinoom**, ninavähk.
- rinolaalia**, läbi nina kõnelemine.
- rinoliit**, rinakivi (ninas oleva võörkeha ümber).
- rinologia**, ninahaiguste õpetus.
- rinoplastika**, med. ninakujundamis-lõikus.
- rinoskoop**, ninapeegel.
- risk**, prants. **riisiko**, mest, kahjuoht.
- riskantne**, liiga julge, kardetav.
- riskeerima**, mestama, õne kutsuma.
- risoid**, bot. rakkudeniidina esinev karvjuur vetikail, sambalail.
- risoliit**, kivistunud puujuur.
- risoluto**, muus. võimsalt, energiliselt.
- risomorf**, bot. seennõör.
- risoom**, juurikas.
- risopood**, zool. juurkulend || juurjalg || juurjalglane.
- rišeljöö**, valgetikand.
- ritardando**, muus. aeglasemaks muutudes (ettekandes); lühendatult: **rit**.
- ritenuto**, muus. viiveldes.
- ritornell**, muus. instrumentaalne ees-, vahe- või järelmäng vokaalkompositsioonis || luul. 3-realine ital. rahvalaul.
- ritorno**, kaub. pearaamatust teatud sissekande maha- või tagasikirjutis.
- rittmeister**, sak. ratsaväe-kapten.

rituaal, kirikutavandik.
rituaalne, riituslik.
rivaal, prants. võistleja, vastane.
rivaliseerima, võistlema.
rjassa, kreeka-katoliku vaimuliku või munga ülikuub.
robiinia, bot. eba-akaatsia.
robinsonaad, ilukirjanduslik toode, mis käsitleb sündmusi, mille sarnaseid esitab *Defoe* a. 1719 ilmunud *Robinson Crusoe*.
roboratiiv, med. rammuti, rammu andev arstim.
robustne, lad. tugev, tüse.
rodaaniühend, keem. vääveltsüaaniühend.
rodaniid, rodgaan-vesinikhapu metall.
rodinaal, foto alal tarvitatav valmis-ilmuti.
rodinool, keem. roosiõlist valmistatud küllastamatu alkohol.
rododendron, roosipuu, alpiroos.
rodomontaad, ital. hooplemine, hooplus.
rodomonteerima, hooplema.
rodoniit, teatud mineraal: rooskivi.
rodopsiin, zool. nägemispurpur, -puna.
rogusk, niinekoorest jäme pakkimisriie, niinekimp.
rojalism, prants. kuningameelus, absoluutne kuningriigipoolustumine.
rojalist, kuningriiklane.
rokambool, pärlsibul.
rokeerima, vangerdama (malemängus).
rokokoo, ehitus- ja ehtimisstiil *Louis XIV* ning *XV* päevilt || luul. graatsialuule.
roksell, bot. lakmus-, orseilisamblik.
rokselliin, püsipunane riidevärv.
roll, prants. osa (eriti näitlejail).

romaan, ilukirjanduslik pikem jutustis || armastusvahekord || trükikirja suuruslik.
romaani (rahvad), ladina keelest võrsunud keeli kõnelevad rahvad (hispaanlased, prantslased, itaallased jt.).
romaniseerima, romaani ehk romaaniiliseks muutma || roomastama.
romanism, rooma-katoliku usund, katolitsism, papism || roomlus, rooma olu.
romaanist, rooma-katoliku usu poolehoidja || romaani keelte või rooma õiguse tundja || romaani kirjutaja.
romantistlik, romaani keelte tundmiseks puutuv.
romanss, väike laulukujuline lugu || (hisp.) rahvalaul.
romantik, romantilisuse poolehoidja.
romantika, kangelaslikku, fantastilist ja ebamääraselt üliloomulikku eelistav ning tundedüllast harrastav kirjandusvool.
romantiline, kristlikku keskajaga harrastav (luulekool) || luuleliselt-ilus, veetlev, maaliline, suurepärane.
romantiseerima, romantiliseks tegema, romantilist värvingut andma.
romantism, vt. **romantika** (luulevooluna).
romb, geom. kaldruut.
romb- auk, anat. neljas ajuvat-sake.
rombodekaeder, romb- ehk kaldruut-kaksteisttahukas.
rombenkeefalon, romb-aju, taga-aju.
romboeder, rombtahukas.
romboid, geom. isekülgne kaldrööpkülik.
rondell, prants. ümmartorn (vannades lossides) || ümmarik lileväli.
rondo, ital. muus. korduva peateemaga muusikapala.

rondolett, ital. väike lihtsama töötlussega rondo.

rondoo, prants. ümmarkiri || väike refrääniga luuletis, tantsulaul; **rondoosulg**, sulg ümmarkirja kirjutamiseks.

rootor, tehnik. pöörrel (pöörlev osa masinal).

rosaarium, lad. roosikrants, roosipärg — katoliiklaste palvenöör || roosiaed, roosikasvandus.

rosett, prants. väike roos, roosike || roositaoline ilustis kuld- või hõbeplekist, rooschis || roositaoliselt seotud lint, lintroos || all lamedalt, ülal nurgeliselt lihvitud teemant.

rostbiif, (ingl. roastbeef) röstitud veiseliha, laustulel praetud veiseliha.

rotatsioon, lad. ringjooks, keha ringitaoline tiirlemine || trükimasin tiirleva võlliga.

rotatsism, krk. r-tähe üleliigne või väärtarvitamine || mõne teise hääliku (näit. s) r-iks muutumine || eriline r-tähe hääldamine.

roteeruma, tiirlema oma telje ümber.

rotiür, prants. mitteaadlik seisus, kodaniku- ja talupojaseisus.

rubiin, ital. läbipaistev punane vääriskivi.

rubla, Vene rahaühik, mis sisaldab 100 kopikat.

rubriik, lad. (raamatu, akti, seaduse) pealkiri || osa, jaotis, veerg, lahter.

rubrikaator, punataja, s. o. kesk-aegne kirjutaja või maaliija, kes varustas pärgamentkäskirju või esma-aegseid trükitoide värviliste algustähtedega.

rubritseerima, punatama || pealkirjastama, tiitliga varustama || lahterdama, veergudesse või järkudesse jagama.

rudiment, lad. (kunstiteaduse) alge || keelet. jäänus ehk järede mingist keelenähtusest.

rudimentaarne, algeline arenematu || jädemeline.

ruin, lad. häving, kadu, hukk || kokkuvajunud hoone (eriti endisist ajast), vare.

ruineerima, hävitama, laostama. **ruineeruma**, hävinema || pankrotti jääma.

ruinoosne, kokku varisemas olev. vilets ja vigane, kõdunev.

rulaad, prants. kok. liha- või kalarullike || muus. veerev kiirekäiguline heliderida.

ruleerima, prants. veeretama, rullima, vaalima.

ruloo, prants. rull || rullkardin.

rumoor, lad. lärm, müra || kuul-dus, kuulujutt || halb või hea kuulsus.

rumoorima, lärmama, müra tegema.

rumpeerima, lad. katki käristama, murdma || vehklemisel: relva käest lööma (võtma).

ruptuur, lahkuminek, erinemine, (sõpruse) purunemine, kärisemine.

russalka, ven. vetenümf, näki-neitsi slaavi mütoloogias.

russifikatsioon, venestamine.

russifitseerima, venestama.

russiin, ruteen, väikevenelane (eriti Galiitsias).

russofiil, venelastesõber.

russofoob, venelastevihkaja.

russomaania, kõige venelise austamine ning liighindamine.

rustiikne, lad. talupoeglik, maaline || kohmakas.

rustikaalne, külalik, talupoeglik.

ruteen, slaavi tõugu rahva liige (vt. russiin).

rutiin, prants. tegevus-osavus, harjumus || kivilinenud tegevuskord.

ruupia, India ja Pärsia münt.
ruupor, kõnetoru.
röntgenikiired, Röntgen'i järele nimetatud aparaadiga loodavad kiired (x-kiired).
rügement, väe-ühik (polk).
rütm, krk. ühtlane, mõõduline

liikumine || muus. harmooniline mõõt.
rütmika, õpetus rütmist.
rütmiline, kindlamõõduline, taktikohane, ühtlane.
rüüs, prants. krookeline ääris, krookääris.

S.

saabalased, lad. tähtede kummardajad.
saabel, kõvermõök.
saabelbajonett, saabeltääk.
saanad, hebr. kurat, eriti peakurat.
saaga, muinaslugu.
saago, palmisäsist tangud.
saamael, kuri vaim ehk kurat.
saamum, väga palav ning kuiv kõrvetuul.
saazen, ven. süld (= 7 jalga).
saatiir, kreeka põllu- ja metsavaim (faun) kitsejalgedega väikeste sarvedega ja sabaga.
saatirdraama, liik parodistlike järelmänge kreeka tragöödiats, kus saatürid moodustasid koori.
sabadill, liilialine ameerika sibultaim, tarvitav arstimite valmistamiseks.
sabaism, tähtede kummardamine.
sabat, hebr. puhkepäev, püha juutidel: laupäev.
sabat-aasta, iga 7. aasta juutide juures, kus ei haritud põldu ega nõutud võlgu sisse.
sabat-tee, umbes pooletunnine tee, s. o. maa, kui kaugele juut sabilil oma elukohast tohtis eemalduda (= 2000 künnart).
sabotaaz, prants. kiustkeeld, streigialuses või tööst välja suletud käitises masinaosade, tööriistade, kaupade rikkumine || toimimine nii, et vastane ei saa oma võistlusvahendeid rakendada.

saboteerima, kiustkeeluliselt streikima.
saboteör, saboteerija.
sadism, haiglane, tiirasusega põimitud kalduvus inimesi peksta ja piinata.
saduser, vanajuudi usulahu liige, sadutseismi pooldaja.
sadutseism, hebr. usk ja õpetus, mis eitas sõnalist traditsiooni ja ei uskunud ei inglaid ega hinge surematusse, kuid mille poolehoidjate kõlblas elu oli alati karm ja laitmatu.
safian, peen värvitud kitsenahk (Marokost).
safiir, krk. sinist värvi vääriskivi.
sagatsiteet, lad. teravmeelus.
sahhariin, kunstlik magusollus, suhkru aseinena tarvitav.
sahharimeeter, suhkrumõõtja, suhkrusisaldavuse mõõtja.
sahharoos, roosuhkur.
sahib, eurooplase nimetus Pärsias, Ida-Turgestanis ja Indias.
saineet, lühike järelmäng muusika ja tantsuga (teatris).
sakaaž, prants. kotiraha, viljamaks.
sako-ülilkond, pintsakülilkond.
sakraalne, pühadesse usutalitusesse puutuv; **sakraalehitis**, ehitis vaimulikeks talitlusiks (kirikud, kloostrid, kabelid jne.).
sakraarium, lad. armulaua leiava nõu || pühadus, püha ese.
sakrament, lad. pühalik usutalitus, armuvahend || evang.

- kirikus ainult ristimine ja armulaud || katoliku kirikus peale selle: ristimiskinnitus, patukahetus, viimne õlitus, preestriksõnnistamine ja abielu || kitsamas ulatuses nimelt armulaud.
- sakramentaalne**, pühaduslik.
- sakreerima**, lad. pühitsema, õnnistama.
- sakrileeg**, lad. kirikurüvetus, kirikurööv, jumalateotus.
- sakristaan**, köster.
- sakristei**, kirikuriistade tuba, preestrituba kirikus.
- sakrosankt**, lad. kõrgesti püha.
- sakvojaaz**, reisikott.
- salaarium**, lad. palk, töötasu.
- salamander**, krk. loom, kellest vanasti jutustati, et ta elab tules || **salamandrit hõõruma** (*exercitium Salamandri*), üliõpil. k. eriline viis kellegi terviseks juua, kusjuures jooginõusid hõõrutakse ringitaoliselt vastu lauda.
- salangaan**, Ida-India pääsuke, keda tuntakse ta söödavate pesade pärast.
- saldeerima**, ital. õiendama, arveid lõpetama, võlga katma.
- saldeeruma**, täieliselt kattuma.
- saldo**, kaub. jääk summa, ülejääk, mis pärast arve lõpetamist jääb veel saada või tasuda || arve lõpetus.
- saldo-ettekanne**, saldo äramärkimine kas deebet või krediti küljel pärast arve lõpetamist.
- salem**, arb. rahusoov, tervitus.
- salem-aleikum**, türki-araabia tervitus: rahu olgu teiega!
- saliin**, soolatööstus, soolakuivatus, soolakoda.
- salinomeeter**, soolasisaldavuse mõõtja.
- salipüriin**, arstim segatud salitsüülpreparaatide grupist.
- salitsiin**, pajukoortes ja lehtedes leiduv indiferentne kibellus.
- salitsüülhape**, orgaaniline hape, mis takistab käärimist ning mädanemist.
- salivatsioon**, lad. süljevoolus.
- saliveerima**, palju sülge välja ajama || süljevoolusega puhastama.
- salmiaak**, lad. ammoniaaksool, soolahapu ammoniaak ehk kloorammoonium.
- salong**, prants. alul: suur kõrge saal || nüüd tavaliselt: vähem saal, elegantne-seltskonnaruum || maalidesaal, elavate kunstnikkude teoste näitus.
- salopp**, prants. pikk avar naiseterõivas || lohakas, märdinud, mittepuhas.
- salpeeter**, lad. maasool, salpeetrihappe ühend alkaali või alkaalilise maaga || kitsamas mõttes: salpeetrihappu kaali.
- salpeeterhape**, tugev lämmastikku ja hapnikku sisaldav anorgaaniline hape.
- sals**, ital. mudavulkaan, mis laava asemel välja paiskab muda.
- saltatsioon**, lad. hüppamine, tantsimine || pulsi löök.
- saltomortaal**, ital. surmahüpe, kaelamurdev kunsthüpe || kaelamurdev trikk.
- salubriteet**, lad. tervis, terveolek, eriti õhu.
- salutatsioon**, lad. tervitus.
- saluteerima**, lad. teretama, tervitama || eriti sõjamehelikult tervitama, ka: kahuripaukudega.
- saluut**, tervitus, eriti kahuritega.
- salv**, prants. aupauk, rõõmpauk || üheaegne mitme püssi poolt antav pauk.
- salv**, sak. võie (eriti arstimina).
- salvaator**, päästja, lunastaja, õnnistegija.
- salvarsan**, arstirohi süüfilise puhul (vrd. neosalvarsan).

salvatsioon, päästmine.
salveerima, päästma, varjule viima.
samaritlane ehk **samariit**, Samaaria elanik || halastaja inimene || haigepöetaja.
samovar, ven. vene teemasin.
samurai, jaapani aadlik.
sanatoorium, lad. raviuasutus, ravila.
sanatsioon, tervistus, ravimine.
sandaal, krk. puutald vanade kreeklaste juures || ehtesokid kõrgemal katoliku vaimulikel || munga-king || spordiking.
sandarm, prants. relvastatud korrakaitaja || endises Venes: poliitilisi ülesandeid täitva politsei liige.
sandarmikorpus, sandarmivägi, sisekaitsevägi.
sandlipuu, peen puu, eriti Lõunamere saartelt, mida tarvatakse intarsiatöiks.
sandwich, ingl. (l. sänduits), võileib kaetud või vahele pandud lihalõikudega.
saneerima, lad. elujõuliseks tegema, tervendama (ettevõtet).
sangviinik, vererohke, kergesti ärrituv, tuline inimene.
sangviiniline, lad. vererohke, kergevereline, kergesti ärrituv; vastuvõtlik || kergemeelne || lootusrikas.
sanitaarne, tervislik, tervishoidlik.
sanitar, haigetalitaja (sõjas).
sanktsioneerima, seadust pühaks ehk puutumatuks tegema, kinnitama || midagi kindlaks määrama, kinnitama, võimestama.
sanktsioon, kinnitus, seaduse kinnitus.
sanktuaarium, lad. pühaese || pühim paik juutide templis || kirikute sisekoor || ruum pealtari ümber || reliikviate ja

pühade esemete hoiupaik || püha pääsemiskoht, asil.
sankilott, ajal. radikaalne revolutsionäär.
sanskritt, hindude vana püha keel.
santaliin, sandlipunane, värvollus punasest sandlipuust.
sapažuu, rullsaba-ahv.
sapeerima, maa-aluseid käike tegema, kindlustustöid läbi viima.
sapöör, prants. kaevikutegija piiramisel || kaevikutegemise väeosa sõdur.
saraban, prants. toolvanker, lah-tine sõiduvanker.
saraband, prants. hispaania menuetitaoline tõsine tants.
saratseenid, lad. kunagised idamaalased, orientaalid || alul: araablaste nimetus Euroopas.
sardiinid, ital. liik väikesi heeringaid.
sardooniline naer, krk. sunnitud, kramplik, kibe naer, pilkav naer.
sarkasm, krk. irvitus, salvav pilge.
sarkastiline, kibe, lõikav, pilkeline.
sarkofaag, krk. kivikirst, tore puusärgitaoline hauaehis.
sarrass, prants. suur mõök.
satelliit, lad. saatev ja kaitsev teener, saatja, ihukaitseväelane, trabant || astr. kuu, kõrvalplaneet.
satiir, lad. segulaul || pilke- ehk karistuslaul || pilge.
satiiriline, pilkav, pilkeline.
satiirik, pilkaja, satiiride autor.
satinee, prants. poolatlass (riie).
satineerima, atlassriide-taoliseks tegema, atlassisarnast läiget andma || kuldlongu tikandusele õmblema || siledaks tegema (eriti paberit).
satisfaktsioon, lad. rahuldus (eriti kahevõitluse abil) || rahulduse pakkumine, järeleandmine.

- satraap**, krk. Pärsia maahaldur || uhke, upsakas ja isandlik võimumees.
- satraapia**, ajal. maahaldus, maa-valitsus.
- satraapiline**, vägivaldne, laia elu elav.
- satserdotaalne**, teol. preesterlik.
- saturnaalid**, lad. Saturni püha, detsembrikuul vanas Roomas peetud rahvapidustused vabaduse ja ühetaolisuse muusi auks.
- saturniinne**, tina sisaldav.
- satään**, prants. atlass (riie).
- satiiriaas(is)**, krk. haiglaselt liialdane sugukihu mehe juures.
- sauroliit**, muinassisaliku kivitis.
- saurus**, krk. muinassisalik.
- savann**, suur rohulagendik Põhja-Ameerikas.
- savojaar**, prants. Savoia'st pärit olev mees, savoialane || väike korstnapühkija.
- scherzando**, helik. (loe: skerd-sando), naljatades, naljatavalt.
- scherzi (musicali)**, ital. naljatavad, tujukad helipalad.
- seanss**, prants. istung || istumine (maaliija ees) || terviketus.
- sebroid**, seebratäku ja hobusemära värd.
- sedatiiv**, lad. rahusti, rahustav arstim.
- sedatiivne**, rahustav, valuvai-gistav (arstim).
- sedeets**, kuueteistkümnendik-kaust, paberipoogna 16-ndik osa.
- sediment**, lad. vedeliku pära, jäänus, seteline.
- sedimentaarne**, pärataoline (jäänus), setteline.
- seebra**, mägihobu.
- seebu**, loom veislaste sugukonnast.
- seef**, varga- ja tulekindel rakkapp, eriti teraslaegas pangas (safe).
- seefir**, pehme, leebe läänetuul || korrutatud kohe kammvilla-lõng || peen hõre riie.
- seekulum**, lad. aastasada, sajand.
- seela**, muusikamärk Taaveti lauludes salmide lõpul || arvatavasti paus, vahe- või järelmäng või lõpp.
- seemisnahk**, pehme rasvaga pargitud pestav nahk.
- seeniior**, lad. vanem (isik) || esimees (eriti üliõpilasorganisatsioon) || lääni-isand.
- seepia**, tindikala || tumepruun maalimisvärv.
- seepiajoonis**, joonis, mis valmistatud seepiavärvi abil.
- seerav**, hebr. tule- ehk valguseingel.
- seeria**, lad. sari, reas, reastik, jada.
- seersant**, prants. kõrgeim all-ohvitser mitmes sõjaväes || politsei ja kohtu ametimees.
- seerum**, lad. verevadak, verevesi.
- seeš**, seisev laine, perioodiline tasemekõikumine kinnisel sisemerel.
- seetvaater**, salpeeterhape, ofort.
- sefiir**, vt. seefir.
- segment**, lad. lõige, väljalõige, lõigend, eriti geom. || ringilõigend.
- seismiline**, krk. maavärinaline.
- seismograaf**, krk. seadis maaväringute uurimiseks.
- seismoloogia**, maavärisemisteadus.
- seismomeeter**, krk. maavärin-gute-mõõtja.
- sekomaal**, ital. kuivale seinale maalitud pilt (vastand: freskomaal).
- sekreet**, lad. salapitsat, vürsti pitsat || salakamber || klosett || sekretsioon.
- sekretariaat**, enne salakirjutaja amet ja seisus || kirjatoimetaja-amet || kantselei, sekretäriruum.

- sekretoorne**, nõristaja-, nõristuse-.
- sekretsioon**, lad. kehalise niiskuse eraldamine kehast, nõristus.
- sekretär**, prants. salakirjutaja, kirjatoimetaja || (kirjutus-) pult || teatud lind.
- seksa**, külm suupiste umbes kuuest toidust koosnev.
- seks**t, muus. kuues diatooniline heli — põhihelist arvatult.
- seksta**, lad. (Saksa keskkooli) kuues klass (ülalt alla arvatult).
- seksant**, lad. kuuendikring || peegel-nurgamõõtja, s. o. astronoomilis-nautiline riist kõrguste ja kauguste mõõtmiseks.
- seks**tett, kuuehääleline helitöö.
- seksuaalne**, suguline, loodusliku sammu puutuv.
- seksuaaltung**, sugutung.
- sekt**, kuiv marjavein, närtsinud viinamarjust pressitud vein || eriti šampanja nimetusena || vähem usuühend, usulahk.
- sektor**, lad. sõõrilõik || astronoomiline instrument.
- seks**tsioon, osakond || korjuse lahkamine.
- sekulaarne**, lad. saja-aastane || ilmlik, mittevaimulik.
- sekularisatsioon**, vaimuliku omanduse võõrandamine ilmliku võimu kätte.
- sekulariseerima**, ilmlikuks tegema, vaimulikku maa-ala (piiskopkonda, kloostrit jne.) võõrandama, ilmlikeks otsarbeits võtma.
- sekund**, lad. minuti või kraadi 60. osa || helik. teine toon pärast põhitooni.
- sekunda**, teine kooliklass (ülalt), mis jaguneb vahel kaheks õppeaastaks: ülem- ja alamsekundaks.
- sekundaarne**, teisel kohal asuv, alluv.
- sekundant**, võitluse tunnismees kahevõitlusel.
- sekundeerima**, avitama, eriti kahevõitlusel || muus. teist häält mängima.
- sekundogenituur**, lad. teissünd, teise poja õigused ja varandus.
- sekvents**, lad. hümniatoline vana kirikulaul || astmeline helidekäik muusikalauses.
- sekvester**, lad. vahemees; jur. varade riiklik hooldaja; keeldus || riiklik hoolekanne keelusvarade alal.
- sekvestratsioon**, aresti alla võtmine, sunnimajandamine.
- sekvestreerima**, vaieldavat vara kohtulikult aresti ja hoolekande alla panema.
- selamlik**, võõrastevastuvõtte-ruum muhamedlase majas || sultani pidulik reedene palvelemine mošeesse.
- seldsukk**, türgi soost rahvaliige 11. ja 12. sajandil Buhaaras.
- seleen**, krk. kuu (taevakehana) || a. 1817 avastatud mittemetalline põhiollus.
- selekt**, lad. väljavalitud kiri või dokument arhiivis.
- selekta**, valimik, valitud osa || kõrgeim kooliklass mõnes välismaa koolitüübis.
- selektan**, selekta-klassi õpilane.
- selektne**, lad. valitud, parim.
- selektsioon**, valik, valimik.
- selektsiooni-teooria**, põlvnemisteooria, põimendusteooria (darwinism).
- selfaktor**, ingl. iseketraja (masin).
- self-made man**, ingl. (l. self-meedmän) iseenda jõust kõrgele tõusnud mees.
- seloot**, krk. indleja, üli-innukas usumees, ususõge.
- selotism**, liigne usuinnukus, ususõgedus.
- semafor**, krk. märgitelegraaf; raudteel: ööl ja päeval nähtav märguandja, signaalipost.

- semasioloogia**, krk. sõna tähenduseõpetus.
- semester**, lad. poolaasta.
- semiidid**, Sem'i järeltulijaks peetavad hommikumaa rahvad, juudid.
- semiidi keeled**, nende rahvaste keeled: heebrea, süüria, kaldea, araabia jt.
- semikoolon**, punktcoma (kirjavahemärk: ;).
- seminar**, õieti: puukool || ettevalmistusasutis, eriti õpetajate ettevalmistuseks || kasvatusasutis katol. ja krk. õigeusu vaimulikele || ülikoolis: harjutasasutis mitmekesiste teaduste alal.
- seminarist**, õpilane õpetajate või preestrite seminaris.
- semstvo**, ven. ennerevolutsioonilise Vene maa-omavalitsus.
- senaator**, senatiliige || raehärra.
- senat**, lad. vanemate nõukogu || linnanõukogu, riiginõukogu.
- seniilne**, lad. raugaline.
- seniit**, arb. taeva kõrgeim punkt, lagipunkt.
- senioraat**, vanema au || vanusejärg || jur. päruste puhul perekonnas vanima vanuseelistus.
- senjoor**, isand, käskija.
- senjooira**, käskijanna.
- senjoriita**, noor daam.
- sensaal**, ital. maakler.
- sensatsioon**, aisting || kõmu, kõmuline tähelepanu.
- sensatsiooniline**, tähelepanu äratav, kõmusünnitav.
- sensibiliteet**, tundelisus, närviärritatavus.
- sensiibel**, lad. tundlik, tunde-, meeltega märgatav, ärritatav, õrnatundeline.
- sensitiivne**, ülitundeline.
- sensualism**, püüd toimida meelte tõukel || sensualistide ehk sensuaalfilosoofide õpetus, et kõik meie hinge-elulised nähtused rajanevad meelelistel muljetel.
- sensualist**, meeleline, himur inimene || sensuaalfilosoofilise õpetuse pooldaja.
- sentents**, lad. mõttesalm || kohtuotsus.
- sententsioosne**, lad. mõtterikas (kirjutusviis).
- sentigramm**, $\frac{1}{100}$ grammi.
- sentiliiter**, $\frac{1}{100}$ liitrit.
- sentiment**, tunne || paljuses: meelsus, mõtted, otsused.
- sentimentaalne**, tundlev, tundeline || halemeelne, liigtundeline, härras.
- sentimentaalsus**, tundlus, halemeelsus.
- sentipeedne**, lad. sadajalgne.
- separaat**, eraldi.
- separaatne**, eraldatud.
- separaator**, eraldaja, lahutaja || koorelahutaja || paberimasin pihustaja paberivabrikus.
- separaatrükk**, äratrükk.
- separaatvootum**, üksik- ehk erihääl, hääletusel teistest antud häälest erinev hääl.
- separatism**, lahkpüüdlus, lahkulus, irdlus.
- separatist**, lahkpüüdlane, eriusku, erivaadet pooldav isik || riigist eralduda püüdva ja iseiseisvust nõudva maakonna poolehoidja.
- separatistlik**, eralduda sooviv, lahkpüüdlilik.
- separatsioon**, eraldamine, eraldumine, lahutus.
- separeerima**, lad. eraldama.
- sepsis**, krk. mädanik, roiskus, roiskumine.
- septakord**, muus. akord, mis koosneb tertsis, kvindist ja septimist.
- septembriseerima**, prants. poliitilisi vastaseid massiliselt tappa, nagu see toimus Pariisi vanglais 2. ja 3. septembril 1792.
- septennaalne**, seitsmeaastane (ajavahe).
- septennaat**, seitsmeaastane kestus, aastaseitsik.

septennium, lad. seitse aastat kestev aeg või ajavahe.
septett, seitsmehääleline helitöö.
septika, med. sööbuvad arstimid.
septiline, mädanikku tekitav, sööbuv.
septim, heliredeli seitsmes aste.
septima, seitsmes kooliklass (ülalt arvatuna).
seraafiline, inglisarnane || taevalik.
serail, piiratud koht || Türgi sultani loss || hommikumaa võimumehe elamu.
serafim, vt. seerav.
serenaad, õhtu- ehk öömuusika, tervitus akna tagant.
serioosne, tõsine, pühalik.
sermoon, lad. leinakõne || igav, kuiv jutlus.
serpentiin, lad. mustroheline. maotoline talkivi, millest treitakse mitmekesiseid esemeid || paberist viskelint balidil.
sertifikaat, lad. tunnistus, tõenduskiiri.
sertifitseerima, tunnistama, tõendama, kinnitama.
serveerima, lad. teenima || lauda katma, lauas teenima.
serviett, prants. taldrikurätt, salvrätik.
serviilne, lad. orjalik, sulaseline || roomav.
serviis, kogum ühte laadi lauanõusid.
servilism, orjameelsus.
servituut, lad. asjaline õigus võõra varanduse alal || sunnikohustis, koormatis, orjes.
servus, ori, teener.
sesong ehk sesoon, aasta-aeg, peaaeg, hooaeg, eriti suplus-, ravi-, reisi-hooaeg || mängu-aeg jne.
sessioon, lad. istung, eriti kohtuistung || istungiaeg || istungjärk.
sestiin, ital. luulevorm, mis

koosneb 6 kuuerealistest ja ühest kolmerealistest stroofist, eriti keerulise riimistikuga.
setseerima, lad. lõikuma, jagama, üksikuteks osadeks jagama.
setserneerima, lad. eraldama, lahutama.
setsess, lad. lahutus, eemaldumine.
setsessionist, erak, omaette töötav õpetlane või kunstnik.
setsessioon, lad. eraldumine, lahkumine, eriti äärmusse kalduva moodsa kunstniku lahkumine vanast või mõdukast kunstisuunast.
seveerne, lad. tõsine, karm, kalk.
severiteet, seveersus, karmus.
sferiid, keraskehake (vrld. sfäär).
sfinks, krk. muinasl. röövmet-saline, kelle pea ja rind sarnaneb neitsiga, muus osas aga on lövi.
sforzando, muus. tugevamalt, pingutusega.
sfäär, krk. pall || eriti: taevakera || ring || tegevus- või äri-ring || vaatepiir || seltskondlik ring.
sfääridemuusika, Pythagoras'e arvates maailmakehade liikumisest tekkiv taevalik muusika, ka: **sfäärideharmoonia**.
sfääriline, kuulitaoline, kuuli või kuulipinda puutuv.
sfügmoloogia, pulsiõpetus.
shakespearomaania, vaimustus Shakespeare'i teoste ja isiku vastu.
sibilant, keelet. sisinhäälik.
sibülliiniline, lad. ennustav, ettekuulutav.
sic!, lad. just nii.
sideeriline, lad. tähtedesse puutuv.
sideraalne, lad. vt. sideeriline.
sideraalvalgus, hüdrooksügeen-gaasi valgus.
siderism, krk. tähtede mõju ini-

mese tervisesse || haiguste ise-
äraline magnetiline ravimis-
viis raua ja teiste oluste abil.
siderograafia, terasesse söövi-
tus; terasuurendus-kunst.
sideroliit, kivitolmust põletatud
mass nõude valmistamiseks.
sideroloogia, rauateadus.
siderurgia, valukodade-teadus.
sierra, hisp. mäestik, mäestiku-
ahel.
siesta, hisp. lõunapuhkus.
sif(f)leerima, prants. välja vi-
listama, sisistama.
sifoon, krk. imetoru, tõstja ||
pritstoru, eriti pudel kobru-
tava joogi väljalaskmise sis-
seseadega.
sigar, hisp. väike suitsetatav
tubakarullike.
sigaret(t), prants. tubakarullike
peenes riisiõlepaberis.
sigill, lad. pitsat, pitser.
sigilleerima, pitsatiga varusta-
ma, kinni panema.
sigmatism, s-tähe ärajätmine
lõppsilbes *is* ja *us* konsonan-
tide ees.
signaal, prants. märk, hüüd,
loosung, teatemärk.
signaalkoodeks, teatemärkide
nimistu.
signaliseerima, märkide abil tea-
tama, teateid andma.
signalist, märguandja, signaa-
lipuhuja.
signataar, lad. allakirjutaja.
signataar-riik, riik, kes koos
teistega alla kirjutanud le-
pingu ja vastutab lepingu
maksvusele pääsmise ja maks-
vusel olemise eest.
signatuur, lad. nimetus (kau-
pade) || allkiri || arstiklaasi
pealkiri.
signeerima, lad. alla kirjutama
|| pitsatiga varustama.
signifikantne, tähtis, silmapais-
tev.
signifikatsioon, tähendus, mõte.
sinus, lad. merelaht || mat. (lüh.
sin) ühe raadiuse lõpp-punk-

tist teisele raadiusele langet.
perpendikli suhe raadiusse on
kahe raadiuse poolt piiratud
nurga siinus.
sikatiiv, lad. kuivatusvahend ti-
nasuhkrust, linaõlivärnitsast
ja tärpentinõlist.
sikatuur = krohv.
siliitsium, lad. räni (keemiliselt
lihtne keha).
silikaat, keem. ränihappe sool.
silinder, krk. valts, vööl || toru-
kübar.
silo, hisp. maa-alune kindlalt su-
letud viljaait, -säilituskoht.
siluett, prants. varipilt.
siluur, geol. teatud ladestu.
simbel, krk. (vanaaegne) löök-
pill.
simoonia, kiriku ametite ostmi-
ne, müümine ja kõlvatu jaga-
mine.
simpleks, lad. lihtsameelne in-
mene.
simplifikatsioon, lihtsustus.
simplitsissimus, lad. väga liht-
sameelne, rumal.
simplitsiteet, lad. lihtsus || liht-
sameelsus, süütus || ka: tobe-
dus, rumalus.
simulant, (haigust jne.) teeskle-
leja, silmakirjatseja.
simulatsioon, teesklemine, sil-
makirjatsus, ülalpidamisega
teiste eksiteele juhtimine pet-
tuse sihiga.
simuleerima, lad. teesklema, mi-
dagi järele aimama, ettekään-
deks võtma || end teisena kui
tõepoolset esitama.
simultaankirik, ühine kirik mit-
mele usuparteile.
simultaanne, ühtlane, ühine,
üheaegne.
simultaansus ehk **simultaneiteet**,
üheaajasus, ühisus.
sinekuur, tegevuseta amet.
singulaarne, lad. ainsuslik, ha-
ruldane.
singular, keelet. ainsus.
singulariteet, üksikesinemine ||
omapärasus, omadus.

sinjoora, ital. käskijanna, proua.
sinjoore, isand, härra.
sinjoriina, preili.
sinod, krk. kokkutulek, kirikukogu || kiriklik valitsusastis, kirikuvõim koguna.
sinoloog, krk. hiina keele tundja.
sintseriteet, lad. avameelsus, puhtus, võltsimatus, siirasus.
sionistid, juudi rahvusliku liidu liikmed, kes tahavad juute uuesti Palestiinasse viia.
sireen, muinasloos: veetleva häälega merinakk || udusarv || sisseseade helide tekkimise selgitamiseks ja kõlavõnkuvuste arvu mõõtmiseks.
sirkel, lad. ring, sõõr || riist sõõri tegemiseks.
situatsioon, lad. seisukord, olukord || elukord.
situeerima, panema, asetama.
skaala, lad. redel, trepistik || kraadijaotus, kraadistik.
skald, põhjamaa laulik.
skalp, peanahk, eriti Põhja-Ameerika metsrahvaste poolt vaenlastelt maha kistud juustega peanahk.
skalpeerima, lõikama, graveerima (eriti kujutist kivisse || (pea-) nahka maha kiskuma, nulgima).
skamill, arh. esiletung, plaat sammastel.
skandaal, krk. pahandus || lärm, kära.
skandaleerima, skandaali tegema.
skandaliseerima, pahateole ahvatlema, pahandust tekitama || käratsevalt esinema.
skandalooosne, häbematu || pahandust tekitav.
skandeerima, lad. värssi osade järgi mõõtma, taktipäraselt jaotama.
skansioon, värsimõõtmine, värssi taktipärane jaotamine.
skapuleer, lad. (vaimulikes or-

dudes) õlakate || pühitsetud pael.
skat, kaardimäng kolme isiku vahel.
skating-rink, ingl.-amer. (loe: skeeting-rink) rulluisuväli.
skeem, krk. seisak, kuju, vorm || pilt, kujutis, kavand || ülevaade, läbilõige.
skelett, krk. luukere, luustik.
skemaatiline, kavandlik.
skematiseerima, ülevaatlikku vormi andma.
skematism, vormideasjandus || kange, üksluine äritegevus.
sekspis, krk. kahtlus, kahtlemistõbi.
skeptik, kahtleja, kahtlustõbine.
skeptiline, kahtlev.
skeptitsism, skeptikute õpetus || kahtlustõbi.
skioptikon, krk. suur udupildiaparaat, mida tarvitatakse teaduslikkude ettekannete puhul.
skits, ital. kergelt ülestähendatud joonis, visand, kavand.
skitseerima, eelkavandit tegema, esialgselt üles joonistama, üldjoontes ette kandma.
sklaav, ori, ostetud sulane.
skolaar, lad. kooliõpilane, õppur.
skolarh, krk. koolmeister, koolijuhataja.
skolastik, kooliõpetlane, koolitark || keskaja kristlik filosoof, kes Aristoteles'e ja Platoni filosoofia abil katsus teada kristlikku õpetust || sõna- ehk tähenärija.
skolastika, koolitarkus || skolastiline filosoofia.
skolastiline, kooliviisiline, raamatuteaduslik.
skolastitsism, keskaja skolastikute õpetus, vaated ja põhimõtted.
skonteerima, ital. diskonteerima || maha arvama || kaupu

- või veksleid, mis pikema aja pärast tulevad tasuda, kohe kinni maksuma teatud tasu mahaarvamise eest.
- skontreerima**, kaub. vastastikku arveid ühtlustama, lõpparvetega tasuma.
- skontro** = **reskontro** ehk **riskontro**, abi- ehk kõrvalraamat raamatupidamises.
- skorbuut**, vitamiinide puudusest põhjustatud haigus.
- skotism**, šotipärane keelevorm.
- skribent**, lad. kirjutaja, palgakirjutaja || mahakirjutaja, ärakirjade valmistaja (kopist).
- skriptor**, lad. kirjanik.
- skriptuur**, kirjutis.
- skrofuloosne**, näärmehaige.
- skroofula**, lad. näärmepaistetus.
- skrupuleerima**, järele mõtlema, uurima, pead murdma.
- skrupuloosne**, lad. kartlik, piinlik.
- skruupel**, lad. kahtlus.
- skulptuur**, lad. raidkunst || kujuritöö.
- skupština**, serb. nõuandev kogu, parlament Jugoslaavias.
- skurriliteet**, riukalisus.
- skurriilne**, lad. naljatav, riukaid armastav.
- slaavilased**, rahvatõug, kuhu kuuluvad venelased, poolakad, tšehhid, slovakiid, serblased, kroaadid, bulgaarlased jt.
- slang**, (loe: släng), inglise erili-sele klassile või kihile omane keele-iseärasus.
- slaviseerima**, slaavistama.
- slavism**, slaavlus.
- smaragd**, krk. roheline vääriskivi.
- sobranje**, slav. kogu || Bulgaa-ria parlament.
- sodaal**, lad. kaaslane, seltsimees.
- sodaliteet**, ühisus, tsunft, gild.
- sofism**, krk. targalt ja kavalalt väljamõeldu || pettejäreldus.
- sofist**, targutseja, teravmeelitseja.
- sofistika**, teravmeelsus || teravmeelitsemine.
- sokraatik**, Sokrates'e õpilane või pooldaja.
- sokraatika**, krk. Sokrates'e õpetusviis, mille järgi ideed arendatakse õpilase enda vaimust välja minnes.
- sokraatiline ironia**, viis esineda asjatundmatuna, et seda paremini mõista ja kuulda teise ideid.
- solaarne**, lad. päikesesse puutuv.
- solaar-õli**, pruunkivist saadav tugeva valgustusvõimega õli.
- soldatetska**, ital. sõjakas rahvas (kõrvalmõistega: ohjendamat, toores).
- solenniteet**, lad. pidulikkus.
- solfedzeerima**, ital. solmiseerima, heliredelit laulma (ainult noodinimedena või ka vokaalidena).
- solfeggio**, (loe: solfedžo), harjutustükk lauluks ilma tekstita.
- solidaarne**, lad. koosvastutav, ühiselt vastutav.
- soliidne**, lad. tubli || püsiv || põhjalik || usaldatav || õiglane.
- soliidsus**, usaldatavus || tublidus.
- solipsism**, lad. isekus, enesearmastus, egoism || filosoofiline vool, mis peab ainult *mina* olemasolevaks ja kõike muud *mina* ettekujutusteks.
- solipsist**, isekas || solipsismi poolehoidja.
- solist**, üksiklaulja.
- solitaarne**, üksik, tagasitõmbunud.
- solitüüd**, prants. üksindus.
- solstiitsium**, lad. pööripäev.
- solvabiliteet**, maksujõulisus.
- solveerima**, lad. sulatama || avastama, seletama || võlga tasumata.
- solventne**, lad. maksujõuline.
- somnambulism**, kuutõbi, uneskäimine.
- somnambuul**, lad. kuuõbine.

sonaat, ital. helitöö, mis koosneb kahest kuni neljani, tavaliselt kolmest osast: *allegro*, *andante* või *adagio* ja *presto* või *rondo*.

sonante, muus. helisevalt.

sonatiin, väike sonaat.

sond, prants. kirurginõel || lood || mäepuur || tolliametniku ot-simiskepp.

sondeerima, prants. loodiga sügavust mõõtma || (pinda) uurima.

sonett, ital. riimluuletis 14 jambilisest värsist.

sooda, süsihapu naatron.

soolo, ital. üksiklaul, üksikmäng, üksikhääl || teatud kaardimäng.

soololaulja, üksiklaulja, solist.

sopraan, muus. kõrgeim hääl, diskant.

sordiin, ital. helivaigistaja.

sorteerima, ital. liigitama, sortidesse jaotama.

sortiment, tagavara valitud kaupu, müügi- ehk kaubaladu || raamatukaub. valik võörkirjastajate raamatuid.

sotsiaaldemokraat, sotsiaaldemokraatia poolehoidja.

sotsiaaldemokraatia, ühistegevusele ja ühiskondlikule ning riigikodanikkude üheõiguslusele rajatud demokraatlik valitsusvorm.

sotsiaalne, lad. ühiskondlik, ühiskonda puutuv.

sotsiaalpoliitika, riiklikud või ühiskondlikud korraldused ühiskondliku olukorra (eriti tööliskonna oma) parandamiseks.

sotsialism, ühiskonnaõpetus, kodanliku ümberkorraldamise süsteem ja kava, mis põhineb töö ühisusel ja saagi suhtelisel jagunemisel.

sotsialist, sotsialismi põhimõtete poolehoidja.

sotsietet, lad. selts, ühing, ühi-

sus || kaubandusseltsing || õpetlaste-ühing.

spaaesium, lad. ruum, vaheruim || tähtaeg || kirjaladuja täitemärk || muus. ruum kahe noodijoone vahel.

spagaat, ital. nõör, sidumisnõör.

spahi, türgi ratsanik.

spaleer, prants. ehterivi.

spaniool, ital. hispaania nuuskutubakas.

spargillum, lad. pühitsusvee pintsel.

spartaanlik, spartalasele omadne (karmus).

spedeerima, ital. saatma kaupu teise arvel.

speditsoon, ital. kaupade saatmine, edasitoimetamine.

speditsooni-konto, saatearve.

speditöör, (kauba-) saatja, kauba elukutseline edasitoimetaja.

spektaakel, lad. silmitsus || vaatemäng, näitemäng.

spektaator, pealtvaataja, silmitseja, vaatleja.

spektraalanalüüs, ainete keemiline uurimine neile omaste värviliste joonte kaudu, mida võib näha värvispektrumis.

spektroskoop, kitsast pilust, prismast ja konvektsklaasist koosnev sisseseade ainete spektraalilmuvuste uurimiseks.

spektrum, lad. tont, ilmuvus, ilmutis || piiratud koht ruumis või pinnal, kus kujutub ühtlaselt helkiv fluidum || läbi klaasprisma murdunud ja hajunud valguse värvipilt või värvijärjestis.

spekulant, lad. uurija, vaatleja, piilur || ettevõtja, kasuotsija || saherdaja.

spekulatsioon, uurimine || püüd üllloomuliku poole || ettevõtete hindamine võimaliku kasu või kahju seisukohalt || ettevõtte, tehing.

spekuleerima, lad. silmitsema,

- piiluma || järele mõtlema || ärikavatsusi tegema, kasu välja arvestama.
- spendeerima**, ital. kinkima, anetama.
- sperma**, krk. seeme, eriti mehe seeme.
- spermaatiline**, seemneid sisaldav või sigitav.
- spermazoon**, sugurakk.
- spermatseet**, eriline vahataoline aine, mida saadakse valaskala peas sisalduvast õlist.
- spetsiaal-**, eriline.
- spetsiaalinstruktsioon**, eriline teenistus-eeskiri.
- spetsiaalkaart**, maakaart, mis kujutab ainult teatud üht ringkonda.
- spetsiaalkomisjon**, eriline toimikond, erikomisjon.
- spetsiaalne**, lad. eriline.
- spetsiaalsus**, eriala.
- spetsialiseerima**, eriti mainima, erinimetusega varustama || (kellelegi) eriülesandeid andma.
- spetsialiseeruma**, eriküsimusse süvenema.
- spetsialiteet**, erivus, eriomadus || eriala, millele keegi pühendub.
- spetsifikatsioon**, üksikloetelu, tükinimistu.
- spetsifitseerima**, nimeliselt üles andma, üksikult ja täpselt kirja panema, tükiviisi arvestama.
- spetsiifiline**, omane, eriline, omapärane.
- spetsiifiline kaal**, erikaal, teatud keha kaalu suhe teise sama ruumi vajava keha kaalusse.
- spinaalne**, lad. selgroosse puutuv.
- spinaalsüsteem**, selgroosüsteem, seljaüdi ja ta närvid.
- spinat**, hispaania kapsas, haljaskapsas.
- spinozism**, Spinoza' poolt loodud filosoofiline süsteem, eriti selle õpetuse panteistlik põhilause.
- spionaaž**, salakuulamine.
- spioneerima**, salakuulama.
- spioon**, ital. salakuulaja || piilur.
- spiraal**, lad. tigujoon, krurvijoon.
- spiraalne**, tigutaoliselt mässitud, põimunud.
- spirant**, keelet. õhkhäälik, hõõrhäälik.
- spiritism**, läbikäimine surnute vaimudega nn. meediumi kaudu.
- spiritist**, spiritismi harrastaja.
- spirituaalne**, prants. vaimlik.
- spiritualism**, õpetus vaimu olemusest || filosoofiline vaade, et kõik on vaim ja et kõik kehaline lähtub vaimust.
- spiritualist**, eelmainitud õpetuste poolehoidja.
- spirituoos**, alkoholiline jook, vägijook.
- spirituoosne**, tuline, kange (jookide kohta).
- spiritus**, lad. õhkumine, tuul || hingus || elu, vaim || kange alkoholiektstrakt, piiritus.
- spiromeeter**, lad. hingamismõõtja.
- spleen**, ingl. (l. spliin), raske-meelsus, tusasus, tüdimus.
- splendiidne**, lad. hiilgav, uhke || helde.
- spondeerima**, lad. lubama, tõotama.
- spondeus**, krk. kahe pika silbiga värsjalg (— —).
- spontaanne**, lad. vabatahtlik, enese algatusel, tahtel.
- spontaniteet**, vaba tahtejõud, vaba otsustusvõime || omavoli || enesemääramine.
- spoolia**, lad. (mitmus), rööv, saak, eriti võidumärgina saagiks saadud relvad.
- spoorid**, krk. eostaimede soolevitamise rakud.
- sporaadid**, krk. laiali paisatud saared.

sporaadiline, laialipaisatud, üksikesemetesse jagunev.

sport, ingl. lõbu, ajaviide || kõik kehaharjutused ja lõbustused, mis nõuavad osavust, jõudu ja julgust, nagu: ratsutamine, jaht, kergejõustik jne.

spumoosne, lad. vahutav, kobrutav.

staadion, krk. spordiväli.

staadium, lad. arenemisaste, seisukord, olukord.

staap, sak. peakorter, kus asub väejuht ühes oma tähtsamate ohvitseridega.

staatika, krk. tasakaaluõpetus.

staatiline, tasakaaluõpetuslik || tasakaalus asuv || füüs. staatiline elekter = hõõrumise läbi saavutatud liikumatu elektrenergia, vastandiks dünaamilisele.

staatua, lad. raidkuju, sammaskuju.

stabiilne, lad. seisukas, püsiv, alaline, muutumatu.

stabiliseerima, lad. kindlustama, stabiilseks tegema.

stafaaz, prants. maali elustamine üksikute figuride või terve inimeste ja loomade rühmadega jne. || need figuurid ise || lisandid, manused.

stafett, ital. ratsutav postipoiss, kiirkäskjalg || sel teel saadetud kiri.

stagiriidid, Aristoteles'e õpilased ja poolehoidjad.

stagnantne, lad. seisev, seisma jäänud.

stagnatsioon, seis, seismajääk.

stagneerima, seisma, määnduma (veest).

stalagmiit, krk. tilkkivi, mis tekib maas pealetilkuvast massist.

stalaktiit, krk. tilkkivi katuse küljes või koopa seintel.

standard, ingl. iga seadusega kindlaks määratud mõõt || seaduslik rahaalus || (elustan-

dard) mingi rahvakihi majanduslik olukord.

standard-, eeskujulik, mõõduandev.

standardiseerima, üldnõutava ühtlase vormi järele kaupu valmistama.

standart, ingl. keiserlik riigilipp || ratsalipp.

stanniool, õhukeselt valtsitud inglistina-plekk || lehtina, tinaleht.

stants, ital. kärbe laulus || riimlause, *stroof* || eriti ital. 8-realine riim, mis koosneb 8-st viiejalgsest jambilisest värsist || terrassilinder metallitükide väljalõikamiseks suure rõhu abil || terasvorm, mille abil võimalik varustada metalli kaunististega.

start, ingl. võidusõiduhobuste väljajooks, jooksu alguspunkt.

starter, mees, kes annab väljajooksuks märku || auto mootori käimapaneku seadis.

startima, jooksu või lendu algama.

statiiv, lad. mõõtmisriistade, fotoaparaadi jne. kindlalt kohaliseisev alus.

statist, tumm näitleja, kohatäitja.

statistik, arvuliste andmete ja ülevaadete korraldaja ning andja.

statistika, arvuline ülevaade, arvuline andmestik || teadus, mis tegeleb arvuliste andmete kogumise ja liigitamisega.

statistika-büroo, riigi või mõne asutise poolt loodud amet, kus uuritakse riiklikku olukorda arvuliste andmete põhjal.

statsionaarne, lad. seisev, miteliikuv, kohalolev.

statueerima, üles, kohale seadma || kindlaks määrama, korraldama || väitma || lubama.

statuett, ital. väike raidkuju.

statutaarne, põhikirja, statuutide kohane.

- statuur**, lad. kehasuurus, kasv.
- statuut**, lad. määrus, põhikiri.
- steariin**, eriline rasvaine.
- stenograaf**, kiirkirjutaja.
- stenograafia**, krk. kiirkiri, kiirkirjakunst.
- stenoogramm**, kiirkiri, kiirkirja teel valmistatud protokoll.
- stentoorne**, ülivajusti karjuv.
- stentor**, krk. vägev kisakõri.
- stereomeetria**, kehade ruumala mõõtmine || õpetus ruumisuurusest, mille kujutamiseks on rohkem kui ainult pinda tarvis.
- stereomeetiline**, stereomeetria juurde kuuluv, stereomeetriasse puutuv.
- stereoskoop**, optiline instrument, kus kahe, mõlemale silmale vastava pildi abil samast esemest tekib kehalisi kumerusi ja nurki õieti ning loomulikult edasiandev ühine pilt.
- stereotüpeerima**, plaatrükkima.
- stereotüüp**, kindel trükivorm, liikumata kiri või trükitaht ja selle äratõmme.
- stereotüüpia**, plaatrükkimine.
- stereotüüpiline**, kindla ja liikumata kirjaga || muutmatu, järjesti korduv.
- steriilne**, lad. viljatu.
- steriilsus**, viljatus.
- steriliseerima**, sigitusvõimetuks tegema || idusid hävitama.
- sterling**, ingl. Inglise rahaühik.
- stetoskoop**, krk. med. rinnakuulataja, trehtritaoline puust kuuldetoru sisekehas ilmnevate helide ja kahinate kuullemiseks.
- stetoskoopia**, rinnakuulatlemine, -uurimine.
- stigma**, krk. torge, punkt, laik, plekk || haavamärk, arm || häbiplekk.
- stigmatisatsioon**, joonistis haavaarmidega || teotus, teotamine || Kristuse viie haavamärgi ilmumine ihul.
- stiil**, lad. kirjutusviis, väljendusviis || kunstimaitse, vormikunst || puhas ilustamata kujutusviis || tarvitus, komme.
- stiimulus**, lad. tõuge (millekski), ärritus.
- stilet**, ital. väike pistoda || arstide nõel.
- stiliseerima**, kujutama, (kirjatööd) kokku seadma, redigeerima.
- stilist**, kirjanik, kes oma kirjutusviisi hoolikalt arendab ja kaalub.
- stilistika**, kirjaliku kujundamise ja hea väljendamise kunst.
- stimulans**, lad. ärritusvahend, julgustusvahend.
- stimulatsioon**, ärritus || tõuge (midagi ette võtma).
- stimuleerima**, kannustama, julgustama || ärritama.
- stipendiaar**, palgaline || maksukohuslane.
- stipendiaat**, stipendiumisaaja.
- stipendium**, lad. vanade roomlaste juures: palk || maks, lõiv || toetusraha vaesematele, eriti üliõpilastele.
- stipulatsioon**, kindlaksmääramine || sobimus, leping.
- stipuleerima**, lad. kindlaks määrama.
- stoitsism**, stooikute õpetus || rahulikkuse õpetus || kindel meel, ustavus, püsivus iseendale.
- stomahaal**, maoarstim, kõhtu tugevdav, kõhule sobiv vahend.
- stooik**, tasakaalukas, kindla-meelne inimene.
- stooiline**, püsiv, vankumatu.
- stoor**, prants. rulleesriie || akent kogu laiuses kattev kardin.
- stop!**, ingl. pea! pea kinni!
- stramiin**, lad. peen kanvaat vaibategemiseks || paks puuvillane toakingariie.
- strangulatsioon**, kägistamine, poomine.

stranguleerima, lad. kõiega kägistama, pooma.
strapaats, ital. väsitav pingutus, ponnistus.
strateeg, krk. sõjateadlane.
strategia, väejuhtimine, sõjapidamis-kunst.
strategeem, sõjakavalus.
streik, ingl. massiline töölt lahkumine, et sellega peale sundida palgakõrgendust või tööaja lühendamist.
streikima, massiliselt töölt lahkuma, tööd mitte tegema.
streptokokid, krk. ahelikuna reastuvad kerataolised mädamis-pisilased.
strihniin, krk. iseäraline väga mürgine ollus teatud taimedes || sellest valmistatud mürkaine.
striktne, lad. täpne, täsmaline, punktipealne.
striktuur, med. loomuliku kanali kitsenemine.
stringeerima, lad. puudutama, vigastama || kitsalt kokku tõmbama.
stringentne, lühidane, asjalik (väide, tõendus).
stroboskoop, liikuvate piltide aparaat, sõõr piltidega, mis kujutavad üht ning sama eset mitmekesistes asendites, nii et ese sõõri tiirlemisel näib liikuvat.
stroobilus, krk. vurrkann.
stroof, krk. laulu lüli, mis koosneb mitmest värsireast, salm.
struktuur, lad. kokkuseade, ühendusviis, seesmine kokku kuuluvus.
stseen, krk. lava, näitelava || etteaste, näidendi alaosa || sündmus || koht, kus sünnib tegevus.
stseeniline, näitelavaline.
stseenarium, stseeniraamat, näidendi muudatuste ja etteastete nimistu.
stsept, krk. valitsuskepp.

studeerima, lad. mingit asja uurima, õppima, eriti teadust || teaduse õppimise otstarbel ülikoolis käima.
student, lad. (*studens*), üliõpilane, õpilane.
studioosus, lad. üliõpilane || virk teadusejünger.
stukatuur, ital. kipsi, lubja ja liiva segust müürikate või seinailustised; sikatuur, krohv.
stupefaktsioon, hämmastus.
stupendne, lad. imetusväärne, hämmastav.
stupiidne, lad. rumal, nürimeelne.
stupiidsus, rumalus, nürimeelus.
studio, ital. kunstniku, maali- ja skulptori tööruum || teatrikool, harjutusteater.
studium, usinus teaduste uurimisel || teaduslik õpitöö, õppeaeg.
stüliit, krk. sambapühak.
stüügiline, krk. õudne, kohutav || keem. sööbiv.
suaad, lad. kõneosavus || meelitusoskus || „hea suuvärk”.
subaltern, allametnik, alama astme ametnik.
subalternne, lad. alluv, olenev.
subarktiline, pooluse all (asuv), külmas vöös esinev.
subdivisioon, lad. alajaotus.
subhastatsioon, avalik kohtuline oksjon.
subhasteerima, lad. kohtuliselt enampakkumisel maha müüma.
subintelligeerima, lad. selle all mõistma, sellest aru saama, välja lugema.
subito, ital. äkitselt, kiiresti, otsekohe.
subjekt, keelet. alus || põhimõiste, ese, millest aluses midagi öeldakse || isik.
subjektiivne, isiklik, seesmine, mille alus ja olemus on inimeses endas, mitte asjas || isiklik, erapoolik.

subjektivism, eseme olemus ja omapära || isiksus, sisemus || isiklik vaade ja arusaamine.

subjitseerima, alla heitma, nõusse võtma.

subkutaan-injektsioon, med. arstimite (morfiumi, kiniini) juhtimine allnahakudemeisse || sissepreitsimine.

subkutaanne, lad. naha all asuv.

subliimne, ülev, kõrge.

sublimaat, ülesaeetu, puhastatu, mis on muudetud auruks ja siis uuesti kindlakujuliseks || elavhõbedakloriid (mürgine desinfektsiooni-aine).

sublimatsioon, kõrgendus, ülesajamine, keha hajumine ja auru tihenemine kõvaks vormiks.

sublimeerima, kõrgendama, üles ajama, haihtuma, lenduma panema, tule abil mingit keha auruks muutma ja siis jahutuse teel uuesti tarduda laskma.

sublunaarne, lad. allpool kuud asuv; maapealne.

submariinne, lad. merealune, allmere-, veealune.

submission, alistus, alistamine || alluvus, sõnakuulelikkus.

submissne, lad. alistuv, alluv, alamlik.

subordinatsioon, alluvus, alluvuskord, teenistus-alluvus.

subordineerima, lad. allutama.

subrett, prants. toaneitsi || näitelaval: kavalate toaneitside osa.

subsell, lad. koolipink || kohtuniku-tool.

subsidiarne, lad. toetav, avitav.

subsidiium, lad. abi, toetus, abiraha.

subsisteerima, lad. püsima, seisma, püsi omama || elu ülalpidamist omama.

subsistents, püsivus || elu-ülalpidamine.

substantiiv, keelet. nimisõna.

substantiivne, nimisõnaline || iseseisev.

substants, lad. ollus || tähtsaim, oluline sisu, asja tuum || peasis.

substantsiaalne, oluline, iseseisev || tugev, toitev.

subskribeerima, lad. alla kirjutama || tellima (lehte).

subskribent, allakirjutaja || tellija.

subskriptsioon, lad. allakirjutus || allkiri || tellimus.

substitueerima, lad. teise asemele seadma, asendama.

substitutsioon, ametiasendamine, asendus || volitus tagantjärele.

substituut, lad. asemik, asetäitja, aseaine.

substraat, lad. alus, aluseks olev aine või ese || kiht, olukord.

subsumeerima, järeldama, erilisest üldise juurde või ümberpöörduvalt asuma.

subsumtiivne, allutav, eeldav.

subsumtsioon, koosarusaamine, allutus, alluvus || järeldus.

subtiilne, lad. peen, õhuke || täpne, terav || kaval, teravmeelne.

subtraheerima, lad. maha arvama.

subtrahend, mahaarvatav arv.

subtraktsioon, mahaarvamine (aritmeetilise tehtena), lahutamine.

subtroopiline, palav-vöös asuv või sinna kuuluv.

subvenerima, lad. toetama, abidandma.

subventsioon, abi, kaasabi || toetus, riigitoeetus.

subversioon, lad. hävitav, (sala) hukutav.

sudaarium, lad. higirätt || higistusvann.

sudatoorium, higistusvann, higistuskast.

sudatsioon, lad. higistamine.

sufficit, lad. jätkub, küllaldane.
suf(f)iks, lad. tuletuslõpp, järelsilp.

suf(f)itsientne, jätkuv, küllaldane.

suf(f)itsients, jätkuvus.

sufleerima, prants. ette ütleva, järele aitama.

sufloor, prants. etteütleva, järeleaitaja (laval).

sufloös, (nais-) etteütleva laval.

sug(g)ereerima, lad. mõttese panema, kedagi eksitusele juhtima, eriti hüpnotiseeritud, sisendama.

sug(g)estiivne, sisendav, eksiteele juhtiv, teistele mõtetele viiv, mõjustav.

sug(g)estioon, mõjustus, eriti hüpnotilises unes viibivate mõjustus, sisendus.

suk(k)umbeerima, lad. alla jääma || kaotama (protsessi).

suk(k)umbents, allajääk, (protsessi) kaotus.

suk(k)urreerima, lad. appi astuma, appi tulema.

suk(k)urss, abi, toetus, eriti abimeeskond.

suktsedeerima, lad. järgnema.

suktsedent, järeltulija (kohal).

suktsess, õnnelik lõpp, edu, menu.

suktsessiivne, kord-kordne, järjestikuline.

suktsessioon, lad. järgnemine (kohal, troonil) || pärandus, pärus.

suktsessor, järeltulija, pärija || troonipärija.

sulfonaal, med. tuntud unerohi.

sulfuratsioon, lad. ühendamine väävliga.

sulfureerima, väävliga küllastama.

sulfuroosne, väävline.

sultan, arb. Türgi riigivalitseja, keiser.

summa, lad. tervik, koguarv, sisu, kokkuvõte.

summaarium, lad. peasisu || kir-

jatöö lühike sisu || preestri pealisrüü, koorirüü.

summaarne, peatükkide, peasisu järele kokku võetud, lühendatud.

summaarne protsess, lühendatud kiire protsessikäik.

summandid, kokkuarvamisele, adeerimisele kuuluvad arvud.

summa summarum, summade summa, kogusumma, kõik kokku.

summeerima, kokku arvama, kõike kokku võtma üheks tervikuks.

summiteet, lad. tipp, kõrgeim kõrgus, ülemvõim.

supeerima, prants. õhtust sööma.

superbne, lad. tore, suurepärane.

superdividend, lepingus ettenähtud kasuosa ületav summa.

superfosfaat, ülifosforhapu ehk hapu fosforhapu lubi, väävelhappega töötletud kondijahu, tuntud väetisaine.

superintendent, ülemjärelevalvaja, eriti kirikuringkonna juht.

superintendentuur, superintendendi amet, au, korter ja piirkond.

superior, lad. ülem, eestseisja (kloostri).

superioriteet, üleolek, ülekaal.

superlatiiv, keelet. ülivõrre.

supernaturalism ehk **supranaturalism**, lad. usk üliloomulikkum jumala ilmutusse, ilmutususk.

supernaturalist, ilmutususkuline.

supernumeraar, ülemäärane (ametnik).

superrevisjon, veelkordne läbi vaatamine (arvete jne.).

superstitsioon, lad. ebausik.

superstitsioosne, eausklik.

suplement, lad. asendaja, lisa, täiendus || geom. täienduskaar või täiendusvinkel.

supliik, alandlik palve, palveki-

- ri || jur. kaebealuse õiguse veelkordne selgitamine pärast talle ebasoodsat otsust.
- suplikant**, paluja, abipaluja.
- supremus**, lad. kõrgeim, ülim (isik).
- supremaatia**, ülemvalve ja ülemvõim, eriti paavsti oma piiskoppide ja kirikute kohta.
- suspendeerima**, lad. edasi lükka, näit. otsust || ajutiseks kohalt vabastama || maksmissi lõpetama (kaub.).
- suspensioon**, edasilükkamine, viivitus || teadmatust || esialgne ametist vabastamine; in **suspensio** = otsustamata.
- suspensor**, med. tugiside, tugi-kott.
- sustseptibiliteet**, lad. vastuvõtlikkus, tundelisus, ärritatavus.
- sutaan**, prants. katoliku vaimuliku kehakate, voltideta pikk kuub kitsaste varrukatega.
- sutašš**, prants. peen kaunistus-pael.
- suverään**, prants. piiramatu isand, valitseja, kuningas.
- suveräänne**, prants. kõrgeim, piiramatu, isevalitsuslik.
- svastika**, hnd. haakrist (õnnetoov sümbol).
- sübariit**, krk. elumees, priiskaja, lodevat elu harrastav inime-ne.
- süfiliitik**, süüfilishaige.
- süfiliitiline**, kuritõveline.
- sükofant**, krk. ülesandja, denuntsiant.
- sükoom**, med. viigitaoline lihaskasv, -käs.
- sülf**, krk. muinaslooline õhuvaim.
- sülfiid**, naissoost õhuvaim || õrn kaunis naisekuju.
- süllabeerima**, häälikrühmi silpidena hääldama.
- süllogism**, krk. vormiline järeldus, lõppjärelus.
- süllogistika**, järelduste vormiõpetus, õpetus järeldusi teha.
- sümbioos**, krk. erinevate organismide lahutamatu kooselu.
- sümbol**, lad. võrdkuju; tunde-märk, tunnus || loosung, märkusõna || materiaalne asi, mis on millegi vaimse tähendus-kujuks || usutunnistus.
- sümboliseerima**, võrdkujuliselt kujutlema || millegagi mingisuguses ühenduses seisma.
- sümbolism**, kunstivool, mis püüab sümbolite abil kujutada sidet esemete ja inimeshin-gel vahel.
- sümboolika**, usuliste kujutluste avalikkude märkide õpetus ja teadus || õpetus usutunnistus-kirjadest.
- sümboolne**, võrdkujuline || sümboolikasse puutuv või sümboolseist raamatuist kõnelev.
- sümfonist**, mitmehääleliste helitööde looja ja mängija.
- sümfoonia**, krk. kooskõla, kooskõlastamine || paljuhääleline helitöö orkestrile.
- sümfooniline**, krk. kooskõlav || sümfoonia juurde kuuluv, sümfoonia kohane.
- sümmahhia**, krk. riikide sõja-ja kaitseleping omavahel.
- sümmeetria**, krk. ühtlusemõõt, tasakaal; poolte ühesugune paigutus.
- sümmeetriline**, ühtlane, tasakaalukas.
- sümpaatia**, krk. koostunne, kaasatundmine || hingesugulust || nõiavõim, ühe keha võim teise üle.
- sümpaatne**, krk. med. koostundlik, hingesuguluses olev || kehaosa valust ja tunnetusest osa võttev || meeldiv.
- sümpateetiline**, samatundeline salamõjustav, nõiduslik.
- sümpateetiline tint**, imetint, millega kirjutatud kiri nähtavaks saab alles pärast teatud muutuste läbiviimist.

sümpatiseerima, kellegagi kooskõlas olema || samu kaldurvu si omama || meeldima.

sümposion, krk. pidusöök, jooming ühes vaimuka mõttevahetusega.

sümposiarh, krk. pidusöögi eestseisja või eesistuja.

sümptomaatiline, teatav, iseloomustav, haiguse sümptomide hulka kuuluv.

sümptoom, krk. tunnus, tundemärk, eriti haiguse.

sünagoog, krk. juutide jumalakoda.

sündeetikon, krk. kleepimisaine (eriti kalaliim).

sündik, krk. linna- ehk raevolinik || õigusteadlasest liige ametiasutises, linna, gildi ehk tsunfti volinik || kohtu- ehk linnasekretär.

sündikaat, sündikukoht ja amet || tööstuslike või rahanduslike ettevõtete huviühing.

sünekdohh, keelet. sõnavahetus, tõelise mõiste mainimine sellega, et tervik esitatakse osa või ümberpöörduvalt osa terviku asemel.

sünergeetiline, krk. kaasa töötav, avitav.

sünkoop, keelet. sõna kokkutõmbamine ühe silbi või ka tähe väljajätmise teel || muus. rõhutu takti osa erakordne rõhutamine, eriti seda järgneva rõhulise osaga sidudes.

sünkooperima, kokku tõmbama (sõna) || muus. taktivastaselt rõhutama.

sünkretism, krk. kahe vastase liitmine kolmanda vaenlase vastu || mitmekesiste usundite lepitamine (ilma seesmise ühtlusega).

sünkretist, usuliidu poolehoidja.

sünkronism, krk. üheaajatus, samaaegsete sündmuste koondamine ajaloos.

sünkronistlik, üheaegne.

sünoniium, mõistelt suguluses olev sõna, peaaegu samatähenduslik sõna.

sünoniüümia, mõistesugulus.

sünoniüümika, õpetus mõistesugulusest.

sünonüümne, krk. mõistelt sarnane, mõistelt sugulane.

sünopsis, krk. ülevaade || kokkuvõte (teadusest); **evangeliümide sünopsis**, kokkuvõte Jeesuse elu ühtlaselt kirjeldavast kolmest (Markuse, Matteuse ja Luukase) evangeeliümist.

sünoptikud, kolm esimest evangelisti, kelle raamatuid on võimalik liita ülevaatlikuks tervikuks.

sünoptiline, ülevaatlik, kokkuvõetud.

süntaks, keelet. lauseõpetus.

süntaktiline, lauseõpetuslik.

sünteam, krk. kokkulepitud märk || leping, sobimus.

süntees, krk. mõistete liitmine || mitmekesise liitmine ühikuks.

sünteeitiline, kokkuseadev, liitev.

sünteeitiline meetod, õpetusviis, mis viib põhjuste juurest tagajärgede juurde.

süstaas, krk. kokkuseade || korrastus.

süsteem, krk. tarbekohaselt koostatud tervik, ühetaoliste asjade kokkukuuluvus || kokkukõlastatud õpetus, õpevorm.

süstemaatika, plaanikindel, karmilt teaduslik kujutusviis || plaanikindla kujutamise kunst.

süstemaatiline, plaanikindel, korrapärane, korralik, kokkukuuluv.

süsteematiseerima, teaduslikult korraldama || plaanikindlalt käitlema.
süstool, krk. silbilühendus, pika

silbi lühike hääldamine || südameuskli kokkutõmbus.
süüfilis, med. kuritõbi, krooniline suguhaigus.

Š.

šaakal, hunditaoline röövloom Aafrikas ja Aasias.

šabloneerima, üldise vormi, šabloonile järele töötama, kõike ühtviisi käsitlema.

šabloon, prants. vormilaud (kellavalajal) || ehitusmuster, pildimuster || vorm.

šagrään, teatud nahaliik.

šahh, pärs. kuningas, keiser, valitseja.

šaht, kaevanduse püstkäik, kaevus.

šamaan, sanskr. budha preestrite alamklassi kuuluv vaimulik, ühtlasi arst, nõid ja võluja || nõidpreester Siberis.

šamott, prants. savikapsleist, millistes on põletatud portselani, valmistatud pulveriseeritud mass, mis liidetuna tulekindla saviga vormitakse ja põletatakse šamottkivideks.

šampanja, teatud vahuvein.

šampinjon, teatud seeneliik.

šanker, prants. eriline paisekujueline suguhaigus.

šanss, (soodus) väljavaade, võimalus, õnnejuhus.

šaraad, prants. silpmõistatus.

šarlatan, prants. lobiseja, eriti lobajutu levitaja || petis, tüsaja || eba- (arst jne.).

šarlatanism, enda valesulgedega ehtimine, pettus, tüssamine.

šarniir, sak. (ukse, kaane) liigend.

šassii, kandraamistik, jõuvankri raamistik ühes mootori ja abimehhanismidega.

šatull, vara- ehk rahakastike ||

vürsti eratulud ja eravaranus.

šeff, ülem, juhataja, (ettevõtte) peremees.

šeik, arb. rauk || vanem, araabia väesalga alampealik.

šerif, arb. Muhamedi järeltulijate tiitel.

šeriff, ingl. maakohunik Inglismaal ja Ameerikas || krahvkonna kõrgeim ametnik.

šerri, ingl. hispaania vein Xeresi linnast.

ševroo, peen nahk, kitsenahk.

šifreerima, prants. salakirjas kirjutama.

šikaan, prants. õiguseriugus, -vigur || naljatus, takistus.

šikaneerima, kellelegi takistusi teete ette veeretama.

šilling, hõbemünt Inglismaal.

široko, ital. väga palav kagu-tuul.

šmollis, üliõpilaste tervitussõna vennastusjoomisel.

šokeerima, ingl. võorastust äratama, haavama (tundeid või isikuid).

šokk, tõuge, närvivapustus.

šokolaad, prants. kakaojahust suhkru, vanilli jne. abil valmistatud mass ja sellest tehtud jook.

šovinism, prants. liialdatud patriotism, marurahvuslus.

šovinist, šovinismi poolehoidja, marurahvuslane.

šrapnell, ingl. granaatkartets, kuulidega või metallitükkidega täidetud laeng.

Z.

zambo, hisp. neegri ja indiaanlanna segaverd järeltulija.

zend, vanapärsia keel.

zend-avesta, vanapärsia elav sõna || zend-rahva pühakiri.

zeugma, krk. kõnek. kahe lause või ka nimisõna liitmine tegusõnaga, mis sobib ainult ühele neist.

Zeus, Kreeka ülim jumal, jumalate ja inimeste kuningas ning isa, roomlaste Jupiter.

zoantroopia, loominimsus || med. melanhooliku *idèe fixe*, et ta on moondatud loomaks.

zodiaakus, krk. loomaring.

zodiakaalvalgus, põhjavalgus.

zoetroop, krk. eluratas, ime-trumm, tiirlev silinder piludega, millistest igäühes nähakse teatud olevust teises

asendis, nii et vaataja arvab olevust tõesti liikuvat.

zoiline, krk. loomaline || elu hoidev, elu säilitav.

zoism, loomaline eluprotsess.

zoogeograafia, maadekirjelduse osa, mis kõneleb loomade seal või teisel esinemisest, loomade kodulugu.

zoolaatria, krk. loomade jumaldamine, loomakummardamine.

zooliit, krk. loomakivind, kivistunud loom.

zooloog, loomateadlane.

zooloogia, loomateadus.

zooloogiline, loomateaduslik.

zoomagnetism, loomaline magnetism.

zyma, krk. käärollus.

zymoloogia, käärimisteadus, käärimisõpetus.

Ž.

žaanr, prants. liik || viis.

žargoon, prants. keelevastane, arusaamatu jutt, murre || omapärane rääkimisviis.

želatiin, prants. hüüve || kitsamas mõttes: keeduliim.

želee, prants. hüüve, sült || hüübuv roog (eriti magus).

ženeerima, prants. tüütama, eksitama, tülitama || piinlikku seisukorda asetama.

žest, näo-, käelligutus, velp.

žestikuleerima, keha- ja kätega liigutades kõnelema, velpama.

žilett, raseerimisaparaat (firma *Gillette* järele üldistatud).

žirondiinid, mõõdukate vabameelsete partei Prantsuse revolutsiooni ajal.

žonglööri, prants. jantleja, veiderdaja, tuhatkunstnik, akrobaat.

žurnaal, päevik || päevaleht ja üldse ajaleht || meil: eriti ajakiri || kaub. teatud ärraamat.

žurnalism, ajakirjandus || kaastöö ajakirjandusele.

žurnalist, ajakirjanik.

žurnalistika, ajakirjandus.

žürii, prants. vandekohus, algul Inglismaal (džüuri) || auhinna-kohus. auhinnamõistjate kogu.

T.

taakel, holl. tõmbekõis laeva masti küljes || tõstesiseseadede, vinn.

taara, ital. kaub. mahaarvamine pakendi arvel, pakkimismaterjali kaal.

tabel, lad. loetelu, nimistu, list.

tabellaarne, ülevaatliku tabeli näoline.

tabellariseerima, tabelitesse asetama.

tabern, lad. pood, kõrts.

tabernaakel, lad. telk, juutide seadustelk || katool. kirikus: sakramendi kastike.

tablett, prants. kirjutustahvel, tahvlike || kohvikandam, teekandam || (šokolaadi) tahvlike || arstirohutahvlike.

tabulatuur, täpsem kord ja korrapärasus || meisterlauljate kooli lauluseadused.

taburet(t), prants. madal seljatoeta iste.

tahhistoskoop, krk. seadeldis, mis laseb vaadelda esemeid täpselt mõõdetava ülilühikese aja jooksul (psühhol. katseteks).

tahhomeeter, krk. kiirusemõõtja, eriti elektrodünaamiliste masinate tiirlemiskiiruse mõõtmiseks.

tahhügraaf, krk. kiirkirjutaja, kiirjoonestaja (tehniline tööriist).

tahhügraafia, kiirkirjutamiskunst.

tahhümeeter, krk. riist kauguste kiirmõõtmiseks || tuulemõõtja.

taifuun, tugev pöörismaru, eriti Ida-Aasia vetes.

taks, prants. kindlaksmääratud hind, väärtus, hinnaeskiri || maksumäär, lõiv, maks.

taksaator, hindaja.

taksatsioon, hinne, väärtuse kindlaksmääramine.

takseerima, lad. hindama.

taksiauto, ka **taksi**, auto, mis on varustatud kindla taksi järgi määratava sõiduhinna-näitajaga, taksomeetriga.

taksikoer, sak. mägrakoer.

taksis, krk. korraldus, asetus, eriti lahingukord || luumurru kordaseadmine.

taksomeeter, sõiduhinnanäitaja autodel.

takt, lad. puudutamine, kompamine, kompamisvõime || peenetundelisus, tunne sobiva, passiva, sündsaja jaoks ||

helik. ajamõõt, ka üksik ajaosa ühtlaselt jagatud ajareas, taktiosa.

taktik, väe-, lahingujuht || kavakindlalt edasimineja.

taktika, krk. sõjakunst, vägede juhatamise kunst.

taktikaline, taktikasse puutuv.

taktiline, sõjakunstile vastav, kavakindel || peenetundeline, tundega sündsusest.

talaar, lad. pikk pidulik kuub || vaimulikkude ja kohtunikku-
de pikk pealiskuub || ametikuub.

talent, lad. osaks kaalutu || loomuand || kõrgete vaimsete omadustega varustatud inimene || vanade kreeklaste ja juutide juures: teatud kaal ja rahasumma.

talisman, prants. asi, mis ta omanikku peab hädaohu eest hoidma või talle õnne tooma, kaitsenõidus, ohutis.

tallium, metall, mis näitab spektrumis kaht rohelist joont.

talmi, omapärasel viisil kullatud liik messingit, poolkuld.

talmud, hebr. juutide hilisem õpetuste ning seaduste kogu.

talmudist, juut, kes tunnustab talmudit.

talong, prants. kand, konts || (pileti) konts, tüvi.

tamarind, ital. Ida-India hapudattel ja selle tervislik kaunvili.

tambureerima, heegeldama.

tamburiin, käsitrumm, kuljustrumm || brodeerimisraam (-trumm).

tamburiinnõel, heegeldusnõel.

tambuur, prants. trumm || trummar || brodeerimis-, pitsitegemistrummel || (laeva ratta) kaitsekate.

tamponaad, topisega sulgemine.

tamponeerima, prants. kokku pörkama, vastu pörkama || kinni toppima, topisega sulgema.

tampoon, prants. topp, topis || vatitopp verejooksu sulgemiseks || puhver, pökats.

tampoonriik, puhverriik.

tamtam, india käsitrumm || metallplaat, millele taotakse vasaraga, gong || karjuv reklaam.

tandem, ingl. (loe: tändem), kaheistmeline jalgratas.

tangeerima, lad. puudutama, riivama || mainima, nimetama.

tangens, (lüh. tang) = tangent.

tangent, geom. puutuja, otsejoon, mis puudutab kõverjoont (ringi) vaid ühes punktis, ilma teda kuski läbimata.

tangentsiaaljõud, jõud, mille abil planeedid eemale hoiduvad päikesest ja oma teed jätkavad.

tanniin, prants. parkhape.

tantjeem, prants. teatav osa, ka-suosa.

tapeet = tapet, lad. paber seinakattmiseks.

tapetseerima = tapeetima, paberiga seinu katma.

tarantel, ital. mürgine ämblik Itaalias.

tarantella, Sitsiilia ja Kalaabria rahvatants.

tardeerima, lad. hilinema, viibima.

tariif, prants. hinnaloend, hinnakiri, hinnatabel, hinnamäär.

tarokk, ital. eriline kaardimäng.

tasimeeter, krk. pingutusmõõtja.

tast, ital. klahv (orelil, klaveril).

tastatuur, klaviatuur, klahvistik.

tatsiturniteet, lad. sõnaahtsus, vaikivus.

tautoloogia, krk. juba öeldu asjatu kordamine.

tautoloogiline, samaütlev, tarbetult korratud.

teater, krk. näitelava || tegevuskoht || näitehoone || etendus.

teatraalne, lad. lavaline, näidendlik || väliselt teeseldud.

tedeum, lad. katol. kirikuhümn || pidulik tänu-jumalateenistus.

teema, krk. pealause, kõne põhimõte || kõne või nõupidamise aine.

tees, krk. asetamine, asend || lause, vaidluslause || väitekeri.

tehnik, asjatundja, eriteadlane oskuslikus tegevuses.

tehnik, krk. oskustegevus || väline kunstipärasus ja osavus || õpetus kujutava kunsti välisest (materjalsest) osast || ehitusteadus.

tehniline termin, oskussõna.

tehnoloogia, kunsti- ja käsitöö-kirjeldus || toorainete töötlemise teaduslik käsitlus.

teiin, tees leiduv mürkaine.

teism, krk. usk ühte jumalasse.

teist, jumalausklik, teismi pooldaja.

tekst, lad. kõne või kirjatöö ülesehitatud sõnade järg || algsonastus (vastandiks seletuste) || sõnad muusika juurde.

tekstiilne, lad. kudumistööstuslik.

tekstiiltööstus, kudumis-, ketramis- ja pleegitamistööstus (kiutaimede alal).

tekstuur, lad. kudumine, kokkuseade || korraldus, ülesehitus.

tektoonika, krk. õpetus kunstipärasest materjalide korraldusest terviklikuks ehitiseks || ülesehitav kunst || teadus maa-kera-koore ehitusest.

tektuur, kate, ümbritsus.

telefon, kaugekõne aparaat, kõnetraat.

telefoneerima, telefoni kaudu kõnelema.

telefoonia, kaugekõneasjandus.

telegraaf, kaugekirjutaja.

telegraafia, kaugekirjutamine.

telegrafeerima, telegraafi kaudu teateid saatma.

- telegrafist**, telegraafiametnik.
telegramm, krk. kirjalik traadisõnum.
teleloogia, krk. otstarbeõpetus, õpetus asjade lõppsihist ja maailma siseseadete otstarbekohasusest.
telepaatia, krk. mõjumine kaugetele, võime kaugel sündivaid asju nii tunda, nagu sünniks nad lähimas ümbruses.
teleskoop, krk. pikksilm.
teleskoopia, pikksilmaõpetus, optika osa.
teleskoopiline, pikksilmasse puutuv || ainult pikksilmale nähtav.
telluur, antimoniga sarnanev metall.
telluuriline, maa juurde kuuluv, maine, maist päritolu.
telluurium, masin maa- ja kuu liikumise näitlikuks esitamiseks.
temaatiline, mis peab kõvasti kinni oma teemast.
tempërament, lad. iseloom, vaimulaad, ühendus vaimse ja kehalise vahel, millest oleneb inimese kogu tunde- ja mõtteilm || elavus.
temperatuur, lad. mõõdukus || soojaseis.
tempereerima, lad. vähendama, värskendama || rahustama, vaigistama.
temperents, lad. mõõdukus || mahendus.
temperentsühing, parajusühing, karskusühing.
tempo, ital. aeg || ajamõõt heli- ja tantsukunstis.
temporaalne, lad. ajutine, ilmlk || ajutine.
tendeerima, lad. pingutama || ulatama, sirutama || sihtima, püüdma, jõudma.
tendents, suund, siht, kalduvus, püüdesiht.
tendentsiosne, sihilik, püüdesihiline.
tendentsromaan, romaan, mis arendab teatud kunstilisi, poliitilisi, usulisi või sotsiaalseid õpetusi.
tender, ingl. sütevagun || liinilaeva saatelaev käskude ja teadete edasitoimetamiseks.
tenor, muus. meesterahva kõrgem hää.
tenorivõti, neljandal noodijoonel seisev muusikavõti, mis teatab, et sel joonel asuva noodi nimi on *c* ja et vastavalt sellele tulevad lugeda ülejäänud noodid.
teodoliit, kõrguste mõõtmise riist.
teokraatia, krk. jumalavalitsus || preestrite-, vaimulikkudevalitsus.
teoloog, usuteadlane.
teoloogia, krk. usuteadus.
teooria, krk. tõsiasjade teaduslik ja kokkuvõtlik seletus üldiste seaduste abil || õpetus || teadus || koolitarkus.
teoreem, krk. uurimise tulemusena leitud, tõendatav õppealuse, põhilause.
teoreetik, uurija, teatud teaduse tundja, kes aga asja tegelikult ei käsitle, teadusnime.
teoreetiline, teaduslik, õpetuste, uurimuste kohane.
teoretiseerima, teooriaid looma, nende üle järele mõtlema.
teosoof, jumalatar, jumalikes asjus kogenud inimene || teosoofilise kooli poolehoidja.
teosoofia, filos. jumalateadus, jumaluse ning üldse jumalikkude asjade tundmine, põhinedes sisemiselt otsekoheselt kogemusel.
terapeut, krk. arstiteadlane, tegelik arst || sisehaiguste-arst.
terapeutika, ravimisõpetus.
termaalne, soojadesse kuumblusallikatesse puutuv.
termiit, prants. valge sipelgas, kelle sugukonnad elavad Aafrikas suures karjas koos ja

- ehitavad 3—4 meetri kõrguseid savi-hooneid oma elamiseks.
- termin**, oskussõna, piir, lõpp || tähtaeg || jur. määratud kohutpäev.
- terminoloogia**, teatud teaduse oskussõnade kogu || oskussõnastik.
- terminoloogiline**, oskussõnastikuline, oskussõnaline.
- termo**-, krk. sooja-, soojuse-.
- termoelekter**, soojaelekter.
- termomagnetism**, soojenduse teel saavutatav magnetism.
- termomeeter**, krk. soojamõõtja.
- termometrograaf**, termomeeter kõrgeima ja madalaima temperatuuri mõõtmiseks || kirjutav termomeeter.
- termootika**, sojusõpetus.
- terraarium**, mullaga täidetud klaaskast, milles kasvatatakse troopikataimi, madusid, sisalikke jne.
- terrass**, prants. astang || asteastmelt tõusev aiakallak.
- territoorium**, lad. maa-ala || Ühendriiges: kongressiaktiga kindlalt piiritletud maa-ala, mil puudub riikide nimestiku võtmiseks tarvilik elanikude arv.
- territoriaal-armee**, prants. kodukaitse-vägi.
- territoriaalne**, maa-alaline.
- terror**, lad. hirm, hirmuvalitsus.
- terroriseerima**, hirmu ja ahastusega täitma, hirmu abil valitsema ja vaba arvamusalaldust maha suruma.
- terrorism**, hirmuvalitsus.
- terrorist**, hirmuvalitsuse teostaja või pooldaja.
- tertsaan**, prants. maakoht, krunt.
- terts**, muus. kolmas toon põhi-toonist arvatuna || vehkl. kolmas löögiliik || geom. sekundi 60. osa || kloostrites: palvetusaeg homm. kella 9 alates.
- tertserool**, ital. väike püstol.
- tertseroon**, hisp. segavereline, valge ja mulati järeltulija.
- tertsett**, ital. kolmlaul, kolm-mäng, kolmehääleline helitöö.
- tertsiin**, ital. kolmerealine stroof, mis koosneb 5-jalalistest jambidest.
- tertsiäärformatsioon**, nooremad mäestikumassid, mis asuvad sekundaar- ja diluviaalkihtide vahel.
- tertsiäärne**, kolmandal kohal teatud reas asuv.
- testaat**, tunnistus, tõend.
- testaator**, pärandaja.
- testament**, viimne tahe, viimne korraldus.
- testamentaarne**, viimsetahteline.
- testeerima**, lad. tõendama, avaldama || pärandust jätmä, viimset tahet avaldama.
- testikkel**, lad. munand.
- tetraeder**, nelitahukas.
- tetragoon**, nelinurk.
- tetrahord**, krk. nelja keelega pill.
- tetraloogia**, nelikmäng, ühe saaturmängu liitmine *triloogiaga*.
- tetrameeter**, nelimõõt, neljaosaline ehk kaheksajalaline värss.
- tetrarh**, krk. nelivürst, maa neljanda osa valitseja.
- tetrarhia**, nelivürsti amet ja au.
- teutomaania**, saksaharrastus.
- teutonism**, kõige saksapärase harrastamine.
- tiaara**, krk. vanade pärslaste omapärane peakate || kolmekordne paavstikroon.
- tiibet**, liik peent tihedat villriiet.
- tiikipuu**, väga kõva ja kestev laevaehituspuu Ida-Indiast.
- tiitel**, lad. pealkiri || nimetus || ameti- või aunimi || jur. õigusalus, õigus.
- timbrofiil**, kirjemarkide korjaja.
- timiditeet**, lad. arglikkus, häbelikkus.
- timokraatia**, rahavalitsus, riik, kus ametid ja aukohad jagatakse varanduse suuruse järele.

tingeerima, lad. sisse kastma, värvima.
tinktuur, lad. värvimine, värvimiskunst || med. värviline alkoholine arstirohi, alkoholine taimeekstrakt.
tiraad, prants. pikk sõnavool || venitus || muus. rida üles- ja allapoole kalduvaid helisid.
tiree, prants. mõttekriips.
tirin, prants. savist sööginõu.
titulaarnõunik, nõunik, kes seda on vaid tiitlit.
titulaarpiiskop(p), piiskop vaid tiitlit.
titulatuur, tiitliasjandus || ameti või teenistuse äratähendamine.
tituleerima, tiitliga nimetama.
tolerantne, salliv, taluv.
tolerants, sallivus, taluvus.
tolerants-edikt, valitseja määrus usulise sallivuse asjas.
tolereerima, lad. sallima, taluma.
toluool, bensoolile väga lähedal seisev kivisöetõrva-süsivesinik, millest valmistatakse toluidiini ja sahhariini.
tombola, lad. Itaalias laialt tuntud avalik lotomäng || avalik õnnemäng.
tonn, ingl. mõõduühik: 1000 kg.
tonsillid, lad. (kaela-) mandlid.
tonsuur, lad. paljakspöetud pealagi (katoliku preestritel ja munkadel), pügam.
tooga, lad. vanarooma valge villane meester. pealistrõivas, varrukata, mida kanti vaid rahuaegadel || rahu, rahuaeg.
toomkapiitel, toomhärade nõukogu.
toomkirik, linna peakirik.
toon, lad. heli, hääl || kõneviis || eluviis || värvivarjund.
toonika, muus. põhitoon || paljus: jõustavad vahendid.
tooniline, krk. jõuduandev, koostav.
toopika, keelet. sõnajärjeõpetus || väiteõpetus.

toopilised vahendid, kohalised ravivahendid, plaastrid jne.
tooraks, krk. rinnasoomus || med. rinnakorv.
topaas, krk. enamikult veinkolane vääriskivi.
topograaf, kohakirjeldaja.
topograafia, krk. kohakirjeldus.
toreador, hisp. ratsa-härjavõitleja.
toreero, härjavõitleja (jala).
torkveerima, lad. piinama.
tornaado, hisp. äge tuulispea, eriti hirmus orkaan troopika-mail vihma ajal.
tornister, nahkne reisikott, sõduriranits.
torpeedika, õpetus torpeedodest.
torpedo, hisp. teatud kala || merealune põrgumasin, mere-miin, elektrivoolu abil (elektrotorpedo) või võõra keha külge puutumisel (kontakttorpedo) lõhkev lõhkeainega täidetud miin.
torpedopaat, kiirpaat torpedokallaletungide korraldamiseks soomuslaevade vastu.
torsioon, pööramine || kõverus || med. mahalõigatud soone otsa kahekorra pööramine verejooksu vaigistuse otstarbel.
torsioonikaal, pöördkaal väga väikeste raskuste kaalumiseks.
torso, ital. purustatud raidkuju jäänus, keskosa.
tort, lad. liik peeneid suuri kooke suhkruaignast.
tortuur, piin.
totaalbilanss, lõpparve.
totaalef(f)ekt, kogupingutus, kogumõju.
totaalne, lad. kogu, täis.
totalisaator, masinate käigumõõtja || võiduajamistel tarvitav kihlvedude arvestaja masin, kihlvedude koguaja.
totaliteet, kogum, tervik.
traagik, kurbmänguautor, kurbmängu-naitleja.
traagikomöödia, poolkurb, pool-

- lõbus näidend, milles traagilist asja käsitletakse koomiliselt.
- traagikoomiline**, kurblõbus.
- traagiline**, kurb, saatuslik.
- trabant**, ital. vürsti saatja, ihukaitsja || kõrvalplaneet.
- tradeerima**, lad. edasi andma (ajalooliselt) || ette kandma, õpetama.
- traditsioon**, lad. suuline edasiandmine || komme, pruuk, tava.
- traditsiooniline**, edasiandmise teel säilinud || kombeline.
- trafik**, prants. kauplemine || kaubitsemine, kaubitsus.
- trafikant**, kaupleja, kaubitseja.
- tragun**, ital. kergeratsanik.
- tragöödia**, krk. kurbmäng, tõsine näidend.
- trahhea**, krk. hingekõri.
- trahheit**, krk. hingekõri põletik.
- trahheetoomia**, hingekõri-lõikus.
- trajekt**, ülesõit, ülevedu || reis, vahemaa.
- trajektlaev**, parvlaev, raudteeparv.
- trakt**, lad. õieti: rong, pikkus || maakoht || teosa.
- traktaat**, lad. uurimus, kirjatöö, õpperaamat || leping.
- traktament**, käsitlemine, kohtlemine || toitlustus, vastuvõtt || tasu.
- trakteerima**, midagi käsitlema || kedagi vastu võtma (toitudega).
- traktooria**, geom. lendjoon.
- tramm**, ingl. tänavaraudtee.
- trankvilliteet**, lad. vaikus || muretus.
- transaktor**, kokkuleppe sõlmija, vahendaja.
- transaktsioon**, lad. kokkuleppimistoiming, lepe, sobing.
- transalpiinne**, lad. sealpool Alpe asuv.
- transatlandi**, atlanditagune, üleatlandiline.
- transfereerima**, lad. üle viima, üle tooma, ühest paigast teise panema || edasi, üle andma (omandusõigust).
- transfert**, ülekanne, eriti rahasumma ülekanne välismaale.
- transformaator**, elektrijõu (vahelduva voolu juures) muundamise seadis.
- transformatsioon**, muundamine, muundamine, muutmine, teisendus.
- transformatsiooniteooria**, õpetus, mille põhjal kõik orgaanilised olevused on tekkinud ja arenenud lihtsamaist vormest.
- transformeerima**, lad. muundama, teisendama, muundama, muutma.
- transfundeerima**, lad. ühest nõust teise valama.
- transfusioon**, ümbervalamine, (vere) ülekanndmine.
- transiit**, ital. läbivedu.
- transiitkaubandus**, läbiveokaubandus.
- transiteerima**, lad. läbi viima || läbi sõitma.
- transitiivne**, sihiline.
- transitoorne**, üleminev, ajutine.
- transitsioon**, lad. üleminek ühelt esemelt teisele.
- translaator**, tõlkija || tõlk.
- translatiiv**, keelet. saav kääne.
- translatsioon**, lad. ümberpaigutus, üleviimine, teise kohta viimine || tõlkimine, tõlge.
- translokatsioon**, lad. üleviimine, kohamuutus.
- translotseerima**, teise kohta (linna) paigutama.
- transmissioon**, lad. üle-, edasiandmine || pärandamine.
- transookeani**, ookeanitagune.
- transparent**, läbipaistepilt, valgustatud pealkiri || joonestatud paber, mis teisest (joonestamata) paberist kirjutamise ajal läbi paistab.
- transparentne**, lad. läbipaistev.
- transparents**, läbipaistvus.
- transponeerima**, lad. teise helistikku üle kandma.

transport, vedu || (õiguse) üle-
viimine, ülekanne.

transportatsioon, transporteerim-
ine || maalt väljasaatmine
(sunnitöö asupaika).

transporteerima, ära viima, ära
saatma.

transportkindlustus, veokindlus-
tus.

transportöör, prants. nurga
kraadide mõõtja, poolringiku-
juline matemaatiline tööriist,
mall.

transpositsioon, lad. ümberase-
tamine, kohavahetus || helis-
tikumuutmine.

trans(s)kribeerima, lad. ümber
kirjutama, ära kirjutama ||
(õigusi) üle andma (teise
omaks kirjutama) || keeletea-
duslikult täpsete märkidega
sõnu ja häälikuid kirjutama.

trans(s)kriptsioon, ära kirjuta-
mine || ülekirjutamine || täp-
ne keeleteaduslik kirjaviis.

trans(s)piratsioon, higistus, hi-
gistamine || (saladuse) ilm-
siktulek.

trans(s)pireerima, higistama.

trans(s)tsendentne, filos. üli-
maine, ülev.

transsubstantsatsioon, teol. ole-
muse muutus, leiva ja veini
muutumine armulaual Kristu-
se lihaks ja vereks.

transversaal, põikjoon.

transversaalne, lad. põik-, rist-,
põigitine.

transsee, prants. kraav, kaevik,
kaevandus || (tee, raudtee)
nõgu kahe nõlvaku vahel.

transseerima, läbi lõikama || kat-
kestama || kiirelt ära otsus-
tama.

trapets, krk. nelinurk kahe pa-
ralleelse ja kahe mitteparyl-
leelse küljega || võimlemisriist
trapetsoid, nelinurk mittevõrd-
sete ja mittepalleelsete kül-
gedega.

trassaat, isik, kelle nimele ja

maksmiseks veksel välja on
antud.

trassant, käskveksli väljaandja.
trasseerima, ital. raha kelleltki
võtma, teda kirjalikult selleks
paludes.

tratt, ital. käskveksel.

traverseerima, läbima, läbi mi-
nema, läbi sõitma, üle käima.

traverss, prants. ristpalk || ot-
setee || liiper, liipripakk || ta-
kistus.

travesteerima, ital. (näokatte)
peoks ümber riietama, ümber
muutma, valesti interpreteeri-
ma, naeruvääristama.

treener, ingl. hobusekasvataja,
taltsutaja || spordiõpetaja.

treening, ingl. hobuste kasvata-
mine ja ettevalmistamine või-
duajamisteks || praegu ette-
valmistus kõigil spordialadel.

tremando, muus. vabisesdes, vä-
risesdes.

tremulant, lad. värinton, pikal-
dane triller || värinlaulja ||
keelet. värisev häälik nagu r.

tremulatsioon, värin, värisev lii-
kumine.

tremuleerima, värisema, eriti
häälest või helist, väristama.

treneerima, harjutama, ette val-
mistama.

trepaan, prants. puurmasin, eri-
ti kirurgidel.

trepanatsioon, med. pealuu ava-
mine.

trepaneerima, pealuu puurima.
tresoor, prants. aare, suur va-
randus || varakamber || ette-
lastav aknaeesriie.

tress, prants. poort || palmik.

triaad, arv, kolmsus.

triangel, lad. kolmnurk || teatud
kolmnurkne terasest muusi-
kariist.

triangulaarne, kolmnurkne.

triangulatsioon, kolmnurgelda-
mine, maamõõtmine.

trianguleerima, mõõtmist ette
võtma kolmnurkade abil.

triasformatsioon, liivakivifor-

matsioon; **triasperiood**, nende formatsioonide tekkimisaeg.

tribulatsioon, õnnetus, ebaõnnestumine, rõhuv saatus.

tribunaal, lad. kohtunikutool || kohus, eriti kõrgem kohus || revolutsioonikohus.

tributaarne, maksualune.

tribuun, lihtrahva huvide kaitsja ja ametnik vanas Roomas.

tribuut, lad. maks, andam (võõrale riigile) || osa, tasu.

tribüün, prants. kõnelava, palkon || vaatlejatelava.

triennaalne, kolm aastat kestev, kolme aasta tagant korduv.

triennium, lad. aastakolmik.

trifoolium, lad. kolmleht, ristikehinaleht.

triglüüf, krk. ehituskunstis: kolme praoga kaunistatud osa doori sammastiku friisis.

trigonomeetria, krk. teadus, mis, kui kolmnurga nurkadest ja külgedest on antud kolm, õpetab leidma ülejäänud kolme.

trihhiaasis, krk. juuksehaigus.

trihhiin, lad. väike ussike, mis esineb paljude loomade, eriti sigade musklites, nn. „seamarja” tekitaja.

trihhinoos, trihhiinihaigus, mis tekib trihhiinosses liha söömisest.

trihhinoosne, trihhiine sisaldav.

trikk, ingl. kunstvõte, vigur, riugas.

trikoloor, prants. kolmevärviline rahvuslipp.

trikoo, prants. kootud riietus, supelkostüüm.

trikotaaž, kudumine.

triljon, tuhat korda tuhat biljonit.

triller, muus. teat. helifiguur.

triloogia, kolmekordne või kolmeosaline kõne, eriti näidendite kolmik.

trimeeter, krk. kolmmõõtja, kolmeliikmeline ja kuuejalgne värss, eriti: jambiline trimeeter.

trimester, üks kolmandik osa kolmeks jagunevast õppeaastast.

triniteet, lad. kolmsus || kolmainesus.

trio, ital. kolmehääleline laul või muusikapala.

triolett, omapärane prantsuse luulevorm, mis koosneb vähemalt kaheksast, vahel üheksast ja koguni kümnest reast, millistest esimene kordub keskel ja teine lõpul.

triool, ital. kolmnoot, mil on kahe samaliigilise ajaväärtus.

triplaan, kolmepinnaline lennuk.

tripleerima, kolmekordistama.

triplum, lad. kolmekordne (asi, summa).

tristne, kurb, nukker || vilets, kahetsemisväärne.

tritsükel, prants. kolme rattaga vanker || kolmikratas.

triumf, lad. vanade roomlaste võidukäik, võidupüha || pidulik rongkäik, võiduvaimustus.

triumfaator, piduliku hiilgusega linnasoitev võitja.

triumfeerima, võites sisse sõitma || võitma || võidurõõmutsema.

triumviir, lad. kolmvalitseja vanas Roomas, üks kolmest, kes valitses korraga riigi üle.

triumviraat, triumviiride amet ja au || kolme valitsus.

triviaalne, lad. tühine, labane || igapäevane || vilets.

trofee, prants. võidumärk, -tähis.

trogloodüüt, krk. koopaelanik.

trohheus, krk. värsimõõt pika ja lühikese silbiga (—).

troika, ven. kolmehobuse-rakend.

tromboon, ital. pasun.

tromboos, med. (vere) hüüvis- tus, tarretus.

troobid, geogr. palavvöö-maad.

troop, kõnek. piltlik väljend.

troopiline, piltlik || pöörijoone juurde, palavvöösse kuuluv.

trotuaar, prants. kõnnitee.

trubaduur, prants. vanaprant-
suse laulik Provence'is.
trümo, prants. seinapeegel.
tsaar, end. Vene keisri nimetus.
tsaarinna, keisrinna.
tsarevitsš, tsaaripoeg.
tsadeerima, lad. loovutama, üle
andma, järele andma.
tsedent, lad. loovutaja.
tselebratsioon, pühitsemine, pi-
damine.
tselebreerima, pühitsema, pida-
ma || ülistama, kiitma || mis-
sat pidama.
tselereerima, lad. kiirustama.
tseleriteet, lad. väledus, kiirus.
tsellulaarne, rakuline, rakune,
raku- || kongne, kong-.
tselluloid, laskepuuvillast ja
kamperist valmistatud mass,
mis on väga painduv ja mida
kasustatakse filmide jne. val-
mistamiseks.
tselluloos, keem. puu- ehk tai-
mekiud, puumass, millest val-
mistatakse paberit.
tsement, lad. kunstlikult valmis-
tatud tugev sideaine kiviehi-
tisteks.
tsementeerima, tsemendiga kat-
ma || põletama, karrasterast
valmistama.
tsenseerima, lad. hindama, arv-
vustama, mõõtma, otsustama.
tsensor, hindaja, arvustaja ||
ajal. eriti trükiteodete hinda-
ja ja lubatavuse otsustaja en-
ne nende trükisavaldamist.
tsensus, varanduse hindamine
|| rahvalugemine || kruntrent
|| nõutav varanduse, vanuse
jne. alammäär.
tsentenaarium, lad. sajas sün-
nipäev, saja-aasta-juubel
tsentesimaalne, jagatud sajasse
ossa.
tsentraal, keskjaam.
tsentraalne, lad. keskne || täh-
tis.
tsentralisatsioon, keskendami-
ne.
tsentralisatsioonisüsteem, püüd

valitsusvõimu ja valitsemist
koondada ühte keskmesse,
näit. pealinna.
tsentraliseerima, keskkohta
koondama.
tsentrifugaaljõud, keskpägev,
keskpunkti eemale tungiv
jõud, keskpägevustung.
tsentrifugaalmasin, masin mit-
mesuguste ainete kuivatami-
seks või lahutamiseks tsen-
trifugaaltungi abil.
tsentripetaaljõud, keskhavev,
keskpunkti poole tungiv jõud,
keskhägevustung.
tsentrum, lad. kese, keskkoht
|| parlamendi keeles: keskerak-
kond või keskerakonnad.
tserebraalne, peaju-, peajusse
puutuv.
tserebraalsüsteem, see osa när-
visüsteemist, millesse kuulu-
vad peaju ja sellest lähtuvad
närvid.
tserebrospinaalsüsteem, peaju-
ja selgrooüdi närvide süsteem.
tseremoniaal, tavandik, teatud
pidustuste jne. puhul ettenäh-
tud tavandite kogu.
tseremonioosne, prants. vorm-
lik, liialdatult kommetepära-
ne.
tseremoonia, lad. tavand || pi-
dulikkus.
tseremooniameister, ametnik
(õukonnas), kes valvab ta-
vandite õige täitmise üle.
tserneerima, lad. rõngana pii-
rama, ümber piirama.
tserteerima, lad. võitlema, võist-
lema, eriti parema koha pä-
rast koolis.
tsesarism, keisrivõimu (eriti sõ-
javäele toetuva) ülekaal riig-
gis.
tsessioon, lad. loovutus, edasi-
anne.
tsessiooniakt, ürik, millega loo-
vutatakse teisele teatud õigus.
tsesuur, lad. värsilõige || paus
värsirea ees.

tsetse, mürgine kärbes Sise-Aafrikas.
tsinkograaf, tsinkplaatide valmistaja.
tsinkograafia, kunst pilte tsinki lõgata ja neid trükkida.
tsinkvitriool, väävelhapu tsinkoksüüd.
tsirkular, ringkiri.
tsirkulatsioon, lad. liiklemine || ringkäik, ringvool || (raha) käibimine.
tsirkuleerima, lad. ringi liikuma, liiklema || käibima.
tsirkumtsentriline, sõõris ümber keskme asuv.
tsirkus, lad. sõõrväli igasugu ettekanneteks.
tsiseleerima, peiteldama, metalli nikerdama.
tsistern, suur vedeliku anum.
tsitaat, osund, sõna-sõnaliselt toodud katkend kellegi kirjutisest või kõnest.
tsitadell, prants. linnakindlus.
tsitatsioon, ettekutse, kohtukutse.
tsiteerima, lad. osundama, tõenduseks tooma || kiites mainima || kohtu ette kutsuma.
tsiviilasi, eraohtupidamis-seadusele alluv.
tsiviillist, tulud, mis antakse kuningale jne. ta hoovkonna ülalpidamiseks.
tsiviilne, lad. kodanlik, era-
tsivilisatsioon, haridus, kultuur || eriti Lääne-Euroopa tehnilis-kultuurilised saavutised.
tsiviliseerima, kultuuristama.
tsivilist, eraisik || eraõiguse tundja.
tsoon, krk. (maa) vöö || piirkond.
tsooniline, teatud maavöösse puutuv, sellele maavöole omane.
tsõlibaat, lad. katoliku vaimulikkude vallalisus.
tsüiaan, krk. sinimürk.
tsükkel, ka: **tsükklus**, krk. ring, sari (kokkukuuluvaid teoseid jne.).

tsüklon, pööristorm.
tsükloop, krk. ühesilmaline hiiglane, kel silm keset otsaesist.
tsükloraam, krk. ringpilt, ringpanoraam.
tsümbal, lad. oreliregister kokkukõlastatud kellukestest.
tsümbel, ital. kõlakast || käsitrumm (tamburiin).
tšarda, ung. üksiasuv kõrts Ungari legendikul.
tšardak, türg. kõigi tuulte poole avatud neljal sambal asuv tuba türgi majade katusel.
tšardaš, ungari rahvustants.
tšeka, Nõukogude-Vene (endine) nimetus erakordse võimuga poliitilise politsei jaoks.
tšekk, ingl. (panga) maksukask.
tšello, keelpill, vt. **violontšello**.
tšervonets, vene rahaühik (= 10 rubla).
tšibuuk, türgi tubakapiip.
tualett, prants. riietis || riidessepanek, ehtimine || ehtimislaud peegliga.
tuberkelbakter, lad. tiisikuspiisilane.
tuberkelinfiltratsioon, tiisikuspiisilaste kokkuvoolamine haigestunud elundisse.
tuberkuliin, arstim tiisikuse vastu.
tuberkuloosne, sõlmne || kopsutiisikuse-
tukat, vanaaegne kuldmünt.
tumult, lad. kära, müra, lärm, mäss.
tumultuaarne, lad. rahutu, tormiline, kärarikas.
tumultuant, rahutusetekitaja, lärmitseja.
tumultueerima, mässu tekitama || lärmitsema.
turban, türgi peakate, mitmekordselt ümber pea seotud riie.
turbatsioon, segadus, eksitamine.
turbeerima, eksitama, rahutuks tegema.
turbiin, prants. ratas, mis tiir-

leb vee, tuule või auru tõukejõust.
turbulentne, rahutu, metsik (laps) || lärmikas.
turbulents, lärmikus.
turist, prants. huvireisija, läbisõitja, rändaja, matkaja.
turko, prantsuse sõjaväelane, kes kannab türgilaadi riietust.
turkofiil, türklaste ja Türgi sõber.
turnee, prants. ametireis || lõbusõit || seltskonnale pakutud joogiklaas.
turneerima, prants. pöörama || juhtima || sõj. vaenlasest vargsi mööda minema.
turniir, rüütelite võidumäng keskajal.
turnus, kord, järjekord, korrapärane vaheldumine.
tušš, prants. muusikasaade „elagu“-hüüde puhul || haavus, mis sunnib vastase duellile || hiina must värv põletatud seesamõli nõest.
tuteel, lad. hooldus, eestkostmine, eestkoste, kaitse.
tutelaarne, hooldav, kaitsev || hooldus-.
tuub, lad. väike toru.
tuuba, lad. sõjapasun || madalaim basspasun,
tuulametal, hõbedast, valgevast, tinast ja väävlist sulatatud mass.
tuulium, keem. keemiliselt lihtne ollus.

tuumor, lad. paistetus.
tuumus, lad. kungas, kalm.
tuunika, vana rooma kuub || katoliku vaimuliku alumine kuub.
tuutor, hooldaja, eestkostja, kaitsja.
tärpentin, lad. vedel vaik või vaigune õli.
tätoveerima, prants. keha sisse lõigatud ja värvitud märkidega katma.
tüfoon, vt. taifuun.
tüll, prants. võrguline linariie.
tümpaan, lad. kuulmekile, trumminahk.
tüpograaf, raamatutrükkija.
tüpograafia, raamatutrükikunst.
türann, krk. ainuvalitseja varem vabaolnud maal || omavoliline julm valitseja, vägivallavalitseja.
türannia, vägivallavalitsus.
türanniseerima, omavoliliselt ja julmalt valitsema või käitlema.
türkiis, prants. siniroheline kivi, mida hinnatakse vääriskivina.
tüübid, krk. trükitähed, valatud tähed (vt. tüüp).
tüüfus, krk. õel nakatav haigus närvipalavikuga.
tüüp, eeskuju, muster || trükk, äratrükk.
tüüpiline, algkujuline, eeskujuline, tüübiga sarnanev, vastav, tüübina esinev.

U.

ubikvitaarne, lad. igal pool olev, kõikjal olev.
ubikviteet, igal pool olemine, kõikjalolemine, kõikjalolemisvõime.
ukaas, ven. Vene keiserlik käsk, käsukiri.
ulaan, pol. piigiga ratsanik, kõigepealt Poolas tekkinud liik kerget ratsaväge.

ultimaatum, lad. viimne seletus, viimne nõudev ettepanek leppimiseks || lõppsõna, viimne sõna.
ultimo, viimsel, nimelt vastava kuu päeval.
ultramariin, tuntud ilus sinine värv.
ultramonarhist, ainuvalitsuse ja

- piiramatu valitsemise kirglik austaja ning poolehoidja.
- ultramontaan**, paavsti piiramatu kirikliku võimu kaitsja ja poolehoidja.
- ultramontaanne**, mäetagune, sealpool mäestikku || vastavalt paavstiriigi vaimule ja põhimõttele.
- ultramontanism**, ultramontaanide õpetus ja põhimõtted || katolitsism poliitilise parteina.
- ulteratsioon**, lad. paise tekkinine, mädanik.
- umbra**, ital. mullaliik, mägi-pruun.
- undatsioon**, lad. lainelöök, eriti lainetaoline südamelöök.
- undiin**, merinäkk.
- undulatoorne**, lainetaoline.
- undulatsioon**, lainetaoline liikumine, võbisemine.
- undulatsiooniteooria**, õpetus valguse lainetaolisest levimisest.
- unduleerima**, lainetaoliselt liikuma, laineid tekitama.
- uniform** = **univorm**, lad. ühetaoline, samakujuline ülikond, **munder**.
- uniformeerima**, samataoliselt riietama || ühtlustama.
- uniformistid**, inimesed, kes soovivad kõigile riigele või kirikuile ühtlast korda.
- uniformne**, lad. ühetaoline, samakujuline.
- unikaat**, lad. esimene või ainus eksemplar || algkiri.
- unionist**, ühendaja || uniooni pooldaja.
- unioon**, ühinemine, ühik, kokkulepe || liit, leping || leppus, üksmeel.
- unitaar**, ainsuseusklik, kes usub vaid üht Jumala isikut.
- unitaarne**, ühinemist või ainsust pooldav.
- uniteet**, lad. üksus, ühik.
- universaalne**, lad. ülemaailmne, üldine.
- universaalsus**, ülemaailmsus, kõiksus.
- universiteet**, lad. ülikool, kõrgeim teaduslik õppeasutis.
- universum**, maailmkond.
- unts**, lad. apteegi kaaluühik || varem: münt Sitsiilias.
- uranoloogia**, taevateadus.
- uranomeetria**, taevamõõtmiskunst.
- urbaanne**, lad. linnaline, linna, linna kuuluv || viisakas.
- urbaniteet**, lad. viisakus (seltskondlikus läbikäimises omandatud).
- urgeerima**, lad. rutustama, kiirustama.
- urgentskiri**, meeldetuletuskiri.
- uriin**, lad. kusi.
- usuaalne**, lad. tarvitusel olev || tavaline.
- usufrukt**, lad. kasutamisosigus.
- usurpaator**, võimuanastaja, valitsuse vägisivõtja.
- usurpatsioon**, lad. anastus, vägisivõtmine.
- usurpeerima**, lad. anastama.
- utensiil**, lad. (köögi-, töö-) riist.
- uterinaalne**, lad. emaka juurde kuuluv, emaka-.
- utilisatsioon**, lad. kasutamine, tarvitamine.
- utiliseerima**, kasutama, tarvitama.
- utilitaar**, omakasupüüdja || isik, kes hindab asja ainult kasu ja kahju seisukohalt.
- utilitarism**, omakasupüüdmine || riigiõpetus rahvaüldsuse kasude silmaspidamisest.
- utiliteet**, kasulikkus.
- utoopia**, krk. olematu maa, koht || mitteteostatav mõttekujutus, unistus.
- utoopiline**, unistuslik, mitteteostatav.
- utopist**, tulevikuunistaja || poliitikamees, kes teotseb teostatamatute paranduskavadega.
- uunikum**, lad. ainus oma liigis.
- uusus**, lad. komme, tava.
- uvertüür**, prants. avamäng || avamine.

- vaadium**, lad. lunastusraha.
- vaakuum**, lad. tühi ruum, tühem.
- vaarao**, hebr. Egiptuse kuninga-
te piiblinimetus.
- vaaraomäng**, prants. hasart-
mäng kaartidega.
- vaas**, prants. ilustatud lillepott
|| vanaaegne savinõu.
- vademeekum**, raamat, mis on
saatjaks, juhiks jne. mõnel
alal, taskuraamat, nõuandja.
- vagabondaaž**, prants. hulkumi-
ne, hulkurielu.
- vagabund**, lad. hulkur, pätt.
- vagabundeerima**, hulkurina rin-
gi kolama.
- vageerima**, lad. hulkuma, hul-
kurielu elama.
- vakaat**, tiitellehe tagumine tühi
külj.
- vakaatne**, lad. puudev, mitte
kohal olev.
- vakantne**, vaba, lahtine.
- vakants**, lad. vaba (saadaolev)
koht || (suve) puhkus, tööst
vaba aeg.
- vaktsiin**, lad. rõugelima, süsti-
mislina.
- vaktsinatsioon**, süstimine, kait-
serõugete panemine.
- vaktsineerima**, süstima.
- vakuiteet**, lad. tühjus, tühiolek,
tühisus.
- valediktsioon**, jumalagajätt, ju-
malagajätu-kõne.
- valeditseerima**, lad. jumalaga
jätma.
- valeerima**, lad. väärt olema,
maksma.
- valhalla**, taevast, paradiis (vana-
del põhjarahvustel).
- validatsioon**, maksvuse tunnus-
tamine.
- valliidne**, lad. maksev || terve,
tööjõuline.
- valküür**, lahingujumalanna ger-
maani mütoloogias.
- vallooniid**, lõunapoolse Belgia
prantsuse keelt kõnelevad ela-
nikud.
- valueerima**, prants. hindama,
müüdi väärtust kindlaks mää-
rama.
- valuut** ehk **valuuta**, ital. väärt-
tus || mündialus, etalong ||
veksliväärtus || suhe väärtpa-
berite nominaalväärtuse ja
kursiväärtuse vahel.
- valvatsioon**, prants. hindamine,
arvutus.
- valvatsioonitabel**, väärtuste üle-
vaade, eriti mündiliikide.
- valveerima**, vt. **valueerima**.
- vampiir**, vereimeja || slaavi rah-
vausus kodukäija, kes imeb
elavate inimeste verd || Kesk-
Ameerika nahkhiir.
- vandalism**, toores hävitusiha.
- vanill**, hisp. taim Ida- ja Lääne-
Indias, mille kaunataolisi
seemnehoidjaid tarvitatakse
tuntud vürtsainena.
- vanilliin**, vanilliollus, vanilli
tööstuslikult valmistatud ase-
aine.
- vaniteet**, lad. tühisus || tühine
uhkeldus, edevus || püsimatus.
- vaporeerima**, lad. aurama || au-
rustama.
- vaporisatsioon**, äraauramine,
aurustus.
- vaporiseerima**, aurustama.
- varia**, lad. mitmekesisest, mitme-
sugust.
- variabel**, muutlik, muutuv.
- variabialiteet**, muutlikkus, muu-
tuvus.
- variant**, teisend.
- variatsioon**, muutus, teisend ||
helik. mitmekesiselt korduv
ja muutuv lihtne helitöö, mil-
le põhimeloodia alati läbi kos-
tab.
- varieerima**, vaheldama, muut-
ma, muundama, teisendama.
- varietee**, prants. kirju eeskava-
ga lõbustuskoht.
- varieteet**, lad. erisugusus, mit-
mesugusus || teisend.
- variser**, eraldunu, sekki liige va-

- nade juutide seas, milline sekt pidas rohkem lugu jumalateenistuse välisest küljest kui seesmisest || vagatseja, silmakirjatseja.
- variserlik**, silmakirjalik, vagatsev.
- variserlikkus**, silmakirjalisus.
- vasall**, läänimees.
- vaseliin**, petrooleumi destilleerimise saadus, tarvit. võidainena.
- vatt**, mõõteühik elektrivoolu tööjõu ja võime mõõtmiseks.
- veda**, sanskr. bramiinide usundiraamatud Indias.
- vedett**, prants. vahikong (vallil) || ratsavalvepost || valvelaev.
- veduut**, ital. vaade, koguvaade || linna- või maastikumaal.
- veen**, lad. tõmbsoon.
- vegetaarlane**, taimetoitlane.
- vegetabiilid**, taimed, kasvud.
- vegetarianism**, taimetoitlus.
- vegetatiivne**, taimeellu puutuv.
- vegetatsioon**, lad. taimekasv, taimestik, taimkate.
- vegeteerima**, taimena kasvama, taimeelu elama || kiratsema, virelema.
- vehementne**, lad. tuline, äge, järsk, kaasakiskuv.
- vehemets**, ägedus, tulisus, tormakus.
- vehiikel**, lad. sõiduk, vanker, liiklemisvahend.
- veksatsioon**, lad. pahandamine, haavutus, piinamine.
- vekseerima**, lad. haavutama, vaeva tekitama, piinama, narmima.
- velotsipedist**, jalgrattur.
- velotsipeed**, jalgratas.
- velotsiteet**, lad. kiirus, nobedus.
- veluur**, prants. samet.
- velvet**, ingl. samet, sametitaoline riie.
- venatoorne**, jahipidamise või küttidesse puutuv.
- venatsioon**, lad. jahipidamine, jaht.
- vendetta**, ital. veretasu (eriti Korsika saarel).
- veneeriline haigus**, suguhaigus.
- veneraabel**, lugupeetav.
- veneratsioon**, lugupidamine.
- venereerima**, lad. lugu pidama, austama.
- venoosne**, tõmbsoontesse puutuv.
- venoosne veri**, tumepunane veri.
- ventiil**, lad. õhu- ehk tuuleklapp.
- ventilaator**, õhupuhastaja, tuulutaja.
- ventilatsioon**, õhupuhastus.
- ventileerima**, lad. õhku puhastama.
- ventrilokvents**, lad. kõhurääkimiskunst.
- ventrilokvist**, kõhurääkija.
- veranda**, ingl. lahtine rõdu maja küljes || eesehtis.
- verb**, lad. sõna || keelet. pöörd-sõna.
- verbaaldefiniitsioon**, sõnaseletus.
- verbaaleksegees**, sõna mõiste seletamine.
- verbaalinjuuria**, sõnaline haavus.
- verbaalne**, suusõnaline || pöörd-sõnaline.
- verbaalnoot**, suusõnaliselt ettekantav diplomaatlik kiri.
- verdikt**, lad. (vande kohtunikku-de) otsus.
- vergeerima**, lad. pöörama, juhutama, kallutama.
- verifikaator**, tõestaja || kontrollör, taatleja.
- verifikatsioon**, tõestamine, kontrollimine, taatlemine.
- verifitseerima**, lad. kontrollima, järele katsuma, taatlema || tõendama.
- vermikulaarne**, ussitaoline, -sarnane.
- veronaal**, med. (mürgine) unepuuduse vastu tarvitav rohi.
- versaalid**, lad. suured algustähed.
- versatiilne**, lad. muutlik, alata-sa muutuv.

versifikatsioon, lad. värsside, salmidetegemine.
versifitseerima, lad. värssse, salme tegema.
versioon, tõlgitsemine, jutustamis-, seletamisviis || tõlkimine.
verso, lad. tagakülge || tagakülge sisu.
verte, pööra (lehekülge, eriti noodilehte, arstisedelit jne.).
vertebraalne, uuslad. selgroo-
vertebraalsüsteem, selgroost lähtuv närvisüsteemi osa.
verteerima, lad. pöörama || tõlkima.
vertikaal, püstjoon, -siht.
vertikaalne, lad. püstloodne.
vesiir, arb. riiginõunik ja minister endises Türgis.
vesper, lad. õhtupooliku-jumalateenistus, õhtumissa.
vestaal, lad. Vesta preestrinna, vooruslik neitsi, kes hoidis Vesta templi tuld.
vestibüül, prants. esik, eeskoda.
vestigeerima, järele sammuma, jälitama, jälgima.
veteraan, lad. väljateeninud sõjamees || tubli kogenud äri-
mees, õpetlane.
veterinaarne, loomadesse puutuv, loomaarsti-
veterinäär, prants. loomaarst.
veto, lad. keelan, lükkan tagasi, lause, millega vanarooma rahvatribuunid lükkasid tagasi senati otsuseid || keeld.
viadukt, suur tee-ehitis, mis viib üle oru, soo, tänava || maasild || tee kohalt või alt läbijuhtimine.
vibratsioon, võnkumine, värise-
mine || virvendamine.
vibreerima, lad. võnkuma, virvendama, värisema.
vidimatsioon, kirja või dokumendi ametlik tõestamine.
vidimeerima, lad. tõestama, et originaaliga võrreldud ära-
ri on õige.
vigilant, valvur.

vigilantne, valvas.
vigileerima, lad. valvama, tähele panema.
vigvam, indiaanlaste telkhütt.
viisum, lad. tõendus, et midagi on nähtud || sissesõiduluba teatud maale.
vikaar, lad. asetäitja, eriti kirikuõpetaja-abi, aseõpetaja.
vikareerima, kellegi aset täitma.
vikariaat, asetäitmine ametiko-
hal, eriti piiskoplik ülemko-
hus, kus mõistetakse õigust piiskopi nimel || aseõpetaja-
amet, aseõpetaja-elamu.
viktuaalid, elutarbed, toiteai-
ned.
vilistlane, üliõpilaskeeles: isik, kes juba ülikooli lõpetanud || kitsarinnaline inimene.
vilistlaslik, ühekülgne, kitsarinnaline, väikekodanlik.
villa, lad. maamaja, suvila.
vindikatsioon, (omanduse või au) tagasivõitmine, õiguste jaluleseadmine.
vindikt, tasumine, karistamine.
vinditseerima, lad. õigusi jalule seadma, kellegi au kaitsma.
vineer, õhukesed kokkuliimitud puukihid ühise plaadina.
vinkuleerima, siduma, aheldama || sõlmima (lepinguid).
viola, lad. võõrasemake (lill) || lehekaunistis gooti ehitiste küljes || altoviul.
violeerima, lad. purustama, üle astuma || teotama || vägistama.
violentne, vägivaldne || äge, ränk.
violett, ital. sinise ja punase seguvärv.
violinist, viiuldaja.
violontšellist, põlvviulimängija, violontšello mängija.
violontšello, väike bassviul, põlvviul, ka lihtsalt: tšello.
virginiteet, lad. neitsilikkus.
viirilne, lad. mehine, mehe-

virtuaalne, mõjuvõimeline || tu-
geve.
virtualiteet, puhkav või uinuv
jõud || mõjuvõime.
virtuoos, osav, anderikas, meis-
terlik kunstnik.
virtuoosne, ital. osav, meisterlik,
tubli.
virtuositeet, kunstivõimelisus,
meisterlikkus, virtuoslikkus.
viseerima, prants. sihtima ||
püüdma, kavatsema, taotlema
|| passi läbi vaatama ja tões-
tama.
visiir, ital. kiivrivõre || mütsi-
nokk || püssi- või revolvririkp
(sihtimiseks).
visiit, prants. võõrsilkäik || jä-
relevaatus || läbiotsimine (koh-
tus).
visioon, lad. nägemus, viirastus,
ettekujutus.
visitaator, järelevaataja, visi-
teerija, inspektor.
visitatsioon, järelevaatus, ins-
pektsioon.
visiteerima, lad. järele vaatama,
uurima.
viski, vt. **whisky**.
viskoosne, kleepuv, limane, sit-
ke.
viskositeet, kleepuvus, limasus,
sitkus.
vista, ital. (veksli) ettenäitami-
ne maksmiseks.
vitaalne, lad. eluline, elujõuline
|| elustav, elu edendav.
vitamiinid, tähtsad lisaaained
toidus, milliste puudumine
põhjustab mitmesuguseid hai-
gestumisi.
vitriin, prants. klaasiga kapp,
vaatekast, vaateaken.
vitriool, prants. väävelhapu sool.
vitsinaalne, lad. naaberlik || ko-
gukonna-, küla-
vitsioosne, lad. ebavooruslik, pa-
heline.
vivaarium, lad. nõu veelooma-
de, kalade alalhoidmiseks.
vivisektor, elava looma lahkaja.
vivisektsioon, elava looma lah-

kamine (teadusliku eesmärgi-
ga).
vivisetseerima, elavaid loomi
lahkama.
vodevill, prants. laulumäng, väi-
ke lavatükk vahele lükitud
lauludega tuntud viisidel.
vojevoda, ven. väejuht (hert-
sog) || Moldau ja Walahhia
end. vürst || kuberner, maa-
härä (Poolas) || kindral-feld-
marssal (Serbias).
vokaabel, lad. sõna, eriti pähe-
õppimiseks.
vokaal, lad. täishäälik (a, e, i,
o, u, õ, ä, ö, ü).
vokaalmuusika, lauldav muusi-
ka.
vokaalne, täishäälikusse puu-
tuv, iseendast hääldatav.
vokabulaarium, sõnastik, sõna-
raamat.
vokalism, täishäälikute kogu ja
nende omadused; õpetus täis-
häälikutest.
vokatiiv, lad. kõnetluskääne.
vokatsioon, lad. kutse, kutsumi-
ne (seesmine, teatud ametise-
se või tegevusele).
volabiliteet, lenduvus.
volang, prants. lehviv kleidiosa.
volatiilne, lad. lenduv, aural ||
tiivuline, lendav.
volontäär, prants. vabatahtlik
(sõdur) || palgata teeniv isik
|| palgata abitööline (õppiija).
volt, praktiline või tehniline
elektripinge ühik (V) || elekt-
romotoorse jõu ühik.
voltizeerima, prants. keerlema,
lendlema, lehvima || muutlik,
püsimatu olema.
voltizöör, prants. kunstratsuta-
ja.
volubilitteet, võime kergesti lii-
kuda, ruttu ja palju rääkida
|| muutlikkus.
voluminoosne, kogukas.
voluminositeet, kogukus.
voluntarism, filos. vaade, mis
peab tahet kõige hingeelu põ-
hinähtuseks.

volumen, lad. köide, raamat || ulatus, maht.
olveerima, veeretama, keerama.
vomeerima, lad. oksendama || väljutama, välja viskama.
vomitiiv, oksendusvahend.
vomitoorium, lad. oksendusvahend.
vootum, lad. töotus || õnnistussuov || hää, valimishää || hääletamine, hääletus.
vorm, lad. kuju, väline kest || viis || eeskuju, muster.
gotant, hääletaja, hääleandja.
votatsioon, hääletus, hääleandmine.
voteerima, lad. hääletama, häält andma.
votiivkink, töotus- ehk pühendus-kink, annetus kirikule.
votiivkirik, tänukirik.
votiivne, lad. töötatud, antud töötuse kohane.

vulgaarne, lad. jäme, labane || tavaline, igapäevane.
vulgata, lad. katoliku kirikus ainumaksev ladinakeelne piiblitõlge.
vulkaan, lad. tuldpurskav mägi, tulemägi.
vulkaaniline, tuldpurskav, tuldpurskava päritoluga.
vulkaniseerima, kuumutama, väaveldama || kummit vulkaniseerima, väavlit juurde lisades kuumutama ja tihendama, et ta enam ei kleepuks.
vulkanism, tulipalavate kivimasside esiletung maa sisimast.
vulkanist, vulkanismi uurija.
vulva, lad. naisterahva suguorgan.
värnits, lakk, väline läige || eriliselt ümbertöötatud linaõli.
värss, lad. laulurida, rütmiliselt korraldatud sõnaderida || väike kärbe || piiblisalm.

W (vaata ka V all).

water-closet, ingl. veepuhastusega väljakäigukoht, käimla.
waterproof, ingl. (loe: uoterpruuf), tihe riie, vihmakuub.

watt, vt. **vatt**.
whisky, ingl. (loe: huiski), Šotis ja Iiris valmistatav odra- või rukkiviin.

Ö.

ödeem, med. kohalik vesimuhk.
ödüskompleks, filos. teatavad hingelised nähtused, mis psühoanalüüsi teooria järgi põhinevad poisslapse erootilisel armastusel oma enese emavastu.
ödematoosne, paistetanud, muhklik, muhu-
ökonom, krk. majavalitseja,

põllumees || majapidaja || einelauapidaja.
ökonomia, majapidamine || majandus, tulundus || kokkuvõid.
ökonomiline, majanduslik, tulunduslik || kokkuvõidlik, kokkuvõiduvõimaldav.
ökomeeniline, krk. kogu asustatud maailma puutuv, üldine, universaalne.

Ü.

üperiit, keem. teatud mürkgaas.
üsaaz, prants. komme, tava, tarvitusviis, harjumus || kogemus || tarvitamine.

üsans, prants. komme, tava.
üt(t)erbium = **üt(t)rium**, keem. keemiliselt lihtne ollus.